LVCERNA INQVISITORVM HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS
Ordinis Prædicatorum:

Et eiusdem Tractatus De strigibus

Cum annotationibus FRANCISCI PEGNAE sacræ theologiæ & iuris vtriusque doctoris.

ADDITI SVNT IN HAC IMPRESSIONE DVO Tractatus IOANNIS GERSONI, vnus de Protestatione circa materiam fidei, alter de Signis pertinaciæ hæreticæ prauitatis.

Bibliothecæ S. Dom: de Bon:a
1629

ROMAE, CVM LICENTIA SVPERIORVM.
Ex Officina Bartholomæi Grassi.
CIↃ. IↃ. LXXXIV.

SEQVENTIA CARMINA erant in veteri impressione.

IO. ANT. DE COMITE

Impia qui sacro quærendi munere præstas
Crimina serpentis turpiter hæreseos
Praua si fuerit tibi clara lucerna tenebris,
Tunc poteris sanctam cernere iustitiam.
Hac etenim radijs totum splendescet in orbem,
Et tua luminibus lumina clara feres.

F. A.

Qui contra hæreticos quærendi munere sancto
Fungeris, a recto cedere non poteris:
Nec tenebris vnquam tantillum offendere cæcis,
Qualibet implexa tu gradiare via
Ista lucerna tuis fuerit si praua plantis,
Quæ tibi præfulgens lumina clara dabit.

F. A.

Abdiderim latebris quamuis me tempore multo,
Attamen ipsa mea luce lucerna vocor.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI S.

Ratus mihi ſemper reipublicæ literatorum, & vtilis fuiſſe videtur multorum eruditorum labor, qui vt facilius aliorũ ſtudia iuuarent, ordine alphabetico ea collegerũt in vnum, ac digeſſerunt, vt commodius inuenirentur, quæ ſæpe difficilius, ac cum multo temporis diſpendio poterant inueniri: teſtes huius rei ſunt locupletiſſimi, viri graues, qui & ſuperioribus & noſtris etiam ſæculis Lexica, ſiue Dictionaria iuris præſertim canonici & ciuilis compoſuerunt; quorum laboribus, quantum proficiant litterati, in primis vero illi, qui varijs ſunt negotiorum quaſi fluctibus obruti, experientia quotidiana aperte demonſtrat. Idem ille labor in vna interdum re vel materia ſuſceptus gratiſſimus, & vtiliſſimus eſſe ſolet: nam vt alias res & diſputationes nũc omittam, in cauſa hæreſis ſatis conſtat multum fidei iudicibus cõſultoribus, & ceteris ſacri tribunalis miniſtris hoc ſcribendi genus profuiſſe. in quo auctor Repertorij inquiſitorum merito laudandus eſt, & Ioannes quoque Rojas in ſingularibus fidei, & Simancas de catholicis inſtitutionibus, qui ordine item alphabe-

tico cuncta nititur cōplecti ad sacrum officium spectantia. Bernardus etiam hic Comensis idem argumentum tractans, eodem seruato ordine procedit: Cuius Lucernam cum à multis desiderari scirem, & frequētibus etiam multorum vocibus interpellarer, vt eam correctam, & (si fieri posset) auctam in lucem darem, non sum passus iusta hæc petentium vota irrita fieri. Itaq; his duobus mensibus proxime lapsis, quæ maioribus & grauioribus studijs tempora subtrahere, & quasi subfurari poteram, libenter ad hanc rem præstandam conferebam. Consulto itaque veteri manuscripto exemplari, quòd in officio sanctæ & generalis Romanæ *inquisitionis repertum* fuerat, & auctoribus præterea, quorum testimonio Bernardus vtitur, Lucernam hanc multis mendis oppletam, emendauimus, & breuibus quibusdam notis auctam edendam tradidimus. Illæ vero notæ maiori ex parte indicant loca Directorij inquisitorum Nicolai Eymerici, in quibus copiosius vel Eymericus, vel nos in commentarijs disputationes eas tractamus, quas breuiter hic mouet Bernardus. Lucernam præterea comitatur eiusdē tractatus de strigibus siue lamijs, & duo alij Ioannis Gersoni, quorū alter est de protestatione in materia fidei, alter vero de signis pertinaciæ hæreticæ prauitatis, quos etiam & emendauimus, & paucis quibusdā annotatis forsassis illustriores reddidimus. Hęc te scire volumus lector beneuole. Tu leues hos labores boni consule. Vale. Romæ ex bibliotheca nostra, kal. Aug. an. 1584.

IN-

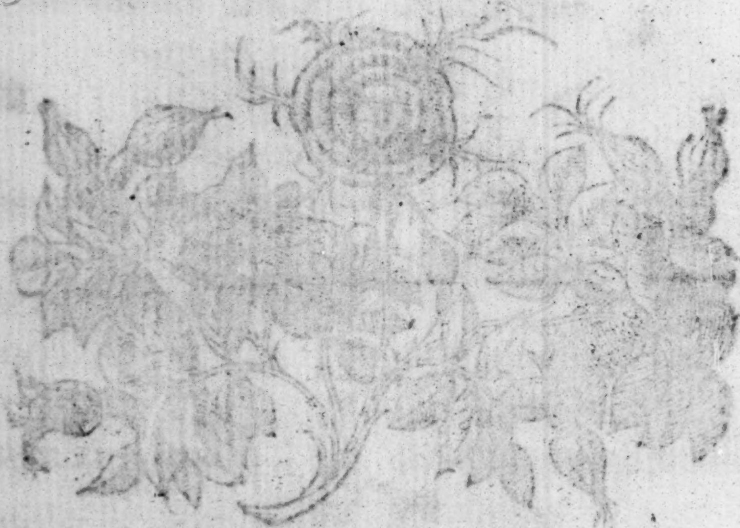
INDEX VERBORVM, DE QVORVM MATERIA TRACTATVR IN HOC LIBRO.

Fugi-

Sorti-

LVCERNA

HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRAEDICATORVM.

CVM NOTIS FRANCISI PEGNAE Sacræ Theologiæ, & iuris vtriuſque doctoris.

ABIVRATIO.

1
Biurationis forma, & qualiter debeant abiurare hæretici redeuntes ad vnitatem Eccleſiæ, colligitur .i. quæſt. 7. quotiens cordis, & cap. ſaluberrimum, & de conſe. diſt. 2. ego Berengarius.

2 Abiurare tenetur quicunque hæreticus, vel ſuſpectus, aut infamatus de hæreſi; ſed & fautor aut defenſor hæreticorum, ſi vult redire, & euadere pœnam mortis cap. ad abolendam. de hæreticis. ibi, præſenti nihilominus. & cap. vt officium extra. eod. tit. lib. 6. facit cap. accuſatus. eiſdem tit. & lib. in principio.

3 Tales poſſunt compelli ad abiurandum, vt dicit Panor. in gloſ. ſponte dict. cap. ad abolendam. Facit gloſ. in verbo, cautelam. 11. quæſt. 3. cap. cum aliquis.

4 Abiurationem hanc poteſt recipere inquiſitor ſine diecœſano, quod bene notabis arg. opti. in dict. cap. vt officium .§. ſi quis vero. & gloſ. ibi

in verbo, consueuit. Probatur etiam, quia ordinarius id potest dict. c. ad abolendam. vbi supra. cum ergo inquisitor sit delegatus cap. per hoc, & cap. ne aliqui. eodem tit. lib. 6. & delegatus potest quicquid potest ordinarius in causa sibi delegata, quia gerit vices delegantis. cap. sane quia. de offic. delegati. sequitur quod Inquisitor potest eam recipere per se. Confirmatur quia hoc non est de illis prohibitis, quæ non potest inquisitor sine diœcesano, neque econuerso, per clemen. 1. extra. eo. tit. quia quod de vno hic prohibetur, de alio permittitur. 25. dist. qualis. de præsumpt. cap. nonne, & glos. ibi in verbo, tacendo. Facit. 25. quæst. 3. c. ex eo. ff. de iudi. cum prætor. 23. quæst. 2. latorem.

ANNOTATIONES.

1 Abiurationis forma &c.] *de formula abiurationis copiose Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. in 4. 5. & 6. modo processum fidei terminādi. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 22. Ioannes Rolas in singularibus fidei, singul. 1. Conrradus Brunus lib. 3. de hæreticis cap. 6. Repertorium inquisit. verbo, abiuratio. Simancas de catho. instit. tit. 1. instructio Hispalen. anno 1500. post cap. 4. & alij. De forma abiurandi schisma vide Turrecrematam in sum. de Eccles. lib. 4. par. 1. cap. 15. & Conrradum Brunum lib. 3. de haret. cap. 6.*

4 Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine diœcesano] *Eandem sententiam profitetur Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 8. vers. diffinitiuam. Sed tutior est contraria opinio, vt dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. part. 3. super quæst. 48.*

ABSOLVERE.

1 Absoluere potest inquisitor suos crucesignatos a censuris multis, & eorum vota commutare, vt patet in priuilegio, quod incipit: Malitia huius temporis. De hoc habetur etiam infra. indulgentia. §. 2. 3. 4.

2 Absoluere potest Inquisitor per se hæreticos vel suspectos de hæresi, qui abiurata hæresi, redire volunt ad vnitatē Ecclesiæ, & eis pœnitentiā imponere, prout similibus iniungi consueuit, dict. c. vt officium, & glos. in verbo. contra eos. clem. 1. eo. tit. Idem dom. Card. Zabar. super dict. clem. 1. vers. duro. quæsito quinto. vbi ad hoc plures opiniones contrarias adducit, & tandem concludit, standū esse cum prædicta glos. quia vitanda est iuris correctio. de elect. cap. cum expediat. lib. 6. C. de testa. Sancimus.

Aliqui tamen, & forte melius, intelligunt, quod Inquisitor per ista iura potest absoluere, idest, liberare ex toto aliquem infamatum de hæresi, qui tamen innocens reperiatur, sed quod non possit pœnitentiare redeuntem hæreticum ad fidem, sine diœcasano: quia, secundum istos, sententia, qua imponitur pœnitentia pro hæresi, dicitur contra eos. vide ad hoc

ad hoc dict. Card. Zabarellam in dict. quæsito quinto in fin.

ANNOTATIONES.

1 Malitia huius temporis] *Hæc extrauagans est Innocentij IIII. habetur inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisit. Pius V. omnia priuilegia Crucesignatorum confirmauit anno Domini 1570. rescripto quedam incipien. Sacrosanctæ Romanæ. cum quadam modificatione. habetur item inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis in fine Directorij.*

2 Absoluere potest inquisitor per se hæreticos] *quamuis hæc sententia fortasis sit verior de stricta iuris ratione at contraria tutior est, vt late dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. quæst. 48.*

ADVOCATVS, ET ADVOCARE.

1 ADuocatis prohibetur ne præstent auxilium, consilium, vel fauorem hæreticis vel eorum fautoribus & defensoribus, cap. si aduersus. extra eod. immo in officio contra hæreticos vel de hæresi suspectos potest procedi sine aduocatorum strepitu, cap. fin. extra. eo. lib. 6. in princip. Aduocati enim non admittuntur in causis vbi proceditur simpliciter & de plano. Gemi. super dict. cap. fi. eisdem tit. & lib.

2 Aduocare potest inquisitor quoslibet peritos, & eis iniungere potest in virtute obedientię, vt ei in ferendis sententijs assistant, & consiliũ opportunum prębeant. cap. vt commissi. eisdem. tit. & lib. Relinquitur arbitrio vel discretioni inquisitoris conuocare quos voluerit & quando voluerit. Gemi. super dict. cap. vt commissi. §. Aduocandi.

Nõ intelligitur de quolibet literato, puta medico, sed de Theologis, Canonistis, & Legistis. Gemi. ibidẽ in versi. Quæro quis dicatur hic peritus.

3 Debet autem iurisperitus sic vocatus esse in consilijs cautus, in patrocinando fidelis, in iudicando iustus.

Nec debent tales sic vocati exigere salarium, cum negotium fidei quisque defendere teneatur 11. quæst. 3. nolite. el. 2. Gemi. ibidem in vers. quæro an gratis.

4 Nota tamen quia iudex non tenetur sequi consilium, quamuis lex dicat quod faciat de consilio. Panor. in cap. cum in veteri. de elec. in glos. in tractatu.

ANNOTATIONES.

4 Nota tamen quòd iudex non tenetur sequi consilium] *Recte dicit, quia consultorum suffragia non sunt decisiua, sed consultiua, vt late docet Ioannes Roias tract. de hæret. par. 1. nu. 409. & multis seq. Sed obseruenda sunt in hac causa, quæ docui apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. super quæst. 78.*

APPELLATIO, ET APPELLARE.

1 Appellationis beneficium expresse est interdictum hæreticis & eorum fautoribus & deffensoribus. cap. vt inquisitionis. eod.tit. lib. 6. Confirmatur in constitutione Federici, quæ incipit: Comissi nobis. Ad idē Clem. sæpe. de verb. signi. cum in negotio hæreticæ prauitatis possit procedi simpliciter, & de plano, & absque iudicij strepitu & figura cap. fi. eo. tit. lib. 6. præterea in crimine læsæ maiestatis non appellatur, vt probatur per Angelum in tractatu maleficiorum clausula, præsente Caio & appellante. col. 3. post illud. Et nota per dict. l. non tantum. cum ergo crimen hæresis æquiparetur crimini læsæ maiestatis, vt dicit dominus Card. Zabar. in Clem. ex graui. de vsuris. quæsito. 22. & Ioan. de Imola in dict. Clem. ex graui. super glos. fin. & Angel. in prædicto tractatu. clausula, che hai tradito la patria col. 3. in fin. immo sit grauius cap. vergentis. de hæreticis. sequitur ꝙ nec in crimine hæresis debeat appellari.

2 Quidam tamen dicunt, vt *Gemi. in dict. cap.* vt inquisitionis. quòd hæreticis, & *eorum fautoribus tantummodo est interdicta appellatio a* sententia diffinitiua, vel post sententiam diffinitiam, non autem ab interlocutoria seu a grauamine facto in processu. Dominus autem Card. Zabar. in Clem. sæpe. de verbor. signi. in col. 2. ibi. Nono oppo. seu in nono contrario. ibi, Ad sciendum, dicit, *quòd iudex fortius in summarijs,* quam in alijs causis reiciet *appellationes causa differendi iudicium*, seu frustandi, aut protelandi litem, vel causa subterfugij factas, etiam non *reprobatas a iure.*

3 Quid autem operetur remotio appallationis, dominus Ioannes Bertachinus in suo Repertorio, in verbo, clausula, appellatione remota, dicit quod operatur hoc, quia iudex a quo, non tenetur appellationi deferre.

4 Remotio appellationis tres operatur effectus, vt dicit Panor. in cap. pastoralis. de appel. in glos. prima, in prima quęst. & not. cap. vt debitus eod. tit. Et confirmat Hostien. in summa tit. de appel. §. quomodo decre. vt debitus. ver. præuericatores legis ibi, quarto, & ibi, quinto.

Primus effectus est, quod vbi proceditur appellatione remota, iudex a quo appellatur, non tenetur appellationi deferre, vnde talis appellatio non suspendit iurisdictionem eius.

Secundus effectus est, quia iudex non deferens huic appellationi, quantuncunque probabili, non punietur, ex quo a iure non indulgetur expresse, quia hoc fecit auctoritate iuris, ergo non peccauit. 23. q. 4. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adult.

Tertius effectus est respectu attentatorum post appellationem, quia nō reuocabuntur per viam nullitatis, licet per superiorem possint reuocari

potius

potius per viam quærelæ,quam per viam nullitatis. Videas hos effectus per Panor. positos in dict. cap. pastoralis. vbi supra, & alios plures positos per eundem Panor. in dict. cap. vt debitus.

5 Nota tamen secundum eundem Panor. in dict. cap. pastoralis. vbi supra,ibi: Ad secundam quæstionem, quòd omnis appellatio expresse a iure approbata, videtur permissa, licet iura non loquantur, quando appellatio est remota: exemplum, vt in cap. significante & c. Rodulphus. de rescript. cum similibus, quia grauamen videtur notorium, & per consequens nihil debet operari remotio appellationis, & pro hoc vide notabilem glos. in cap. ex conquæstione. de resti. spoli. quæ dicit quod remotio appellationis non impedit appellationem, quando quis manifeste grauatur.

6 Et quia interdum contingit quod in officio inquisitionis aliqui cauillose appellant, vt processum inquisitionis impediant, seu retardent, vel ipsum inquisitorem confundant, ideo malitiæ talium volens obuiare, & vt inquisitor sciat quid in similibus agere debeat, vt a talibus cauillationibus se defendat, aliqua *notabilia* circa materiam appellationis hic *subnectere curaui, prout diuersis in locis reperi & collegi*.

Primum notabile est, quòd si quis appellat a suspecto iudice,ille iudex non debet propterea dimittere quin procedat, quia primo est proponenda recusatio, & si iudex eam non admittit, si sit iusta, tunc est appellandum. *Hæc in glos.* in verb. debuisset. cap. nouit. de appel. Confirmat Panor. ibidem in prin. ibi, Nota vltimo.

Secundum notabile est, quod appellans cogitur recedere ab appellatione legitima, quando iudex reuocat grauamen. cap. cum cessante. de appel. cap. si a iudice. eod. tit. lib. 6. in fi. vide ad hoc Gemi. in cap. vt supra. eod. tit. ibi, Sed quæro an iudex. Ad hoc facit glos. fi. in cap. ex parte tua. eo. tit. confirmat. Panor. in dict. cap. cum cessante. in prin. vbi dicit, quod in reuocatione interlocutoriæ,& causæ reassumptione non exigitur partium consensus.

Tertium notabile est, quod iudex volens reuocare grauamen, & corrigere errorem suum sine ipsius præiudicio, & suæ iurisdictionis, debet dicere: ego non credo te grauasse, & si in aliquo te grauaui, illud reuoco. Hæc in glos. dict. cap. cum cassante. ibi, Aduertat qualiter corrigat errorem suum. Sed Panor. ibidem in dict. cap. fi. dicit, quod si iudex in veritate ipsum grauauerat, non debet mentiri, dicendo, non credo te grauasse, sed poterit vti alijs duplicibus verbis ad saluandum decorem suum, iuxta notata in cap. qualiter & quando. el primo, de accusa.

Quartum notabile est, quia ad hoc quod appellatio ante sententiam diffinitiuam sit valida, decem requiruntur, quæ enumerat Archidiaconus in cap. Non ita. 2. quest. 6. quorum si vnum defuerit, appellatio non valebit.

lebit. Primum est causa grauaminis illati vel comminati: Secundum, quod sit legitima: Tertium, quod sit vera: Quartum, quod sit expressa: Quintum, quod non fuit admissa sua petitio: Sextum, quod ideo quia non admittebatur, extitit appellatum: Septimum, quod fiat in scriptis: Octauum, quod petantur apostoli: Nonum, quod si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans: Decimum, quod fiat infra decem dies. Hæc omnia Archid. vbi supra, quæ omnia probat ibidem.

Quintum notabile est, quod iudex a quo appellatur, potest præfigere terminum conuenientem ipsi appellanti ad prosequendam appellationē, considerata tamen locorum distantia, negotij & personarum qualitate. glos. in verbo. præfixerit c. personas. eod. tit. cap. cum sit Romana. eod. tit. cap. peruenit. eod. tit. & glos. ibi. in verbo, compellas. in cap. consuluit. ibi, illos autem. & glos. ibidem in verbo. coge. in cap. sæpe contingit. eo. tit. ibi, quia tamen. & glos. ibi. in verbo, obtineat. in. cap. adhæc. el. 2. eo. tit. confirmat Panor. in dict. cap. personas. in prin. & in dict. cap. cum sit Romana. in prin. & in cap. ad aures. eo. tit. confirmat etiam. Gemi. in. cap. cum appellationibus. eod. tit. lib. 6. in. §. si vero, in prima col.

Sextum notabile est, quod etiam iudex qui non detulit appellationi, potest statuere talem terminum ipsi appellanti, etiam sub excommunicationis pœna. hæc Guil. in specul. tit. de appell. §. sequitur videre in forma. Confirmat Gemi. in dict. cap. cum appellationibus. post prædicta. ibi, Sed quid econuerso. Et in cap. 1. eisdem tit. & lib. §. in quibus. ibi, sed nunquid.

Septimum notabile est, ꝙ iudex a quo appellatur, præfigendo terminũ ad prosequendum appellationem, non dicitur deferre appellationi. glos. est singularis in verbo, remittenda. dict. c. cũ appellationibus. Confirmat Panor. in. c. cum causa, de sen. & re iudi. in prin. in secundo notabili, & in. c. oblatæ. de appel. in prin. in secundo notabili.

Octauũ notabile est, quod elapso termino præfixo a iudice a quo ipsi appellanti, etiam si iudex detulerat appellationi, si appellans non fuerit prosecutus ipsam apellationem, ex tunc iudex ipse a quo fuerat appellatum, procedet in causa. Hæc in glos. in verbo, ex tunc. dict. c. personas, & in dict. c. peruenit. & in dict. glos. cōpellas, & in dict. cap. consuluit, & in dict. glos. in verbo, coge. & in c. reprehensibilis. eod. tit. ibi, si uero. & ibi in glos. in verbo, tunc episcopus. in cap. ad aures. eod. tit. & in cap. cum speciali. eo. tit. in glos. in verbo. terminum, & in cap. cum causa. de sen. & re iudi. in glos. prima, & ibi, Panor. diffuse. Immo ipse terminus sic præfixus a iudice, erit loco peremptorij, & acsi peremptorie vocatus non veniret. dict. cap. sæpe contingit, & in dict. glos. obtineat. & glos. fi. dict. c. personas. & in d. glos. prima d. cap. cum causa.

Nonũ notabile est, quod notanda est vna bona limitatio circa prædi-

cta, quia

ita, quia iudex a quo appellatum est, potest quidem præfigere terminum ad prosequendam appellationem, hoc est ad arripiendum iter, & ad se præsentandum superiori, ad quem est appellatum, vt dicit glos. in verbo, expectato. cap. ex insinuatione. de appel. & glos. in verbo, Recisius. cap. cum sit Romana. eo. tit. circa medium ipsius glos. non tamen potest præfigere terminum, & arctare appellantem ad finiendum vel ad redeundũ dum cum litteris impetratis, quia hoc esset imponere legem superiori, id est, domino Papæ, dict. cap. ex insinuatione, & glos. ibidem in verbo, reuersa. Confirmat Panor. ibidem.

Decimum notabile est ad obuiandum fraudibus, cum plerunque appellatur causa differendi negotium, notandum est, quod interdum a iudice a quo appellatur, præfigitur terminus appellanti, non solum ad se præsentandum iudici ad quem appellatum est, sed etiam ad faciendam fidẽ ipsi iudici a quo, de præsentatione seu de prosecutione appellationis. Et licet videatur dubium an iudex possit talem terminum statuere, dicunt tamen domini de Rota, decisione. 149. quod si iudici non fit fides de præsentatione seu prosecutione, vbi terminus fuit datus ad prosequendũ, poterit iudex à quo irreprehensibiliter sententiam executioni mandare. Et dato, quod Fredericus de Senis in consil. 127. videatur dubitare, an iudex potuerit talem terminum præfigere, concludit tamen, quod tali termino præfixo, ex quo non fuerit contradictum, operabitur effectum præmissum. Idem etiam concludit Panor. ibidem immediate. Hæc omnia ex Panor. super cap. personas eo. tit. in glos. 2. vide ibi omnia diffuse, & bene pondera. vide ad hoc dom. Card. Zabar. in clem. 1. de appell. quæsito 23. & etiam quæsito vltimo.

Vndecimum notabile est, quod assignando terminum appellanti ad recipiendam responsionem, vel ad recipiendos apostolos, non dicitur iudex deferre appellationi. glos. est in verbo, exhiberi. c. primo de appel. lib. 6 & glos. in verbo, remittenda. c. cum appellationibus. eisdẽ tit. & lib. Nec ẽt tradendo apostolos refutatorios cẽsetur de ferre appellationi. Ad hoc est glos optima in. d. verbo, exhiberi. & glos. in verbo. admittat. dict. c. cum appellationibus.

Duodecimũ notabile est, quod in glos. fi. clem. 2. de appel. notantur. 4. casus contra appellantem, & tres contra iudicem, & duos alios addit contra eundem, & de pœna ipsius appellantis, & pœna ipsius iudicis denegantis.

Tertiumdecimũ notabile est, qđ appellationi friuolæ iudex non debet defferre, q̃a nec ius defert, dict. c. cum appellationibus. & glos. ibidem in verbo, deferendũ. Et uidetur sufficere si iudex respondeat appellanti dicẽdo: huic appellationi non defero q̃a friuola est, absque eo qđ assignet causam, quare sit friuola. Facit in simili cap. ex parte. de appel. vbi sufficit di-

cere,

cere, appello, quia locus non est tutus, licet non assignetur causa, quare nõ sit tutus. Gemi. in dict. cap. cum appellationibus. in princip.

Quartumdecimum notabile est, quod appellatio dicitur friuola quatuor modis: primo quia nulla causa fuit ibi expressa; secundo, quia non fuit legitima, dato quod esset vera; tertio, quia fuit manifeste falsa, licet fuisset legitima; quarto, quia iam erat pronuntiatum illam esse falsam, & non fuit appellatum. hæc in glos. fin. Clem. vnica. de do. & contu. in prin. Additur quintus modus, videlicet si non est facta in scriptis. dominus Card. Zabar. in d. Clem. vnica, quæsito quarto. ibi, & quo ad primum. Quæ requirantur ad hoc quod sit valida appellatio, require supra in quarto notabili, vbi plura enumerantur per Archid.

Quintumdecimum notabile est, quod iudex non deferat appellationi nisi euidenter pateat ipsi iudici ipsam appellationem tenere, vnde si non credit ipsam tenere, non deferat ei. glos. est singularis & longa in cap. ad Romanam. 2. q. 6. circa medium. glos. ibi, scias quod nisi iudici. Immo bene facit iudex non deferendo appellationi, quando putat ex falsa causa appellatum. Hoc in glos. 3. in Clem. vnica. de do. & contu.

Sextumdecimum notabile est, quod si iudex dubitat de causa appellationis, an sit probabilis vel non, potest summatim inquirere de ea, vel seorsum, extra formã iudicij inquirendo, vt dicit glos. illa, ad Romanam. Quæ autem dicatur causa probabilis, iudex sententiabit in hoc secundũ quod sibi videbitur, habita tamen collatione sapientum, si non est certus, arg. ff. de arbi. qualem. & iudex extimabit ex opinione animi sui ea quæ proponuntur. arg. 4. q. 3. cap. si testes. §. Item sæpe etiam sine. Si autem nõ potest certificari an causa sit probabilis vel non, in tali dubio deferat appellationi. de sen. excom. cap. sacro. hæc in glos. in verbo, ex rationabili, dict. cap. vt debitus. Confirmat Panor. ibi.

Decimumseptimum notabile est, quod causa illa dicitur esse probabilis, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, dict. cap. vt debitus. §. cum autem. Neque sufficit hoc, sed requiritur quod sit probabilis, & quod iudici iusta videatur, vt dicit glos. ad Romanam. in fin.

Decimumoctauũ notabile est, quod ille qui exponit causam probabilem, debet se offerre eam probaturum, si autem simpliciter causam allegat, videtur id quasi malitiose fecisse, ideo tenetur eam probare fuisse veram, glos. 3. in cap. interposita. de appel. cap. ex parte. A. de testi. in glos. in verbo, testes idoneos. de except. cap. olim. & ibi glos. 2.

Decimumnonum notabile est, quod licet ille qui proponit exceptionem, offerat se eam in continenti probaturum, non sufficit sola ista oblatio ad iustificandum appellationem, sed est necesse quod se offerat probaturum, & nominet testes per quos intendit probare, & eos habeat paratos. Ita Ioan. And. hic, & in addi. ad Specul. §. qualiter. versi. sunt quibus &

bus.& §. penul. versi. illud. Mouetur, quia aliter esset parata fraus ipsis excipientibus, qua vterentur nolentes reijci suas exceptiones, & friuole vexare actorem; ne ergo ista fraus militet, debemus intelligere textum hic de oblatione reali & non de verbali, sicut in simili dicimus. in l. prima. C. de dila. & 3. quæst. 3. §. spatium. de eo qui asserit se habere testes vltramarinos. Hec dominus Card. Alexan. in cap. interposita. de appel. versi. Nota ex textu. decimosexto fallit. vide ad hoc Panor. in dict. cap. interposita. in prin. ibi, vltimo scias quòd in dubium.

Vigesimum notabile est, quòd appellatio interposita ab interlocutoria expressa vna causa cum protestatione de alijs exprimendis, non potest postea per alias exprimendas iustificari, quia talis protestatio non valet nec tenet. Dominus Card. Alexan. in cap. constitutis. el. 2. de appel. in quinto notabili. & in glos. in verbo, quod aliam. Facit ad hoc Panor. super dicta glossa.

Vigesimumprimum notabile est, quòd apostoli petendi ab appellante secundum Clem. 2 de appella. & cap. 1. eod. titu. lib. 6. sunt breuis forma iudicem ad *quem appellatur* instruens, motū animi iudicis à quo, *& totius appellationis circunstantias breuiter comprehendens*, dominus Card. Zabar. in dict. Clem. 2. in prin. quæsito 1. Facit. cap. 1. de appel. lib. 6. & glos. in verb. apostoli. dict. Clem. 2. & glos. in verbo. petat. dict. cap. 1. & 2. quæst. 6 cap. ab eo. cap. post appellationem. Et eorum sunt quinque species, scilicet conuentionales, testimoniales, dilatorij refutatorij, & reuerentiales. Specu. in 4 parte. eo. tit. § sequitur.

Vigesimumsecundum notabile est, quòd prædicti apostoli debent peti ab appellante sæpius & instanter, congruis loco & tempore. dict. cap. 1. & cap. ab eo. de appel. lib. 6. & dict. Clem. 2. eod. tit. Et si appellans non petit eos infra triginta dies, vel si non comparet coram iudice in termino sibi statuto ad recipiendum eos, nec petat eos sibi dari, videtur renuntiasse appellationi. dict. cap. ab eo. & dict. Clem. 2. & in glos. 1. dict. cap. ab eo. & in glos. 1. dict. Clem. 2. & Gemi. super dict. cap. ab eo. in prin. Nec sufficit quòd appellans compareat coram iudice in termino sibi assignato ad recipiendum apostolos, vel ad audiendum intentionem suam, sed oportet quòd etiam petat. glos. in verbo, Nec petat. dict. Clem. 2. ad hoc dominus Card. Zabar. in dic. Clem. 2. §. verum. quæsito tertio.

Vigesimumtertium notabile est, quòd si iudex assignauit appellanti terminum ad audiendum voluntatem vel responsionem suam, & appellans non comparuerit ad recipiendum eam, dicitur renuntiasse appellationi, præcipue si in appellatione petiti sunt apostoli, quia tunc dando terminum ad audiendum responsionē, intelligitur dare ad recipiendos apostolos hæc dominus Card. Zabar in dic. Clem. 2. § verum. quæsito tertio. Et tunc oportet etiam quòd petat instanter & sæpius, & congruis tem-

pore & loco.dict.Clem.2.§.similiter.hæc dominus Card.Zabar.eadem Clem.2.§.verum. quæsito. 7.

Quid si iudex in termino assignato non dat apostolos, sed dat alium terminum, nunquid appellans teneatur comparere, & non comparendo an dicatur renuntiasse appellationi? respondet ad hoc glos.in verbo.videtur.dic.Clem.2.& præcipue in ver.& licet.quòd licet hoc esset tutius, tamen non existimat eum qui bis comparuit, negligentem vel renuntiātem dici posse. Confirmat dominus Card.Zabar.ibidem. Si autem iudex respõderit se daturum apostolos, sed nullum terminum statuit ad dādum eos, vel si nihil respõderit, dicit glos.in verbo, aut si.dict.Clem.2.§.quòd si iudex, quòd quando iudex dicit se daturum, nullo termino statuto, tunc appellans non tenetur comparere, fortius si nihil responderit, quia tunc habetur pro negante. Confirmat dominus Card.Zabar. super dict.glos.

Vigesimumquartum notabile est, quòd si iudex à quo appellatur, requisitus fuerit congruis loco & tempore, tenetur tradere apostolos quos dare voluerit.dict.cap.primo & cap. ab eo.§.illud autem.& glos. in verbo exhiberi.dict. cap primo. & cap. vt super.de appel.lib.6. alioquin si postea in causa procedat, eius processus erit inualidus & irritus. dict. cap. vt super. §. si vero. iuncta glos. fin. & dict. cap. ab eo. §. illud autem . & glos. in verbo. exhiberi. dict. cap. primo. & glos. prima. dict.cap. vt super.

Vigesimumquintum notabile est, quòd locus congruus secundum dominum Card. Zabar. dicitur, si iudex copiam sui faciat in publico, & in quo sedere cõsueuit, vt dicit ipse dominus Card. Zabar.in dict. Clem. 2. §. similiter. quæsito secundo. dicitur autem locus incongruus, cum equitat, vel cum per viam pergit: & dicitur tempus incongruum, cum est in prandio, vel in Missa, vel de nocte. hæc in glos. in verbo loco. dict. cap. ab eo. & dominus Card. in dict. quæsito. 2. dict. §. similiter. vbi etiam dicit quòd appellans debet expectare tanto tempore, vt cum commoditate potuerit iudex formare apostolos.

Vigesimumsextum notabile est, quòd apostoli debent dari aperti.glos. est in verbo, oblatos. in fi.dict. Clem.2. & dominus Card.Zabar. dict. §. similiter. quæsito. 6. Et debent dari expensis appellantis & non iudicis, & maxime delegati, vt in dict. glos. in verbo, oblatos. circa fin. & dominus Card. ibidem, quæsito quinto.

Vigesimumseptimum notabile est, quia dictum est supra in vigesimotertio notabili, quòd si appellans non comparuerit in termino assignato ei ad audiendum voluntatem seu responsionem iudicis, tunc dicitur renuntiasse appellationi, præcipue si in illa sint petiti apostoli: posset ergo iudex vti ista cautela ad retundēdam malitiam seu cauillationem aliquorum processum iudicis impedire volentium, potius quam rei veritatem quærenttum: Quando interponitur appellatio ab aliqua interlocutoria, & petun-

& petuntur apostoli, poterit iudex dare tale responsum: non admitto talem adpellationem, quia friuola est, & non debet admitti. supra in tertiodecimo notabili. Quo autem ad apostolos statuo vobis talem terminũ ad recipiendum apostolos, quos dare voluero, vel ad audiendũ responsionem meam super dictis apostolis. Si appellans comparuerit, dentur refutatorij, quia nec sic defertur appellationi, supra vndecimo notabili, & poterit iudex procedere in causa. Si autem non comparuerit, videtur renuntiasse appellationi. supra vigesimotertio notabili. Similiter videtur renuntiasse appellationi, si apostolos quos iudex se daturum offert, recipere recusat. dict. Clem. 2. §. similiter.

Vigesimumoctauum notabile est, quia est bene notandum, quòd si appellans, cui dantur apostoli refutatorij, ab hac reiectione non appellat, eius appellatio censetur friuola, & habebitur tanquam temere appellãs. hæc dominus Card. Alexan. in cap. vt debitus. eo. tit. col. 25. vers. sciendum quòd triplex est species apostolorum. ibi. sit tamen cautus appellãs.

Vigesimumnonum notabile est, quòd appellatio dicitur frustratoria dupliciter, *scilicet ratione formæ, quia non fuit facta in scriptis, iuxta tenorem. cap. cordi. eo. tit. lib. 6.* Et tunc si non dantur apostoli, nihilominus si iudex procedit in causa, eius processus erit validus: vel dicitur frustratoria ratione materiæ, puta quia facta est in scriptis, sed peccat in materia, quia continet iniustitiam vel falsitatem causæ: Et tunc si non dantur apostoli, cum petuntur conguis loco & tempore, si iudex procedit in causa, eius processus erit inualidus. cap. vt super. eod. tit. lib. 6. Et domini de Rota, decisione. 540. in antiquis decisionibus. Confirmat Gemi. in dict. cap. vt super. super glos. fin. Et huic appellationi frustratoriæ nũquam est deferendum vt patet per glos. prædictam. fina. dict. cap. vt super. Nam de frustratoria ratione formæ patet, quia est contra tenorem prædicti. cap. cordi. de frustratoria ratione materiæ patet, quia appellatio debet continere causam probabilem & veram, supra notabili quarto, & notabili quartodecimo.

Debet tamen iudex appellanti frustratorie, ratione materiæ, & petenti apostolos dare refutatorios, & si non dat eos, non potest procedere in causa, & si procedit, processus erit inualidus, vt patet per ea quæ superius in hoc nobili sunt dicta, secundum dominos de Rota, & Gemi. vbi supra.

Trigesimum notabile est, quòd licet appellatio debeat fieri in scriptis, non tamen necesse est quòd legatur coram iudice à quo appellatur, sed sufficit quòd ei porrigatur scripta. hæc habentur in cap. appellatio. eo. tit. lib. 6. iuncta glos. fi. Necesse est tamen quòd appellans tradat copiã ipsius appellationis ipsi iudici à quo appellatur, vt dicit Gemi. super. dict. glos. fina.

ANNOTATIONES.

1 Appellationis beneficium expresse est interdictum &c.] *De appellatione quæ fit in crimine hæresis copiose differit Eymericus in Directorio inquisit. par. 3 num. 121. tit. de appellatione, quæ fit ab inquisitore, quo loco abunde explicuimus quidquid in hac causa occurrere potest. adde Zanchinum tract. de hæret. cap. 29. Conradum Brunum lib. 4. de hæret. cap. vlt. Simancam de catho. instit. tit. 6. Archidiaconum, Ioannem And. Geminianum, Franchum & communiter doctores in cap. vt inquisitionis. de hæret. lib. 6. quę apud Eymericum dixi videnda censeo, vt quid in hac causa obseruari oporteat, facilius intelligatur.*

APOSTATA ET APOSTASIA.

1 APostata perfidiæ, secundum Hostien. punitur vt hæreticus, quia vere hæreticus est, ex quo recessit à fide. & in eo habet locum iura posita de hæreticis. hæc Panor. in cap. primo. de aposta. in glos. prima. Idem tenent summa Pisana, & summa Angelica, & summa Rosella, in vocabulo. Apostasia.

2 Apostasia perfidiæ dicitur, qua quis peruertitur & recedit à fide, sicut Iulianus apostata. de hac apostasia habetur. 2. quæst. 7. non potest. hæc Hostien. in summa sua. eo. tit. §. quot species apostasiæ.

3 Omnis apostata est hæreticus, quia proprie apostata est, qui ex toto dimittit legem Christi, vnde omnis pœna, quę debetur hæretico, debetur & isti. hæc Petrus de Palude in quarto sent. dist. 13. quæst. 3.

ANNOTATIONES.

1 Apostata perfidię secundũ Hostien. punitur vt hęreticus.] *vera est hæc sententia & vsu sacri tribunalis recepta: quare si resipiscat apostata & cõuertatur, dummodo non sit relapsus, ad pænitentiam admittitur, & Ecclesiæ incorporatur, vt scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum, par. 2. super quæst. 49. atque ita tenendum est, quidquid dicat Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili. 44. incipien. Volo mandes memoriæ.*

ARBITER.

1 ARbitros iuris electos in causa suspicionis, secundum cap. cum speciali. de appel. in prin. potest cogere iudex delegatus ad suscipiendum arbitrium, non obstante quòd sit recusatus, alias iudicium non procederet. hæc in glos. in verbo. ad quos. cap. suspicionis. de offi. deleg. circa medium. Et ad hoc etiam tenentur ex districto præcepto Papæ, vt in dict. cap. cum speciali.

2 Quibus iudex recusatus debet præfigere teminum cõpetentem, infra

quem

quem causam suspicionis determinent, vt in cap. legitima. de appel. lib. 6. & glos. ibi. in verbo. per iudicem. & in glos. in verbo. terminum. dict. cap. cum speciali. & in glos. in verbo. terminum. cap. suspicionis. de offic. deleg. Alioquin elapso dicto termino, si negotium per ipsos arbitros non fuerit determinatum, poterit iudex recusatus procedere in causa principali. dict. cap. legitima. in fin. iuncta glossa ibidem, in verbo. Alioquin.

ANNOTATIONES.

1 Arbitros iuris electos &c.] *In causis fidei nunc cum inquisitores recusantur, non eliguntur arbitri, sed causa instructa remittitur ad supremum inquisitionis Senatum, qui de ea re cognoscit, vt copiose dixi apud Eymericum in Directorio parte. 3. tit. de recusatione inquisitoris. nu. 120. ab hoc ergo & similibus locis cauere debent inquisitores, nequid in sancto tribunali committant incautum.*

BONA HAERETICORUM.

1 Bona hæreticorum *ipso iure sunt confiscata*, cap. cum secundum leges. eod. tit. lib. 6. & in glos. prima. ibidem. & cap. vergentis. eod. tit. & glos. notabilis. in summa. 23. quæst. septima. Et Pano. in cap. absolutos. eod. tit. in secundo notabili, in fi. Et licet reconcilientur, non per hoc recuperant ea. Panor. ibidem in glos. prima. Et sunt confiscata à die commissi criminis. C. eod. tit. l. 4. Et possunt declarari esse confiscata etiam post mortem ipsorum hæreticorum, vt in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. § in eo vero. vbi dicit glos. hoc esse intelligendum vsque ad quadraginta annos. Facit glos. prima, & glos. fina. cap. 2. de præscrip. lib. 6.

Nota tamen si filij vel nepotes fuerunt catholici, & bona fide possederint bona patrum eorum qui fuerunt hæretici, per quadraginta annos, talia bona non poterunt apprehendi per inquisitorem. de hoc est tex. in dict. cap. 2. de præscript. §. Si post. vbi dicit Gemi. post. Ioan. And. quòd si detegatur illos quorum fuerunt bona, fuisse hæreticos ante quadraginta annos, & tamen nondum est deuentum ad pronuntiationem iudicis, & interim compleantur quadraginta anni, non habet locum iste tex. in dict. §. si post, quia textus ille loquitur quando detectio fit post quadraginta annos completos. hæc Gemi. vbi supra. ibi. quæro quid si.

2 Bona clericorum hæreticorum, quæ sunt ecclesiarum suarum, vel etiam quę quis monachus acquisiuit post professionem, etiam intuitu personæ, cum impediente professione sibi non possit acquirere, & sic adepta post professionem, sunt ecclesię. 18. quæst. 1. cap. vno. de præben. cap. cum olim. el. 2. Talia bona non possunt applicari fisco officij, nec ecclesiæ, sed tantum bona propria ipsorum clericorum hæreticorum vel monachorũ

acquisi-

acquisita ante professionem possunt applicari fisco ipsius officij. hæc in Clem. 2. eod. tit. in princip. ibi nec scienter attentent. iuncta glos. in verbo. ecclesiarum. ibi vide. Confirmat Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. §. sacerdotes. in prin. ibi quæro an bona ecclesiarum. Confirmat. Card. Zab. in dict. Clem. 2. §. inquisitoribus. quęsito. 3. & 4.

3 Post mortem hæretici potest declarari eũ fuisse hæreticum ad finem confiscandi bona. Et ita crimen hæresis non extinguitur morte, quo ad captionem bonorum ipsius. Gemi. in dict. cap. accusatus. §. in eo vero. Facit optime glos. in verbo. mortuos. cap. A nobis. el. 2. de sent. excom. Confirmat Panor. in cap. vergentis. eo. tit. in secũdo notabili. Facit glos. singularis. 24. quæst. 2. in summa.

4 Bona hæreticorum, cum sint confiscata ipso iure à die cõmissi criminis, vt patet supra, non poterunt vendi nec alienari per ipsos hæreticos, imo fiscus vel inquisitores vendicant sibi dicta bona sic vendita vel alienata de manibus possessoris, nullo dato prætio, per quascunq; manus trãsierint, nisi pretium vel aliquid loco pretij esset in bonis ipsius hæretici, qui alienauit. arg. ff. sol. mat. si cum dotem. §. fin. & l. seq. ff. de leg. 1. l. Imperator. & l. si quando. *Ratio primi dicti est, quia vendicans rem,* non tenetur restituere pretium. C. de fur. l. in ciuilem. Non enim habuit venditor ius vendendi. ff. de mino. l. in causa. §. fi. ff. de contrahen. emp. l. si quis sub hoc pacto. Et hoc quia effectus damnationis retrotrahitur, vt in glos. ad idem. C. ad l. Iul. maiest. l. si quis. §. emancipatio. C. de Aposta. l. apostatarum. primo responso. ff. de accus. ex iudiciorum.

Et si hęc sunt in crimine lęsę maiestatis, vt in glos. ipso iure. el. 2. cap. cum secundum leges. eo. tit. lib. 6. fortius in crimine hæresis. cap. vergentis. eod. tit. ad idem. 17. quæst. 4. sicut qui. hæc Gemi. in dict. cap. cum secundum leges. in prima col. Ad hoc vide Angel. in tractatu maleficiorum, in clausula, & eius bona publicamus. col. 12. ibi. & aduertas. & in addi. sequenti.

5 Ordinarius seu diœcesanꝰ nil pœnitus debet habere de parte prouẽtuũ de hæreticorum bonis officio inquisitionis deputata, etiam si ipse in officio inquisitionis procedat, sed debet illud proprijs explere stipendijs, & de redditibus suis, cum sit ordinarius. Hæc in extrauaganti Benedicti vndecimi, quæ incipit: *Ex eo quòd.* Facit optime glos. in verbo. prouidebit. Clem. prima de hęreticis. Et inquisitores non tenentur reddere rationem ipsis diœcesanis de bonis habitis ex officio inquisitionis, vt patet in d. c. extrauaganti Benedicti vndecimi.

6 Bona hæreticorũ, secundum quandam constitutionem Innocentij. 4. quę incipit: Ad extirpanda. debent diuidi in tres partes: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci, secunda in expeditionem officij detur officialibus, qui tunc negotia officij peregerint, & tertia ponatur in ali-

quo

quo loco tuto expendenda in fauorem fidei & ad hęreticos extirpandos.

Sed nota quòd communitas ciuitatis vel loci, secundum prędictam constitutionem, tunc tenebatur soluere & dare certam pecuniam quolibet die ipsis officialibus, quando exeunt ciuitatem vel locum pro hoc officio exequendo.

Et quia nunc communiter communitates non seruant hoc, ideo non amplius dari solet aliqua pars ipsis communitatibus.

Et quia nunc communiter crucesignati in subsidium officij inquisitionis solent facere omnes expensas necessarias pro executione dicti officij ad arbitrium inquisitorum, & ipsi ponunt officiales pro ipso officio necessarios, prout inquisitores volunt, & ipsis officialibus soluũt, ideo nunc introducta est consuetudo, quòd confiscationes, quæ fiunt de bonis hæreticorum per inquisitores, applicantur officio inquisitionis administrãdę per ipsos inquisitores, vel per ipsos crucesignatos, ad arbitrium ipsorum inquisitorum, pro expeditione dicti officij inquisitionis, vel pro causis pertinentibus ad ipsum.

7 Quando confiscantur bona hęreticorum, nõ intelligũtur tantummodo esse confiscata illa *quæ sunt in illo territorio*, vbi fit condemnatio, sed etiã ea quę *sunt in alio territorio*, & fiet executio per officiales illius loci vbi sunt bona: vt puta, quidam Bononiensis origine, habens ibi multa bona, constituit domicilium Florentiæ, & ibi per inquisitorem Florentinum damnatur de hæresi: Cuius autem erunt illa bona quæ sunt Bononiæ? refert circa hoc diuersas opiniones Gemi. in dict. cap. cum secundum leges. §. confiscationis. & tandem infine concludit, quòd de portione prouenięte inquisitori, quòd inquisitor Bononien. occupabit bona quæ sunt Bononię, quia Bononię est bursa Romanę Ecclesiæ, sicut & Florentiæ. Secus autem de portione officialibus proueniente. hęc Gemi. vbi. supra. ibi vide diffuse.

Idem habetur in quadam declaratione Nicolai quarti facta anno D. 1291. die quinta Octob. indictione prima in Vrbe. Veteri. Vide ad hoc Ang. in lib. maleficiorum. clausula, & eius bona publicamus. col. 2. ibi. Quęro bona expresse. cum additione sequenti, vbi de hoc multas opiniones habes. Facit. cap. relatum. el. 2. de testa. in fine.

Bona autem mobilia rei sita in alio territorio, debẽtur fisco loci in quo facta fuit publicatio bonorum contra reum, vt per Bal. & alios ibi allegatos per Alexan. in apostillis. in l. mercatores. C. de comer. & merca. latius per Alexan. cons. 111. in 4. lib. & cons. 31. in primo lib. not. in L. 1. circa fi. C. de summa trini. Confirmat Bertachinus verbo. Bona vnius fratris. versi. 11. in fi.

8 Sed D. Felinus in cap. irrefragabili. de offi. ordina. §. cęterum. dicit se vidisse in libraria Papę, in quodam libro de inquisitoribus hęreticę prauitatis,

uitatis, multas extrauagantes, in quibus derogatur. cap. cum secundum leges. de hereticis. lib. 6. taxando quòd bona heretici condemnati applicentur sedi Apostolicæ, & ordinario, & inquisitori. hęc dominus Felinus vbi supra. Forte hoc intelligitur in terris Ecclesię & non imperij.

ANNOTATIONES.

1 Bona hereticorum ipso iure sunt confiscata] *De confiscatione bonorũ hæreticorum late scribunt fere omnes, qui tractatus de hæreticis & eorum pœnis scripserunt. videto præ alijs Zanchinum tract. de hæret. cap. 25. & seq. Simancam de catho. instit. tit. 9. de bonis hæreticorum. & quæ late scripsimus super Directorio inquisitorum parte. 3. quæst. 109. & aliquot sequentibus,*

CAPERE ET CAPTVRA.

1 Capere, arrestare, ac tutę custodiæ mancipare, ponendo etiam in cõpedibus & manicis ferreis, prout eis visum fuerit, inquisitores possunt hæreticos seu de hæresi suspectos sine diœcesanis, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. possunt etiam eos tradere duro carceri siue arcto, tamen magis ad custodiam quam ad pœnam, quia forte alibi non possent tute custodiri. Concordat Pau. & limitat illum tex. in Clem. 1. vers. duro tamẽ per argumentum à contrario sensu, & allegat de pœnis. cap. quamuis lib. 6. 82. dist. presbyter. 26. quæst. 1. videas. hic Ioan. de Imola. in dicta. Clem. 1. & dic. vers. duro. super glos. in verbo. tormentis.

2 Captus pro aliquo graui crimine, ꝑ quo venit pœna corporalis vel corporis afflictiua imponenda, debet carcerari, & non fideiussionibus relaxari. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Fama publica præcedente. col. 2. ibi. decimo quæro. Est etiam incarcerandus quando adsunt indicia sufficientia ad torturam. hæc Angel. in dic. lib. clausula, Qui iudex dictum Caium detineri iussit. in principio.

3 Quando timetur de fuga alicuius, contra quem habentur bonæ informationes, potest iudex incipere a citatione reali, & facere eum capi, absque eo quòd faciat prius eum citari. hæc dominus Felinus post Salicetum. in cap. cum non ab homine. de iudi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. 1. de iudi. col. 17.

ANNOTATIONES.

2 Captus pro aliquo crimine &c. & non fideiussoribus relaxari.] *In sacro tribunali an & quando habeat locum relaxatio sub fideiussoribus, latissime explicaui Apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. super q. 90. sares est late patens quæ non potest breuiter declarari, locum indicasse sit satis. adde Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

CAR-

CARCERES.

1 Carceres proprios, qui sint ad custodiam & non ad pœnam, possunt habere per se inquisitores, qđ probatur, tũ quia per Cle. 1. de hæret. §. Et quia sæpe. Episcopus potest habere Carceres proprios, ergo a fortiori inquisitor, cuius iurisdictio est maior, cum sit delegatus: tum quia officiales & rectores locorum tenentur facere conduci tales suspectos & pestiferas personas in carcerem Episcoporum, aut ipsorum inquisitorum, vt patet. cap. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. Non ergo diceret in carcerem ipsorum inquisitorum, nisi possent proprios habere, tum quia inquisitor potest facere officium suum per se sine Episcopo in qualibet parte prouinciæ sibi commissæ, vt patet cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. quod non posset si deberent esse carceres communes. potest ergo inquisitor habere carceres proprios ad custodiam & non ad pœnam. Confirmat dominus Car. Zab. in dict. Clement. 1. §, sane. Confirmat Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. super glos. in verbo. subdelegare. uers. Sed aduerte. Idem tenet Petrus de Ancha. in dict. Clem. prima.

2 Carceres, qui secundum dict. Clem. 1. debent esse communes, & quorum custodes debent esse duo, unus quem volet Episcopus, & alter quem volet inquisitor, intelligũtur esse carceres qui sunt ad pœnam, quando, scilicet hæretici condemnantur ad carceres siue perpetuos siue ad tempus. Qui aliquando dicuntur muri, vt patet dict. Clem. 1. §. Sane. & in glos. in verbo. muri. & cap. vt commissi. eo. tit. lib. 6. Confirmat D. Card. Zab. in dict. Clem. 1. & dict. §. Sane. sexto notabili. Idem tenet Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. super dict. glos. subdelegare. dict. vers. Sed aduerte.

ANNOTATIONES.

1 Carceres proprios, &c.] *De hac carcerum materia copiose egimus cum Eymerico in Directorio inquisitorũ parte. 3. quæst. 58. & 59. quo loco explicuimus quidquid ad cognitionem vtriusque carceris spectat: quæ breui oratione referri hoc loco non possunt. quare locum indicaße sit satis.*

Quædam bonę cautelæ pro iudice ut processus sit validior.

1 Cautus sis tu iudex, quòd facias tibi licentiam dari a reo procedendi vsque ad sententiam inclusiue, & hanc licẽtiam facias poni in actis: & iudices solent hoc practicare, vt faciant sibi licentiam dari procedendi sine citatione, & in absentia partis, & testes recipiendi sine præsentia partis.

De hac licentia loquitur Baldus, in l. diem proferri. §. si quis litiga. ff. de arbitris. habes etiam de hac licentia per Baldum in l. si quando. C. de testi. & in l. si accusatoribus. C. de accus. vide ista diffuse per Angel. in lib. malefi. clausula. Qui iudex fecit sibi dari licẽtiã posse procedere. in prin. & in additione sequenti. Et tunc non est necesse quòd reus specialiter & nominatim citetur, vt dicit ipse Angel. in eod. lib. clausula, Qui iudex cõmisit prçconi. in principio.

2 Cautela alia bona. dato termino defensionis, si reus vult renuntiare, facias scribi in actis, quòd renuntiat termino & non defensioni, quia non potest defensioni renũtiare, & causam assignet quare renuntiat, puta, sciẽs se non habere aliquam defensionem, imo se carere omni iusta defensione, sponte & ex certa scientia renuntiauit dicto termino defensionis. De hoc vide diffuse per Angel. in dicto lib. malefi. claus. Qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem. ibi: an autem reus.

3 Cautela alia bona. Qñ reus est confessus crimẽ suũ, & eum ratificauit, & nõ obstãte tali cõfessione petit terminũ ad se defendendũ, quem iudex denegat, quia maleficium est notorium propter talem confessionem, iudex statim potest procedere ad condemnationem & executionem præmissa tamen quadam interlocutione, per quam interloquatur dilationẽ non esse dandam, tanquam petitam per calumniam: & ideo vtile est in talibus interloqui. Baldus in l. a procedente. C. de dila. & allegat Inno. in cap. ad petitionem. de accusa. hæc Angel. in dicto lib. clausula dicta. Qui iudex statuit terminum. in 3. additione sequenti. ibi: Item adde quòd dubito valde.

4 Cautela alia bona. Tene menti tu iudex, quòd nunquam recipias responsionem inquisitioni dicentem, nego me esse culpabilem, vel nego me esse punibilẽ, quia reus debet respondere super facto, vtrum fecerit vel nõ fecerit id de quo quæritur, quia vtrum id sit culpabile vel non, spectat ad iudicẽ, per text. in l. 1. §. in accusatione. in fi. ff. ad Turpil. Angel. in dicto. lib. clausula, Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 6. ibi: quçro an post publicationem processus.

5 Cautela alia optima. Tu iudex non recipias aliquam responsionem in maleficijs, nisi iuret reus de respondendo veritatem. Angel. in dicto. lib. malefi. prædicta clausula, Comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt. in principio.

Et nota quòd non facias eum iurare de respondendo ad interrogata, sed de dicendo meram & plenam veritatem de his in quibus fuerit interrogatus, de quo iuramento habetur in cap. cum dilecti. de accusa. & per Panor. ibidem. Facit ad hoc quod habetur supra in verbo, confessio. §. 6. ibi vide.

6 Cautela alia. Ad excludendas exceptiones dilatorias, nota vnam practicam.

cticam. Si enim pars interrogata, an velit ibi experiri, respondet quòd sic, non potest amplius recusare iudicem, vt est text. in cap. 1. de iudi. quod intellige nisi ex noua causa, in cap. insinuante. de offic. deleg. vel si antiqui tus orta erat tamen occulta, vt dicit glos. in verbo. exceptio. cap. si quis Episcoporum. 3. quęst. 6. & quòd notat Cal. in cap. 2. de ordi. cogni. Facit. cap. inter monasterium. de sen. & re iudi. & cap. pastoralis. de except. hæc Panor. in dicto cap. 1. de iudi. col. 2. in fin. Et intellige, experiri. idest se defendere, vt in glos. in verbo. experiri. dict. cap. 1. de iudi. & iterum glos. in verbo, experiri. in cap. qui generaliter. de procura. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Cautus sis tu iudex, quod facias tibi licentiam dari à reo, &c.] *quid in alijs iudicijs ac tribunalibus fiat, aut fieri debeat circa hunc articulum nõ curo, certum est tamen, quod in tribunali Sanctæ inquisitionis nec iure, nec usu receptũ est vt hæc licentia procedendi contra reos, petatur ab ipsis reis. habent iudices fidei potestatem & facultatem à sede Apostolica procedendi generaliter contra quoslibet reos in fidem delinquentes paucis quibusdam exceptis, quare non est necessarium, imo quidem nec vtile, hac uti cautela.*

CITATIO ET CITARE.

1 CItatus vt compareat personaliter, tenetur per se comparere, & non sufficit comparere per procuratorem, præcipue in causa criminali. 5. quæst. 3. in criminalibus. Et Panor. in cap. exposuit super glos. 2. de dila. Ad hoc est text. in cap. primo de iudi. lib. 6. & glos. ibi: in verbo. criminalis.

2 Citatus aliquis suspectus de hæresi, aut de pertinentibus ad officium inquisitionis hæreticæ prauitatis, ab ordinario & inquisitore simul, debet primo obedire inquisitori, cuius iurisdictio est maior, nobilior, & fortior, ergo illi prius est parendum. 8. dist. quæ contra. 11. quæst. 3. qui resistit.

Nec est dicendum quòd ordinarius habeat iurisdictionem æqualem cum inquisitore, quia hoc negatur, cum habeat ordinariam, nisi admixta fuerit delegata, vt dicitur in cap. per hoc. eo. tit. lib. 6. in princip. ibi: si habent inquisitor autem cum sit delegatus Papæ. dict. cap. per hoc. censetur ille, cuius locum tenet. 2. quæst. 6. si Episcopus. 93. dist. cap. fi. de offi. deleg. cap. sane. el. 2. hæc Gemi. dict. cap. per hoc. Confirmat Feli. in cap. excommunicatus. el primo. de hæreticis, in quarta. col. ibi: Nota ex fine Episcopum esse ordinarium in crimine hæresis.

3 Et quod plus est, putat Archid. quòd citatus prius coram ordinario,

 si postea

si postea citetur per inquisitorem, deserto iudicio ordinarij venire debet coram inquisitore. ff. de re iudi. contra pupillum. & per prædicta capitula, quæ contra. & qui resistit. Et sic secundum eum non esset curandum si ordinarius præueniret in conueniēdo, & hoc dicit verum Ioannes And. Lapus autem dicit quòd sibi videtur quòd quando diœcesanus procedit auctoritate ordinaria, tunc sit verum quod dicit Archid. Si autem procedit auctoritate delegata, vt pote contra exemptos, tunc sit in optione citati coram quo primo compareat. hæc omnia Geminianus, in dict. cap. per hoc. in prima col. ibi vide.

4 Citatio est necessaria ad sententiam audiendam, vt aperte dicit text. in Clem. sæpe. de verb. signifi. Confir. Io. de Lignano in repetitione quam ponit Io. de Imola. in fi. Clem. Ad hoc facit glos. in verbo. respondeat. cap. cū contumacia. de hæret. lib. 6.

5 Citatio facta ad domum, ex quo verisimile est quòd veniat ad notitiā citandi, tenet, vt dicit Angel. in lib. maleficiorum, clausula, iudex commisit quòd Caius. col. 5. cum addi. sequenti.

6 Citatio continens in se notoriam iniustitiam non arctat citatum, secundum Inno. in cap. 2. de dila. hæc Panor. in cap. ex parte tua. de appel. in fi. ibi. vide.

7 Citatio per edictum tenet vbicunque nescitur quis sit citandus: pro hoc facit. cap. fina. qui matri. accu. pos. & in cap. significauit. & in cap. Albericus. de testi. Confirmat. in cap. gratum. de offic. deleg. secundo notabili.

8 Vbi quis citatur vt compareat certa die, nec hora determinatur, debet citatus comparere tali hora, qua iudex congrue possit incipere & finire actum incumbentem. hæc Panor. in cap. *consuluit. de offic. deleg.* nec alibi. ita bonus text. Et ibi habes multa *de citatione*. *Ad idem* est dominus Feli. in dicto cap. consuluit. 2. col. *Et intelligitur* de hora consueta, quando de ea potest apparere, & quando hora est de consuetudine, tunc expressio diei habetur pro expressione horæ, vt dicit idem Feli. in cap. ad petitionē. de accusa. in fine.

9 Si quis commisit aliquod crimen hæresis in vna diœcesi, & postea se transfert ad aliam diœcesim, potest citari per inquisitorem illius primæ diœcesis in qua commisit crimen. cap. vt comissi. eod. tit. lib. 6. in prin. & ibi. glos. in verbo. procedendi. Facit quod dicit Angel. in libro maleficiorum, clausula, Commisit iudex quòd Caius prædictus. columna quarta in fine.

10 Vbi quis citatur ad sententiam, non valet citatio, si dicatur ad audiendam voluntatem seu intentionem iudicis. ad hoc est glos. in clem. sæpe. in verbo. ad id, de verb. signifi.

Sed quando ponuntur ista verba in citatione, nisi veneris procedetur

ad sententiam. illa verba habent vim peremptorij. Ita dicit Specula. in titu. de citatione. §. viso versicu. quid si lata. & versi. quæro an clausula. Idem dicit Innocen. in cap. ad petitionem. de accusa. hæc dominus Felinus in cap.consulit.de offic. deleg.in glos. in verbo.terminum peremptorium in fi.Et ibi ad hoc facit Panor. Et idem Feli.in dicto cap. ad petitionem.de accusa.col.7.ibi.secundo quærit quibus casibus.

11 Aduertas tamen ne feras sententiam condemnatoriam contra reum, qui est in carceribus: sed facias eum citari & duci ante tribunal tuum,& non feras sententiam in absentem, licet detentus sit in carceribus, quia isto casu diceretur absens: & ita obseruat totus mũdus. hæc Angel.in lib. malefi. clausula, Qui iudex commisit præconi,in fin.primæ additionis.de citatione vide aliqua infra in verbo. Monitio.

12 Vtrum autem credendum sit nuntio citandi:dicendum quod sic,quantum ad ea quæ pertinent ad officium suum. vide ad hoc glos. in verbo.in iudicio cap.venerabilibus. de sen.excom.§.secus autem.lib.6.Vide etiam Gemi.super dict.glos. & Panor.in cap.consuluit. de offi.dele. & in cap.cũ parati.de appel.vbi glos.in verbo. suus nuntius.dicit nuntio publico & iurato creditur quo ad citationes,aliter non creditur.

ANNOTATIONES.

2 Citatus aliquis,&c. debet primo obedire inquisitori.] *De hoc articulo vide Lodouicum Carrerium tract.de hæret.nu.71.vers.citantibus tamẽ ambobus. Ioannem Roiam in singularibus fidei singul.44. incipien. conueniri quis non debet. adde omnino Eymericum in Directorio inquisitorum parte 3.quæst.5.*

4 Citatio est necessaria ad sententiam.] *de materia citationis quantum ad praxim in primis pertinet,late Iulius Clarus in pract.crimi.quæstio. 31 iam nullus Criminalista hanc tractationem omisit.*

9 Si quis commisit aliquod crimen hæresis in vna diœcesi,&c.] *inquisitores contra absentes,qui in sua prouincia deliquerunt procedere possunt.Sed quot fabricari possit processus contra absentes in sacro tribunali copiose diximus apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst.42.*

1 CLerici priuantur beneficijs ecclesiasticis, quæ sunt adepti ad preces hæreticorum, & eorum fautorum & si illa receperunt scienter, nequaquã possunt ad alia beneficia in posterum admitti, vt habetur in cap. quicunque.de hæreticis.§.Ad hæc.lib.6.Et Gemi.ibidem in princip.

2 Clerici nõ exhibeant hæreticis & eorum fautoribus ecclesiastica sacramenta, nec eos præsumant tradere ecclesiasticæ sepulturæ cap. excommunicamus, el primo. §. sane.extra eod. tit. primo sunt excommunicati ipso

facto

facto qui sciẽter hæreticos & eorum fautores sepeliunt, nec possunt absolui nisi proprijs manibus ea extumulent publice, & proijciāt corpora eorũ, & locus ille perpetuo careat sepultura, vt patet dicto c. quicunque. Sed si plures sepelierunt, & vnus extumulet, alij poterunt absolui, vt dicit Gemi. super dicto cap. quicunque. col. 3. vbi. quid si plures sepeliunt.

3 Clerici qui inuenti fuerint impedire negotiũ inquisitionis, instruendo citatos hæreticos de celanda veritate, vel de dicenda falsitate, seu eos indebite liberando, possunt compesci, & pœna debita castigari tam per captionem personarum, quam alias prout culpa exegerit delinquentis cap. Accusatus, eod. tit. lib. 6. §. Sacerdotes. vbi dicit Geminianus quod qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, dicitur fautor hæreticorum, quod bene nota, & tene menti.

4 Clerici, qui in hæresi vel cõsimilibus inuenti fuerint deliquisse, grauius puniendi sunt quam sæculares, arg. optimum d. cap. accusatus. §. fin. Ad idem d. cap. excommunicamus. ver. si vero clericus. & possunt incarcerari ad custodiam absque eo quòd liqueat plene de delicto, & similiter possunt torqueri. Geminia. in cap. si clericus. de sent. excom. lib. 6. ibi, quæro an indistinctè. circa medium. & quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor. Gemi. ibidem in dicto cap. si clericus. ibi, quæro quando dicatur delictum enorme, vt non recipiatur fideiussor. Cõfirmat dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicatu. c. incipiente: Mandauit Rex Potestati. col. 3. versi. an clerici possint torqueri.

Quæ autem sint indicia sufficientia, vel non sufficientia ad torquendum clericum, committitur iudicis arbitrio. l. 3. §. fi. de testib. Cyn. in l. fi. de quæstio. Ioan. And. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & Bart. in dicta l. fin. de quæstio. hæc dominus Paris in dicto cap. mandauit Rex Potestati. eadem col. post prædicta.

ANNOTATIONES.

4 Et quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor.] *De hac difficultate in terminis posuit quæstionem Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. quæst. 90. vbi dixi copiose. adde Antoniũ Gomezium tomo 3. variar. resol. cap. 9.*

ibi, Quæ autẽ sint indicia, &c.] *In causa hæresis ex quibus indicijs & causis ad torturam possit procedi tam contra clericos, quàm contra laicos, abũde ostendimus cum Eymerico in Directorio inquisit. parte 3. quæst. 61. adde omnino Iulium Clarum in practi. crimi. quæstio. 20. 21. & seq. & Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 23.*

COM-

COMMISSIO ET COMMITTERE.

1 COmmittere possunt inquisitores & subdelegare vices suas, & tales vocantur commissarij. in clemen. 2. eod. tit. gloss. autem ibidem in verbo, ipsorum commissarijs. vocat eos vicarios. idem dicit domin. Cardin. Zabar. in clem. 1. eod. tit. §. & quia. Confirmat Io. de Imo. in dicta clem. 1. in versi. verum. in glos. & tunc.

Et de ijs vicarijs inquisitoribus nil habetur, quòd oporteat eos attigisse quadragesimum annum, sicut dicitur de inquisitoribus: Nam cũ hæc sit quædam restrictio, tantummodo ad inquisitores restricta, & cum sit quasi quædam pœna non debet extendi ad ipsorum inquisitorum vicarios. patet, quia odia restringi, &c. de regul. iur. lib. 6. dominus Card. Zabar in clem. vnica. de vsuris. quæst. 23. dicit quòd constitutio pœnalis non debet extendi ad personas non expressas. Cũ ergo in textu, neque in glos. non fiat mentio de vicarijs inquisitorum, quod debeant attigisse quadragesimum annum, sed tãtummodo *dicitur* de inquisitori bus institutis per *prælatos ordinis, vel de inquisitoribus institutis ab Episcopis,* vel a capitu*lis sede vacante,* vt patet in glos. in verbo, committi. dicta clem. 2. sequitur quòd ista constitutio non debet extendi ad vicarios: & præterea nõ subest eadem ratio de inquisitoribus & de eorum vicarijs, quia inquisitores sunt supra vicarios suos, & eis communiter non committunt omnimodam auctoritatem suam, sed communiter semper aliquid sibi reseruant, præcipue in his quæ sunt magis ardua, non ergo requiritur tanta sufficientia, & ex consequenti tanta ætas in vicario, quanta in inquisitore.

2 An autem *inquisitores* possint committere vicarijs suis, quòd possint prædicare crucem, excommunicare, vel absoluere, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pænitentias, sicut possunt ipsi vigore priuilegiorum Apostolicorum ipsis inquisitoribus concessorum: & videtur quòd nõ per cap. fin. de offi. deleg. in fine ibi, cæterum. Dicendum quòd cap. illud loquitur de quibusdam, quibus talia supradicta specialiter expedienda cõmittuntur, & tales sunt meri executores ad certos articulos expediendos deputati, & nullam habent iurisdictionem, vt dicit ibi text. in fi. ideoque vices suas alteri committere non possunt: & ad hoc est gloss. notabilis ibidem in verbo, commissum. inquisitores autem non sunt meri executores deputati ad certos articulos expediendos, sed sunt deputati ad vniuersitatem personarum in causa hæresis, & habent iurisdictionem delegatam à Papa, quia sunt delegati à Papa, vt cap. per hoc. & cap. ne aliqui, de hæret. lib. 6. & Gemin. in dicto cap. ne aliqui. ibi: quæro an inquisitor. & in dicto cap. per hoc. in primo notabili, & ibi; quæro an inquisitor generaliter datus. Cõfirmat Card. Zabar. in cle. 1. §. & quia. de hær. ibi, secũdo quæro an

inqui-

inquisitor. Possunt ergo inquisitores subdelegare, & committere prædicta. Facit quod dicit Panormit. in dicto §.cæterum.in princ. vbi dicit, quod vbi committitur iurisdictio per Papam, potest fieri subdelegatio, videtur tamen sentire ipse Panorm. ibidem in notabili sequenti, quod dispensare cum irregularibus non possit committi, quia ad hoc videtur electa industria personæ. Facit ad hoc quod dicit glo.fin.dicti §.cæterum.

ANNOTATIONES.

1 Et tales vocantur commissarij] *de commißarijs seu vicarijs inquisitorũ plene Eymericus in Directorio inquisi.parte 3. in principio, nu. 37. & seq. vbi docet practicam & modum instituendi hos commissarios. ex illis totus hic locus illustrabitur.*

ibi. Et de his Vicarijs inquisitorũ nil habetur, quod oporteat eos attigisse quadragesimum annum] *hodie hæc controuersia de ætate horum commissariorum sublata est per rescriptum Clementis vij. incip. cum sicut.§.decernimus: per quod triginta annorum ætas in eis sufficere declaratur. dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 16. His Vicariis inquisitores multa commitere possunt, non autem vt dispensent cum irregularibus sicut nec inquisitores dispensant, vt dixi in Direct.*

CONFESSIO ET CONFESSVS.

1 Confessus crimen super libello inepto potest condemnari. Bal. in l.2. ad fi. C. de re iudicata. vt etiam per Inno. in cap. qualiter. el 2. de accusa. vbi idem Inno. dicit quod confessio non curat ineptitudinem iudicij, quod tene menti. Confirmat Panor. in cap. at si clerici. de iudi. in glos. 1.

2 Immo confessio purgat omne vitium processus, vt est casus in cap. pen. de accusa. lib. 6. & notatur in cap. Pisanis. de resti. spol. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. col. 8. Et ratio est quia crimen est factum notorium per confessionem. de cohabi. cle. cap. primo. Gemi. in dicto cap. 1. de accusa. circa prin. Et Angel. vbi supra immediate. ead. col. Confirmat idem Angel. in eo. lib. clausula qui dictus iudex addidit vel detraxit. col. 4. ibi. Secundo limitabat.

3 Et talis sic confessus non potest reuocare istam suam confessionẽ, præcipue si deliberate confessus est, & nõ est calore iracundiæ, vt notatur per Inno. in cap. per inquisitionem. de elect. Confirmat Gemi. in dicto cap. 1. ibi: quæro an iste possit reuocare. Ad hoc est glos. 2. in cap. ex litteris. de diuortijs. Vbi dicit Panor. quod confessio facta calore iracundiæ nõ præiudicat, nisi detur perseuerãtia, aliàs valet confessio facta in criminali, nec exigi-

urgitur alia perseuerãtia, vt in l.si confessus. ff.de custo.& exhibi.reo.& in cap.2.de confessis Et hoc dicit ipse Panor.esse notandum, & non tradendum obliuioni.

4 Limita etiam si confessio prius est facta & post fit processus,etiam si sit ineptus, potest sequi condemnatio, secus si nullitas fuit ante confessioné, hæc Angel.in d.lib.clausula,Comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum.8.in fine additionis sequentis.Facit ad hoc glos.2.in dicto cap.primo.de accusa.

5 Confessio nõ potest reuocari in criminalibus, vbi confessio fuisset perseuerata, nisi errore allegato & probato: hoc est singulare verbum Specul. in tit.de cõfessis.§.fi.vers.Sed nunquid in criminalibus.& ipsum sequitur ibi Io. And. hæc Angel. in eo.lib.clausula, Comparuerunt dicti inquisiti in termino defensionis. in prima additione, & nota bene illam additionem.

6 Confessio facta præcedente illo iuramento,quòd plenam & meram veritatem dicet,non recipit excusationes ex postfacto,sed illa quæ fit sub forma iuramenti, quòd respondebit ad interrogata,recipit excusationes,quę tamen non perimant confessionem, sed exponant.Panormit.in cap.cum dilecti. de accusat.quarto notabili. Qui ibi immediate subinfert,& dicit singulariter esse notandum, quòd vbi confessio etiam iurata, potest retorqueri & ad bonum,& ad malum,ex quo tamen prima fronte sonat in malum, debet fieri interpretatio in malam partem,& contra confitentem,nisi confessionem excusans probet illas excusationes. Facit ad hoc quod dicit ipse Panor. in cap.cum venissent.de instit. Et etiam immediate subdit ipse Panorm. quòd ex confessione alicuius capitur illud quod contra eũ est, non autem id quod pro eo eligi potest, & hoc quando insurgit mala præsumptio contra illud quod facit pro eo.

7 Confessio rei est tantæ potentiæ, quòd facta etiam coram iudice incõpetenti, tenetur illam confirmare coram suo iudice competenti. Ita dicit Innocen. in cap.at si clerici. de iudi. & hoc præcipue si ex tali confessione orta sit suspicio vel infamia.Angel.in lib.de malefi. clausula, comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum col.11.ibi, Et tene menti.vide ad hoc Innocen. in cap.per inquisitionem. de elec. & Ant. de But. in dicto cap. at si clerici.

8 Sed nota ꝙ istis, qui de se confitẽtur,creditur nõ quantũ ad conuincẽdũ,sed quãtũ ad p̃sumptionẽ,vnde si adsint aliæ p̃sumptiones, valent,aliàs nõ sufficerẽt,vt dicit glos.2.in c.1.de conf.Sed intellige hoc videlicet,quia istis de se cõfessis nõ creditur super crimine aliorum,vt dicit glo.p̃dicta in prin. vbi etiam dicitur,ꝙ in crimine læsæ maiestatis,alicui confitenti de se creditur etiam contra socios, quod etiam probatur per text.ibidem.& in glo.prima.cap.nemini.15.quæst.3.iuncto text.ibidem. ergo à fortiori de-

D bet

bet vni confitenti de se credi contra socios in crimine hęresis, quod est grauius capit. vergentis. de.hęreti. Et pręterea hoc est speciale in fauorem fidei, quod socij criminis admittuntur contra socios, vt est text.in cap.in fidei.de hęret.lib 6. Confirmat Gemi. ibidem. Ad hoc gloss. fin.cap.quoniam aliqua. de testib.

9 Quando aliquis cõfitetur crimen suum coram suo iudice, potest ei imponi quantuncunque grauior pœna, etiam si sit confessus sine directo processu, vt dicit Inno.in c.qualiter & quando.de accu. 1.col.3. nam confessio in criminali inducit probationem etiam quo ad pœnæ impositionem, licet ordo iudiciarius non fuerit obseruatus, & sic patet quòd confessio nõ læditur ex inutili instantia iudicij, vel ex omissione ordinis iudiciarij, vt dicit Gemi.in cap.accusatus.de hæret.lib.6.in prin.de hoc supra eo. verb. §.2.& §.4.

10 Confessio facta sine tortura non oportet reiterari, quæ autem est facta in tormentis vel metu tormentorum, vt puta si erat ligatus in tortura, vel ante torturam ductus, vel ante torturam spoliatus, necesse est, quòd talis confessio sic facta ratificetur ad banchum, & debet tortus per vnam diem naturalem quiescere post torturam, antequam ducatur ad ratificandum, vel hoc erit arbitrio boni iudicis, vt faciat eum ratificare eo tempore, quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. hæc Ang.in lib.malefic.clausula, Fama publica.col.42.ibi, postquam aliquis est.

11 Si quis sine tormentis confitetur, etiam non præcedentibus indicijs, habetur pro confesso.per not.in cap.1.de accus.lib.6.& hoc sequitur Pet. de Anchar.in clem.1.de homi. sed Bal.in l.1.de confessis. simpliciter tenet, quòd confessio extorta nõ præcedentibus indicijs, si in ea perseuerat reus confessus, valet, vt allegat gloss.illius l.& glo.in l.1.§.illius.de quæst.Et cum Bal.tenet Pau.de Leaza.in cap.grauis.de deposito.ad fi.& Bart.in tract.de quæstionibus tenet idem quod in l.quouis.ff.eo.& est gloss.in l.1.ad fi. C. eod.tit. vbi Bal.dicit, quòd tortura indebite facta a principio, non vitiat reliquum processum validum ex post factum. & dixit Bal. in l. fi. C. de accus. quòd indicia sequentia non confirmant torturam præcedentem, nec confessionem per eam extortam, quia est ordo peruersus. Hæc dominus Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, in c.incip.an stetur dicto torti.colum 10.versi.datur regula, quòd ex confessione.de validitate confessionis, & præcipue quæ est perseuerata. vide quod dicit ipse dominus Paris in eodem tractatu, in cap.incipiente: An ex sola confessione facta in iudicio, &c.

12 Confessus in iure non auditur appellans, si tamen ita sit confessus, quod standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. Ad hoc est gloss.singularis in verbo, vel de quo.cap. Romana.de appel.lib.6. Confirmat Gemi. super dicta glo. vbi dicit, quòd in confessum nullæ sunt partes iudi-

tes iudicis nisi in condemnando. facit ad hoc optime glo. 2. in cap. 1. de accus. lib. 6. facit etiam cap. per tuas. de proba.

ANNOTATIONES.

1 Confessus crimen, &c.] *Inter omnes species probationis confessio obtinet primum locum: neque enim vlla clarior, aut efficacior probatio inuenitur. ceterum multa sunt in confitentibus & modo confitendi consideranda antequam ex confessione condemnatio subsequatur; ex quibus multa refert auctor hoc loco, non tamē omnia necessaria complectitur. adde ergo in hac causa Simancam de catho. instit. tit. 13. de confessis. Antonium Gomezium tomo 3. de delictis cap. 12. & Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 21. & quæst. 55.*

CONSENTIRE.

1 Consentiens hæretico pari pœna punitur sicut hæreticus. arg. in c. 1. de offi. deleg. & ibi glo. optima in verbo, pari pœna, vbi declaratur multiplex consensus, videlicet, negligentię, consilij, cooperationis, & defensionis. & dicit glo. quòd illi qui consentiunt defendendo, magis puniuntur. vbi Panor. post Hostien. dicit quòd hoc procedit in crimine hæresis, & in maioribus criminibus.

ANNOTATIONES.

1 Consentiens hæretico pari pœna punitur sicut hæreticus.] *Huc spectat textus in cap. consentire, & in cap. error. 83. dist. de quo articulo egi plene in cap. qui alios. de hæret. relato in Directorio inquisit. parte 2.*

CONTUMAX.

1 Contumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel se absentat a iudicio, & habetur contumax pro confesso, si perdurat in contumacia per tempus. Gemi. in cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. & Bart. in l. penult. ff. de quæstio. & Angel. in lib. malefi. clausula, Qui iudex, uidens quòd inquisiti comparuerunt. col. 7. facit ad hoc cap. 2. de confess. lib. 6.

2 Fuga sola non inducit confessionem delicti. de hoc in cap. vt commissi. de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. cum contumacia. facit tamen fuga suspicionem, quia per hoc apparet de sua iustitia diffidere. 11. q. 1. Christianus. in fin. 3. quæst. 9. decernimus. de præsump. cap. nullus. secundum

Archid. Ioan. Andr. Geminia. in dicto cap. cum contumacia.
3 Contumaciter absens habetur pro presente in preiudicium suum. cap. 2. de arbi. lib. 6. & glo. ibidem in verbo, praesente. Confirmat Panor. in c. veritatis. de dolo & contu. col. 2. ibi, Nota ibi presentes. Facit ad hoc c. absens. 3. q. 9. & cap. in nomine Domini. de testi.
4 Lapsus anni in excommunicatione operatur non solum quòd contumax pro conuicto habeatur, sed etiam quòd potest ferri sententia diffinitiua contra eum. hoc Panor. in dicto cap. veritatis. col. 6. ibi, ex predictis.
5 In contumacia presumitur pertinacia ipsius contumacis sine dubio, si perseuerauerit per annum, nisi forte aliud apparuerit, puta, si inquisiuit de iudice, vel instabat pro absolutione, vel offerebat satisfactionem & his similia, aliàs non presumitur pertinacia, nisi de illa constet, vt in clem. 1. §. porro. de summa trin. & clem. de vsuris. ex grani. §. sane. Ioan. And. hec Gemin. in dicto cap. cum contumacia.

ANNOTATIONES.

1 Contumax dicitur ille, &c.] *de contumace, & contumacia in causa fidei copiose agunt doctores in cap. cum contumacia. de haeret. lib. 6. adde Zanchinum tract. de haeret. cap. 9. & Simancam de catho. instit. tit. 14. de contumacibus.*
2 Fuga sola non inducit confessionem delicti, &c.] *haec sententia verissima est in crimine haeresis, vt recte docet Ioannes Roias tract. de haeret. parte 2. assertione. 15. nihil enim commune habet haeresis cum fuga, vel carceris effractione. quare detrusus in carcerē ad custodiam ob haeresim si inde fugiat neque pro confesso neque pro conuicto habendus est.*

Similiter non est habendus pro relapso ob solam fugam qui fugit ex carcere in quem coniectus est ad agendam paenitentiam sicut copiose docui apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. super quaest. 97.

CONVINCI ET CONVINCERE.

1 Conuincitur aliquis in crimine quattuor modis, aut iure, scilicet, instrumentis, vel testibus, aut facti euidentia. c. tua. de cohab. cler. & 2. q. 1. que Lotarius. aut iuris interpretatione, vt sepius citatum esse reum, vt 3. quest. 9. c. decernimus. aut violenta presumptione seu suspicione. 32. q. 1. c. dixit. hec in glo. prima super c. nos in quenquam. 2. q. 1. facit ad hoc glo. 3. in c. ad abolendam. de haere.
2 Conuincitur etiam aliquis hoc modo: Si suspectus de haeresi citatur vt veniat responsurus de fide coram inquisitore, si fuerit excommunicatus pro eo quòd parere subterfugit, aut contumaciter se absentat, & si per annum

num excommunicationē illam animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus potest condemnari. dicto cap. cum contumacia. vbi vide glo. in verbo, respondeat. Facit glos. in cap. rursus. 11. q. 3.

3 Item si quis quia præbuit impedimentum officio inquisitionis, aut se opponere eidem præsumpserit, cum sit ipso facto excommunicatus, eam excommunicationem per annum animo sustinuerit pertinaci, extūc velut hæreticus potest condemnari. c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. Confirmat Gemi. in d. c. vt inquisitionis. § si quis vero, eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Conuincitur aliquis in crimine, &c.] *quantum ad causam hæresis attinet, quot modis aliquis hæreticus conuincatur, siue deprehendatur dilucide ostendit Eymericus in Directorio Inquisit. parte 3. quæst. 89. & copiose Arnaldus Albertinus tract. de agnoscendis assert. quæstio. 29. num. 8. & multis sequent.*

CHRISTIANI IUDAIZANTES.

1 CHristiani qui ad ritum Iudæorum transierunt, & qui prius erant Iudæi, postea facti Christiani redeunt ad ritum Iudæorum, dicuntur hæretici, & contra eos tanquam hæreticos, similiter contra eorum fautores est procedendum, si tamē de hoc fuerint confessi, vel per Christianos, vel Iudæos conuicti. dicto c. contra Christianos. & Gemin. ibidem. de hoc habes infra in verb. Iudæi. §. 1. vbi nota quòd ritus dicuntur mores & obseruantiæ. 28. q. 1. secundum Archid. hæc Gemi. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Christiani qui ad ritum Iudæorum transierunt.] *De materia huius §. præter doctores in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. vide Zanchinum tract. de hære. c. 36. & ibidem late Campegium. Repertorium inquis. verbo, Reiudaizantes. & Eymericum in Directorio inquisitor. parte 2. quæstio. 44. vbi dixi.*

CRUCESIGNATI.

1 CRucesignati in subsidium fidei tenentur deferre signum crucis patenter: nam milites armatę militię recipiunt stigmata, ex quibus milites cognoscantur. l. stigmata. C. de fabricensibus. & qui signum mutat, transfugę pœna punitur. l. 1. ff. de re militari. imo qui assumptum crucis signum

gnum abiecerunt, compelli debent ad reassumptionẽ eius. arg. cap. Quod super his. de voto. in prin. Et Papa ad innuendum quod cruce signati semper debẽt deferre signum crucis, vtitur hoc verbo, charactere crucis. vt in c. excommunicamus. el primo. de hęret. §. catholici vero. idem dicit etiam in priuilegio. malitia huius temporis. Et ratio esse potest qui secundum. B. Thomam in quarto sen. dist. 4. quęst. 1. art. 3. quęstiuncula. 4. character est res quædam indelebilis.

2 Crucesignati possunt de licẽtia inquisitoris interesse diuinis, & ecclesiastica recipere sacramenta tpe generalis interdicti, vbi ex indulto diuina tunc celebrari cõtigerit. Et si clerici sunt cruce signati, potest inquisitor cũ eis dispensare super irregularitate, quam incurrissent celebrando diuina ligati sententijs canonis. hęc ex prędicto priuilegio. Malitia huius tẽporis.

3 Cruce signati seu scholares sancti Petri martyris sunt excõicati quando inquisitori indigenti pecunia pro officio inquisitionis, & petenti, dare recusant. probatur, qui fautores hęreticorum sunt excommunicati. per dictum cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. Tales autem sunt fautores, secundum Archid. in c. quicunq;. eod. tit. lib. 6. vbi dicit in verbo, fautores. priuatę *personæ, quæ iuramento vel voto se astrinxerunt, ex omissione dicuntur fautores, puta si nõ manifestant, vel non faciunt id quod promiserunt ex voto. hæc ille.*

ANNOTATIONES.

1 Crucesignati in subsidium fidei, &c.] *De crucesignatis, qui ad inquisitorũ familiam spectant, & de eorum priuilegijs vide præ alijs Camillum Campegium apud Zanchinum tract. de hæret. cap. 9. & cap. 37.*

Iam quantum attinet ad extrauagantem incipien. malitia huius temporis. cuius meminit auctor hoc loco, eam nunc habemus impressam inter literas Apostolicas pro officio sanctę inquisitionis in fine Directorij inquisitorum Nicolai Eymerici.

CVSTOS CARCERVM.

1 CVstos carcerum inquisitoris iurabit coram Episcopo, & custos carcerum Episcopi, qui sunt pro crimine hæresis, iurabit coram inquisitore, quòd fideliter custodient carceratos, & omnia alia seruabunt, quæ ponuntur in textu Clem. 1. de hæret. §. porro. Idem dicit dominus. Card. Zabar. in dicto. Clem. 1. §. verum quia.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Custos carcerum inquisitoris, &c.] *De iuramento custodis carcerum & aliorum ministrorum sancti officij vide Simancam de catho. instit. tit. 41. de ministris & eorum officijs.*

DAEMONES INVOCARE.

1 DAemones inuocare an sit hæreticum, Gemi. in cap. accusatus, in §. sane. eod. tit. lib. 6. ponit duas opiniones, & credit vtranque posse saluari, quia aut quis inuocat dæmones putans ipsos posse facere id ad quod inuocat ex eorum potestate actiua, & tunc opinio Lapi procedit, quia aliter inuocans dęmones est hæreticus, cum attribuat eis id quod est Dei, per quem omnia facta sunt. Ioan. primo. Ad hoc. 26. quæst. 5. Episcopi. vbi expresse appellat hæreticos quærẽtes auxilia a diabolo, derelicto Deo: aut inuocat dæmones non tamen credens eos posse oparari ex sua potestate actiua totaliter, sicut ad id quod est suæ naturæ, sicut esset quòd tentaret mulierem ad concupiscentiam cum aliquo, & tunc procedit alia opinio, quia istud, licet sit malum facere, non tamen videtur hæreticus, quia Saluator vocat eum tentatorem. Matth. 4. hęc Gemi. vbi supra. ibi: quærit hic Lapus. Abbas. Confirmat Panor. in cap. in tabulis. de sortileg. super glos. fina.

2 Vt autem melius prædicta intelligas, nota secundum Oldradum, attendendam esse intentionem inuocantis: quia aut inuocat vt sciat futura, & hoc sapit hæresim manifestam, quia id attribuitur diabolo quod conuenit Deo, iuxta quod dicit Isaias. 41. cap. Annunciate nobis quæ ventura sunt, & sciemus quia dij estis. aut inuocat ad tentandum pudicitiam mulierum, & tunc si facit per modum imperij, vt præcipiat diabolo, non sapit hæresim manifestam; quia est sibi proprium tentare: si autem facit ipsum adorando, & vt ipsum adoret, tunc sapit hæresim manifestam, & hoc non propter personam, sed propter vitium in adoratione diaboli. Hoc Oldradus in suo consil. 208. quem allegat Gemi. dicto, cap. accusatus. §. sacerdotes. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Dæmones inuocare an sit hæreticum, &c.] *Hæc tractatio de inuocantibus dæmones late patet, nec breuibus potest comprehendi, & auctor hic valde quoque studuit breuitati, quare ab aliis plenior est cognitio petenda, & videndi in primi Zanchinus tract. de hæret. cap. 22. Eymericus in Directorio*

ctorio inquisit. parte. 2. quæst. 43. Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 13. de iusta hæret. punitione, & alij quos retuli apud Eymericum præcitato loco.

Quantum autem attinet ad consilium Oldradi, quod hic citat auctor, id incipit Regularis habet traditio. *& est numero. 210. in eandem sententiā scribit Geminianus consil. 54 incipien.* Quidam sacerdos. *Sed uide omnino Spineum tract. de lamijs in vltima apologia, ex quo intelliges an hæc auctoris doctrina sit vera nec ne.*

DEFENSIO.

1 DEfensio iusta & æqua reseruatur cuilibet, contra quem proceditur de crimine hæresis. cap. cum inter priorem. de except. secus dicunt quidam de dilatorijs, quia non permittitur ei de iuris apicibus disputare. Ad hoc. ff. mand. si fideiussor. §. quædam. hæc Hostien. in summa. tit. de hæret. §. quæ pœna imponatur. vers. sin autem. in fine.

2 Defensio legitima est de iure naturali, & sic nemini est auferenda. l. quotiens. C. de preci. impe. offer. & in Clem. pastoralis. de sen. & re iudi. in §. cæterum defectus. hæc Ioan. de Imola in clem. sæpe. de verbo. signi. super glos. in verbo defensiones. Vbi nota quòd idem Ioan. de Imola in dicta Clem. sæpe. super glos. in verbo dilationes. dicit quòd intentus & mēs literæ est, quòd solum possit iudex repellere exceptiones frustratorias & oppositas malitiose ad differendum iudicium, vt dicit glos. ibidem. & habetur in cap. finem litibus. de dol. & contu. & exceptiones quæ magis frustrant & differunt iudicium seu processum, quàm respiciant veritatem, quia illæ non sunt de iure naturali, imo magis repugnant. hæc ille.

ANNOTATIONES.

1 *Defensio iusta est æqua &c.] Auctor hic breuiter & concise agit de defensionibus, sed quæ defensiones in causa hæresis allegari possint, aut reos tueantur non docet, vidēdi ergo Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. nu. 117. & seq. tit. de defensionib. reorū, & Simācas de catho. inst. tit. 17. eo. tit.*

DEFENSOR HÆRETICORVM.

1 DEfensor hæreticorum secundum Archid. est duplex: Nam quandoque quis defendit errorem, quandoque personam: primus est damnabilior, & dicitur hæresiarcha. 24. quæst. 3. qui aliorum. & sic loquitur cap. qui consentit. 11. quæst. 3. Secundus qui personam viribus vel potentia defendit, ne ad manus iudicis examinandus veniat vel puniendus. Et de simili defensione loquitur. 21. quæst. 5. per totum. & 27. quæst. 1. cap. si custos.

custos. vel ne fiat executio. ex literis. de offi. deleg. Facit. cap. felicis. de pœnis. lib. 6. post princ. ibi: postea receptauerit vel defenderit. hęc Gemi. in ca. quicunque. de hæret. lib. 6. in 2. col. ibi: quæro quis dicatur defensor. Confirmat hoc glos. in verbo defensauerit. Clemen. 1. de pœnis. ibi circa quartum.

2 Si autem aliquis defendit aliquem iuste in iudicio, & putans eum inculpabilem, iura pro eo allegando, & ostendendo eum innocentem, non ligatur aliqua pœna per hoc, quia in talibus iusta defensio reseruatur, dicto cap. cum inter priorem. de except. & dicta Clem. pastoralis. de sen. & re iudi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 1. de pœnis. col. 6. ibi: decimoquarto quæro de defendente. Confirmat glos. prædicta in verbo, defensauerit. in fine. Secus autem vt dicit idem dominus Card. ibidem, si contra iustitiam & conscientiam defendit. de hæret. si aduersus. Tales enim defensores appellantur. 16. quæst. 1. de præsentium. de reb. eccle. nō alie. cap. si quis. & quod notatur de iureiur. cap. breui. vide ad omnia ista malleum maleficarum in tertia parte, quæst. 10. & quęst. 11.

3 Quia etiam receptator dicitur defensor: sciendum quòd receptator dicitur ille qui scienter recipit hæreticos. arg. cap. felicis. de pœnis. in prin. lib. 6. Sed leges illum innuunt receptatorem, qui receptat & celat, vt celatus manus iudicis euadat, ut patet. ff. de recept. l. 1. & 2. ff. de offic. præsi. in l. cōgruit. C. de his qui late, occul. l. fi. & de his receptatorib. notat Hostien. in summa. eod. tit. §. quæ pœna. Io. And. hæc Gemi. in dicto cap. quicunq; de hæret. col. 2. ibi: Sed qui dicantur receptatores.

4 Defensores, & fautores, ac receptatores hæreticorum, ipso facto sunt excommunicati, & postquam aliquis talium fuerit notatus, si infra annum satisfacere contempserit, ex tunc fit infamis, nec debet admitti ad publica officia, prout est textus in cap. excommunicamus. el primo. §. credentes. de hæreticis. iuncta glos. 15.

ANNOTATIONES.

1 Defensor hęreticorum secundum Archid. &c.] *De hæreticorum defensoribus, receptatoribus, fautoribus, & similibus copiose agit Archidiaconus in cap. quicūque, de hæret. lib. 6. & Nicolaus eymericus in Directorio inquisit. parte. 2. quæst. 50. & aliquot sequentibus. quibus adde Zanchinū tract. de hæret. cap. 4. & seq. & alios multos, quos retuli apud Directoriū pracitatis locis, ex quib. intelliges ea, quæ de illis tractat hic auctor.*

DIVINATIO.

1 Diuinatio tunc sapit hæresim manifeste, secundum glos. in verbo, saperent. dicto cap. accusatus. §. sane. quando circa aras idolorum nefa

rie preces emittuntur, sacrificia offeruntur, dæmones consuluntur, eorum responsa suscipiuntur. 26. quæst. 2. hi, qui. & quæst. 4. igitur vel associant sibi hereticos propter sortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore uel sanguine Christi, vel in sortib. vt possint habere respósa, puerum rebaptizant, vel his similia. hęc in prædicta glos. Confirmat Panor. in dicto cap. in tabulis. super glos. 1. vide ad hoc glos. optimã in hac materia. 26. quęst. 2. in summa.

2 Diuinatio ad inueniendum furta, vel ad sciendum aliqua secreta, quæ fit cum candela benedicta, & aqua benedicta, & puero respiciente in phialam, & dicente hæc verba: *Angelo biãco, Angelo santo, per la tua santità, e la mia virginità, &c.* sapit hæresim manifeste, vt probat egregie domin⁹ Andreas Barbatia in quodam consilio suo, quod fecit ad requisitionem Patris inquisitoris Bononiensis.

ANNOTATIONES.

1 Diuinatio sapit hęresim manifeste, &c.] *præter doctores in dicto cap. acccusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. vide quæ scripsimus in Directorio inquisitorum parte. 2. super quæst. 42. vnde intelliges quando diuinationes sapiãt hęresim manifeste.*

2 Diuinatio ad inueniendum furta, &c. quæ fit cum candela benedicta, &c.] *consilium Barbatiæ quod hic sequitur auctor incipit:* Casus est talis. *habetur inter eius consil. volu. 1. estque consilium num. 55. & hæc auctoris sententia vera videtur: quia cum res sacrę miscentur in sortilegio, iam fit qualificatum, & ideo videtur sapere hæresim manifeste, vt dixi in Directorio parte. 2. quæst. 42.*

DVBIVS IN FIDE.

1 DVbius in fide habetur pro hæretico, dummodo dubietas sit cum perseuerantia & animi complacentia, aliter autem propter dubietatem occurrentem, in qua quis non persistit, non dicitur hæreticus, quia primi motus non sunt in potestate hominis. 6. dist. sed pensandum. & etiam nisi per simplicitatem aliquis erraret in fide. Ita voluit Inno. in rubrica de summa trini. in fi. Si etiam crederet aliquid contra fidem, putans ecclesiam ita tenere, & paratus corrigi, non esset hæreticus. hæc Felinus, in cap. 1. de hæret. Concordat. Panor. in dicto cap. primo.

ANNOTATIONES.

1 Dubius in fide, &c.] *Dubius in fide quando vere sit & dicatur hæreticus, &*

hæreticus, & quando non, copiose explicui in commentario cap. dubius in fide. extra de hæret. ex illo intelligetur hic locus planissime.

ERRANS IN FIDE.

1 ERrans in aliquo articulo fidei, vel in aliquo sacramento Ecclesiæ, per simplicitatem, secundum dominum Card. Zabar. non debet puniri: quia simplicitas excusat. cap. super literis. de rescript. cum ibi notatis. C. de iurisd. om. iudi. l. in criminali. 24. q. 3. dixit Apostolus. & qđ notatur 17. dist. non licuit. Facit tex. in Clem. prima. de summa trini. in verbo, pertinaciter. non enim pertinaciter credit, qui per simplicitatem errat.

Contrarium tenet Specul. in tit. de hæreticis. pro quo est. 24. q. 1. schisma. vbi dicitur, quod non excusat ignorantia. Ad hoc. C. de hæreticis. l. 2. de in ius vo. l. venia. 27. dist. cap. fi. Matthæus tenet primam partem, per. cap. dixit Apostolus. quod optime probat hoc.

Dic quòd hæreticus potest dici dupliciter, large & stricte, quod notat glos. 24. q. 3. in sententia. in fi. Large dicitur quilibet errans in articulis fidei, stricte qui errat *pertinaciter, vt probat dictum cap. dixit Apostolus. & dicta Clem. prima de summa trini. & fide catholica.* Hæc dictus dominus Card. in dicta Clem. vers. porro. ibi: quarto quæro.

ANNOTATIONES.

1 Errans in aliquo articulo fidei, & c. per simplicitatem.] *Simplicitas siue ignorantia in rebus fidei, quando excuset errantes, & quando non excuset, in foro præsertim exteriori, multis propositis regulis explicui apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 1 super quæst. 7. adde Alfonsum Castrum lib. 1. cap. 9. de iusta hæret. punitione.*

EXAMINATIO TESTIUM, ETC.

1 EXaminationi testium seu deponentium in crimine hæresis, & ipsum crimen concernentibus, debet esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarum præsentia, per publicam personam, aut per duos idoneos viros, eorundem testium depositiones fideliter conscribantur, vt dicitur. in cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. §. verum. vbi Gemi. quærens de quibus personis religiosis loquatur tex. iste, dicit quòd quandoq; sæculares clerici dicuntur religiosi. 4. dist. denique, quandoque laici. 44. dist. non liceat. de constitu. ecclesia. Sed hic forsan auctor non intellexit stricte de illis qui habitum religionis susceperunt, pro quibus præsumitur. de no. ope. nuntia. cap. 2. vers. super eo. vbi de hoc Ioan. And. hæc Gemi. vbi supra.

ANNOTATIONES.

1 Examinationi testium] &c. debent esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ.] *Hodie maiori ex parte processus in sancto tribunali fiunt absque præsentia siue interuentu harum personarum, & eos sic factos tolerat supremus Senatus Sanctæ Romanæ & generalis inquisitionis. Vtilissimum tamen esset vt in fine totius examinis omnia repeteretur coram his duobus personis: easque omnino adhibendas censerem cum res agitur cum cauillosis quibusdam astutis ac perfidis reis, qui facile aut negare cuncta, aut inuertere solent.*

EXCEPTIO.

1 Exceptio quando iudex dubitat an sit admittenda vel ne, debet eam admittere cum protestatione si & in quantum de iure sit admittenda, & non aliter nec alio modo. Et nota bene quòd iudex ex causa potest recusare exceptiones cum protestatione, & procedere ad vlteriora. Ad hoc est tex. notabilis in cap. ad dissoluẽdum. de desponsa. impube. & hoc pręcipue quãdo iudex ex probabili causa moueretur, puta quia uehementer præsumeret contra reũ quòd exciperet causa subterfugiendi iudiciũ, uel quia est probabile dubium, utrum exceptio sit admittenda, & indago exigit longum tractatũ: consulit autem Hostien. quod iudex faciat scribi causam in actis, ut sic appareat eum probabiliter motum. Hæc Panor. in cap. cum contingat. de offi. deleg. super glos. in verbo, nihilominus. quam glos. bene nota, & diligenter cõsidera, quia facit multum ad propositum. Ad idem facit quod dicit dominus Felinus super dicta glos. allegat Hostien. in cap. nullus. de præsumpt. & dato quòd reus offerret se probaturum incontinenti, posset esse tanta præsumptio malitiæ, quòd non purgaretur per probationem incontinenti: ita intelligit glos. in verbo, sententiæ. in cap. suscitata. de in integrũ restit. quam glos. bene nota, & singulariter pondera, quia facit multum ad propositum: quæ dicit, quòd licet, quis incontinenti velit probare exceptionem suam, si tamen est præsumptio cõtra ipsum, quòd malitiose excipiat, primo mandabitur sententia executioni, deinde si quid velit proponere, audietur in modum accusationis. Facit ad hoc quod dictum est supra in verbo appellatio. decimonono notabili.

2 Contra improbe petentes dilationes est adhibitum remedium secundum Hostien. cum enim iudex debeat dilationis amputare materiam. C. de tempo. appel. l. 2. potest quandocunque sibi videbitur, ab excipiente & dilationem petente, vel aliud proponente, si habet eum suspectum, exigere

gere iuramentum, quòd hoc non proponat malitiose, de quo hodie est dicendum, vt in cap. 2. de iura. cal. lib. 6. Ego dico, quòd si vehemẽter iudex præsumit contra proponentem, poterit eum non admittere, nec curet de appellatione, iuxta notata per Innoc. in cap. post electionem. de concess. præben. & per Ioan. And. in cap. super eo. de appel. vbi vide. hæc Panor. in cap. nullus, de præsump. in fine.

3 Et aduerte quòd iudex ex hoc solo quòd exceptionem probabilẽ non admisit, non grauat partem, nam potuit moueri putando forte illam esse falsam, ideo, vt præsumatur grauamen, debet expectare donec probetur veritas ipsius: & ex hoc infertur quòd in facultate iudicis est exceptiones dilatorias vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex sola reiectione infertur grauamen appellationis iustificatiuum, hæc Panor. in cap. interposita. de appel. in principio.

ANNOTATIONES.

1 Exceptio quando iudex dubitat an sit admittenda, &c.] *In crimine hæresis quales exceptiones opponi possint, & audiri à iudicibus fidei ac admitti debeant, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 13. num. 3. vers. Duæ sunt tamen exceptiones: adde eodem loco Camillum Campegium.*

EXCOMMUNICATUS ET EXCOMMUNICATIO.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab ordinario neque ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo: probatur hoc per text. optimum in c. pastoralis. de offic. ordi. vbi dicit text. quòd cum delegatus sit maior ordinario, excommunicatus à tali delegato non potest per alium absolui sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo. Cum ergo inquisitor sit delegatus, vt c. per hoc. de hæreticis. lib. 6. sequitur quòd excommunicatus vel interdictus ab eo non potest absolui ab ordinario, neque ab alio. Confirmat glos. in verbo, præterquam in mortis articulo dicti c. pastoralis. Facit ad hoc Feli. in c. excommunicamus. el primo de hæreticis. col. 3. ibi, excõmunicatione notatis. hoc etiam habetur specialiter in priuilegio Alexan. quarti quod incipit: Ad capiẽdum vulpeculas. dat. Laterani. 7. cal. Februarij, Pont. sui anno tertio.

2 Excommunicatio si profertur propter contumaciam non est necesse, quòd ille citetur ad audiendam sententiam. hæc Gemi. in c. cum contumacia. de hæret. lib. 6.

3 Excommunicatus iterum potest excommunicari: hoc dicit glos. fi. in c. ita quorundam, de Iudæis. vide bene totam illam glos. Confir. Panor. super

per dicta glos. Nec valet absolui ab vna excommunicatione, nisi etiam ab alia, vt dicit Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab ordinario] *Huius dicti bonam rationem assignat hoc loco auctor. Adde Ioannem Rojam in singularibus fidei, singulari 57. incipien. excommunicatus ab homine.*

Iam inquisitores quamuis sint Papa inferiores, absoluere poßunt hæreticos ad fidem redeuntes à sententia excommunicationis, quam Romanus Pontifex contra illos promulgat in die cœnæ Domini. Archid. Ioan. And. & Geminianus in cap. vt officium. de hæret. lib. 6. & Ioannes Rojas præcitato loco.

EXECVTIO CONTRA DAMNATOS.

1 Executio contra damnatos de hæresi est facienda per Potestates & officiales seu Rectores temporales & seculares, quam facere debent prompte, imo sibi relictos debent per se vel per nuntios recipere indilate, animaduersione debita puniendos, alioquin si cõtrafecerint, vel si processum vel sententiam inquisitorum directe vel indirecte impedire præsumpserint, ipso facto sunt excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint, vt hæretici condemnentur. c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6.

Ad hoc facit c. ad abolendam. & c. excommunicamus. eod. tit. & glos. in verbo, indilate. dicti c. vt inquisitionis. dicit quòd talis sententia debet statim dilatione postposita executioni mandari, vt patet. 2. q. 1. c. sicut. idẽ dicit Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. in principio.

2 Executio sententiæ non est differenda, licet appelletur, quando sumus in casu quo ius appellationem reijciat. Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. in principio.

3 Mandatur hoc etiam per leges Federici Imperatoris, approbatas per Bonifacium Papam octauum in dicto c. vt inquisitionis. Et sunt registratæ in capitularibus ciuitatis Comi, & acceptatæ per vniuersum consilium illius ciuitatis, anno domini 1255. die 10. Septemb. Et primo in lege quæ incipit: Commissi nobis, mandatur quòd relicti brachio seculari debita animaduersione puniantur.

4 Pœna animaduersionis, est pœna quæ euertit animam à corpore, vt dicit Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. ibi: Quæ sit pœna. Facit ad hoc glos. in verbo, puniendi c. excommunicamus. el 2. eod. tit. Ad idem Federicus

in

in præallegata lege seu constitutione, Commissi nobis.

5 Sed Panor. in cap. ad abolendam. eo. tit. super glos. in verbo, audientia, allegans Hostien. post Ioan. And. dicit quòd hæretici debent puniri pœna ignis, & quòd debent cremari. Et dicit quòd in hoc conuenit lex diuina, canonica, ciuilis, & consuetudinaria, vt communiter puniantur pœna ignis. Confirmat Federicus in lege seu constitutione quæ incipit: *Inconsutilem tunicam*. vbi dicit: *Præsentis nostræ legis edicto damnatos mortem pati Paterenos aliosque hæreticos quocunque nomine censeantur, decernimus, vt viui in conspectu hominum comburantur, flammarum commissi iudicio.*

6 Sed quæritur nunquid iudex secularis poterit petere ab inquisitore, vt ostendatur ei processus, vt videat si iuste vel iniuste est processum contra damnatos. Bart. in l. diuus. ff. de custo. & exhibi. reo. dicit quòd non tenetur ad faciendum executionem nisi processus exhibeantur sibi: & idem tenet in. l. magistratibus. ff. de iuris. omn. iudi. allegando dictã. l. diuus. Sed Panor. in. cap. 1. de offi. ordi. tenet contra Bart. & dicit contra ipsum esse text. expressum in dict. cap. vt *inquisitionis*. §. prohibemus. vbi dicitur quòd *de crimine hæresis, cum sit mere ecclesiasticum, quoquomodo iudex secularis non cognoscat*. Ad hoc etiam Bald. & Paul. de Castro in eadẽ. l. magistratib. & ibi Alexander, & Iason contra Bart. & Panor. in cap. ea quæ, de sta. mona. in fi. Et Barbatia in cap. 1. de offic. ord. Bald. in authen. clericus. C. de Episcopis. & cler. Ad hoc est Felinus in cap. ad abolendam. in fi. cõfirmat Gemi. in dicto cap. vt inquisitionis. in prin. dicens notandũ esse quòd iudex secularis exequitur sententiam latam per iudicẽ ecclesiasticũ absque eo quod cognoscat de viribus sententiæ. de quo. de offi. ordi. cap. 1. Non tenetur ergo inquisitor exhibere processum iudici seculari ad hoc vt sententiam exequatur.

7 Imo inquisitor potest compellere iudicem secularem ad exequendum sententiam per ipsum inquisitorem latam, vt patet per ea quæ notantur in glos. in verbo, præiudican. dicto cap. 1. de offi. ordi. & in glos. in verbo, contra eum cap. 2. de maledicis. Ad hoc est etiam priuilegium Inno. iiij. quod incipit: Cum sicut accepimus, vbi dicitur, quòd inquisitores possunt compellere per censuram ecclesiasticam potestates ad obseruandum quæ ipsi inquisitores duxerint facienda, & ad procedendum contra hæreticos damnatos, etiam si testium nomina non exprimantur. Ad hoc facit glos. fi. in cap. auctoritatem. 15. quæst. 6. & glos. in cap. sicut sine iudicio. 2. qõ. 1. Facit ad hoc dictum Archid. super dictam glos. dicti c. sicut sine iudicio. Confirmat Panor. in cap. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. vbi dicit quòd ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si eam sciat iniustam: & quòd delegatus potest mandare ordinario loci, vt exequatur sententiam suam, & quòd is cui mandatur nuda executio sen-

tentiæ, non potest assumere cognitionem super viribus sententiæ. hæc Panor. vbi supra. & quòd ad hoc possit compelli ordinatius a delegato Papæ, affirmat glos. 2. in cap. significasti. de offic. deleg.

8 Dominus Felinus in cap. ad abolendam. in fi. de hæret. dicit, quòd si inquisitor puniret hæreticum per eum condemnatum pœna mortis, non credit eum irregularem, quia etiam iure officij non prohibetur hoc alij posse mandare, si per se hoc non potest: per text. in cap. 3. ne cler. vel mona. lib. 6. Nota tamen quòd postea dicit ipse Feli. in cap. vergentis. eod. tit. vbi ad dictum cap. 3. ne cle. vel mona. ipse respondet.

ANNOTATIONES.

1 Executio contra damnatos de hæresi est facienda, &c.] *Omnia fere quæ in his §§. traduntur ab auctore explicata sunt à nobis copiosius in Directorio inquisitor. parte. 3. super quæst. 36. quod autem ait auctor in hoc primo §. de facienda executione damnatorum sine mora per dominos seu potestates temporales, illud temporis interuallum recipit, quod præcitato loco docuimus.*

5 Sed Panormitanus in cap. ad abolendam, &c. dicit, quòd hæretici debent puniri pœna ignis.] *De hoc articulo vide Petrum Godofredum in l. 4. C. de hæret. & Couarruuiam lib. 2. variar. resolutio. cap. 10. nu. 10. & Alfonsum Castrum lib. 2. de iusta hæret. punitione, cap. 12. & seq.*

FAMA.

1 FAma est communis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens. Et notanter dicitur, ex verisimilibus, quia aliter proprie non est fama saltem quo ad iuris effectum, sed sunt variæ voces populi, de quo per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. & glo. & doctores in c. inquisitionis. & c. cum oporteat. de accus. Rumor in minus se habet quàm fama. vide bonam glossam iuncto textu in cap. super eo. de eo qui cogno. consan. vxo. suæ. hæc Panor. in cap. vestra. de coha. cle. & mul. super glo. in verbo, notorium. col. 1. in fine.

2 Fama in criminalibus hæc operatur, quia quandoque præstat materiam indicendi purgationem. 2. quæst. 5. presbyter si a plebe. & glos. fi. ibidem in fi. de accu. accedens. quandoq; dat materiam inquirendi. de accu. qualiter & quando. el 2. quandoque coadiuuat probationes iam factas, seu alia adminicula, vt in cap. præterea. de testib. & in glo. ibidem in fine. hæc Panor. in cap. veniens. el 1. de testi. in fi.

3 Ex fama & vno teste omni exceptione maiori, potest quis condemnari. Angel. in lib. malefic. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt

ierunt totum.col.4.

4 Fama in criminalibus multum ponderatur.argum.2.q.5. presbyter si à plebe. ff.de testi.l.3.§.eiusdem.& 4.q.3.§. item in criminali.vers. item sepe.& 35.q.6.si duo. C.ne de sta.defun.si mater.extra de eo qui cognouit consan.vxo.suæ.c.super eo.

5 Item fama sufficit ad probationem,si aliæ præsumptiones coadiuuant, ita quòd cum fama faciunt probationem,vt in glo.fama loci c.illud quoque.de præsumpt.& ita quæ non prosunt singula, coadunata iuuant. glo. in verbo,dicta.c.tertio loco.de præsumpt,& glos.fi.in cap.cum causam.de proba.& cap.præterea.de testib.

6 Fama,si est vehemens, contra malefactorem sufficit ad torturam. Angel.in lib.malefic. clausula, fama publica præcedente. col.13.ibi, Ego autem si assessor essem. Concordat dominus Paris de Puteo.in lib. de syndicatu.cap.incipiente:Quidam latro famosus.in princ,vbi dicit,quòd famositás operatur, quòd quis torqueatur.ff.de quæstio.l.de minore.§. fin.

ANNOTATIONES.

1 Fama est communis locutio,&c] *De materia famę quantum ad hunc locum spectat,vide Antonium Gomezium tomo. 3.variar. resolut.cap.13. & Iulium Clarum in pract. crimi. quęst. 6. & quæst. 21. adde Bartolum & alios in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst.*

FAVTOR HAERETICORVM.

1 FAutor hæreticorum potest quis dici dupliciter, vno modo quando aliqs est in publica potestate, vt capitaneus,Balliuus,Potestas, & similes:& si talis omittit facere officium suum circa hęreticos, prout habetur in cap.vt inquisitionis. & cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. tunc potest dici fautor hæreticorum.Alio modo potest dici aliquis fauere verbo excusando hæreticos,non ex lubrico lingue,nec per iocū,sed in conuenticulis, vel cum inter laicos dicit illos non esse tales quales dicuntur.Ioan.And.hæc Gemi.in cap.quicunque.eod.lib.6.

2 Possunt etiam dici fautores aduocati & procuratores, qui defendēdo excusant hęreticorum excessus, habita consideratione personarum, locorum, & temporum. Et quòd falsi excusatores fauere dicantur, patet. 11. quæst. 3.cap. non solum. el. 2. ibi:item timendo.& episcopi qui Lotario adhæserunt, sunt vt eius fautores damnati. 2. quæst. 1.cap. fina. vbi bonus text. ad hoc propositum. Et canon dicit quòd fucatis excusationibus eius crimina tegere videbantur. 11. quæst. 3. ita corporis tui.hæc Gemi. vbi supra.

F Dicitur

3 Dicitur etiam facto fauere qui procurat alimoniam hæreticis, vel eis subministrat aliqua per quæ liberantur, vel alia similia: nec tunc indiget probatione. 23. quæst. 4. est iniusta. ff. de furtis. si pignore, cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. sacerdotes. & cap. vt inquisitioni. §. prohibemus. eo. tit. & eo. lib. Idem de illo qui precibus hæreticum liberat. 24. quæst. 1. cap. 1. vers. illud vero. quod bene nota. hæc Gemi. vbi supra.

4 Etiam dicitur fautor hæreticorum qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. §. sacerdotes. quod nota & tene menti. Qui etiam impedit ne testes examinentur vel ne dicant veritatem, dicitur præstare impedimentum in causa. textus est bonus in cap. cum causam. de testi. & ibi glos. notabilis in verbo, compellas.

ANNOTATIONES.

1 Fautor hæreticorum potest quis dici &c.] *De fautoribus hæreticorum & ceteris huiusmodi copiose Archidiaconus & alij in cap. quicunque. de hæret. lib. 6. Eymericus in Directorio inquisitorum parte. 2. quæst. 53. Zanchinus tract. de hæret. cap. 5. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 21.*

FIDEIVSSOR.

1 Fideiussor non potest interuenire in causa criminali; & ratio est quia non potest quis ex contractu ad capitalem pœnam se obligare, quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in l. liber homo. prima. ff. ad leg. Aquiliam. & 23. quæst. 5. in cap. si non licet. & glos. in cap. cum homo. eisdem causa & quæstione. & Panor. in rubrica de fideiussoribus. in tantum quòd non valet fideiussio de præsentando aliquem sub pœna corporali, vt no. Bart. in l. 3. ff. de custo. reo. & Cynus in l. ad commentariensem. C. eo. dicas tamen nisi consuetudo esset in contrarium, quia tunc valet consuetudo, vt dicit dicta glos. in dicto cap. cum homo. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in prin. & etiam habetur in additione sequenti: & de hoc habes supra in verbo, capere. §. secundo.

2 Sed pone: Aliquid traditus est fideiussoribus, qui postea fugam capit, quæritur nunquid fideiussores debeant decapitari, præsupposito quòd reus conuictus veniret decapitandus; dic quòd non, per notata per Cynum in dicta l. ad commentariensem. & Bart. in l. si quis reum. ff. de custo. reo. quia nemo est dominus membrorum suorum, vt dictum est supra. Confirmat Panor. in dicta rubrica de fideius. vbi distinguit, vtrũ fideiussores fuerunt in dolo ꝙ aufugeret, & tunc pœna erit arbitria: Si autem

sint

sint extra dolum, punientur pœna pecuniaria, ad quam obligauerunt se, & si non fuit expressa quantitas, iudex arbitrabitur. hæc Panor. in dicta rubrica. Confirmat dominus And. Barbatia in dicta rubrica.

3 Aduerte tamen hic vnum secundum Ludo. de Roma. in consilio suo 14. quòd si quis fideiussit de præsentando aliquem totiens quotiens placuerit curiæ, præsentando eum bis est liberatus. hæc ex dicto lib. malefic. Angel. in prædicta clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in additione tertia.

4 An autem captus pro graui crimine, ex quo est pœna in euentum corporis afflictiua, possit relaxari fideiussoribus: dicendum quòd non, sed debet incarcerari. vide de hoc supra, in verbo. capere. §. 2. Confirmat Archid. in cap. in memoriam. 19. dist. vide ad hoc Bart. in l. nemo dubitat. ff. de reg. iuris. & in l. rescripto. §. debitores. ff. de mu. & hono. & in l. vers. sed quid si vult dare fideiussores. ff. de custo. reo. & in l. item liberatur. §. qui paratus. ff. qui. mo. pig. vel Hypoth. sol. & Bald. in l. 2. C. de exhibē. reis.

ANNOTATIONES.

1 Fideiussor non potest interuenire, &c.] *De materia, quam hoc loco tractat auctor præter illa, quæ in hac causa scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. super quæst. 90. vide omnino Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 9. Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 46. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

FILII HAERETICORVM.

1 Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, etiam si ipsi filij sint catholici. patet hoc in glos. in verbo, ipso iure. el. 2. cum secundū eo tit. lib 6. & glos. in verbo, exhæreditatio. cap. vergentis. eo. tit. & in glos. 23. quæst. 7. in summa, in fi, nā pro delicto patris filij puniuntur. 6. quęst. 1. cap. si quis cum militibus. nisi forte reuersi fuerint ad vnitatem fidei & ad gremium Ecclesiæ, quia tunc possunt eis restitui bona ex quadam misericordia, vt dicit text. in dicto cap. vergentis. & glos. ibi, in verbo, misereri. & dicta glos. 23. quæst. 7. in summa Gemi. autem in cap. accusatus eo. tit. lib. 6. §. si vero. vers. sed per præmissa. ibi: dominus meus distinguit. quia aut hæreticus moritur ante condemnationem, & tunc filij catholici retinent bona: aut pater moritur post condemnationem criminis, & si attendamus misericordiam, tunc filij ex quo sunt legitimi catholici, non perdunt bona, cum ipsi non deliquerint: aut attendimus rigorem, & tunc filij etiam catholici perdunt bona. Ad hoc facit quod dicit Archid. super dicta glos. summæ. 23. quæst. 7 & hoc procedit & in terris Ecclesiæ,

ac etiam in terris imperij, vt dicit Gemi. ibidem. Confirmat Archid. vbi supra, in fi. Sed & Panor. in dicto cap. vergentis. dicit, quòd hæreticus etiã sponte rediens ad pœnitentiam, non recuperat bona, nisi ex quadam misericordia. Et Feli. in dicto cap. vergentis. in secundo notabili, in prin. dicit quòd conuictus de hæresi non recuperat bona sua propter gratiam ei factam, nisi expresse dicatur quòd ei restituantur bona. Facit ad hoc quod dicit idem Felin. in cap. ex insinuatione. de simo. super glos. in verbo, indulgentia.

ANNOTATIONES.

1 Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, &c.] *propter crimen hæresis parentum in grauissimas pænas & calamitates incidunt filij, inter illas vna est, quia priuantur successione in bonis parentum, hanc solam prosequitur hoc loco auctor, de qua & alijs vide Zanchinum tract. de hæret. cap. 28. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquisit. parte. 3. quæst. 1 : 4. & aliquot sequentibus, & Repertorium inquisitorũ verbo, filij.*

FVGA, ET FVGITIVVS.

1 FVga cum alio indicio, scilicet publica voce & fama cõtra fugientem, facit ꝙ fugiens possit torqueri. hæc Angelus in lib. malefi. clausula, Fama publica præcedentes, col. 4. ibi: & ideo Guido.

2 Fugitiuus remittendus est ad requisitionem inquisitoris sub quo deliquit. C. vbi de cri. agi. opor. l. 1. & authent. ibi signata, qua in prouincia. Ioan. And. hæc Gemi. in cap. vt commissi. §. & contra illos. de hæret. lib. 6. Ad hoc est glos. nota. in cap. ibi enim. 3. quęst. 6. quæ dicit quòd si grauius est crimen, remittitur puniendus vbi deliquit.

3 Posset etiam inquisitor illius prouinciæ vbi deliquit illum punire, secundum glos. in verbo. procedendi. dicti cap. vt commissi. vbi datur talis casus: pone quis deliquit in diœcesi Rauennæ, & postea se transtulit Mediolanum, tunc & inquisitor Rauennas, & inquisitor Mediolanen. poterit procedere contra eum. Concordat Gemi. in dicto §. & contra illos. & ratio est secundum eum, quia cum istud delictum non sit momentaneum, sed successiuum & continuum, ideo quocunque vadit, dicitur ibi delinquere, ergo punitur in loco vbi est, ratione delicti ibi commissi.

4 Si tamen deliquit publice in vno loco, puta prædicando populo contra articulos fidei, postea transtulit se ad aliud territorium, & ibi notum est publice suum crimen, tũc est remittendus ad locum vbi plus deliquit, & vbi notiora sunt eius delicta. per l. si cui. ff. de accusa. §. fi. Ioan. And. hæc Gemi. vbi supra. in fine.

Fugiens

5 Fugiens de carcere vbi positus erat ad pœnitentiam,& non habens excusationem legitimam, potest vt hęreticus condemnari, quia fingitur ficte conuersus, & simulate confessus, & etiam erroris pristini recidiuus ad hoc de pœnit. dist. 2. cap. 1. nam exitus acta probat. 22. quæst. 2. quod autem.& facit. 34. quęst. 1. cap. 1. ad fi. Ioan. And. hęc Gemi. in dicto cap. vt commissi. §. necnon. Confirmat Felinus in cap. penult. de hæreticis. allegat Ioan. And. in dicto cap. vt commissi. §. penult. dicens quòd traditus perpetuo carceri pro pœna hęresis, si fugeret ex carceribus, ex hoc solo diceretur conuictus, tanquam relapsus in hæresim, & ita omnis audientia sibi denegatur, iuxta. cap. ad abolendam. eod. tit. Facit ad hoc quod dicit Angel. in lib. malefi. clausula, Fama publica pręcedente. col. 31. ibi: Tertio quid si quis positus fuit in carcere.

ANNOTATIONES.

1 Fuga cum alio indicio,&c.] *Fuga an & quando sit sufficiens indicium ad torturam, tradit Iulius clarus in pract. crimi. quæst. 21. adde Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 13. nu. 10.*

2 Fugitiuus remittendus est,&c.] *Remissio an & quando locum habeat in crimine hæresis copiose explicui in Directorio inquisitorum parte. 3. nu. 132. super tit. de forma citandi absentem, non tamen fugitiuum cum est delatus vel suspectus de hæretica prauitate. adde Guidonem Pape decisione. 202. incipiente: in remissione malefactoris.*

5 Fugiens de carcere vbi positus ad pænitentiam,&c.] *vide omnino quæ adnotaui supra in verbo, contumax. neque in re tam graui, in qua hominis vita versatur, facile recipienda est hæc auctoris sententia.*

HAERESIS ET HAERETICUS.

1 HAeresis crimen ęquiparatur crimini lęsę maiestatis, imo crimen hęresis est grauius. dicto cap. vergētis. de hęreticis. hęc dominus Card. Zabar. in Clem. vnica de vsuris. §. sane. quęsito 22. Confirmat Io. de Imola in dicta Clem. in glos. fina. Idem dicit Angel. in lib. malefi. clausula, che hai tradito la patria. col 3. in fi. ibi: quęrit Cynus, Salicetus. Item col. 4. ibi: & bene scias. item in colum. 5. post prin. ibi: quęro an sacerdos. idem glos. & Salicetus in l. 2. C. ad l. Iul. maie. idem in lege Federici imperatoris, quę incipit: Inconsutilem. & est registrata in capitularibus ciuitatis Comi.

2 Hęreticus dicitur qui priuilegium Romanę Ecclesię vult auferre. 22. dist. cap. omnes.

3 Similiter dicitur hęreticus qui nouas opiniones & falsas inuenit, aut sequitur,

ſequitur, vel dogmatizat. 24. quęſtio. 3. cap. inter hęreſim. & cap. hęreticus.

4 Dicitur etiam hæreticus qui intelligit ſcripturam ſacram aliter quàm Spiritus ſanctus efflagitat.cap. hæreſis.ea.quęſt.

5 Eſt etiam hęreticus qui de ſacramẽtis Eccleſię vel de confeſſione aliter ſentit quàm tenet & obſeruat Romana Eccleſia.cap.ad abolendam.de hęreticis.in principio.

6 Dicitur etiam hęreticus qui dicit vel tenet ſimplicem fornicationem aut alium actum carnalem extra matrimonium non eſſe peccatum mortale, vt patet in Clem. fina. de hæreticis. verſ. 7. & gloſ. ibi in verbo, non eſt.

7 Eſt etiam hæreticus qui dicit vel tenet pertinaciter vſuram non eſſe peccatum mortale, vt patet in Clemen. vnica de vſuris, in fine.

8 A ſimili dicitur hęreticus qui non ſolum tenet vſuram & actum carnalem extra matrimonium non eſſe peccata, ſed etiam qui tenet alia prohibita ab Eccleſia, vel per ſcripturam ſacram, non eſſe peccata: quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudiciũ. cap. inter cęteras. de reſcript. in fi. iuncta gloſ.

9 Eſt etiam hęreſis damnata dicere legem cum Euangelio, & circuncisionem cum baptiſmo eſſe ſeruandam. l. 1. C. de apoſta. ad hoc. de bapt. cap. maiores. in prin. Ioan. And. Gemi. in cap. contra Chriſtianos. eo. tit. lib. 6.

10 Non recipiens communionem ſingulo anno eſt hęreticus. Feli. in rubrica de hęreticis.

11 Dicitur etiam hęreticus ille qui ſcindit ſe ab vnitate Eccleſię. 7. quęſt. 1. cap. denique.

12 Apoſtata a fide eſt hęreticus, vt habes ſupra in verbo, apoſtata. per totum.

13 Hęreticus eſt etiam qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, ſacrificia offert, dęmones conſulit, eorum reſponſa ſuſcipit, vel aſſociat ſibi hęreticos propter ſortes exercendas, vel facit prędicta cum corpore vel ſanguine Chriſti, vel in ſortibus, vt poſſit habere reſponſa, puerum rebaptizat, & his ſimilia. hęc dicit gloſ. in verbo. ſaperent. §. ſane. c. accuſatus. eo. tit. lib. 6.

14 Eſt etiam hæreticus qui dicit, defendit, ſeu tenet pertinaciter, quòd anima rationalis ſeu intellectiua non ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, vt patet in Clemen. vnica. de ſumma trini. §. porro.

15 Sunt inſuper octo errores damnati tanquam hæreticales quorundam, qui eos ſub quadam ſanctitatis & perfectionis ſimulatione adinuenerunt, quos enumerat Clem. 3. de hæret. & eos damnat.

16 Qui dicit & tenet quòd Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in communi

muni etiam quantum ad ius & dominium, est hæreticus, vt patet per extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit: cum inter nonnullos.

17 Opinio, quæ tenet quòd paruulis baptizatis non infundantur virtutes & gratia informans quoad habitum, & si non pro illo tempore quoad vsum, est reprobata ab Ecclesia, imo damnata, vt patet in Clem. vnica. de summa trini. in fi. hanc oppinionem etiam beatus Thomas reprobat in tertia parte. quæst. 69. art. 6.

18 Item asserere pertinaciter, quòd Christo eiusque Apostolis, in his quæ ipsos habuisse sacra scriptura testatur, nequaquam ius eis vtendi competierit, nec ipsa vendendi seu donandi ius ipsi habuerint, seu ex illis alia acquirendi, cum talis assertio usum & gesta eorum concludat in præmissis non iusta, est erroneum & hæreticum. patet hoc per dictam extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit cum inter nonnullos.

19 Sunt autem plures aliæ hęreses seu sectę hæreticorum, quas enumerat Isidorus in octauo lib. etymolog. cap. 5. & ponuntur. 24. quæst. 3. cap. quidam autem hæretici.

20 Reperiuntur *etiam multæ aliæ hæreses, quæ colliguntur ex dictis B. Thomæ in diuersis locis, quæ etiam dinumerantur in tabula reuerendi patris* magistri Petri de Bergomo, in verbo, hæresis. ibi eas vide: Quotiescunque enim aliquid dicitur vel tenetur pertinaciter quod sit contra determinationem Ecclesiæ, quantum ad ea quæ pertinent ad fidem, illud semper est hæreticum: probatur. 24. quæst. 1. cap. hæc est fides. & glos. fin. cap. cum Christus. de hæreticis, in fin. & glos. in verbo. docuit. cap. vnico. de summa tri. lib. 6. nam ad Ecclesiam pertinet determinare dubia, si quę interdum oriuntur circa fidem, vt patet in cap. quotiens. 24. quæst. 1. de bapt. c. maiores. in prin. de summa tri. cap. 2. in fin. Clem. vnica eod. tit. §. Nos igitur. arg. 22. dist. omnes. Concordat B. Thomas in 2. 2. quæst. 11. art. 2. ad tertium argumentum. nam Ecclesia in his quę pertinet ad fidē, non potest errare, vt habetur & notatur. 24. quęst. 1. cap. à recta ergo. fide. & cap. Memor sum. & hoc quia dominus pro ea rogauit ne deficeret fides eius. Lucæ. 22. cap. dixit dominus: Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. & ponitur 21. dist. §. 1. in vers. Ego pro te.

21 Notandum tamen est, quia ad hoc quòd aliquis proprie dicatur hæreticus, quatuor requiruntur, primum est error in intellectu, ita quòd male sentiat de veritate, vnde si aliquis conculcet corpus Christi, credens tamen ibi esse verum corpus Christi, & quòd hoc sit malum, sed hoc facit vt placeat diabolo, iste non dicetur hæreticus, quia non habet errorem in intellectu, nec male sentit de sacramento altaris.

Secundum est, quòd talis error sit circa ea quę pertinent ad fidem, vel contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores, & necessaria sunt ad consecutionem vitæ ęternæ.

Ter-

Tertium est, quòd talis errans sit professus catholicam veritatem, & habeat baptismum: vnde Iudęus vel paganus non potest dici hęreticus, licet habeat opinionem contra fidem catholicam.

Quartum est, quòd talis errans teneat talem errorem cum pertinaci malitia & obstinata voluntate: vnde si quis habeat aliquem errorem circa ea quæ sunt fidei, esset tamen paratus corrigi & emendari quando ostenderetur sibi esse falsum illud quod ipse putat esse verum, talis non diceretur hęreticus, vt habetur. 24. quæst. 4. cap. dixit Apostolus. Colliguntur ista ex dictis beati Thomæ, in 4. sent. dist. 13. quæst. 2. art. primo. & in 2.2. quæst. 11. art. 2. Et diffusius a beato Antonino in secunda parte summæ tit. 12. cap. 5. §. 1. & in quarta parte eiusdem, tit. 12. cap. 4. §. penult.

22 Dicens hominem malum non posse pœnitere in senectute, est hęreticus. similiter qui dicit, peccata dimitti a solo Deo sine ministerio clauium Ecclesiæ. hæc Feli. in cap. penult. de hęreticis. & allegat Oldradum in cōsi. 271. quod incipit: Quæstio talis est.

23 Dicere aut credere Christum non fuisse conceptum in loco naturali beatæ Virginis, in quo alij concipiuntur homines, neque natum ex illo loco communi & naturali ex quo alij homines nascuntur, est hęresis damnata, vt patet per determinationem factam auctoritate sedis Apostolicæ anno. 1511. ad instantiam patris inquisitoris Mantuani.

ANNOTATIONES.

8 Hæreticus dicitur ille, qui priuilegium Romanę Ecclesię, &c.] *Multis modis aliquis dicitur hæreticus & proprie & improprie, de quibus egimus cum Eymerico in Directorio inquisitorum parte. 2. quæst. 31. & 32. de eodem argumento disserunt Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte. 2. cap. 12. Conrradus Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2. Gondissaluus tract. de hæret. quæst. 1. & Carrerius tract. de hæret. num. 6. & multis seq.*

10 Non recipiens communionem singulo anno est hæreticus, &c.] *De hoc articulo quid sentiendum videatur, copiose scripsi apud Ambrosium de vignate tract. de hæret. quæst. 2. num. 32. vbi adduxi verum intellectum textus in authent. de priuileg. dot. hæret. mulier. non præstan. per quē Felinus ita sensit in rubrica extra de hæret. cuius sententiæ simpliciter & absolute & distincte acceptæ, nullo pacto standum est.*

13 Hęreticus est, qui circa aras idolorum, &c.] *Qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, aut alia facit quæ docet glossa in cap. accusatus. §. sane. verbo, saperent. de hæret. lib. 6. hæreticus præsumitur, cum hæc facta damnatam intentionem agentis præse ferant.*

IEIV-

IEIUNIUM.

1 IEiunia non possunt inquisitores indicere hæreticis, seu suspectis de heresi ad eruendam veritatem sine diœcesano, nec alias similes pœnas: nec diœcesanus sine inquisitore, sicut de tortura, per glos. in verbo, torquementis. Clem. 1. eod. tit. idem tenet. Ioan. de Imola in dicta glos. & ratio est, quia appellatione quæstionis intelliguntur tormenta corporis, dolores, & mala mansio. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. & §. quæstionem.

ANNOTATIONES.

1 Ieiunia non possunt inquisitores indicere, &c.] *Hæc disputatio ad illa capita refertur, quæ non potest facere solus inquisitor sine epo, nec vice versa, de quibus agitur per textum, glossam, & doctores in Clemen. 1. §. propter q, de hæret. adde Repertorium inquisitorum verbo, inquisitores. §. in quibus possit. & Simancam in Enchyridio violatæ religionis, tit. 8. de his quæ facere nequeunt inquisitores.*

IMAGINES FACERE.

1 IMagines facere ad procurandum amorem mulierum non sapit heresim manifestam, quia hoc est magis superstitiosum quàm hæreticum, licet secundum Augustinum in 10. lib. de ciuitate Dei, ad demones hoc pertineat, ludificatores animarum sibi subditarum. hæc Oldradus in consilio suo. 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreticis. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Imagines facere ad procurandum amorem, &c.] *Sortilegia simplicia, vt alibi diximus, non sapiunt hæresim manifestam, secus est si cum rebus sacris fiant. imagines ergo simpliciter constituere ad prouocandum ad libidinem, superstitiosum quiddam est, sed si illa admisceantur, quæ glossa commemorat in cap. accusatus. §. sane, verbo, saperent. de hæret. lib. 6. aut illis similia, hæresim saperent manifeste.*

Iam consilium Oldradi quod hic citat auctor, est num. 210. & incipit: Regularis habet traditio. & contra id consilium scribit Spineus apologia. 4. contra Ponzinibium tract. de lamijs.

IMPEDIENTES OFFICIUM INQUISITIONIS.

1 IMpedientes officium inquisitionis,seu processus, aut sententias inquisitorum directe vel indirecte,si sunt domini temporales,Potestates,Rectores ciuitatum vel locorum,eorumque officiales,ipso facto sunt excommunicati. Alij autem quicunque qui in prædictis scienter dederint auxilium, consilium,vel fauorem,similiter ipso facto sunt excommunicati, & si hanc excommunicationem per annum animo sustinuerint pertinaci, velut hęretici condemnentur. Ad hoc text.est expressus in cap. vt inquisitionis.§.prohibemus.& §.si quis vero.de hæreticis. lib. 6. & ad hoc facit glos.fi.ibidem.& Gemi.confirmat ibidem.

2 Sed nota quòd cum solis minis & terroribus dicitur quis impedire officium & iurisdictionem.arg.optimum in cap.1.de offic.deleg.in prin. Qui alijs modis impediant officium inquisitionis, vide supra in verbo. fautor.§.2.3.& 4.

3 *Omnes inpedientes quomodocunque officium inquisitionis, possunt ipsi inquisitores punire,& ecclesiastica censura coercere. arg. est optimũ.* Clem.1.de hæreticis.§.verum quia ibi:seu quòd *ipsos in executione officij inquisitionis impediat.* Ad hoc est etiam.cap.1.de offic. deleg. in fine cum glos. fina.Facit ad idem glos. in verbo, persona. cap. Sane quia. eo. tit. & cap.statutum.el.1.de hæreticis.lib.6. vbi dicit Gemi.quòd vbi prohibetur impedimentum fieri, intelligitur de directo & indirecto impedimento.Facit ad hoc cap.quanto.de priuileg.& argu.ad hoc in cap.Romana.de pœnis.lib. 6.

4 Vlterius nota quòd,vt dicit Panor.in dicto cap.1.de offi. deleg. iudex delegatus potest inrisdictionem suam exercere etiam contra quoscunq; suam iurisdictionem turbãtes.Et super glos. fina.ibidem dicit quòd glos. illa vult,vt qualitercunque impediatur iurisdictio delegati,possit ipse delegatus eam exercere contra turbatores. & dato quòd non sit expressum in rescripto, potest tamen iudex delegatus exercere censuram ecclesiasticam contra impedientes,& potest etiam eos multare, quia omnia videntur commissa sine quibus iurisdictio exerceri non potest, quod nota, & idem notatur in cap.de causis.de offi.deleg.& cap.pręterea.cap. prudentiam.in fi.& cap.suspicionis.eo. tit.

5 Et si delictum turbatoris est notorium, indubie potest delegatus procedere contra eum,vt in §. proxime superiori: aut non est notorium, sed sunt aliquæ coniecturę,& tunc potest compellere ad præstandum cautionem de non impediendo.arg.in cap.literas.in fi.de resti.spoli. quod bene nota.hæc ex Panor.in dicto cap. 1.de offi.deleg.in fi. Qui Panor.dicit etiã in cap.significasti.eo.tit.ibi: vltimo nota, quòd resistentes iudici delegato

possunt

possunt puniri ab eo, cuiuscunque conditionis & dignitatis sint, & ratio est quia repręsentant personam Papę cui totus orbis subest, vide ad hæc omnia eundem Panor. in prędictis locis diffuse.

ANNOTATIONES.

1 Impedientes officium inquisitionis, &c.] *De impedientibus sanctum inquisitionis officium copiose Eymericus in Directorio inquisitorum parte 2. quæst. 54. Zanchinus tract. de hæret. cap. 31. & Repertorium inquisitorum verbo, impediens officium inquisitionis. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte. 2. cap. 21. & Simancas de catho. instit. tit. 15.*

IMPLORARE AUXILIUM A DAEMONE.

1 IMplorare auxilium a dęmone in his quæ sunt supra facultatem humanam, sicut in vaticinatione de futuro, & in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dęmonum expectatur, est apostasia a fide, per pactum initum cum dęmone, vel verbotenus si inuocatio intersit, vel facto aliquo etiam si sacrificia desint. hęc beatus Thomas in secundo sen. dist. 6, quęst. 3. art. 2.

ANNOTATIONES.

1 Implorare auxilium à Dęmone, &c.] *de inuocantibus Dæmones ceteris copiosius mihi agere videtur Nicolaus Eymericus in Directorio inquisit. parte. 2. quæst. 43. Aegidius Romanus lib. 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 3. Antoninus in summa parte. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Repertorium inquisit. verbo, Dæmon. Zanchinus tract. de hæret. cap. 22. & alij.*

IMPOENITENS.

1 IMpœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat: nam ille dicitur impœnitens qui peccatum confiteri recusat. de pœnit. dist. 1. §. Alij è cõtrario. & c. sequenti. videlicet, non potest quisquam. & in multis alijs capitulis eiusdem dist. sed iste peccatum suum de quo constat per suam confessionem sponte factam in iudicio cui statur. de pręsumpt. cap. literas. de verb. signif. super quibusdam. nunc cõfiteri recusat, imo indistincte negat, ergo debet dici impœnitens. Item ex tali negatione, pręsupposita prima confessione spontanea, clare patet ipsum ficte conuersum: cum enim neget, non potest dici conuersus. 32. quæst. 7. cap. quemadmodum. & facit de purga. cano. cap. inter.

hęc habentur ex consilio secundo Ioan. Calde. tit. de hęreticis.

2 Confirmatur, quia non videtur ille fuisse vere conuersus, de pœnit. dist. 3. cap. pœnitentia. cum. cap. sequenti. & pręsumitur quòd materia primi erroris fuerit per eum recondita & callide palliata. de pœnit. dist. 2. cap. 1. vbi dicitur: Si quis semel notatus fuerit inuidię, &c. sciat se primam causam, ex qua inuidia nascitur, in interioribus medullis habere rec͂ōditam. Facit ad hoc quod notat Archid. super verbo, *in carcerem*. cap. vt commissi. de hęreticis. lib. 6. in simili loquens.

3 Impœnitens etiam dicitur qui pœnitentiam iniunctam ab inquisitore non adimplet, quia ex hoc pręsumitur de impœnitentia & ficta conuersione, vt aperte probatur per dict. cap. literas. & de purga. cano. inter. & de consecra. dist. 2. ego Berengarius. de hęreticis. cap. accusatus. lib. 6. hęc ex eodem consilio secundo Ioannis Calderini.

4 Quomodo appareat ex iniunctione pœnitentię an aliquis sit vere pœnitens & vere conuersus, declarat Panor. in dicto cap. literas. de pręsumpt. in secunda quęstione, dicens post Hostien. & Ioan. Andr. paratus est pœnitentiam benigne suscipere, quam postea deuote & efficaciter implet, pręsumptio est de vera conuersione, alioquin si pœnitentiam non vult recipere, vel si recipit, tamen illā renuit adimplere, pręsumptio est de cōtrario, videlicet quòd non sit vere pœnitens, & hoc satis placet & elicitur ex litera ipsa, & facit de pœnit. dist. 2. cap. 1.

5 Si hęretici non implent pœnitentiam iniunctam post adiuratam hęresim, dicit Matthęus quòd debent haberi pro relapsis. allegat text. Clē. 3. & de hęreticis. in fi. ibi: & satisfactionē habuerint. allegat etiam. cap. ad abolendam. §. penult. hęc Ioan. de Imola in dict. Clem. 3. super glos. in verbo, propagentur. & in Clem. ex graui. de vsuris. super glos. fi. Confirmat dominus Card. Zabar. in dicta Clem. ex graui. quęsito. 22.

6 Pręsumitur quis impœnitens & non plene conuersus, qui postquam uersus est ad fidem, incidit in manifestum peccatum, non tamen hoc sufficit ad condemnationem. hæc ex Panor. in dicto cap. literas. de pręsumpt.

ANNOTATIONES.

1 Impœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat.] *In hac sententia auctor sequitur opinionem Ioannis Calderini consil. 2. tit. de hæret. quę facile & instincte in re tam graui recipi non debet. vide Simancam de catho. instit. tit. 13. de confessis. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 23. sed Zanchinus loquitur in ea facti specie, quando quis reuocauit confessionem post indictam pænenitentiam, & multum refert intelligere quo tempore quis confessionem à se factam reuocet.*

ceterum

ceterum articulus hic valde anceps est, & copiosiori indiget declaratione, quam alibi fecimus.

3 Impænitens etiam dicitur ille qui pænitentiam iniunctam ab inquisitore non adimplet.] *Quæ in hoc. §. & sequentibus commemorat auctor matura quoque indigent consideratione, & multiplici distinctione, id quod nos diligenter (nisi fallimur) præstitimus apud Directorium inquisit. parte. 3. super quæst. 97. ea omnino videto, vt hæc absque periculo & errore & intelligas & sequaris.*

INDICIVM.

1 INdicium dicitur ab indicando, vnde in stricta & propria significatione summitur pro aliquo notabili signo maleficij, vel alterius rei, ad habendam veritatem: & ideo bene dicitur ab indicando. l. solent. ff. de præscrip. non plene indicet, sed dat signum & viam ad habendam veritatem plenam. Panor. in cap. tertio loco. de proba. in glos. fin.

2 Indicium in lata significatione potest sumi pro plena probatione, & tunc etiam *dicitur ab indicando, quia indicat aliquid* factum vel non factum esse, vnde iudex qui non potest adduci ad veram scientiam alicuius facti, adducitur ad credulitatem ex probationibus, & sic respectu iudicis, possunt probationes dici indicia. hæc Panor. in dicto cap. tertio loco.

3 Possunt etiam indicia capi pro præsumptionibus violentis, quæ sufficiunt ad ferendam sententiam diffinitiuam. de præsumpt. cap. afferte. & l. indicia. C. de rei vendi. l. sciant cuncti. C. de probationibus. & ista æquiualent testibus: & de hoc est bonus text. in dicta l. indicia. hæc Panor. vbi supra, & etiam in c. vestra. de cohab. cle. & mul. Facit ad hæc omnia quod dicit Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedéte. col. 3. ibi: quæro quid sit indicium.

4 Vel indicium secundum Bal. in l. non hoc. C. vnde cogna. est coniectura ex probabilibus & non necessarijs orta, à quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem iudicantis in tantum perstringunt, vt cogant conscientiam iudicis indicare secundum ipsa per l. neque natales. C. de proba. nam iudicis conscientiæ relinquuntur, & ideo vbi oportet indicare per indicia, vel per animi motum præferre vnam probationem alteri, lex conscientiam iudicis onerat. ff. de testi. l. 3. §. tu magis. & l. ob carmen. §. fina. hæc dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicatu, in cap. incipiente: Aduertendum quia vbi lex.

5 Et ideo quando facile & frequenter contingit veritatem abesse a tali coniectura, seu a tali indicio, tunc est leue indicium. arg. glos. in dicta l.

non hoc. C. vnde cogna. & notatur in l. ad ref. C. de proba. Si autem facile & frequenter contingit adesse, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per, Cynum in l. metum. de dolo. siue agatur de probando vero hominis actu, siue de probando animo. ff. de sica. l. 1. §. sed si claua. Cap. significasti, de homici. Ita Bald. in dicta l. non hoc. Colliguntur omnia ista ex dictis domini Paridis de Puteo, vbi supra, in dicto, cap. incipiente; Aduertendum quia vbi lex. in principio.

6 Et ideo quæ dicantur indicia indubitata, vide Ang. in dicto lib. clausula, Cōparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 1. in fi. ibi; Et quod dixi,

7 Quæ autem indicia sufficiant ad torturam, non potest dari certa doctrina, sed remittitur arbitrio iudicantis & boni iudicis, qui secundum qualitatem personæ, & delicti, & demonstrationum seu suspicionum, iudicabit indicium esse sufficiens & idoneum vel non. Ita dicit Bart. in l. fi. ff. de quæst. & ideo quilibet bonus iudex debet solicite instare ad indagāda indicia: vtrū autem vnū tantū indicium sufficiat, vel plura requirātur, dic quòd hoc residet *in pectore iudicis. Vide omnia ista diffuse* in lib. Angeli de malefi. cla. fama publica precedente. colum. 3. *ibi: quid sit indicium*, & col. quinta, ibi: quæro an vnum indicium, & col. 6. *ibi: sed adde* in hac materia primo domin. Gan. in quibus locis ponuntur multa exēpla indiciorum,

8 Indicium ad torturam est fama cum fuga secundum Bal. in l. voluntatis. vltima col. C. de fideico. Item fuga, secundum Diuum in l. diuus. vers. diuus. per l. 3. §. de his. ad Sil. hęc Bertachinus in suo repertorio, in verbo. indicium. 46.

9 Indicia duo leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam. Bart. in l. fi. ff. de quæst. & Anto. de Canaria, in tractatu tormentorum. hæc Bertachinus in dicto repertorio, in verbo. indicium. p enult. nam quæ singula non prosunt, simul coadunata iuuant. glos. in verbo, fama loci. cap. illud. de pręsump. & glos. in verbo, dicta. cap. tertio loco. eo. tit.

10 Indicia etiam minora quàm sit probatio semiplena sufficiunt ad torturam. Bertachinus in dicto repertorio, in verbo. indicium. 19.

11 Indiciū sumptum ex experientijs & coniecturis, quæ communiter a talibus malefactoribus procedere seu accidere solent, est validum: nam, vt dicit Panor. in cap. Osius. de elect. in fi. & in cap. 1. de Cler. non resid. in prin. Argumentum a communiter accidentibus tenet, & quod colligitur ex coniecturis & verisimilibus præsumptionibus, dicitur manifestum, vt dicit idem Panor. in dicto cap. 1. de cle. non resid. in prin. Facit ad hoc quod dictum est supra eodem verbo. §. 5.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Indicium dicitur,&c.] *De materia indiciorum, qualia exigantur & sufficiant ad torturam præter doctores hic ab auctore citatos, vide Iulium Clarum in pract. crimi. quæstio. 20. 21. & 22. & Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 13. de tortura. adde omnino Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. quæst. 61. vbi diximus copiose.*

INDVLGENTIA CRVCESIGNATORVM.

1 INdulgentia Crucesignatorum est, quia primo habent plenariam remissionem omnium peccatorum: hanc habent ab Alexandro quarto, in priuilegio quod incipit: Præcunctis. item a Gregorio nono, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. A Clemente quarto, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. habetur etiam extra de hæreticis. cap. excommunicamus. §. catholici vero. & Panor. ibidem: & hoc dummodo votum *emissum in subsidium officij inquisitionis vsque ad* mortem efficaciter prosequantur. *Sic enim dicunt prædicta* priuilegia.

2 Secũdo omnis talis Crucesignatus potest absolui ab inquisitore ab omni sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti canonis, & ab illis præsertim, quas pro incendijs ecclesiarum, vel iniectione manuum violenta in personas ecclesiasticas incurrisset, & ab omnibus alijs sententijs generaliter ab Apostolica sede promulgatis.

3 Tertio potest inquisitor dispensare cum clericis Crucesignatis super irregularitatibus quas celebrando diuina ligati sententijs canonis contraxissent.

4 Quarto omnia vota Crucesignatorum per inquisitorem possunt commutari, votis terræ sanctæ & perpetuis dumtaxat exceptis.

5 Quinto possunt inquisitores concedere Crucesignatis, quòd tempore generalis interdicti valeant interesse diuinis officijs, & ecclesiastica recipere sacramenta in locis in quibus ex indulto Apostolico huiusmodi diuina celebrantur. Hæc omnia patent per priuilegium Innocentij quarti, quod incipit: Malitia huius temporis.

ANNOTATIONES.

1 Indulgenia Crucesignatorum, &c.] *De Crucesignatis pauca quædam dixit auctor supra verbo, Crucesignati. de quibus uide Camillum Campegiũ apud Zanchinum cap. 9. & cap. 37.*

Quantum vero attinet ad extrauagantes pontificias, quarum meminit

actor

auctor hoc loco, illa nunc impressa habentur inter literas Apostolicas pro officio inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

INDVLGENTIA EORVM QVI FAVENT. *sancta inquisitioni.*

1 INdulgentia eorum qui fauent officio inquisitionis.
Gregorius non⁹, in priuilegio quod incipit, Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, ponti. sui anno. 11. concedit tres annos indulgentię omnibus Christi fidelibus, qui ex animo auxilium & consilium pręstiterint vel fauorē: & si aliqui ex his in prosecutione dicti officij decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus fuerint contriti & confessi, remissionem.

2 Alexander quartus idem per omnia cōcedit, sed & in particulari illud met concedit socijs & notarijs inquisitorum, in priuilegio quod incipit: Prae cunctis.

3 Innocentius quartus idem per omnia, quasi de verbo ad verbum, concedit in priuilegio quod incipit: *Vt nihil vobis desit.*

4 Clemens quartus idem concedit socijs fratribus ordinis nostri, ac notarijs, & alijs officialibus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus.

5 Vrbanus quartus idem per omnia concedit de verbo ad verbum in priuilegio quod incipit: Prae cunctis.

Ex quibus omnibus patet, quòd socij & notarij inquisitorū, & omnes alij dantes auxilium, consilium, & fauorem officio inquisitionis, consequuntur indulgentiam quindecim annorum pro singulis vicibus, & singulis actibus, & si in prosecutione talis actibus, & si in prosecutione talis auxilij vel fauoris dicti officij decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus confessi fuerint & contriti, consequuntur remissionem.

Indulgentiam quam possunt dare inquisitores auctoritate diuersorum summorum pontificum: Fuerunt plures summi pontifices, quorum quilibet concessit inquisitoribus Lombardiae auctoritatem concedendi quadraginta dies indulgētiae omnibus vere poenitentibus & confessis, qui ad praedicationem eorum pro officio inquisitionis faciēdam accesserint, qui pontifices sunt isti, videlicet:

Innocentius quartus, scribens inquisitoribus in priuilegio quod incipit: Tunc potissime. dat. Brixiae quinto Cal. Octobris, pontificatus sui anno nono.

Idem in alio priuilegio quod incipit: Malitia huius temporis. scribens inquisitoribus, dat. Anagniae. 13. Cal. Iunij. potificatus sui anno. 11.

Alexander quartus, ſcribens inquiſitoribus in priuilegio, quod incipit: Cupientes. dat. Anagniæ, 7. idus Octobris, pontificatus ſui anno ſexto.

Gregorius nonus, ſcribens Prouinciali & inquiſitoribus Lombardię, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, pont. ſui anno. 11.

Clemens quartus, ſcribens inquiſitoribus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Perusij. 18. Calen. Decemb. pont. ſui anno primo.

Vrbanus quartus, ſcribens inquiſitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Viterbij. 13. Cal. Aprilis, pont. ſui anno primo.

Nicolaus quartus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus mundi. dat. Reate, 12. Cal. Septembris. pont. ſui anno ſecundo.

ANNOTATIONES.

1 Indulgentia *eorum qui fauent officio inquiſitionis, &c.*] *De indulgentijs & priuilegijs eorum qui fauent officio ſanctiſſimæ inquiſitionis, pleniſſime diſſerit Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum parte. 3. quæſt. 127. & aliquot ſequentibus.*

Reſcripta vero ſiue extrauagantes, quarum auctor meminit hoc loco, omnes fere ſunt impreſſæ vnà cum Directorio inquiſitorum.

5 Ex quibus omnibus patet, ꝙ ſocij, &c. conſequuntur indulgentiã. 15. annorum.] *De hoc articulo quid ſentiam dixi in Directorio inquiſitorum parte. 3. ſuper quæſtio. 127. auctor hic per poſteriores pontifices accumulari cenſuit indulgentias, ego ſolum confirmari credebam, quamquam ſubſit cauſa vt accumulentur.*

INFAMIA.

1 INfamia vel ſcandalum, ſi etiam a maledicis oriatur, & ſi non a pluribus ſed ab vno tantum venerit, facit quòd poſſit procedi ad inquiſitionẽ contra infamatum. arg. 2. quæſt. 5. mandaſti. & arg. ad hoc, quia ſoli Epiſcopo ſi eſſet ſuſpectus, poteſt indici purgatio. 2. quæſt. 5. cap. omnibus. in fi. Ergo ab vno poteſt procedere infamatio, etiam ſi ſemel tantum ſuſpectus eſt. hæc Inno. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accuſa. circa medium.

2 Infamia, vndecunque proceſſerit, facit quòd ſit indicenda purgatio, propter euitandum ſcandalum. Ad hoc eſt bona gloſ. in dicto cap. qualiter & quando, in verbo, A maleuolis. & gloſ. in cap. cum dilectis. de purga. ca-

ga. cano. in verbo, apud bonos & graues. Confirmat. Panor. in cap. at si clerici. de iudi. super primam glos. vide ad hoc Angel. in lib. malefi. clausula, Non quidem a maleuolis. Et limita secundum ibi notata in additione sequenti.

3 Super probatione infamiæ sufficiunt duo vel tres testes bonę famæ, quia vbi numerus testium adijcitur, duo sufficiunt. ff. de testi. l. vbi hæc Albertus de Gandino tractatu maleficiorum, in rubrica, quomodo cognoscatur de maleficijs per inquisitionem. §. si autem ille negauerit. circa medium.

4 Et nota quòd sufficit si testes dicant illum de tali crimine infamatum: & si fuerint interrogati, debent dicere apud quos sit illa infamia. vel dic quòd sufficit si dicunt quòd de illo maleficio est rumor vel infamia in tali contracta cõtra istum, non nominando aliquas singulares personas. hæc Albertus de Gan. vbi supra.

5 Non est etiam necesse quòd testes audierint hanc infamiam ab eisdẽ prouidis & discretis, sed sufficit si a diuersis, & etiam sufficit si non audierunt eodem tempore, & eodem loco, sed diuersis, & hoc illa ratione: quia cum infamiam tantum probare habeant, sufficit si testes de hac & super hac fuerint concordes, vt arg. ff. de peti. hæred. l. si quis libertas. §. quotiens. ff. de arbi. l. si arbiter. & C. de iuris & fac. ignoran. l. cum falsam. hæc idem Alber. vbi supra.

6 Nec est necesse quòd testes concordent super causis scientiæ: vnde si testes dixerunt se scire de illa infamia, quia audierunt, non debent probare quòd sic audierunt, nec habet vnus testis cum alio concordare, scilicet de loco, tempore, & causis scientiæ, quia de illis nulla est quæstio, sed solum est quæstio de fama & infamia: vnde quanquam videantur singulares in suis dictis, tamen stabitur assertioni eorum. hæc idem Alber. vbi supra, post prædicta.

7 Nisi prius constet de infamia, non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis, vt dicit Panor. in cap. cum oporteat. de accusa. & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. Ad hoc est textus expressus in dicto cap. cum oporteat. ibi: discretioni vestræ mandamus. Ad hoc est etiam glos. 4. ibidem. Facit etiam quod dicitur in cap. inquisitionis. eo. tit. ibi: ad hoc respondemus. §. tertiæ dubitationis articulus. excipitur vt infra, in verbo inquisitores. §. 7.

8 Sed aduertendum secundum eundem Panor. post Hostien. quòd quædam est inquisitio generalissima, vt quando prælatus inquirit super statu totius prouinciæ, de qua in cap. sicut olim. eo. tit. & in cap. Romana. de cẽsi. lib. 6. & in hac non est opus infamiam præcedere.

Quædam est inquisitio generalis, vt quando inquiritur super statu ciuitatis vel castri, vel alicuius loci, & tunc etiam non exigitur quòd infamia

famia præcedat. Ad hoc de offic. ordi. cap. 1. l. congruit. ff. de offic. presid.

Quædam est inquisitio specialis, vt illa quæ fit contra certam personã, & non fit ad pœnam imponendam, sed ex debito officij, & etiam non exigitur vt infamia præcedat. Ad hoc. cap. postquam. cap. cum dilecti. & ca. nihil. de elect. hæc Panor. in dicto cap. qualiter & quando. super glos. 1. ibi: cum per famam & frequentem clamorem.

9 Infamia probata per testes, nunquid potest inquisitus probare esse bonæ famæ, & sic repellere inquisitionem super veritate criminis, & tollere probationem malæ famæ? Ioan. And. dicit quòd non debet admitti probatio super bona fama, quia videretur frustratoria: nam si centum dicerent quem esse malæ famæ, & mille quòd esset bonæ famæ, probatio super bona fama nõ releuat, quin saltẽ remaneat infamatus apud alios, & respectu illorum facienda est inquisitio. Tancre. tenet contrarium, & quòd sit standum dicto plurimorum. Hostien. dicit quòd probatio admittatur, sed an præiudicet contrariæ probationi, debet attendi quid habeat communis vox exterior, & debet attendi qualitas testium & personarum, & secundum hoc iudex arbitrabitur quæ probatio valeat. Panor. post Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. dicit, quod aut testes vtriusque partis deponunt super fama eiusdem loci & eiusdem temporis, & tunc standum est testibus magis idoneis: aut testes hincinde sunt ęquales, & tunc standum est numero, vel datur paritas numeri, & tunc stabitur probationi magis verisimili, & maxime verisimilitudo debet attendi in infamia, quia secundum Bart. non sufficit testes dicere infamiam esse apud populum, sed debet reddi causa surgens ex aliqua simili præsumptione. Colliguntur omnia ista ex Panor. in dicto cap. cum opporteat in vltima col. vide ibi omnia diffuse. Facit quod notatur in cap. in nostra. de testi. & glos. fin. in cap. 1. de præscript. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Infamia vel scandalum, &c. *De infamia seu diffamatione, seu fama contra aliquem, quid sit, & qualiter probetur vide Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 6. & quæ diximus in directorio inquisitorum parte. 3. nu. 80. tit. de modo continuandi processum per inquisitionem.*

INIVRIANS INQVISITOREM.

1 INiurians inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen commissum in inquisitorem videtur tangere Ecclesiam. 2. quæst. 7. Si quis ab Episcopo. ad quòd, de verbor. signifi. ex parte. & insuper quia iniuria illa-

ta maxime dum est in actu exercendi officium, non videtur sibi facta prętextu suæ priuatæ personæ, sed prætextu & in contemptum seu impedimentum officij sui. Facit de fo. compet. cap. 2. de sen. excom. cum desideres. §. fina. de maledicis. cap. 1. iuncta glos. ibi vide. Facit etiam de pœnis. cap. 1. lib. 6. Et talis iniurians grauius punietur quàm si alteri priuatæ personæ iniuriā intulisset, vt ff. de iniurijs. l. iudici. ff. de pœnis. l. aut facta. §. personam. cum similibus. & pœna debet esse arbitraria, consideratis personis & qualitate facti, vt dicta l. aut facta. quæ habetur de pœnit. dist. 2. cap. fina.

ANNOTATIONES.

1 Iniurians inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen, &c.] *De hoc articulo vide omnino Zanchinum tract. de haret. cap. 32. Repertorium inquisitorum & Vmbertum Locatum in opere iudiciali verbo, iniuria. quibus locis concludunt inquisitores posse punire eum, qui illis infert iniuriam, & pœnam esse arbitrariam.*

Ceterum si constet, inquisitori illatam iniuriam, quia inquisitor est, & ratione officij, qui talem iniuriam intulit grauiter coercendus est, de quo vide. extrauagantem pij Papæ. V. incipien. Si de protegendis. *quæ habetur in fine Directorij inquisitorum.*

INQVISITIO.

1 INquisitio non debet formari contra reum, nisi prius iudex interroget eum super quo intendit inquirere contra eū, aliàs non valeret, vt in ca. qualiter & quando. in versi. debet igitur, de accusa. & hoc maxime si reus est præsens, & in fortia officialis, tunc semper iudex interroget reum cum tortura & sine, in camera pluries, vt videat bene super quo possit formare inquisitionem, & ita post eius interrogationem formet inquisitionem: & quia non est hic actio, non est necesse quòd super inquisitionem lis contestetur, sed fieri tamen debet per iudicem interrogatio, & per reum responsio. hæc ex libro malefic. Angel. in clausula, hæc est quædam inquisitio. col. 8. col. 9. & col. 10.

2 Nota tamen quòd est necesse quòd inquisitio formata contra aliquem habeat debitam formam, aliter non tenet. dicto cap. qualiter & quando. & cap. inquisitionis. de accusa. hæc Angel. vbi supra, col. 7. in fi.

Dicit tamen idem Angel. vbi supra, quòd in crimine hæresis procedit inquisitio sine loco & tempore. hæc Angel. vbi supra, col. 10.

3 De substantia inquisitionis est, quòd fama publica a fide dignis procedat. cap. ad petitionem. cap. qualiter & quando. & cap. cum oporteat, de

de accusa. & de hoc habes supra, in verbo. infamia. §. 7.

Fallit tamen quando reus est præsens, & non opponit, vt in cap. 2. de accusa. lib. 6. quia tunc tenet inquisitio sine diffamatione.

Item fallit quando iudex ex mero officio suo inquirit & non ad postulationem alicuius, vt in cap. 1. de offic. ordi.

Item fallit quando iudex inquirit ex necessitate sui officij, vel vertitur in periculum animarum, vt notatur in cap. ad nostram. el primo. de iureiuran. & tunc in tali crimine potest inquisitio formari non præcedente aliqua diffamatione, vt dicit Angel in lib. malefi. clausula prima. col. 9. ibi: quarto principaliter quæro.

Fallit etiam in crimine hęresis, in quo proceditur nulla pręcedente diffamatione. Casus est quem dominus Card. dicit esse singularem, & se alibi non legisse. in cap. excommunicamus. el. primo. §. Adijcimus. de hæreticis. & ipsum sequitur Io. de Anania. hæc Angel. in dicto lib. malefi. clausula, hæc est quædam inquisitio. col. 10.

4 Nota tamen quòd iudex qui inquirit ex mero officio, sicut facit inquisitor, non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione pręcedēte. Angel. vbi supra, *col. 11. & 12. Et confirmat Alber. de Gandi. in tractatu* de malefi. in rubrica. Quomodo cognoscatur de maleficijs per inquisitionem. §. caueant tamen inquisitores.

5 Si in inquisitione generali aliquis reperitur culpabilis, potest procedi contra eum ad impositionem pœnæ ex illis probationibus in generali inquisitione receptis, nec est opus vt de nouo illæ probationes specialiter recipiantur, sed satis est illum nominatim citare vt veniat ad opponendū si quid opponere vult: & hoc intelligo quando inquisitio erat formata cōtra certum genus personarum: nam tunc in effectu inquisitio videtur formata contra quemlibet, & ideo repertus culpabilis ex priori tela iudicij venit puniendus: pro hoc videtur similis textus secundum vnam lecturam in cap. per inquisitionem. de elect. Facit quod notatur. in cap. 2. de confess. hæc Panor. in cap. ad petitionem. de accusa. in prin. Facit quod not. Inno. in cap. bonę. el. primo. de elect.

ANNOTATIONES.

1 Inquisitio non debet formari contra reum, &c.] *De inquisitione, & de ordine procedendi in crimine hæresis per viam inquisitionis vide Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. num. 69. titu. de tertio modo procedendi in causa fidei per viam inquisititionis. adde quæ ibidem diximus, & Simancam de catho. instit. tit. 44. de ordine procedendi. nu. 7. & seq. & Repertorium inquisitorum verbo, inquisitio. & alij ex quibus intelliges quid sit inquisitio, & quotuplex, & qualis ac quantus eius vsus in sacro inquisitionis tribunali.*

INQVISITOR HAERETICAE PRAVITATIS.

1 INquisitor hæreticæ prauitatis, licet instituatur à prælatis ordinis, puta a Prouinciali vel Generaliter, eius tamen iurisdictio dependet immediate a Papa, quia dicti prælati instituunt eũ auctoritate Apostolica vt in glo. in verbo cõmittti. & in verbo, amouere. Clem. 2. de hæret. & ideo dicitur institutus a sancta sede Apostolica, quia omnia nostra facimus, quibus nostram auctoritatem impertimur. C. de vet. iur. enu. l. 1. §. sed neque. & ideo, secundum Panor. in cap. sane quia. de offi. deleg. in prin. delegati loquuntur in plurali, & scribunt in literis: *Et nostris, imo verius Apostolicis parere mandatis*. quia repręsentant personam Papæ.

Et debet inquisitor attigisse quadragesimum annum, aliter non potest ei committi officium inquisitionis, vt in clem. 2. in prin. Et si committitur non tenet, & ille qui commitit puniendus est, vt in glos. dictæ clem. 2.

2 Inquisitor potest committere vices suas, & eas reuocare cum voluerit non obstante quod Panor. in cap. Venerabili. de offic. deleg. not. nono, dicat quod delegatus committens *vices suas alteri, nõ potest amplius* reuocare commissionem, de quo in cap. quamuis. *eo. tit. lib. 6.* si subdelegatus cepit vti iurisdictione. vt in glos. penult. dicti cap. venerabili. & ratio est quia dictum Panor. & dictũ ca. quamuis. vt innuitur, intelligit de delegato ad specialem causam, & non ad *vniuersitatem, vt est inquisitor*, qui licet sit datus delegatus *specialiter in causa hæresis*, est tamen datus generaliter in prouincia sibi commissa, & ad vniuersitatem personarum, vt dicit Gemi. in cap. ne aliqui. & cap. per hoc de hæret. lib. 6. vnde habent quasi ordinariam *iurisdictionem*, vt dicit Archid. in dicto cap. ne aliqui. & ideo inquisitores hæreticæ prauitatis vices suas cõmitettere possunt, & eas quãdocunque voluerint reuocare, vt dictum est: nam & ordinarius potest reuocare: & hoc etiam innuitur in glos. in verbo, Si non possunt ambo. cap. super quæstionum. de offi. deleg.

3 Inquisitor non potest se intromittere de diuinationibus aut sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, vt in cap. accusatus. § Sane. de hæret. lib. 6. Quomodo autem ista sapiant hæresim manifeste, vide supra in verbo, diuinatio. §. 1. & §. 2. neq; etiã potest se intromittere de quæstiõnib. vsurarum, neque contra eos quibus restitutionem vsurarum pro crimine hæresis iniunxerunt. aç illos qui se & sua in iudicio Ecclesiæ obligarunt, vt in dicto cap. accusatus. §. de quæstionibus.

4 Inquisitores non possunt inquirere contra Episcopos de crimine hæresis, si tamen inuenerint eos circa hoc crimen commisisse, vel eos suspectos aut diffamatos sciuerint, tenebuntur id sedi Apostolicæ nuntiare, vt in c. inquisitores. eo. tit. lib. 6.

Inqui-

5 Inquisitores ordinis Fratrum Prædicatorum non possunt procedere de hoc crimine, neque inquirere contra Fratres Minores, neque inquisitores Fratrum Minorum contra Fratres Prædicatores, ex bulla aurea Xisti Papæ quarti, quæ incipit: Sacri Prædicatorum & Minorum Fratrum.

6 Inquisitores non possunt procedere contra aliquem officialem vel nũtium Ramanæ curię, in vt extrauagāti Io. xxij. quæ incipit: cum frater. hoc dicit Archiepiscopus Florent. in 3. parte suæ summæ, tit. 18. ca. 2. §. 7. quibus debeant. vers. Item inquisitores non possunt.

7 Inquisitores generales possunt procedere ad inquirendum de veritate criminum etiam non receptis testibus super infamia, satis est enim quod constet de infamia propter frequentem clamorem, secus in delegato ad vnam causam tantum. Panor. in cap. cum dilecti. de accusa. in secundo notabili, & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. super glos. 1. ibi: in ea glos. ibi: quòd iudex sit criminosus. in secunda differentia.

8 Inquisitores possunt inquirere de articulis fidei, & de sacramentis Ecclesiæ contra omnes quos habent suspectos de fide propter aliquam sinistram vitam, *quam faciunt, vel propter excommunicationem, quam diu sustinuerunt, & si contumaces fuerint, procedent iuxta. cap.* cum contumacia. de hæret. lib. 6. si autem comparuerint, & culpabiles reperti fuerint, procedent vt dicitur in Clem. 3. eo. tit. in fi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta cle. 3. vers. Cum autem. §. porro. Facit ad hoc quod dicitur infra in verbo. suspicio. §. primo.

9 Inquisitores seu Episcopi & substituti ab eis cauere debent ne malitiose aut fraudulenter alicui imponant crimen hæresis, neque alij, quòd eos in executione officij inquisitionis impediat, falso imponere, & si aliquem vexauerint, imponendo ei hęresim falso, vel quòd impediat officium suũ, aut causa odij, gratię, vel amoris, vel lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint contra quempiam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, Episcopus suspensionis ab officio per triennium, alij vero excommunicationis sententias eo ipso incurrant, à qua non possint absolui nisi per Romanum pontificem, præter quam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa poterunt beneficium obsolutionis obtinere. hæc in Clem. 1. eo. tit. §. verum quia. Facit ad hoc id quod dicitur infra in verbo. præcipitur. §. 2.

10 Inquisitores & eorum substituti sunt ipso facto excommnnicati si prętextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniã extorqueant, aut bona ecclesiarum scienter attentent ob clericorum defectum, occasione officij prędicti, fisco etiam Ecclesię applicare, vt dicitur in dicta Clem. 2. vbi dicit dominus Card. Zabar. quòd hic nomi-

ne pecuniȩ intelligitur de quocunque commodo ȩstimabili, ne illicitis modis extorqueatur.

11 Possunt inquisitores ordinis Fratrum Prædicatorum in prouincijs in quibus habent officium inquisitionis, cõpescere Fratres Minores ne prædicent quando ipsi pro facto fidei prædicare velint, & econuerso inquisitores Fratrum Minorum in prouincijs in quibus habent dictum officiũ possunt compescere Fratres ordinis Prȩdicatorum, licet sibi inuicem deferant, quod est commendabile.

Caueant tamen sibi a pœna Clem. 1. eod. tit. in fi. videlicet, ne malitiose impedimentum imponant. hęc Io. And. in nouella. super cap. vt officiũ, lib. 6. Et Gemi. ibidem. & ita etiam possunt compescere alios religiosos prȩdicatores. Facit ad hoc id quod dicit dominus Card. Zabar. in Clem. dudum. de sepul. vers. ab olim. quæsito. 12. in fi.

Nec valet si quis dicat quòd ille text. cap. ut officium. loquitur de quæstuarijs & non de alijs religiosis prædicantibus, quia quamuis ibi adducatur exemplum de quæstuarijs, tamen ratio ipsius textus est quia impediunt, & quia non pertinet ad eos factum fidei vel inquisitionis: vbi ergo seruatur hoc, quòd *impediatur factum fidei vel inquisitionis*, potest inquisitor inhibere ne prædicent, quia est eadem *ratio*, & *vbi* est eadem ratio, ibi est eadem dispositio iuris, secundum glos. cap. 1. de tempo. ordi. lib. 6. tum quia officium fidei est fauorabile, & qui impediunt sunt excommunicati, per cap. vt *inquisitionis. §. prohibemus.* de hęret. lib. 6.

12 Item possunt conuocare *clerum* & populum ciuitatum & castrorum aliorumque locorum *prout* negotio fidei viderint expedire, vt dicitur in cap. vt commissi. eo. tit. lib. 6. vbi Gemi. dicit, quòd solent fieri hæ conuocationes ad audiendas sententias & pœnas quas *inquisitores* infligunt, & ad videndos aliquos cruciari, & expedit fidei talia publice fieri, ad instructionem ac etiam ad terrorem. Io. And. hęc Geminianus.

13 Possunt etiam inquisitores sine diœcesano capere, arrestare, ac tute custodire, mancipare, ponendo etiam in compedibus & manicis ferreis, prout visum fuerit, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. possunt etiam tradere hæreticos seu de hæresi suspectos duro carceri seu arcto, tamen ad custodiã & non ad pœnam. de hoc habes supra in verbo, capere. §. 1. & nota quòd arrestare est quãdo alicui interdicitur ne exeat certum locum sine manus iniectione. Capere autem dicitur, cum manibus tenetur. de hoc habetur in cap. vt famæ. de sent. excom. Confirmat Io. de Imol. in Clem. 1. de hæreticis. Concordat Dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 1. vers. propter quod. ibi: quarto oppono. arg. de sent. excom. Nuper. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.

14 Item possunt inquisitores habere officiales armatos & concedere licentiam deferendi arma. Caueant tamen ne abutantur quomodolibet conces-

concessione portationis armorum, & non habeant officiales nisi necessarios, vt in Clem. 2. eo. tit. in fi. & in glos. penult. & fi. ibidem. & in glos. 2. & penult. in cap. statutum ciuitatis. eo. tit. lib. 6. Et nota quòd dominus Card. Zabar. in dicta Clemen. 2. in fi. dicit quòd si dominus temporalis impediat familiam inquisitoris in portatione armorum, poterit puniri ut turbator inquisitionis, per id quod not. Inno. in cap. 1. de offi. deleg. quod bene nota, & tene menti.

15 Inquisitores hereticę prauitatis habent iurisdictionem delegatam a Papa, cap. per hoc. & cap. ne aliqui eod. tit. lib. 6. Confirmat Panor. in cap. cum. I. & A. de sen. & re iudi. imo iurisdictio eorum est maior, nobilior, & fortior iurisdictione ordinarij in negotio inquisitionis, vt dicit Gemi. in dicto cap. per hoc. post Ioan. And. & ratio est, quia cum sit delegatus. dicto cap. per hoc. censetur ille cuius locum tenet. 2. quęst. 6. si Episcopus. de offic. deleg. sane. el. 2. de hoc supra in verbo, citatus. §. 2. & in hoc eodem verbo. §. primo.

16 Inquisitores non sunt dati ad vniuersitatem causarum, vt sic possint dici ordinarij, sed sunt dati ad vnam specialem causam tantum, scilicet hęresis, *licet sint dati ad vniuersitatem personarum*. *Facit quod not.* Ioan. And. *super verbo. priuilegiorum. cap. sicut. eo. tit. secundum* Lapum hæc Gemi. dicto cap. ne aliqui.

17 Inquisitores possunt excommunicare, suspendere, & interdicere. arg. cum contumacia. eo. tit. lib. 6. Et ratio est, quia, vt dictum est supra, habēt iurisdictionem delegatam a Papa, dicto cap. sane. tum quia possunt compescere per censuram ecclesiasticam. cap. vt officium. de hæreti. lib. 6. Facit quod notatur in cap. quærenti. de verb. signifi. Ad idem est cap. 1. de offic. deleg. nam videretur iurisdictio illa nullius esse momenti, si coertionem aliquam non haberent, vt in cap. pastoralis. eo. tit. in principio, imo videretur ista iurisdictio inquisitorum esse delusoria. arg. eod. tit. cap. ex literis. in medio. Possunt etiam inquisitores imponere aliam pœnam arbitrariam, vt dicitur cap. de causis. de offi. deleg. in fine.

Et ideo possunt mandare cuilibet presbytero curato siue non curato, vt publicet literas monitorias a se factas, & denuntiet coram populo excommunicatos ab ipsis, alioquin possunt ipsum presbyterum punire nō solum pœna censuræ, sed etiam alia pœna, quod etiam probatur quia quilibet delegatus Papæ potest compellere quoscunque clericos ad exequendum ea quæ spectant ad causam sibi commissam, secundum Panor. in dicto cap. pastoralis. col. 1. in glos. in verbo, cōpellere renitentem. & in §. quia vero. nam delegatus pōt compellere quos potuisset compellere ipse delegans, nam gerit vices delegantis & respectu delegati Papę nullus clericus potest dici alterius fori, quia omnes subsunt Papæ, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæstio. 3. idem in priuilegio Vrbani quarti, quod

incipit: *Licet ex omnibus mundi partibus*.

18 Inquisitores possunt exercere suam iurisdictionem contra fautores licet non sint hæretici, vt est textus in cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. Si vero. iuncta glos. in verbo, ad salutem. & glos. in verbo, temporalibus.

Et possunt etiam inquisitores compellere hæredes fautorum hæreticorum, qui tamen fautores non erant hæretici, ad implendum pœnitentiam iniūctam defunctis in bonis temporalibus, secus si mortui sunt antequā pœnitentia fuerit iniuncta. hæc Gemi. in dicto §. Si vero. dicto cap. accusatus. in principio.

19 Inquisitores possunt priuare quibuscunque officijs publicis, honoribus, ac dignitatibus, omnes hæreticos, & defensores ipsorum, ac eorum filios & nepotes, sine consilio diœcesanorum vel vicariorum suorum. textus est expressus in cap. vt commissi. eo. tit. §. priuandi. iuncta glos. in verbo. honoribus. Non tamen eos priuare possunt dignitatibus seu beneficijs ecclesiasticis nisi de consilio diœcesanorum vel eorum vicariorum, vt dicitur ibi in textu. quod not. glos. in dicto verbo. honorib. & ibi rationem reddit. Et sufficit quòd faciant hoc inquisitores de consilio diœcesanorum, siue eorum consensu, vt dicit Gemi. *ibidem*. *Nota tamen quòd* Gemi. in fine dictę glos. in verbo honoribus. remittit ad notata in Clem. 1. eo. tit.

20 Inquisitores possunt per se, aut separatim, vel singulariter, vbique, in prouincia in qua officium inquisitionis est sibi commissum, procedere prout negotij vtilitas suadebit, *contra hæreticos*, credentes, receptatores, & fautores, seu defensores, necnon contra infamatos de hæresi, vel suspectos, vt dicitur in cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. in prin.

In tribus tamen prohibitis per Clem. 1. eo. tit. *non possunt sine diœcesano*, quando ipsius possint habere copiam *infra octo dies postquam fuerit* requisitus, vt in dicta Clem. 1.

Nec etiam possunt priuare vel denuntiare priuatos clericos hæreticos beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis, nisi forte constaret legitime quòd diœcesani eisdem scienter huiusmodi beneficia contulissent, tūc non essent requirendi diœcesani, vt est text. in cap. vt commissi. eod. tit. lib. 6. §. penult. *Sed nota secūdum* Gemi. in dicto ca. vt commissi. & in dicto §. penul. dicit, quòd si clericus paratus est corrigi, & corde non ficto redire ad Ecclesiæ vnitatem, non debet deponi, vt notatur. 21. dist. nunc autem. in glos. sed verius. Sed intellige hoc secundum Ioan. de Imola, verum esse quando clericus ante sententiam redijt, quia si rediret post sententiam, tunc non recuperaret beneficia, nisi mediante dispensatione, vt de elect. cap. Quia diligentia. cum ibi notatis. hæc Gemi. vbi supra. ibi: Sed quæro an requiratur solum consilium.

21 Inquisitores possunt aduocare quoslibet peritos, prout expediens fuerit,

rit, vt eis assistant, & in sententia ferenda præbeant consilium opportunum:& quòd eis super his humiliter pareant possunt iniũgere in virtute obedientiæ.dicto cap. vt commissi.

Quibus peritis possunt inquisitores indicere vt secretum teneant processum,quem eis explicabunt integraliter,& seriose manifestabunt, super quo deliberandum est,& de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedatur.

Et si dicti periti arcana consilij seu processus sibi patefacta sub secreto, præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sententiam ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur expedire, promulgare valebunt, vt dicitur in cap. fina.eo.tit.lib.6.§.iubemus. & §. sequenti.

Et isti iurisperiti qui sunt vocandi, intelliguntur docti & literati theologi, Canonistæ, & Legistæ, & non medici. Cum enim agatur de crimine mere ecclesiastico, vt cap.vt inquisitionis.§.prohibemus. eo. tit. lib. 6. debent cognosci & decidi per canones:ad hoc facit. 11. quæst. 1. cap. si quis cum clerico.in fi.*cum suffragio tamen & famulatu legum.*11.quęst. 3. *summopere.in 9. dignum.& cap.hortamur.hęc Gemi. in dicto* cap. vt commissi.§.aduocandi.

Quid autem debeant facere isti periti, & an inquisitor teneatur stare consilio eorum, & illud sequi, habes supra in verbo, aduocare. §. 4. & §. 5.

22 Inquisitores possunt sibi facere assignari a quibuscunque libros seu quaternos & alia scripta in quibus continentur inquisitiones factæ,ac processus per quoscunque auctoritate Apostolica vel legatorum eius habiti contra hæreticos, vt est textus in dicto cap. vt commissi. vbi glos. in verbo,quibuslibet: dicit siue sint ipsi scribentes,vel alij ad quos quocunque modo deuenerint dicta scripta, vbi dicit Gemi. quòd iudex potest compellere habentes processus factos per prædecessores, vt sibi præsentent & assignent.

23 Inquisitores possunt procedere contra eos, qui commiserunt crimen hæresis in prouincia, in qua est sibi commissum inquisitionis officium, licet ad alias partes se transtulerint,vt patet in dicto cap.vt cõmissi. Facit ad hoc glos. singularis ibidem in verbo, procedendi. quæ dicit quòd in casu conuerso,in eo scilicet, qui alibi crimen hæresis commisit, & modo est in prouincia huius inquisitionis,hic inquisitor possit cognoscere, quia vbi quis inuenitur,conuenitur.C. vbi de cri. agi. opor.l. 1. Et sic secundum hoc erit reperire quòd interdum duo inquisitores cognoscãt de eodem.Pone, peccauit quis in Rauẽnati,& transiuit ad Mediolanen. diœcesim:secundum hoc,Rauẽnas inquisitor,& etiam Mediolanen. poterit cognoscere,nec est mirum,quia etiam id habetur.cap. per hoc.eo.tit. lib.6.

24 Sed quæritur vtrum inquisitor teneatur de necessitate remittere eum qui est in prouincia sua, sed crimen hæresis commisit in alia, ad illum inquisitorem, in cuius prouincia deliquit. dominus Card. Zabar. in Clem. 2. de re iudi. vers. denique. ibi: nono quæro. concludit si remissio petitur, debet fieri de necessitate, licet videatur quòd hereticus debeat puniri vbi reperitur, quia hæreticus vbique delinquit eodem modo, in celo, terra, & mari. C. de hæret. Ariani. facit. 24. quęst. 2. nec quisquam. Facit ad hoc glos. in verbo. de more. dicta Clem. 2. de re iudi. quæ dicit in omni graui delicto debere fieri remissionem ad iudicem delicti, per. §. Si uero quis comprehensorum in authen. vt nulli iudi. colum. 9. Quæ glos. etiam refert quosdam dicere, quòd iudex delicti potest cogere ad hoc iudicem vbi degit. Concordat glos. in cap. 1. de rapto. quæ dicit, Si graue fuerit crimen, fiet remissio vbi deliquit. ff. de re mili. desertorem. in prin. Et glos. 1. in cap. fina. de for. compet. Et glos. prima in cap. postulasti. eo. tit. & 3. quæst. 6. Ibi enim causa. & glos. prima ibidem. Panor. super dicto cap. fin. de for. compet. colum. 10. & 11. confirmat dicens, quòd si delictum est atrox, & remissio petitur, remissionem esse faciendam de necessitate, & dicit ita voluisse Cynum in authen. *qua in prouincia. Et Bart. in l. si cui. ff. de accusa. debet tamen iudex qui petit remissionem fieri, facere fidem* & informationem iudici vbi degit, de delicto commisso, aliter sine causa infamaretur, si sic ligatus remitteretur, vt innuit idem Panor. vbi supra, & dicit idem sentire Bart. in l. 1. C. vbi de cri. agi. opor.

25 Et quia delictum dat *iurisdictionem* ei qui aliàs eam non habet, vt dicit glos. 1. in cap. fina. de fo. compet. de rapt. cap. 1. & 3. quæst. 6. cap. Ibi enim causa. quæritur quam iurisdictionem habet iudex loci, in quo commissum est delictum, supra delinquentem. Panor. respondendo ad hoc adducit plures opiniones diuersorum doctorum, quas diffuse prosequitur, & breuiter concludendo materiam, dicit, quòd si delinquens reperitur in loco delicti, tunc quo ad omnes effectus, & respectu personæ, & respectu bonorum, est de iurisdictione iudicis delicti: aut non reperitur in loco delicti, & tunc si fuerit citatione præuentus, potest excommunicari, & omnis processus supra personam fieri, in quantum patitur status & qualitas causæ: & potest etiam extra territorium citari verbaliter, quia iam est contumax & præuentus, vt in cap. proposuisti, de for. compet. aut non fuit præuentus, & tunc potest citari verbaliter quo ad effectum distinguendi bona, vt in §. contrahentes. cap. Romana. eo. tit. lib. 6.

26 Item potest requiri iudex vbi degit, vt eum citet uel remittat, & ille debet hoc facere, ut probatur in Clem. pastoralis. de re iudi. & in authen. ut nulli iudi. §. si vero quis comprehensorum. Et si citatus per iudicem ubi degit non uult comparere, potest excommunicari per iudicem delicti, & alius processus fieri contra personam, in quantum patitur status causæ,

quia iam constitutus est in contumacia per citationem iudicis vbi degit, & videtur contumax in loco ad quem citationis effectus dirigitur. hæc Panor. in dicto cap. fi. de for. compet. col. 6. in prin. ibi: Quid ergo dicendum in tanta varietate doctorum?

Nota tamen, vt dicit Bart. in l. 2. ff. de requi. re. quod quando sunt plures iudices habentes separatas iurisdictiones dependentes tamen ab vno principe, vt diuersi præsides diuersarum prouinciarum constituti ab vno rege, tunc vnus eorum poterit verbo citare in territorio alterius. ita loquitur. l. omnes §. si vero apparitor. C. de Epis. & cler. quasi hoc videatur permissum a principe qui eos constituit. Quod etiam potest intelligi de inquisitoribus institutis a Papa in diuersis prouincijs, quod bene nota.

27 Inquisitoribus districtius iniungitur, quòd si quis pertinaciter affirmare præsumpserit, quòd exercere vsuras non sit peccatum, aut de hoc diffamatus fuerit, vel suspectus, contra eum tanquam contra diffamatum vel suspectum de hæresi procedere non omittant, vt dicitur in Clem. ex graui. de vsuris. §. sane. Nam ut dicitur in glos. penult. ibidem: hæreticus qui peruersum habet dogma, uel falsas aut nouas opiniones gignit uel sequitur. *24. quæst. 3. inter schisma & hæresim & cap. hæreticus. Istud autem est contra doctrinam Ecclesiæ, ut patet. cap. 3. & cap.* cum tu. de usuris. in glos. autem fi. ibidem, in uerbo, omittant. dicitur per modum, de quo in Clem. 1. de hæreticis. Et Dominus Card. Zabar. in dicto §. sane. in prin. exponit, pertinaciter, idest, obstinata pertinacia. aliàs non incurreret pœnam.

28 Licet iudex ecclesiasticus debeat per seipsum proferre sententiã suam diffinitiuam, & eam legendo sedere, aliter est nulla, ut in cap. fi. de sent. & re iudi. lib. 6. Fallit tamen hæc regula in inquisitore hæreticæ prauitatis, ut est casus in cap. ut commissi. de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. fi. de re iudi. col. 1. ibi: quæro an Episcopus possit legere. nam inquisitores hæreticę prauitatis possunt recitare sententias per alios, sicut Episcopi, de quo in dicto cap. fi. hæc Gemi. in dicto cap. ut comissi. in principio.

29 Inquisitor etsi non possit se intromittere de diuinationibus & sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, ut dicitur in §. sane. cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. & in glos. ibi, in uerbo, manifeste. tamen si reuocaretur in dubium, an manifeste saperent hæresim, de hoc cognoscere posset. idest, si manifeste appareret quòd sapiant hæresim, & super isto quòd sit uel non sit manifestum, iudicialiter poterit pronunciare se iudicem. Si uero non appareat quòd non sit manifestum, non se intromittat, ut dicit glos. hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. & dicto. §. sane. & allegat Panor. qui in cap. in tabulis. de Sortileg. idem dicit circa finem.

ANNOTATIONES.

1 Inquisitor hæreticæ prauitatis licet instituatur, &c.] *De Apostolicis inquisitoribus constitutis contra hæreticam prauitatem multa vbique tradunt qui aduersus hæreticos scripserunt, ex quibus nonnulla in hunc locum congessit auctor. videri item possunt Eymericus in Directorio inquisitorum parte. 3. in multis quæstionibus, sanctus Antoninus in summa, parte. 3. tit. 18. cap. 2. Zanchinus tract. de hæret. in multis locis, vbi agit de potestate & iurisdictione inquisitorum. Repertorium inquisitorum, verbo, inquisitores. Simancas de catho. instit. tit. 34 de inquisitoribus Apostolicis, & alij, ex quibus patefiant ea, quæ hic auctor tractat interdum nimis breuiter.*

20 Nec etiam possunt priuare, uel denuntiare priuatos Clericos hęreticos beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis.] *Quidquid sit de iure antiquo, an videlicet Clerici hæretici ipso iure priuentur beneficijs ecclesiasticis a die commissi criminis necne, hodie aperta res est, & clara ex rescripto pij Papę V. incipiente:* Cum ex Apostolatus. *per quod intelligimus beneficia Clericorum hæreticorum à die commissi criminis vacare, & dispositioni sedis Apostolicæ reseruari; de quo articulo scripsi copiose in Directorio inquisitorum, parte. 3. super quæst. 113.*

INVOCARE DAEMONES.

1 INuocare dæmones an sit hæreticum, & quomodo est hæreticum, vide supra, dæmones inuocare. §. 1. & 2. & in uerbo. diuinatio. §. 1. & 2.

ANNOTATIONES.

1 Inuocare Dæmones, &c] *videto annotata paulo antea in locis hic ab auctore citatis; & Repertorium inquisitorum verbo, Dæmon. & Eymericum in Directorio inquisit. parte. 2. quæstio. 43. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 22. & alios.*

IVDAEI.

1 IVdæi inducentes Christianos ad ritum eorum, possunt puniri ab inquisitore unà cum Episcopo, iuxta Clem. 1. eo. tit. nam isti tales Iudęi dicuntur large fautores, imo & factores hæreticorum, qui sic trahunt baptizatum ad iudaismum. hęc Gemi. in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. ibi: Sed dubium est nunquid Iudæi inducentes Christianos. Et de hoc habetur in officio inquisitionis littera Clementis quarti, data Viterbij pont.

bij pont. sui anno tertio. & etiam habetur littera Gregorij decimi, data Lugduni anno secundo pont. sui. Et vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mandantur inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & in vtraque sic dicitur: *Iudæos autem, qui Christianos vtriusq; sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus introduxerunt, aut inueneritis de cetero introducentes, pœna debita puniatis. Contradictores, &c. inuocato, &c.* Ex quibus infertur, quòd cum decretalis si. eod. tit. lib. 6. reseruat mandata prædecessorum Pontificum, non obstantibus constitutionibus, possunt inquisitores tales punire. has litteras allegat Gemin. vbi supra. & dicit. quòd vbi talis littera non esset, videretur quòd Iudæi talia facientes non caderent in officium inquisitoris. Ad hæc omnia facit quod dicit dominus Archiepisc. Florent. in tertia parte summæ. tit. 18. cap. 2. §. circa inquisitionem hæreticorum. vers. item inquisitores possunt procedere contra Christianos.

2 Iudęi qui fuerunt baptizati, etiam dum esset infantes, aut metu mortis, & postea redeunt ad iudaismum, possunt puniri per inquisitores, dummodo non fuerint præcise & absolute coacti, vt dicitur in dicto cap. contra Christianos. & in glos. prima, & secunda, & tertia, ibidem, quæ dicit, quod ille dicitur *coacte baptizatus, qui renitens, inuitus & reclamans fertur ad fontes. Facit ad hoc quod dicit Gemin. in dicto cap. contra Christianos. vbi subinfertur*, quòd tales Iudęi recidiuantes ad iudaismum, solent se exbaptizare, & de nouo lauare, quod vocant purificationem, & cùm pumice caput radere, & per iudicem sæcularem videtur eis imponenda pœna capitalis cum dispendio fortunarum, vt dicit l. penult. C. de aposta. tamen si inquisitores volunt eos punire, possunt, per prædictas litteras supra allegatas, vnà cum episcopo, vt est hodie, per clem. 1. eod. tit.

3 Iudæi si dogmatizant inter Christianos quòd exercere vsuram non est peccatum, etiam exercendo eam cum Christianis, vel dogmatizant aliquid contra humanitatem Christi, possunt per Ecclesiam compesci & puniri. Paul. alleg. post Inno. & Hostien. de voto. quod super his. in verb. defensione. nec mirum, quia etiam in certis casibus alijs, scilicet quando aliter offendunt fidem, Ecclesia coercet & punit eos, de quibus legitur & notatur de Iudæis c. Iudęi. el 2. hæc Io. de Imola super clem. ex graui. de vsuris. vers. vlterius quæro. Confirmat dominus Cardin. Zabarel. super dicta clem. ex graui. §. sane. quęsito. 19. Ad hoc est Feli. in c. postulasti. de Iudęis. ibi; extra glos. idem dicit Oldradus in consilio 35.

4 Si Iudęus impedit alium Iudęum volentem baptizari, ne baptizetur, potest inquisitor contra eum procedere, quia si concessum est inquisitoribus, quòd procedant contra Iudęos inducentes Christianos ad iudaismum, vt dictum est supra eod. verbo §. 1. & in casu proposito Iudæus volens baptizari, baptizatus est baptismo flaminis, & moriens euolat ad patriam. de consec. dist. 4. baptismi vicem. de presbyt. non bapt. c. 2. & sic impediens

pediens baptizari, retraxit Iudęum factum Christianum ad iudaismum quantum in se fuit. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 2. de hæret. vers. inquisitoribus. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Iudęi inducentes Christianos ad ritum eorum possunt puniri ab inquisitore vnà cum Episcopo, &c.] *Iudæos contra fidem catholicam delinquentes per inquisitores & Episcopos posse puniri, communis est doctorum sententia, de quo articulo latissime agit Eymericus in Directorio inqui. par. 2. quæst. 46. Zanchinus tract. de hæret. cap. 36. Repertorium inquisitor. verbo, Iudæus. copiose Innocentius, Ioannes And. & alij in cap. quod super his. extra de voto & voti redemp. Ancharanus consil. 15. incipien. spiritualis iudex. Calderinus consil. 2. tit. de Iudæis. & alij.*

Extrauagans cuius meminit auctor hic incipit: Turbato corde. eam refert Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 44. & Campegius apud Zanchinum cap. 36.

Tametsi vero antea multum dubitaretur, an Iudæi & alij infideles iudicum fidei iurisdictioni subijcerentur, at hodie ea lis omnino cessat, nam Santissimus Dominus nocter Gregorius xiij. rescripo quodam incipiente: Antiqua Iudæorum perfidia, *luculenter constituit in quot & quibus casibus inquisitorum potestati subijciantur.*

Id rescriptum habetur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

IVDEX ET IVDICARE.

1 IVdex existens extra prouinciam suam non potest excommunicare nec absoluere, quæ requirunt causæ cognitionem, sed potest committere causas in prouincia quod bene nota. Ad hoc est text. in cap. nouit. de offic. delega. & est ibi gloss. ad hoc singularis. Confirmat Panor. ibidem.

2 Iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum conscientiam, vt in cap. 1. de offic. ord. in. glos. 3. circa medium, & glo. in verbo, tenetur. c. pastoralis. de offi. deleg. Idem dicit B. Thomas in 2. 2. qō. 67. art. 2.

3 Iudex dicitur illud posse quod honeste potest. 22. quęst. 2. faciat homo. & ff. de condi. insti. filius. & l. nepos. de verb. signifi. Et illud dicimur posse quod de iure possumus. in clem. sæpe. de verb. signifi. in verbo, poterit. iuncta glos. de præben. cap. significatum. de vot. & vot. redempt. magnæ. de elect. cum non liceat. lib. 6. hæc dominus Card. Zaba. in dicta clem. sæpe. nono notabili.

Iudex

4 Iudex seu inquisitor generalis, si non seruauit ordinẽ inquisitionis, prudenter & caute se corrigere debet: nã & si in aliquo errauit, nõ debet spõte fateri errorẽ suũ, ne vilescat eius auctoritas, nec tñ debet defendere errorẽ suũ, seu in eo perseuerare, sed debet cautius & prudẽtius q̃ põt se corrigere. hæc in c. qualiter & quando. de accus. el primo. Et Panor. ibidem. Et hoc est quia male principiato aliquo negotio, non potest inde aliquid ordinabiliter sequi, vt est ibi text. Sed magnæ sapientiæ est hominem corrigere quod male locutus est. 22. quæst. 3. magnæ. Quod nota contra illos qui volentes pertinaciter defendere vnum errorem, incidunt in infinita inconuenientia. hæc Panor. vbi supra.

5 Iudex debet tamen laborare ne vilescat eius auctoritas, immo auctoritatem dignitatis debet suo ingenio augere. l. obseruandum. in fi. ff. de offi. præsid. Facit ad hoc text. in cap. qualiter & quando. el primo. de accus. Ad idem est Panor. ibidem in quarto notabili.

6 De eo autem quod dicit glos. 1. in dicto cap. qualiter & quando. qualiter intelligatur, videlicet, quòd generalis inquisitor, seu generalis delegatus potest corrigere sententiam suam etiam diffinitiuam, si errauit in iudicando, *vide bene totam glossam illam, & vide quod dicit* Panorm. super *dicta glos. vbi ponit pulchram distinctionem, dicens quòd aut quis errauit in iudicio*, aut extra iudicium: & si in iudicio, aut quis errauit in processu, aut in sententia. Et quia materia est prolixa, ideo eam dimitto. vide eam ibi, & bene considera, quia deseruit ad multa.

7 Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici sæculari ne procedat in causa dependente ex causa, quæ oritur coram ipso iudice ecclesiastico. cap. tuam. de ordi. cogni. Et Panor. ibidem in prin. Et Corsetus in suo repertorio, in verbo, inhibitoria 2.

Et hoc facit bene ad propositum, quòd inquisitor potest inhibere iudici sæculari, ne procedat contra aliquam personam vigore processuum ipsius inquisitoris, vel occasione alicuius confessionis factę coram ipso inquisitore, quod bene nota & tene menti.

ANNOTATIONES.

7 Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici sæculari, &c.] *Inquisitor hæreticæ prauitatis ratione sui officij latissimam habet potestatem, & in causa fidei potest contra quoslibet (paucis quibusdam exceptis) procedere, etiamsi delinquentes laici sint, quia ratione criminis ecclesiastici ei subijciuntur. cap. licet. vbi glos. in verbo, vacante imperio. extra de foro compet. & Oldradus consi. 86. incipien. Quæritur. & propterea recte poterit in causis ad iudicium suum pertinentibus inhibere iudici sæculari, ne procedat. ad-*

dat. adde Ioannem Rojam singul. 108. incipien. Iudex ecclesiasticus.

IVRISDICTIO.

1 IVrisdictio delegata dignior est ordinaria propter reuerentiam delegãtis, vt dicit Panormit. in cap. super quæstionum. de offi. deleg. in §. si vero. vers. vltimo not. Et ideo vt dicit Gemi. post Io. And. in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. iurisdictio seu auctoritas inquisitoris est maior, nobilior, & fortior, quàm auctoritas seu iurisdictio ordinarij. & ex hoc infert ipse Panor. quòd si contingeret appellari ab Episcopo & inquisitore simul procedentibus, non est appellandum ad metropolitanum Episcopi, sed potius ad ipsum Papam. hæc Panor. vbi supra.

ANNOTATIONES.

1 Iurisdictio delegata, &c. & ideo iurisdictio seu auctoritas inquisitoris est maior.] *quamquam hæreticæ prauitatis inquisitores in causa sibi cõmissa maiorem auctoritatẽ habeant, quàm ordinarij seu Episcopi locorum, non tamen decet episcopos contemnere, immo multum illis deferendum est, & quoad honoris prærogatiuam, & quoad alia quæ inconsultis illis transigere non videtur honestum.*

LITIS CONTESTATIO.

1 LItis contestatio & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis, nam in causis summarijs, in quibus proceditur de plano & sine figura iudicij, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, per cap. fin. eod. tit. lib 6. non exiguntur prædicta, vt dicitur in clem. sæpe. de verbo. signifi. in prin. Sequitur ergo, quòd in prædicta causa hæresis non requirantur libelli oblatio, & litis contestatio.

Est autem litis contestatio, negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio, & subsecuta responsio, siue negando, seu confitendo, vt habetur de lit. contest. c. vnico. iuncta glos. ibi: est autem.

ANNOTATIONES.

1 Litis contestatio, & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis.] *Idem scribunt Lodouicus Carrerius tract. de hæret. Simancas & alij quos refert & sequitur Ioan. Rojas in singularibus fidei, singul. 125. incip. litis contestatio.*

Litis autem contestatio in alijs quoque criminibus enormibus non exigitur, vt

tur, vt ait Archidiaconus in cap. 1. de homicid. lib. 6. quem refert Hippolytus Marsilius in pract. crimi. §. diligenter. nu. 158. id quod obseruatione dignum esse censeo.

LOCVS IVDICII.

1 LOcus iudicij exercendi debet esse securus omnibus qui sunt venturi ad iudicium, aliter licite potest appellari, vt in cap. ex parte. el. primo. de appellatio. Ad idem est Panormit. ibidem. Facit ad hoc cap. statuimus. de offic. deleg. lib. 6. & glos. in verbo, Secure. cap. statutum. de rescrip. eod. lib.

2 Imo, vt dicit Panor. in dicto cap. ex parte. in fi. vnum præ cæteris est tenendum menti, quòd vbicunque notorium est, locum non esse tutum, nedum potest incontinenti appellari, sed etiam potest pars citata appellationem omittere, & de citatione nihil curare: quia ex quo citatio est notorie iniusta, non arctat citatum, vt eleganter probatur in clem. pastoralis. de re iudi. §. Pisana. iuncta glo.

3 Locus debet esse securus non solum partibus, sed etiam iudici vel inquisitori, vt dicto cap. statuimus. & debet etiam esse idoneus, quia non in taberna vel in loco inhonesto debet id expediri. hæc in glos. in verb. securum, dicti cap. statuimus.

ANNOTATIONES.

1 Locus iudicij exercendi debet esse securus, &c.] *Hoc secundum naturã est: & nisi loci securitas esset, facile de iniquitate iudicij præsumeretur & partes grauari censerentur.*

2 Immo vt dicit Panor. &c. Sed etiam potest pars citata appellationem omittere, &c.] *recte tamen facit sic citatus si de istis protestetur, videlicet ideo se non parere citationi, quia locus non est securus, & faciat de hoc constare, ne sibi præiudicetur.*

MALA FIDES.

1 MAla fides alicuius deprehenditur per verba, quando scilicet aliquis quomodolibet profert aliqua verba contra fidem catholicam. 43. dist. sit rector. 93. dist. legimus. cum similibus. 5. q. 4. in loco. hæc ex consilio secundo Ioan. Calder. tit. de hæreticis.

ANNOTATIONES.

1 Mala fides alicuius deprehenditur per verba.] *Quot modis mala fides alicuius, aut hæresis deprehendatur per verba, docet Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. aßert. quæstio. 29. num. 8. & multis sequentibus, & quæst. 30.*

MALE SENTIRE DE SACRAMENTIS.

1 MAle sentire de sacramentis, & de articulis fidei, dicitur ille, qui aliter sentit de eis, quàm Romana Ecclesia prædicat, & obseruat. 24. quæst. 1. hæc est fides. vbi est glos. notabilis in princip. de summa Trinita. damnamus. de hæret. cap. ad abolendam. hæc ex dicto consilio secundo Ioan. Calderini.

ANNOTATIONES.

1 Male sentire de sacramentis, & articulis fidei, dicitur ille, &c.] *Ex quibus autem factis aliquis de sacramentis Ecclesiæ & articulis fidei male sentire præsumatur, docet* Zanchinus *tract. de hæret. cap. 7. & cap. 35. & nos diximus copiose in Directorio inquisitorum parte tertia, num. 109. titu. de signis & indicijs, quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint.*

MATRIMONIVM CONTRAHENS.

1 MAtrimonium contrahens cum vna per verba de præsenti, & postea illa viuente contrahit propria auctoritate cum alia, facit contra sacramētū matrimonij, & ideo inquisitor hæreticæ prauitatis pōt inquirere cōtra talē qualiter sentiat de sacramēto matrimonij. Et dicit Lapus, quòd sic fuit consultum, & credit quòd bene secundum eum. Et pro ista decisione facit textus in §. eum vero. cap. accusatus. de hæret. lib. 6. vbi hæreticus dicitur, qui committit in vno ex sacramentis Ecclesiæ, sed iste facit contra sacramētum matrimonij, quod habet de sui substantia vt retineat vitam indiuiduam cum qua contraxit, vt in cap. fin. de condit. appo. contrahendo ergo cum duabus viuentibus, committit in illud sacramentū. Hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. §. sane. Confirmat hoc Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio.

2 Quidam professus in quadam religione, exiuit ordinem, & duxit vxorem: Si contraxit cum illa palam, præsumitur errare in fide, & sic inquisitor

sitor hæreticæ prauitatis poterit procedere contra eum,& inquirere de fide & sacramentis. Si autem contraxit clandestine, non præsumitur errare in fide, & sic inquisitor non poterit procedere contra eum. hæc Panormit.in cap.de homine. de celeb.Miss.& hoc bene nota. Confirmat Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio. allegat Bal. & dicit posse procedi contra talem professum ducentem vxorem, dummodo pertinaciter teneat se non errasse.

3 Nota quòd Panormit.in glos.1.super dicto cap ad abolendam. dicit, quòd in spectantibus ad fidem debemus sequi & tenere quod seruat Romana Ecclesia,in alijs autem non tenemur sequi consuetudinem Ecclesię nisi mandet esse seruandum. Ad idem est quod dicit idem Panor. in c.pastoralis.de offi.ord.in col.4.in princ.

ANNOTATIONES.

1 Matrimonium contrahens cum vna per verba de præsenti,&c. & ideo inquisitor hæreticæ prauitatis potest inquirere contra eum.] *Hoc iure vtimur in sacro inquisitionis prætorio, vt qui binas, vel plures nuptias vxorũ, aut maritorum simul viuentium contrahit, per inquisitores hæreticę prauitatis puniatur:de quo articulo copiose scribit Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen.assert.quæst.23.Repertorium inquisitorum,verbo,contrahens. Simancas de cathol.instit.tit.40.de matrimonio.& Canonistæ in cap. accusatus.§.sane.de hæret.lib.6.*

2 Quidam professus,&c. si contraxit cum illa palam præsumitur errare in fide, &c.] *Hanc distinctionem & sententiam de contrahente clam, aut palam acceperunt fere omnes doctores à Iacobo Butrigario in l.nemo.C.de summa Trinit.verius tamen est, vt siue clam,siue palam monachus contrahat matrimonium, præsumatur errare in fide, & inquisitori hæreticæ prauitatis in vtroque casu supponatur:quod ipsum locum habet in clericis constitutis in sacris ordinibus matrimonium contrahentibus,vt recte docuit Simancas de cathol.instit.tit.40.nu.8.& seq.*

MINOR XXV. ANNIS.

1 MInor xxv.annis non habet personam standi in iudicio, vt l. clarum. C.de auct.tutor.& ibi not.in tantum quòd dicit ibi Cynus & alij, quòd etiam si sponte confitetur, talis confessio non obesset minori sponte cõfitenti delictum,quod tene menti ne erres, & ne processus tui postea possint irritari. vide ad hoc Bart.in l.fi.§.pupillus.ff.de verbo.oblig.vbi tenet, quòd minor non potest respondere sine curatore,& ideo quando habes talem minorem in fortia tua pro aliquo delicto, des ei curatorem ante-

tequam recipias eius responsionem. Et Salicetus dicit in l.1. de confessis. quòd iudex criminum recipiat cautelam, vt ad videndum iurare minorẽ faciat adesse curatorem. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Comparuerunt inquisiti, & confitentur totum. col. 4. ibi: Necnon sis cautus. vbi vide etiam additionem sequentem.

2 Si minor confitetur in tormentis sine auctoritate curatoris, talis confessio valet. ff. ad Sillen. l. excusantur. §. fi. & ff. de re milit. l. non omnis. §. a Barbaris. tamen secundum Bal. in l. 1. C. de confes. in repetione dicit, ꝙ ante torturam debet habere curatorem, qui pro ipso alleget, antequam iudex pronuntiet ipsum esse torquendum, sed non debet curator interuenire in actu torturæ & confessionis: & si non habet curatorem, iudex debet supplere conuocando consanguineos. Idem dicit Bal. in tit. de pace iuramẽ. firman. in §. item sacram. hæc dominus Paris. in lib. de syndi. c. incipiente: Officialis posuit ad cordam. versi. an confessio adulti.

ANNOTATIONES.

1 Minor xxv. annis non habet personam standi in iudicio, &c.] *De curatore minoribus* xxv. *dando in sacro inquisitionis tribunali apud inquisitores Hispaniæ Madriliana quadam instructione anno domini* 1561. *cap.* 25. *ita sancitum est*: Si reus fuerit minor vigintiquinque annis, priusquam accusationi respondeat, sibi dabitur curator, cuius auctoritate ratificabit confessiones factas, & formabitur totus processus. Sed curator non sit ex officialibus sancti officij. & potest esse aduocatus eius, vel quælibet alia persona grauis, fidelis & bonæ conscientiæ. *hæc ibi.*

Si quid vero cum minoribus gestum sit absque horum curatorum auctoritate, id ipso iure irritum est, & nullum. l. clarum. C. de auctorit. præstan. Corneus consil. 198. *lib.* 4. *Matthæus de afflictis decisione* 208. *incipien. Minor adultus. eleganter & copiose Antonius Gomezius tomo* 3. *variar. resolut. cap.* 1. *nu.* 64. *& Simancas de cathot. instit. tit.* 29. *num.* 60. *Ex his accipient lumen declarationis ea, quæ hoc loco docet auctor.*

MODVS PROCEDENDI CONTRA MORTVOS.

1 MOdum formandi inquisitionem contra defunctos ponit Angel. in lib. malefic. clausula, che hai tradito la patria. col. 5. §. & bene aduertas, quòd tales. ibi: & fiet isto modo.

ANNOTATIONES.

1 Modum formandi inquisitionem contra defunctos.] *quomodo procedatur*

cedatur in causa hæresis contra mortuos, contra quos procedi possit, quanto tempore duret hæc actio procedendi contra eos, & cetera huc spectantia copiose ostendimus in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 43. adde Simancam de cathol. instit. tit. 18. de defunctis. & Repertorium iquisit. verbo, defunctus.

MONITIO IVDICIS.

1 MOnitio, seu requisitio iudicis facta in pſentia partis habet vim peremptorij. Confirmat Angel. in lib. malefic. clausula. Qui iudex commisit præconi. in principio. quod intellige dummodo fiat apud acta, hoc est, iudice sedente pro tribunali. ita declarat Salicetus in l. 2. C. quomodo & quando iud. pro quo adduci potest glos. in l. cum precum. C. de libera. ca. vbi dicitur, quòd actus non dicitur factus coram iudice, nisi eo sedente pro tribunali. Et Feli. dixit in cap. fi. de confes. Amplia vt etiã habeat locum in monitione delegati. Amplia iterum idem si nuntius citat in præsentia iudicis, quia illa habetur pro perẽptorio. hoc voluit Bal. in dicta *l. 2. hoc tenet Anto. in cap. 1. de libel. oblat.*

Subdunt moderni, quòd monitus a iudice non comparens est verus contumax, & ideo non potest appellare, & allegant cap. super eo. el 2. de appella. vbi dicunt, quod assignatio termini facta per iudicem est peremtoria. hæc idem Feli. in c. consuluit. de offi. deleg. in glos. in verb. terminum peremptorium. in fine. Facit ad hoc Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Monitio seu requisitio iudicis facta in præsentia partis habet vim peremptorij.] *Ratio cur monitio iudicis habeat vim peremptorij facta reo præsenti, traditur per Antonium Butrium in cap. 1. de libel. oblat. num. 16. versi. nota bene hoc dictum. adde textum in cap. ad petitionem, cum ibi notatis extra de accusat.*

MORTVI HÆRETICI.

1 MOrtui hæretici possunt excommunicari. 24. quæst. 2. c. fi. de sen. excõmuni. à nobis. el 2. vbi est glos. notabilis ad hoc in verbo, Mortuos. Et possunt hæretici accusari post mortem, vt in cap. filij. eo. tit. lib. 6. & glos. notabilis in cap. Si quis Episcopus. eod. tit. in verbo, post mortem. in fine. Et glos. 24. quæst. 2. in summa hoc limitat, dicens quòd leges non permittunt aliquem accusari post mortem nisi propter bona tantum. Facit ad hoc textus in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. §. in eo vero. Ad idẽ est glos,

glos.in verbo hæretici.cap.2.de præscript.lib.6. Et hoc vsque ad quadraginta annos, vt dicit glos.in verbo.post mortẽ,dicto §.in eo vero.Facit ad hoc dicta glos.in verbo,mortuos dicti cap.a nobis.el 2.de sent.excom.

2 Mortui excommunicati possunt absolui post mortẽ in cap.prædicto. a nobis. vbi glos.singularis in verbo. Relaxatur, quam bene nota,vbi Panor. hoc confirmat rationem adducens.

ANNOTATIONES.

1 Mortui hæretici possunt excommunicari.] *Hæreticos post mortem posse excommunicari profitentur glos.& communiter Canonistæ in cap.si quis episcopus.extra de hæret.vbi hoc speciale esse aiunt in tanti criminis detestationem.*

Sed reuera hæretici cum primum incidunt in hæresim, excommunicati sunt ipso iure, cap. excommunicamus. 1. & 2.extra de hæret.quare si moriatur iam excommunicati discedunt, nec amplius excommunicari possũt.

Ceterum si quis doctores ita loquentes tueri velit, dicat eos hoc voluisse, post mortem posse hæreticos excommunicari, idest excommunicatos declarari.

ibi. Et possunt hæretici accusari post mortem.] *Hoc est speciale in detestationẽ hæresis, vt morte non extiguatur eius accusatio.sicut in alijs delictis communiter solet contingere, vt recte docet Ioannes Rojas singul.134.incipiẽ.Morte delinquentium.sed quanto tempore duret hæc actio contra hæreticos defunctos,& cetera ad eã rem spectantia copiose explicuimus in Directorio inquisit.parte 3.super quæst.43.*

NOBILIS.

1 Nobilis magis punitur pœna spirituali vel pecuniaria quàm ignobilis,diues quàm pauper,in dignitate constitutus quàm priuatus.41. dist.homo Christianus.11.quæst.3.præcipue.& si contrarium inueniatur, speciale est, vt si deferatur dignitati.de offic. deleg. cap. Sane.Sed ex quo perseuerat in malitia,grauius puniatur quàm alius,d.cap.præcipue. Si autem agitur de pœna corporali, tunc magis punitur ignobilis quàm nobilis, pauper quàm diues: & si contrarium inueniatur, speciale est.hæc dominus Card. Zabar. super Clem.1.de hæret.§. verum quia. 13.notabili. Facit optime ad hoc glos.singularis in cap.cũ quidam.de iureiur.in fine.

2 Sed nota ad hoc,quòd cum proceditur ad correctionem peccati, non est facienda distinctio inter magnum & paruum,de iudi.cap.nouit.& Panor. ibidẽ, col. 2.in modo tamen corrigendi & puniendi, & in generibus pœnarum, bene fit differentia, vt notat Panor. ibidem, & notatur in cap. qui con-

qui contra pacem. 24.quæst.1.vbi bonus textus cum glo.Facit c.sane.2. de offi.deleg.& cap.2.eo.tit.lib.6.

ANNOTATIONES.

1 Nobilis magis punitur pœna spirituali, vel pecuniaria, quàm ignobilis.] *Quæ hoc loco tradit auctor communinter annotari solent per doctores in l. nemo.C.de sum.trinit,& fide catho.*

Iam nobiles in fide errantes magis esse puniendos quàm ignobiles recte docuit Tiraquellus tract.de pœnis temperan, aut remittendis, causa 31.nu. 25.de quo scripsi copiosius in cap.grauem.de pœnis relato in Directorio inquisitorum parte 2.quia nobiliorum delicta grauiora sunt.& hanc sententiam non obscure probant versus illi: Omne animi vitium tanto conspectius in se crimen habet,quanto maior qui peccat, habetur.

NOMINA ACCVSATORVM, VEL TESTIVM.

1 NOmina accusantium prauitatem hæreticam, vel testificantium, seu deponentium super eam,nullatenus publicentur,propter scandalũ vel periculum quod ex tali publicatione sequi posset,& adhibeatur dictis testium nihilominus plena fides, vt habetur in priuilegio Inno.iiij.quod incipit: Cum negotium fidei.cuius bulla plumbea est Comi.Idem habetur in cap.fi. de hæreticis.lib.6.§.iubemus. vbi Gemi. dicit, nota quòd in causa hæresis adhibetur plena fides testibus,licet non sint publicata ipsorum nomina partibus. Confirmat Panor.in cap.præterea. de spons.el 2. in fine.

2 Quod autem immineat periculum,si testium nomina publicentur, relinquitur conscientiæ inquisitorum vel Episcoporum, vt in dicto cap.fi.§. ceterum. vbi Gemi. notat casum in quo actus relinquitur conscientiæ iudicantis. Facit ad hoc glos.in Clem. 1. de iure patro in verbo,Oneramus, & glos.in verbo, Relinquatur.cap. statutum. de rescript. lib.6.& quod dicit Gemi.ibidem.nec ex hoc potest quis appellare, vt in dicta Clem. 1.de iureiuran.& dicta glos.in verbo, Relinquatur.

3 Quale periculum timeatur, notatur in glos. in verbo, periculum.dicti cap.fi.vbi dicitur de periculo,quando timetur mors,vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorum vel similia.

Et nota quòd quis timetur quòd noceat, vel propter potentiam pecuniæ,vel propter potentiam eius familiæ,vel propter malignitatem eius & consortum:& hęc vltima sunt interdum magis periculosa in vili persona quàm in nobili,quia vilis persona habebit cõplices,qui nihil habent per-

dere nisi personam: non sic autem nobilis & diues. Non ergo intelligitur de quolibet periculo, sed tantum de eo quod est graue iudicio inquisitoris, vt dictum est supra.

4 Et nota, quòd nomina deponentium, seu accusantium vel testium ideo non publicantur in hoc crimine, cũ in alijs publicentur, quia maior pœna est illius qui damnatur isto crimine, quàm illius, qui damnatur alijs criminibus, ideo est hoc speciale, quasi magis propter hoc periculum immineat testibus, secundum Io. Monacum, vel secundum eum, quia in alijs criminibus regulariter non compelluntur, sed hic compelluntur ratione fidei vel fauore, de quo remittit. de testib. cogen. delictorum. Ioan. Andr. hæc Gemin. in dicto cap. fi. de hæret. §. iubemus.

ANNOTATIONES.

1 Nomina accusantium prauitatem hæreticam, &c. nullatenus publicentur.] *Hoc singulare de non publicandis, seu manifestandis reo accusato in sancto tribunali, testium, vel delatorum nominibus, annotant communiter omnes fere doctores, qui de pœnis hæreticorum tractant, inter quos præcipue sunt Repertorium inquisit. verbo, nomina. Directorium inquisit. parte 3. nu. 119. tit. de modis sex tradendi copiam processus delato de hæresi, suppressis delatorum nominibus. & eadem 3. parte, quæst. 75. vbi dixi copiose. Simancas de cathol. instit. tit. 64. de testibus. nu. 27. Ioannes Rojas singul. 140. incipien.* Nomina & dicta. *& alij, quos breuitatis studio consulto omitto.*

Quod autem de non publicandis testium seu accusantium nominibus dicitur, idem locum habet in cognominibus, ac etiam in quibusdam alijs circunstantijs, ex quibus posset reus deuenire in cognitionem testium vel accusatorum. quales vero sint hæ circunstantiæ dixi copiose in Directorio inquisi. 3. parte, super dicta quæst. 75.

NOTARII.

1 NOtarij officij inquisitionis hęreticæ prauitatis iurare debēt corā Episcopo, & inquisitore, vel substitutis ab eis, quòd fideliter exercebūt officium suum. clem. 1. de hæreticis. §. porrò. versi. Notarij quoque. nec sufficit iuramentum quod præstiterunt in eorum creatione, secundum glos. ibidem in verbo, iurabunt. Idem dicit dominus Card. Zabar. in dicto versic. notarij. ead. clement.

2 Notarij dicti officij possunt recipere salariũ ab inquisitis, nisi certum salarium sit deputatum propter hoc officium inquisitionis, sicut est deputatum pro prouidendo custodibus. dicta clem. 1. §. sane. in glos. in verbo, etiam.

etiam. hæc dominus Card. Zabarel. in dicto §. sane. versic. notarij.

ANNOTATIONES.

1 Notarij officij inquisitionis, iurare debent, &c. nec sufficit iuramentum quod præstiterunt in eorum creatione, &c.] *Hoc ipsum singulare de iuramento notariorum sanctæ inquisitionis, videlicet, quod non sufficiat primum illud iuramentum, quod præstiterunt de vere & fideliter exercendo officio suo cum notarij crearentur, sed quod cum assumuntur in notarios sancti officij iterum iurare debeant de fideliter exercendo notariatus officio, & de secreto custodiendo in sacrosancto tribunali, hoc inquam singulare annotant præter glossam hic ab auctore citatam, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 36. incipien.* Nota quod quamuis. *Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 9. vers. adde insuper. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singu. 141. incipien.* Notarius quando creatur.

NOTORIVM.

1 NOtorium trrplex, scilicet, iuris, facti, & præsumptionis. Et quomodo ista intelligantur, declarat diffuse Panor. in cap. vestra. de cohabit. cleri. penul. col. habetur etiam idem in glos. in verbo, notorium. dicti cap. vestra. & ibi ponitur differentia inter famam, manifestum, & notorium: & quid sit fama, quid manifestum, & quid notorium. Facit etiam glos. 2. quæst. 1. in summa.

2 In notorijs non seruatur ordo iudiciorum. de iureiuran. cap. ad nostrã. Confirmat Panor. ibidem in summa, in prin. & vide ad hoc Angel. in lib. malefic. clausula, Etiam per modum notorij. item in clausula 1. col. 3. ibi: prima affirmatiua est, quod inquisitio.

ANNOTATIONES.

1 Notorium est triplex, &c.] *De notorio & eius multiplici differentia vide copiose Salycetum in l. ea quidem. C. de accusat. adde Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 9.*

Et in causa hæresis, qui dicantur hæretici notorij, seu manifesti, habetur in cap. super quibusdam. extra de verborum signific. tradit Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 33. & explicat copiose Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæst. 29.

NOX.

1 NOx non est apta ad hoc, quòd sententia possit ferri in ea, neque aliquis actus iudicialis potest expediri in ea iudice pro tribunali sedente. Panormit. in c. consuluit. de offi. deleg. super glos. in verbo, tenebras. facit ad hoc text. in §. sedebunt. in authen. de iudi. de hoc infra in verbo, sententia. §. 2. & 3. & 4.

ANNOTATIONES.

1 Nox non est apta ad hoc, quòd sententia possit ferri.] *De hoc latius disserit auctor infra in verbo, sententia, vt ipsemet indicat hoc loco. in causa fidei si sententia de nocte pronuntiaretur, valeret, nec fauore fidei ei posset opponi, vt alibi dixi copiosius.*

OFFENDENS.

1 OFfendens fidem potest puniri sicut & fautor, vt dicit Ioan. de Imola, in clem. 1. de hæret. super glos. in verbo, illicitis.

2 Offendens aliquẽ de familia inquisitoris, qui iuerat ad capiendum hæreticum, si offendit eum non quidem animo impediendi officium, vel iuuãdi hæreticum, sed propter inimicitias quas habet cum eo, vel ob aliã causam non potest dici quòd impediat officium pro hoc, quod not. Archid. in cap. 1. eod. tit. poterit tamen contra eum procedi tamquam contra turbatorem officij, per ea quæ notat Imo. de offi. deleg. c. 1. in glos. magna. circa principium.

ANNOTATIONES.

2 Offendens aliquem, &c. si offendit eum non quidem animo impediendi officium, &c.] *Notabilis est hæc distinctio. & qualiter sciri poterit, an offenderit animo impediendi officium necne, causæ & circunstantiæ praecedentes demonstrabunt.*

Ad eum vero, qui offendit, spectabit dicere in iudicio, se non animo impediendi officium offendisse.

OFFICIALES.

1 OFficiales inquisitoris, videlicet, notarij, nuntij, custodes carcerum, apparitores, & alij necessarij ad exequendum officium inquisitionis,

nis, debent iurare coram Episcopo & inquisitore, vel substitutis ab eis, quòd fideliter suum officium exercebunt, vt in clement.1. de hæret.§.sane.vers.notarij quoque. iuncta glos.ibidem in verbo,personis.

ANNOTATIONES.

1 Officiales inquisitoris,&c.debent iurare,&c.] *De iuramento officialium siue ministrorum sanctæ inquisitionis vide Repertorium inquisitorum,verb. iuramentum.Et Simancam de cathol.instit.tit.41. de ministris.*

ORDO IVRIS.

1 ORdo iuris, qui est de substantia iudiciorum, si non seruetur, nihil agitur.2.q.6.§.diffinitiua,& hic habes, quòd cassato principali cassatur accessorium, extra de no.oper.nun.cap.cum ex iniuncto.de accusat. cap.ad petitionem. Ad idem de procu.c.auditis.hæc in glos.in verbo, iuris ordine c.cum dilectis filijs.de purga.cano.

2 Sunt autem de substantia iudiciorum, secundum Panor. in cap. cum I. & A.de sen.& re iudi. col.2.in fi. & col.3. in prin.& glo.2.q.1. in summa.ibi, hoc tamen scias. citatio, terminus,post citationem testium receptio,& quod sentẽtia feratur in scriptis loco & tempore congruis,seruatis debitis solennitatibus: publicatio autem attestationũ non est de substantia, vt dicit Inno. & allegant Panor. vbi supra.

3 Si is de cuius crimine in iudicio constat,petit restitutionem propter iudiciorum ordinem non seruatum,non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminosum debet superior de nouo priuare, & est casus valde notabilis,vt dicit Panor.in cap. ad petitionem. de accusa.in principio.

ANNOTATIONES.

1 Ordo iuris, qui est de substantia iudiciorum, si non seruetur nihil agitur.] *Ordo iudiciarius in omnibus fere causis plene seruandus est, aliter processus redditur nullus. l. prolatam. C.de sent.& interlocut.om.iud.speciale tamen est in causis hæreticæ prauitatis, vt celerius expediantur,& vt delicta tam atrocia cito puniantur, vt plenarius ordo iudiciarius non seruetur, itaq; in eis proceditur simpliciter, & de plano,& sine strepitu & figura iudicij, cap.vlt. de hæret.lib.6. & tracit plene Ioannes Rojas in singularibus fidei.singul.145.incipien.* Ordo iudiciarius.

Recte tamen admonet hic auctor, quod nihil agitur cum id omittitur, quod est de substantia iudiciorum, quod et in crimine hæresis verum est: nam ex omissione actuum substantialium processus etiam in causis fidei

vitia-

vitiaretur. vide Repertorium inquisitorum verbo, ordo iudiciarius.

PERTINAX.

1 PErtinax dicitur ille, qui est durus & obstinatus ualde vel impudenter tenens, vt glos. in verbo, pertinaciter, clement. vnica. de summa trinitate.

Quomodo autem pertinacia præsumatur in contumacia, vide supra in verbo, contumax. §. 5. & dominus Card. Zabar. in clemen. ex graui. de vsuris. §. sane. dicit pertinaciter, idest obstinata pertinacia, vel pertinaciter, idest, cum persistentia incorrigibili. & dicitur pertinax secundum Isidorum qui impudenter tenet propositum suum, quasi omnino tenax, vt dicit S. Thom. 2.2. quæst. 138. art. 2. in corpore.

ANNOTATIONES.

1 Pertinax dicitur ille, qui est durus, &c.] *De hæreticis pertinacibus seu impœnitentibus Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 16. Albertinus tract. de agnoscen. asser. quæst. 3. Simancas de cathol. instit. tit. 48. de pertinacibus, & alij.*

Et qualiter cum pertinacibus sit agendum, antequam curiæ sæculari tradantur, seu relinquantur, luculenter explicat Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. in 9. 10. & 11. modo processum fidei terminandi.

POENA PECVNIARIA.

1 POenam pecuniariam non possunt imponere inquisitores super crimine hæresis, secundum Matthęum, & est ratio, secundũ eum, quia aut inquisiti conuincuntur de hæresi, & tunc omnia eorum bona sunt confiscata, eod. tit. cap. cum secundũ leges. aut non couincuntur, & tunc nulla pœna est imponenda, vnde non est tale crimen ex quo possit imponi pœna pecuniaria, sed personalis & bonorum confiscatio: extra eod. cap. excommunicamus. & cap. Ad abolendam. & quasi per totum: & similiter non est tale crimen in quo cum vero hæretico nolente redire, & relapso, possit dispensari, vt in cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. & dicto cap. excommunicamus. & ideo non potest fieri commutatio in pœnam pecuniariã, vt in c. licet. de poe. hæc dicit Matthæus esse vera in hæreticis, secus dicit in defensoribus & fautoribus hæreticorũ, non tamen hæreticis, quia possunt talibus imponere pænitentias vt pauperibus dent aliquid de bonis suis, vel ad aliud opus pietatis. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 2. de hæret. vers. inquisitoribus. quæsito secundo. Concordat Ioan. de

Imola

Imola dicta Clem. 2. super glos. in verbo, illicitis.

2 Sed nota quia quod dictum est de pœna pecuniaria non imponenda pro crimine hæresis, dicit Matthæus procedere regulariter, fallit tamen hæc regula aliquando, quia interdum aliqui proferunt verba hæreticalia quæ nullam habent excusationem, & proferunt ludendo, vel iracunde, vel ex fatua simplicitate, & tunc talibus taliter delinquentibus possunt inquisitores imponere pecuniarias pœnas: nam has pœnas imponit Ecclesia. 23. dist. quanquam. de Iudęis. cap. ad liberandam. de rapto. cap. in archiepiscopatu. cum similibus.

Ad hoc quia inquisitores tales sunt iudices, quòd possunt hæreticis cōuersis pœnas mitigare & commutare, extra eo. vt commissi. lib. 6. §. & illorum, hoc etiam confirmatur, quia si fautores possunt sic puniri, cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. §. si vero. ergo & offendentes fidem. Fatetur tamen quod hanc pœnam non inbursabunt, sed dabitur pauperibus, vel applicabitur officio. Facit quod notatur per Ioan. And. de offi. ordi. cap. irrefragabili §. fi. & cap. dilectus. nec obstat prædictis iste textus. quia hic ponitur verbum, *extorqueant, quod sonat in vitium, & sic non impedit auferri per* viam *licitæ condemnationis. hæc dominus Card. Zabar. in dicta clem. 2.* vbi supra. Concordat Ioan. de Imola dicta clem. 2. vbi supra.

3 Pænitentiam iniunctam post obiuratam hæresim si non implent hæretici, dicit Matthæus quod debent haberi pro relapsis, & allegat text. Clem. 3. eod. tit. in fi. ibi: & satisfactionem habuerint. allegat etiam cap. ad abolendam. §. penul. potest etiam eis imponi pœna pecuniaria, si bona seruata sunt, quod fieri potest. cap. vergentis. eod. tit. & potest erogari in pauperes, vel alios pios vsus ad vtilitatem officij. hæc Ioan. de Imola. in dicta clem. 3. super glos. in verbo, propagentur. Ibi vide diffuse.

4 Quam aliam pœnam vltra prædictas possint imponere inquisitores, habes supra in verbo inquisitores. §. 17. vbi habes quòd possunt excommunicare, suspendere, & interdicere, ac aliam pœnam arbitrariam imponere. vide ibi diffuse.

5 Et si diuersæ pœnæ sunt statutæ, minor debet imponi, de pænit. dist. 1. pœnæ. 50. dist. si quis voluntate. & cap. si qua fœmina. vel locus erit gratificationi, de iure patro. cap. cum autem aduocatus. iuncta glos. 2. vel illa quæ magis timetur. hæc in glos. in verbo, Certa. cap. de causis. de offic. deleg. vbi ad hoc vide Panormita. qui distinguit, quòd aut diuersæ & plures pœnæ sunt editæ a lege pro eodē delicto, quia singulæ non videntur sufficere pro tali delicto, & tunc omnes sunt imponendæ, vt in cap. felicis. de pęnis. lib. 6. aut diuersæ pœnæ sunt institutæ in diuersis legibus & statutis, & tunc habet locum dictum glo. prædictæ, vt minor imponatur, vel quæ magis timetur, vel erit locus gratificationi.

ANNO

ANNOTATIONES.

1 Pœnam pecuniariam non possunt imponere inquisitores,&c.] *An & quando inquisitores possint imponere pœnas pecuniarias, docet Eymericus in Directorio inquisitorum, quæst. 103. Zanchinus tract. de hæret. cap. 19. & alij quos præcitato loco retuli apud Eymericum, ex quibus intelligetur totus hic locus.*

Certe inquisitores potestatem habent imponendæ pœnæ pecuniariæ per extrauagantem quandam Alexandri iiij. incipien. Super extirpatione. *quæ habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio inquisitionis, in fine Directorij inquisitorum.*

3 Pænitentiam iniunctam post abiuratam hæresim si non implent hæretici, dicit Matthæus quod debent haberi pro relapsis.] *Non est vera hæc sententia simpliciter accepta, sed multa capita distinguere oportet, vt veritas intelligatur, sicut docuimus in Directorio inquisitorum parte 3. quæst. 97. quæ omnino videas.*

5 Et si diuersæ pœnæ sunt statutæ, minor debet imponi.] *De hoc articulo vide omnino Antonium Gomezium tomo 3. variarum resolut. cap. 1. nu. 38. versi. item quæro. Et Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 99. versi. vltimo quæro.*

PRACTICA PROCEDENDI.

1 PRactica est optima procedendi in negotio inquisitionis, secundum dominum Card. Zab. dicentem, quòd qui vult tute prosequi sic procedat: Si aliquis est diffamatus vel suspectus de hæresi, debet eum citare, & examinare, & si confitetur, bene quidem; si autem non confitetur, debet eũ in tuto carcere custodire, & potest etiam in compedibus ponere, vt in Clem. 1. eod. tit. & inquirere: inquisitione autem perfecta, aut plene probatum est, aut semiplene, aut nullo modo; Si plene probatum est, omnia bona hæretici sunt confiscata. eod. tit. vergentis. & c. excommunicamus. & cap. cum secundum leges. eod. tit. lib. 6.

Et si voluerit redire, debet abiurare hæresim, quo facto, restituentur ei bona dicto cap. vergentis in principio, & ponetur in perpetuo carcere ad pænitentiam; sed hodie possunt inquisitores hanc pœnam mitigare sicut eis videbitur, eod. tit. vt commissi. §. & illorum, lib. 6. & si post abiurationem recidiuauerit, vel si a principio ad fidem redire noluerit, vel pœnitentiam iniunctam non adimpleuerit, tanquam relapsus tradetur curiæ seculari eod. tit. ad abolendam. & cap. excommunicamus. de verbo signifi. Nouimus.

Si au-

Si autem semiplene probata est hæresis, pu ta per vnum testem, vel per grauem infamiam,& ipse negat, debet subijci tormentis. dicta clem.1.§. duro.nam istud crimen grauius est crimine læsæ maiestatis,dicto cap. ver gentis.in quo subijcitur reus tormentis.C.ad l.Iul.maie.l.3.& l.nullus.for tius ergo in hæresi. Facit 6.q.1.§.verum.vbi crimen læsæ maiestatis æquiparatur simoniæ & hæresi.

Item creditur vni reuelanti insidias factas esse principi, seu conspirationem, & idem de crimine læsæ maiestatis.79.dist.si quis Papa.& dicto §.verum. Notat Specul.de testi.§.restat.vers.21. aliàs vers.si hoc tamen fallit. & facit quod idem notat de præsumptio. §. fina vers & idem est.

Item in capitalibus & atrocibus aliter veritas haberi non potest nisi per tormenta ff.de quæst.l.1 & 5.q.5. illi qui.de deposit.c.1. & crimen hæresis est plusquam capitale. hæc tamen tormenta humaniter per iudicem tẽperanda sunt, vt de his dixi in cap.cum in contemplatione.de reg. iur. & si per tormenta cõfitetur, non tamen post depositionem tormentorũ persistit,non nocet.ff.de confes.l.1.§.diuus.si autem persistat, puniendus est, vt proxime dictum est.& 2.q.1.nos in quenquam.

Sed si confitetur, vel non persistit in confessione, si de hoc est grauiter diffamatus,indicetur sibi purgatio.de purgat.cano.cap.inter. in qua si defecerit, punietur, vt dictum est.

Sed si se purgauerit,& est vehementer diffamatus, vel suspectus pôt ei imponi tẽporalis pœna.dicto.c.inter.de præsum.litteras,in fi. sed si leuiter est suspectus vel diffamatus,nec pertinaciter in errore psistit, nõ punietur tẽporali pęna,sed pôt imponi pœnitentia.eod.tit.accusatus.§. si vero.lib.6.

Debet tñ suspectus de hæresi,siue leuiter,siue vehementer, abiurare hæresim,in quam si postea incidit ꝓ relapso hr̃,si suspicio fuit vehemens.dicto cap.accusatus in prin.si autem suspicio fuit leuis, non habetur pro relapso, licet sit grauiter puniendus.eod.cap.in principio.vers.si autem.

Ex his infert Matthæus contra quosdam inquisitores,qui ab his, cõtra quos ꝓbatum est de hæresi, exigunt pecuniam & processum delent,quod facientes incidunt in pœnam clem. 2.de hæreticis.versic.inquisitoribus.

Si autem nullo modo probatum est de hæresi, quid iuris nõ prosequitur Matthæus nec expedit, quia reus tunc debet absolui sine difficultate. de fi.instr.c.inter. hæc omnia dominus Card. Zabar.in clem.ex graui. de vsur.§.sane quæsito 22. hanc practicam præcise ponit etiam Ioan.de Imola super dicta clem.ex graui.super glos.vltima.

ANNOTATIONES.

1 Practica est optima procedendi in negotio inquisitionis,&c.] *Practicam procedendi in sacro inquisitionis prætorio luculenter, & copiose prose-*

cutus est præ ceteris. Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. si quid in ea inquisitorum vsus non recepit, in commentariis nostris indicauimus, demonstrantes vbique quid aut fieri oporteat, aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda est.

PRAECIPITVR.

1 PRæcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in sæculo notarij seu tabellionatus officium habuisse & exercuisse noscuntur, & etiam omnibus alijs religiosis quibuscunque, qui dictum tabellionatus officium in sæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis sæcularibus dictum officium habētibus, quatenus ad conscribendas testium depositiones, & ad faciendū omnia q̄ in officio inquisitionis ad notarij seu tabellionis officium pertinent, teneantur, cum per ipsos inquisitores fuerint requisiti, vt in cap. vt officium. de hæret. §. ad conscribendas. l.b. 6. vbi dicit Gemi. quòd isti tales religiosi necessario tenentur parere per verbum præcipimus. ad hoc 14. q. 1. quod præcipitur. quod. n. præcipitur ferendū est, & *quod imperatur tolerandum* est. 23. q. 1. militare. & exponit Archidiac. ferendum corpore, tolerandum mente. Io. And. Sed aduerte quia si quis religiosus fuit notarius in sæculo, sed non exercuit officium, non debet exercere in religione, & hoc vult hic tex. Io. And. & idem Ioan. de Ligna. hæc Gemi. in dicto §. ad conscribendas.

2 Pręcipitur inquisitoribus sub *interminatione* maledictionis ęternę, & sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrāt, ne obtentu odij, gratię, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, contra iustitiam, & contra conscientiam suam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, vt in clem. 1. de hęret. §. verum quia. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentu, quòd vbi non propter aliquod prędictorum, sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hęc omitterent, non est locus pœnę. Facit ad hoc, quia pro vitando scandalo vel periculo, interdum sustinetur aliquod crimen, vt est glos. in verbo, venia. dist. 4. c. denique. Confirmat Ioan. de Imola, dicens, quòd si inquisitor timore, vel propter vitare scandalum, omittit facere quę in dicta clem. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, sed demū quando amore, vel odio, vel causa lucri, vt ibi dicitur. Facit de pręsum. nonne. Et nota bene, vt dicit glos. in verbo, contra conscientiam, ꝙ vt locum habeat hæc pœna, vltra prędicta requiritur copulatiue, quòd faciant contra iustitiam & contra conscientiam: simile habetur de sent. & re iudi. cum ęterni. lib. 6. hęc Ioan. de Imola, vbi supra. Confirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. verum quia. ibi: quinto nota.

Sed Gemi. in c. inquisitores. eod. tit. lib. 6. post Ioan. And. dicit, ꝙ si ex qualitate

qualitate vel pluralitate personarum suspectarum de hęresi, si contra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio prouentura, prius est consulendus Papa. facit de transac. cap. fin.

3 Pręcipitur Potestatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatũ & locorum, quatenus obediant inquisitoribus circa inuestigationem, captionem ac custodiam diligentem hęreticorum & fautorum cum fuerint requisiti, & quòd tales pestiferas personas ducant vel duci faciant in carcerem inquisitorum, vel ad locum vbi voluerint inquisitores, infra dictorum Potestatum & rectorum districtum sine mora, & eos teneant, donec eorum negotium terminetur, vt est textus in c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. in principio. & ad requisitionem inquisitorum, debent iurare pręcise, attẽdere inuiolabiliter, & obseruare, & à suis subditis facere obseruari constitutiones contra hęreticos & eorum defensores promulgatas & approbatas, & si iurare noluerint, sint priuati suis officijs, vt textus dicit in cap. officium. eisdem tit. & lib. in fine.

4 Pręcipitur etiam prędictis Potestatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, vt sibi relictos & condemnatos de hęresi, statim recipiant indilate, animaduersione debita *puniendos, non obstante appellatione, vt in dicto cap. vt inquisitionis. §. vt quę. de hęresi.*

5 Pręcipitur etiam prędictis potestatibus & rectoribus ac dominis temporalibus, ne se intromittant de crimine hęresis, aut quouismodo cognoscant vel iudicent, nec captos liberent sine licentia inquisitorum, vel executionem pro huiusmodi crimine sibi ab inquisitoribus iniunctam, prout ad eorum spectat officium, facere vel implere non detrectent, neque dicto officio inquisitionis se opponant, aut processum seu sententiam inquisitorum directe vel indirecte non impediant: & si contra prędicta omnia fecerint, sunt ipso facto excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint animo pertinaci, velut hęretici condemnetur, vt dicitur in dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus.

ANNOTATIONES.

1 Pręcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis prędicatorum, qui in sęculo notarij, &c.] *Idem hoc singulare notant Repertorium inquisit. verb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. q. 18 Ioannes Rojas singul. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinũ tract. de hæret. cap. 9. vers. Adde rursus. & alij.*

Iam inquisitores & commißarij hodie auctoritate cuiusdam extrauagãtis Pij iiij. incipien. Pastoralis officij cura. *in quibusuis fidei causis cum viderint expedire, ex concessione Apostolica, possunt vnum vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere, as-*

cutus est præ ceteris. Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. si quid in ea inquisitorum vsus non recepit, in commentariis nostris indicauimus, demonstrantes vbique quid aut fieri oporteat, aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda est.

PRAECIPITVR.

1 PRæcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in sæculo notarij seu tabellionatus officium habuisse & exercuisse noscuntur, & etiam omnibus alijs religiosis quibuscunque, qui dictum tabellionatus officium in sæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis sæcularibus dictum officium habẽtibus, quatenus ad conscribendas testium depositiones, & ad faciendũ omnia q̃ in officio inquisitionis ad notarij seu tabellionis officium pertinent, teneantur, cum per ipsos inquisitores fuerint requisiti, vt in cap. vt officium. de hæret. §. ad conscribendas. l. b. 6. vbi dicit Gemi. quòd isti tales religiosi necessario tenentur parere per verbum præcipimus. ad hoc 14. q. 1. quod præcipitur. quod. n. præcipitur ferendũ est, & quod imperatur tolerandum est. 23. q. 1. militare. & exponit Archidiac. ferendum corpore, tolerandum mente. Io. And. Sed aduerte quia si quis religiosus fuit notarius in sæculo, sed non exercuit officium, non debet exercere in religione, & hoc vult hic tex. Io. And. & idem Ioan. de Ligna. hæc Gemi. in dicto §. ad conscribendas.

2 Pręcipitur inquisitoribus sub interminatione maledictionis ęternę, & sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrãt, ne obtentu odij, gratię, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, contra iustitiam, & contra conscientiam suam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, vt in clem. 1. de hęret. §. verum quia. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentu, quòd vbi non propter aliquod prędictorum, sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hęc omitterent, non est locus pœnę. Facit ad hoc, quia pro vitando scandalo vel periculo, interdum sustinetur aliquod crimen, vt est glos. in verbo, venia. dist. 4. c. denique. Confirmat Ioan. de Imola, dicens, quòd si inquisitor timore, vel propter vitare scandalum, omittit facere quę in dicta clem. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, sed demũ quando amore, vel odio, vel causa lucri, vt ibi dicitur. Facit de pręsum. nonne. Et nota bene, vt dicit glos. in verbo, contra conscientiam, ꝙ vt locum habeat hæc pœna, vltra prędicta requiritur copulatiue, quòd faciant contra iustitiam & contra conscientiam: simile habetur de sent. & re iudi. cum ęterni. lib. 6. hęc Ioan. de Imola, vbi supra. Confirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. verum quia. ibi: quinto nota.

Sed Gemi. in c. inquisitores. eod. tit. lib. 6. post Ioan. And. dicit, ꝙ si ex

qualitate vel pluralitate personarum suspectarum de hęresi, si contra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio prouentura, prius est consulendus Papa. facit de transac. cap. fin.

3 Pręcipitur Potestatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatũ & locorum, quatenus obediant inquisitoribus circa inuestigationem, captionem ac custodiam diligentem hęreticorum & fautorum cum fuerint requisiti, & quòd tales pestiferas personas ducant vel duci faciant in carcerem inquisitorum, vel ad locum vbi voluerint inquisitores, infra dictorum Potestatum & rectorum districtum sine mora, & eos teneant, donec eorum negotium terminetur, vt est textus in c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. in principio. & ad requisitionem inquisitorum, debent iurare pręcise, attẽdere inuiolabiliter, & obseruare, & à suis subditis facere obseruari constitutiones contra hęreticos & eorum defensores promulgatas & approbatas, & si iurare noluerint, sint priuati suis officijs, vt textus dicit in cap. officium. eisdem tit. & lib. in fine.

4 Pręcipitur etiam pręDictis Potestatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, vt sibi relictos & condemnatos de hęresi, statim recipiant indilate, *animaduersione debita puniendos, non obstante appellatione, vt in dicto cap. vt inquisitionis. §. vt quę. de hęresi.*

5 *Pręcipitur* etiam pręDictis potestatibus & rectoribus ac dominis temporalibus, ne se intromittant de crimine hęresis, aut quouismodo cognoscant vel iudicent, nec captos liberent sine licentia inquisitorum, vel executionem pro huiusmodi crimine sibi ab inquisitoribus iniunctam, prout ad eorum spectat officium, facere vel implere non detrectent, neque dicto officio inquisitionis se opponant, aut processum seu sententiam inquisitorum directe vel indirecte non impediant: & si contra pręDicta omnia fecerint, sunt ipso facto excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint animo pertinaci, velut hęretici condemnetur, vt dicitur in dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus.

ANNOTATIONES.

1 Pręcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis pręDicatorum, qui in sęculo notarij, &c.] *Idem hoc singulare notant Repertorium inquisit. verb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. q. 18 Ioannes Rojas singul. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinũ tract. de hæret. cap. 9. vers. Adde rursus. & alij.*

Iam inquisitores & commißarij hodie auctoritate cuiusdam extrauagãtis Pij iiij. incipien. Pastoralis officij cura. *in quibusuis fidei causis cum viderint expedire, ex concessione Apostolica, poßunt vnum vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere, as-*

sumere, atque creare. ea extrauagans habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

2 Pręcipitur inquisitoribus, &c. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentum, quod vbi non propter aliquod prędictorum, &c. non est locus pœnę.] *Vera est hæc sententia, & diligenter obseruanda ad tuendos inquisitores à tam graui pœna; idem docuit Caietanus in summa, verbo, excommunicatio, cap. 3. quem omnino videas, vt locum hunc facilius percipias.*

PRAEDICATORES.

1 PRędicatores Fratrum Minorum, & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus fratrum Prędicatorum ne prędicent eo tempore & in eadem terra quando ipsi inquisitores pro facto fidei predicare velint: & de hoc habes supra diffuse in verbo, inquisitores. §. vndecimo.

ANNOTATIONES.

1 Prędicatores Fratrum Minorum & aliorum ordinum possint compesci ab inquisitoribus Fratrum prędicatorum, &c.] *Generaliter hoc verum est, vt inquisitores eum officio inquisitionis viderint expedire, ne aliqui prædicent, id possint sub pœna obedientiæ & excommunicationis præcipere vide Repertorium inquisitorum verbo, prædicare. §. an inquisitores. & Ioannem Rojam tract. de hæret. parte 2. tit. de priuilegiis inquisit. nu. 425.*

PRAESIDENTES.

1 PRæsidentes regimini alicuius regni, prouincię, siue loci, licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales, ad requisitionem inquisitorum hęreticę prauitatis, non valentium sine morę dispendio vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime possint in locis ipsis iustitiam exequi, possunt & debent contra hęreticos, credentes, fautores, receptatores, ac defensores eorum, iustitiam & officium suum exercere: nec requirentes tales excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt, vt in cap. pręsidentes. eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Pręsidentes regimini alicuius regni, &c. licet excommunicati sint, &c.] *Obseruāt idem hoc singulare Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 59. incipien. Excommunicatus est. & Campegius apud Zanchinum tract. de hęret. cap.*

ret. capit. 31. versic. cessat præterea tertium impedimentum.
Quamuis ergo participantes cum excõicatis maioris excõicationis vinculo innodatis, maiorem excõicationem incurrant, cap. nuper. extra de sent. excommunicat. at fauore fidei iudices hæreticæ prauitatis communicantes cum excommunicatis, de quibus agit auctor hic., non incurrunt minorem excommunicationem, vt in cap. præsidentes. de hæreticis. lib. 6.

PRAESVMPTIO.

1 PRæsumptio seu indicium quandoque sumitur ex præsenti circa præteritum, quandoque ex præsenti circa futurum, quandoque ex præterito circa præsens, & quandoque ex præterito circa futurum. hæc in glos. 2. cap. scribam. de præsumpt. vbi Panor. dicit, ꝙ quis præsumitur bonus vel malus secundum vitam de præterito, vt in cap. monachus vero nouitius. 77. dist. Ad idem est quod dicit Panor. in cap. quanto. eo. tit. in fine.

2 Præsumptionum differentia, scilicet inter leuem, vehemẽtẽ & violentã, colligitur ex glos. in verbo, vehementem. cap. cum contumacia. de hæreticis. lib. 6. nam propter suspicionem leuem citatur quis vt veniat responsurus: si contumax est, iam dicitur vehementer suspectus, & excõmunicatur, & si in ea persistit per annũ, iam ista quæ erat vehemens præsumptio, transit in violentam, vnde ex tunc vt hæreticus condemnetur. Facit ad hoc glos. in verbo, vehementem. cap. litteras. de præsumpt. & quod dicit Panor. in cap. quanto. eod. tit.

3 Vna præsumptio præponderat alteri & elidit eam circa idem factum, vt in glos. 1. cap. accedens. de crimi. fal. Ad idem est glos. in verbo verum cap. litteras. de præsumpt. & Panor. in dicta glos. 1. de crimi. fal. dicit, ꝙ iudex habebit arbitrari ex circunstantijs, quę pręsumptio sit fortior.

4 Quando præsumptio sufficat ad sententiam quando ad torturam, & quando ad purgationẽ indicendã, vel ad similes effectus, non potest dari certa doctrina, sed iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur hoc ex varijs coniecturis. hæc Panor. in c. quanto. de præsum. col. 4. in prin.

5 Nam præsumptio non est aliud quàm quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis vel cuiuscunque ex varijs coniecturis vel argumẽtis seu indicijs, & secundum quod coniecturę vel argumenta seu indicia vrgent, causatur, firmatur, vel argumentatur illa suspicio: Si enim indicia seu argumenta essent temeraria, vt puta ꝙ fuit visus clericus loqui cum muliere nulla alia coniectura existente, erit temeraria suspicio seu præsumptio de qua in cap. inquisitioni. de sen. excom. Si vero coniecturæ aliquatenus vrgent, puta ꝙ fuit visus sæpe secum in secreto loqui & confabulari, & vterque est iuuenis, tũc causabitur suspicio seu præsumptio probabilis. argu. 81. dist. clericus solus. non tamen iudex eũ condemnet de adulterio propter

pter hoc solum, sed procedat vt habetur in cap. 2. de cohabi. cler. Si autē coniecturæ essent magis vigentes, causarent suspicionem seu præsumptionem magis vehementē, & tunc iudex procedet ad magis grauia, puta ad purgationē indicendam, vt cap. inter. de purga. cano. Quandoque coniecturæ sunt strictissimæ, ita ut vix ipse reus audeat diffiteri delictum, & tunc causatur tanta præsumptio, ꝙ adducit iudicem ad credulitatem, & fertur sñia contra eum de ipso delicto. Ad hoc c. pręterea. de testi. c. afferte. de præsum. & bonus textus in l. sciant cuncti. C. de prob. canonizata. 2. q. 8. Sciant. vide ad hoc bona exempla per Ioannē And. in addit. ad Specul. tit. de proba. §. videndum. vers. 13. hæc omnia ex Panor. in cap. quanto. de præsumpt. col. 3. in fin.

6 Vltra præsumptionem hominis de qua dictū est supra in tribus paragraphis supra immediate positis, reperitur etiam alia differentia pręsumptionum, quia alia iuris seu legis, alia naturæ, alia loci.

Præsumptionū iuris, alia simplex, alia non simplex. declarantur omnia ista per glos. in cap. is qui. de sponsa. & per Panor. ibidem, & in dicto cap. quanto. de præsumpt.

7 Præsumitur *in dubio pro hæresi saltē ad pænitentiam salutarem imponendam*, arg. de *præsump. litteras. sicut.* & *in alijs tangentibus periculū* animæ, de homici. significasti. 2. hæc dominus Card. Zabar. in Clem. 1. de hæreticis. vers. verum.

8 Leuia signa sufficiunt ad pręsumendū aliquē esse hæreticum, vt dicit Inno. in cap. sicut. de Simo. Nam suspicio sola sufficit ad hoc ꝙ procedatur ad inquisitionem contra hæreticos, vt dicit Gemi. in cap. inquisitores, eo. tit. lib. 6. imo ex leui argumento vel indicio inducitur ad suspicionem secundū Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa fi. & dicitur patere illud. de quo constat per præsumptiones, vt dicit Panor. in cap. ad nostram. de empt. & vendi.

ANNOTATIONES.

1 Præsumptio seu indicium quandoque sumitur, &c.] *Præsumptionum seu suspicionū cognitio magnopere necessaria est inquisitoribus, quare præter tradita hic ab auctore, vide insuper Iacobum Simancam de cath. instit. tit. 50. de præsumptionibus. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquisi. quæst. 55. & 56. quibus locis scripsimus, ea quæ huic instituto magis necessaria fore perspeximus.*

7 Præsumitur in dubio pro hæresi.] *Non facile censeo admittendā hanc propositionem, quod scilicet in dubio pro hæresi præsumatur, imo vero contrariū videtur verius: nam si verbi gratia reus accusetur de aliqua propositione habente duplicē sensum catholicū vnū, alterū autem hæreticū, omisso*

sensu ha-

sensu hæretico, catholicus accipiendus est fauore rei, dubia enim in meliorẽ partem interpretari debemus, ita Albertinus tract. de agnos. aßert. quæst. 34. nu. 48. quem refert & sequitur Ioannes Rojas tract. de hæret. parte. 1. nu. 201. & seq. quibus libenter subscribo.

Non tamen diffiteor posse in dubijs quandoque pro hæresi præsumi, cum is, qui dubiam propositionem protulit vel aliàs suspectus erat, vel de prouincia suspecta & hæresi infecta, vt dixi in Directorio inquisit. parte. 3. super quæst. 62.

8 Leuia signa sufficiunt ad præsumendũ aliquem esse hæreticum.] *Neq; hanc sententiam facile recipiendam putat Iacobus Simancas de catho. instit. tit. 50. de præsumpt. nu. 28. vbi vere iudicio nostro, concludit, ex leuibus indicijs nullo modo licere suspicari aliquem hæreticum. ab his ergo & similibus locis diligenter est cauendum.*

PROBATIO.

1 PRobatio habet suos gradus, quia aliquando iudex incipit suspicari, hoc est leui argumento inclinare in vnam partem: aliquando incipit opinari, hoc est inclinare animum suum in vnam partem ratione forti, non tamen sic quin credat partem contradictoriam fore possibilem: aliquando credit ratione forti in tantum ꝙ in nullo dubitat de contrario, & ista est plena probatio & naturalis: probantur ista. ff. de quæst. l. 1. in prin. Quæ probatio plena est, quæ facit iudici plenam fidem, vt notatur. C. de eden. l. procur. ff. de condit. ob tur. cau. l. 1. Facit quod notatur ff. de proba. l. quinquaginta. hæc Ioan. de Lignano in repetitione super Clem. sæpe. de verb. signifi. quam ponit Ioan. de Imola in fi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba.

2 Probatio plusquamsemiplena est quando probatum est per vnum testem de veritate & aliud indiciũ, & tunc fama perficit: & hoc voluit Bal. in. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de. eden. hæc Angel. in lib. malefic. clau. Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 4. in fine.

3 Probatur quis hæreticus ex leui causa. C. de hæreticis. l. 2. scilicet quantum ad hoc vt suspectus de hæresi habeatur, & vt procedatur quasi cõtra suspectum, sed non vt condemnetur. hæc in glos. in verbo, vehementem. c. litteras. de præsum. Nam ex modica & leui præsumptione põt procedi contra aliquem in crimine hæresis, vt dicit Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. in principio.

4 Probatur etiã & deprehenditur quis esse hæreticus, qui leui saltẽ argumento a iudicio catholicæ religionis & tramite, seu a fide catholica detegitur deuiare, vt. C. eod. l. 2. & sic indicia fidem faciunt. arg. ff. ne vis fiat ei qui in pos. missus est. Si quis. §. vlti. & de Carbo. edic. Carbonianum. §. cau-

sæ co-

sę cognitio. Quicquid enim discrepat a fide Christiana, fidei Christianę contrarium est, iuxta illud, qui non est mecum contra me est. C. de Iudęis. cœlicolarũ, in fi. 24. quęst. .quoniam. in fine. & debet intelligi leue argumentũ, idest, probabile, & ꝙ de facili apparet, & sic vocatur leue propter probationẽ puta, qui non iurat suspectus est ne Valdensis sit. Si ergo nullatenus vult iurare, dicens quòd peccatũ est, vel etiam hoc non exprimens pro conuicto habetur, vt cap. excommunicamus itaque. de hęret. §. si qui vero ex eis. hęc omnia Hostien. in summa sua, tit. de hæreticis. §. qualiter deprehendatur quis in hęresi. versi. Et quia.

ANNOTATIONES.

1 Probatio habet suos gradus, &c.] *In crimine hæresis, quæ & quales probationes requirantur, aut sufficiant, explicat Simancas de cathol. instit. tit. 51. de probationibus. eum videto.*

3 Probatur quis hereticus ex leui causa. C. de hęret. l. 2. &c.] *Hæc quoque sententia, quam tradit auctor in hoc 3. & 4. §. periculosa est, nam hominem quẽpiam hæreticum iudicare ob leuem hæresis suspicionem, siue ob leuem causam, graue quidem & iudicio meo iniquum esse videtur.*

Iam hæc sententia eo nititur fundamẽto quod desumitur ex l. 2. C. de hæret. vbi ita scriptum est. Hęreticorum autem vocabulo continentur & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite detecti fuerint deuiare: *Hæc ibi. ex illis verbis:* qui vel leui argumento: *prædictam sententiam peperunt multi nostri iuris ciuilis & canonici interpretes.*

Ceterum ibi non agitur de leui probatione, sed eum hæreticum dicit lex, qui vel leui argumento, hoc est, paululum, vel minimum, vel in vno tantum articulo à fide catholica deuiat.

Atque hic est verus legis intellectus vt colligitur ex Photio in Nomocanone tit. 12. cap. 2. vbi de materia præfatę legis 2. C. de hæret. agens scribit ita: Quod est hęreticus, & legibus, quę aduersus hęreticos latę sunt, subijcitur, qui ab orthodoxa fide vel minimum declinat. *hæc ille. Eundem intellectum probat nõ obscure textus in l. inconsutilem §. 4. vbi cum tractaretur de coercẽdis hęreticis per iudices ecclesiasticos sic habet* Fredericus *Imperator:* Per quos si inuenti fuerint à fide catholica saltem in articulo deuiare, ac per ipsos, *&c. quare is plane hæreticus est habendus, qui vel in vno solo Ecclesiæ catholicæ articulo de fide tenẽdo, errat, & hoc vult textus in dicta l. 2. C. de hæret. nemo est autem hæreticus iudicandus ex leui causa, siue ex leui argumento, aut indicio, id enim & iuri, & rationi, & æquitati repugnat.*

PRO-

PROCEDERE.

1 PRocedere simpliciter,& de plano,& absque aduocatorum ac iudiciorum strepitu,qualiter intelligatur, habetur in clem.sępe,de verb. sig. & dominus Card. Zabar.tractat omnia ista diffuse ibidem.& similiter Io. de Imola in dicta clem. & ponit in fine quandam repetitionem Ioannis de Ligna.in dicta clem.sępe.vide ad hoc glo.in dicta clem.in verbo,& figura.& glos.in verbo,figura.c.fi.de heret.lib.6. vide etiam & bene pondera glo.in verbo,defensiones.dictę clem.sępe.ibi:vnde nota.vsque in finem.

2 Procedere summarie est ꝓcedere remotis solénitatibus iuris,sed receptis plenis ꝓbationibus,qñ agitur de magno p̃iudicio.Bart.in l.iudices.in 1.oppo C.de iud.& Bertachinus in suo repertorio,in dictione,summarie.§.

Et si causa principalis est summaria,omnes articuli eius sunt summarij. Bart.super extrauaganti,ad reprimendum.in verbo,summarie.

3 Procedi potest in crimine hæresis contra aliquem, quando subest infamia vel suspicio contra illum, & eodem modo procedi potest propter scandalum & *tumultum populi.de purga.cano.inter*.2.q. 5. omnibus. secundum *Ioan. de Imola.*hæc Gemi.in c.vt officium.eo.tit.*lib.6.* in princ.

4 Processus inquisitoris non potest confundi neque impediri per processum ordinarij, immo inquisitor potest libere procedere, vt in priuilegio Clementis Papæ iiij. & Vrbani iiij.quod incipit:Licet ex omnibus.

5 Processus non vitiatur etiam si nomina testium seu deponentium non publicétur,& copia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.arg. in glo.in verb.indicijs.c. fi.de hær.lib.6 facit maxime ad hoc eo.lib.de accu. c.1.& 2.& Gemi.in dicto c.fi.super dicta glos.dicit, notandum esse istam glos. quia licet omittatur publicatio nominum parte non contradicente, valet processus.

6 Et nota secundum Gemi.in dicto c.2.de accus.in princ.ꝙ licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo, si tamen non seruatur & pars tacet,valet processus,de quo per ipsum Gem.in d.c.1.eod.tit.super glo.fi.

7 Procedi quomodo potest contra absentes, Archid. remittit ad notata 5.q.9.in summa. & de dolo & contum.c.veritatis. sed in casu isto putat, quòd si constat de eorum perfidia,& sunt contra eos solénia edicta ꝓposita, pronuntiari poterit super crimine, sed si non cõstat,locus erit Decre. cum contumacia.de hęre.lib.6.& hoc procedit in citatis,quia ex quo erãt præuenti,poterant conueniri,non obstante domicilij mutatione. ff. de iurisd.om.iud.cum quædam puella.de foro compet.proposuisti. Si vero nõ erant citati,tamen deliquerant ibi, ratione delicti ibi conueniri possunt, & sunt remittendi in auth. vt nulli iudi.§.si vero quis comprehensorum. de quo vide in clem.pastoralis.vers.quid si punitio. de re iudi.& remittit

N Archid.

Archi.ad notata 3.q.6.c.1.extra de rap.c.1.Ad hoc est glo.prima cap. ibi enim causa.3.q.6.hæc Gemi.in c.vt commissi.de hæret. §. & contra illos. lib. 6. vide de hoc supra in verbo, fugitiuus.§.1.2. & 3. & verb. inquisitor. §.24.& 25.ibi vide diffuse.

8 Si citatus ad sniam non comparuit ex legitima causa ignorata iudici, tenet snia lata eo absente, quæ sentẽtia non retractatur nisi eo ꝓbante causam legitimam absentiæ suæ:& si impedimentũ probat non plene, adhuc non retractatur senteatia, nisi forte simul probet de iniquitate sententiæ. hæc Panormit.in cap.cum Bertoldus, de sent.& re iudi.in prin.ibi:vel clarius.& in col. 4.in fine.& in colum. 5.in principio. & colum. 8. in fine.

9 Infirmitas dicitur legitima causa absentiæ, qua probata debet reuocari quicquid factum est contra absentem.ff.de iudi.si prætor.& non quęlibet frebicula, immo nec quartana excusat, vt dicitur ff.de re iudi.quæsitũ. §.1.arg. 5.q.3.si ægrotans.hæc in glos. in verbo, infirmitate. cap. querelam. de procur.& de purgatione moræ.vide bonã glos.in verbo, expectari.cap. cupientes.de elect.lib.6.& glo.in cap.mora.de reg.iur.eod.lib.& plene per Bart. in l.si quis insulam.ff.de verbo.oblig.

10 *Cum proceditur contra aliquem absentem, datur singularissimus modus conuincendi eum de crimine*, vt si est *infamatus vel suspectus* de illo crimine, citetur præfixo termino peremptorio ad comparendum & ad se purgandum infra illum terminum, non autem ad comparendum tantũ, & tunc si non præstiterit purgationem infra illum terminum, habebitur pro conuicto, quod tene perpetuo menti:nam limitat notata in cap. veritatis. de dolo & contu. datur etiam alius modus conuincendi absentẽ de crimine, vt cõtumax super crimine excommunicetur,& si steterit per annum in excõicatione, tunc habebitur pro conuicto super illo crimine, & potest puniri ac si vere fuisset confessus, vt in cap.rursus. & in c.quicunq;. 11.q.3.hæc omnia ex Panor.in cap.cum P. de purg.cano.ante gloss.Facit optime ad hoc Feli.in c.excõicamus.el 1.de hæret.in 1.col.ibi:Nota in §. qui autem. & ibi datur modus ferendi sententiam contra contumacem.

11 Si absentes dederant fideiussores, & ipsi absentes sint puniendi pœna pecuniaria, puniri poterunt ipsi fideiussores, quando principales sunt absentes.ff.de custo.reo.l.si quis.de quo remittit Archid.23.q.5.cum homo. hæc Gemin.in dicto c.vt commissi.§.& contra illos.

ANNOTATIONES.

1 Procedere simpliciter & de plano, &c.] *In crimine autem cur simpliciter & de plano procedatur, docet Ioannes Rojas in singularibus fidei, sing. 145.incipien. Ordo iudiciarius.vers.sed speciale est.*

5 Processus non vitiatur etiamsi nomina testium non publicentur & copia eo-

pia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.] *Equidem in causis hæreticæ prauitatis, fauore fidei etiamsi pars siue reus non taceret, immo vero quamuis postularet, importuneque instaret, vt testium seu deponentium nomina simul cum dictis eorum sibi ederentur seu publicarētur, non essent publicanda, nec audiendus is reus, nec propterea vitiaretur processus, vt ostendimus apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 75.*

7 Procedi quomodo potest contra absentes, &c.] *Contra absentes quomodo procedatur, & quot modis possit formari processus contra eos, abunde explicuimus in directorio inquisitorum parte 3. super quæst. 42. adde Repertorium inquisitorum verbo, absens. & Simancam de cathol. institutio. tit. 2. de absentibus.*

11 Si absentes dederant fideiussores, &c. puniri poterunt ipsi fideiussores.] *De fideiussoribus in causis fidei, an & quando dari possint, & pleraque huc spectantia copiose tradidi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 90. adde Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 9. nu. 8. & Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 47. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

PROCVRATOR.

1 PRocurator in causa criminali non debet interuenire, neque ad agendū neque ad defendendum, vt dicit glo. 1. in prin. c. veniens. de accu. Confirmat Panor. in dicto c. veniens. ibi: nota singulariter. & super dicta glos. 1. dicit idem Panormit. si procurator instituitur ad totam causam, tunc si venit imponenda pœna capitis vel mortis, secundum omnes, non interuenit procurator, vt in l. 1. ff. de pœnis. Facit ad hoc dictum Bertachini in verbo, procurator in criminalibus. vers. 8. Confirmatur quia in causis, in quibus proceditur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, debent refrenari contentiones & iurgia procuratorum, vt in clem. sępe. de verbo. signifi. in prin. iurgium autem dicitur quasi iuris garium, eo quòd hi qui causam dicunt, iure disceptant, vt in cap. forus. de verb. signi.

Cum ergo in negotio hæresis procedatur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, vt in cap. fin. de hæret. lib. 6. in princi. sequitur quòd in crimine hæresis non debet interuenire procurator, nisi forte inquisitor ex gratia speciali hoc concedat, quod bene nota, & tene menti. Et si vis concedere procuratorem, non admittas garulum & cauillosum, qui quærat impedire tuum processum, sed admittas virum probum, iustitiæ amatorem, ac timentem Deum, & bene doctum, qui tantummodo veritatem inquirat, & qui pecunia, aut odio, vel amore non corrumpatur.

ANNOTATIONES.

1 Procurator in causa criminali non debet interuenire,&c.] *An & quando & quomodo in causis criminalibus possit interuenire procurator, docet copiose Iulius Clarus in pract. cri. quæst. 32. & Ioannes Antonius Rubeus Alexandrinus in tractatu de potestate procuratoris & defensoris in causis criminalibus.*

ibi. Cum ergo in negotio hæresis ꝓcedatur simpliciter,&c.sequitur quod in crimine hæresis non debet interuenire procurator.] *De procuratore in causis hæresis concedendo, vel non, differunt Repertorium inquisitor. verbo, procurator, Simancas in Enchiridio violatæ religionis tit. 43. de procuratoribus. & de cathol. instit. tit. 52. dixi in Directorio inquisit. parte 3. nu. 117. tit. de defensionibus reorum. in Madriliana institutione an. 1561. c. 35. de eis in causa ita cautum extat:* Quamuis instructio disponat dandos esse reis procuratores, tamen dari non debent, quia experientia docuit multa incommoda inde solere prouenire: & ob modicam vtilitatem, quam inde rei consequebantur, *non est in vsu, vt amplius dentur;* quamquam aliquando ob magnam necessitatem solet concedi aduocato, vt reos defendat. *hæc ibi. Ex his intelligitur hæc auctoris doctrina.*

PVRGATIO CANONICA.

1 PVrgatio canonica indicenda est infamato, vel suspecto de aliquo crimine, quia si per modum inquisitionis crimen non potuit plene probari, non est reus simpliciter absoluendus, sed si remanet infamia vel scandalum, vel vehemens suspicio, potest compelli ad se purgãdum: & ex hoc & ex textu hic nota singulariter tria, quorum quodlibet sufficit ad purgationem indicendam, vt est vulgata infamia: graue scandalum, quod intelligitur etiam sine infamia, vt differat à præcedenti: & vehemees suspicio. Et sufficit quòd sit vehementer suspectus apud iudicem: & ex hoc nota, quòd vehemens suspicio solius iudicis sufficit ad indicendam purgationem, quod tenet Inno. & satis placet Panor. hic, de quo vide bonum textũ cum glos. 2. q. 5. omnibus. vide ad hoc etiam bonam glos. in verbo, suspicione. & glo. sequentem. in cap. excommunicamus. el primo. de hæret. hęc Panor. in cap. inter. de purgat. cano. in prin. ibi: vlterius nota. vide ad hoc eundem Panor. in c. at si clerici. de iudic. col. 2. & in c. tua. de cohab. cleri.

2 Licet numerus compurgatorum sit arbitrarius, regulariter tamen maior numerus adhibendus est in maiori, & minor in minori, quia maiores habent notitiam plurium, & facilius propter potentiam inueniunt compurgatores, minores vero non habent tot notos, nec de facili possunt inducere

ducere alios ad se purgandum: nam isti compurgatores sunt voluntarij, & non possunt compelli sicut alij testes, vt notatur in cap. cum dilectus. & cap. cum P. & cap. ex tuarum. de purga. cano.

Et ex prædictis habes modum cognoscendi an superior in indicenda purgatione excedat modum & arbitrium boni viri: nam si numerus nimis excederetur, posset appellari, quia in commissis arbitrio appellatur, si non facit vt bonus vir, vt in cap. 1. de dilat. & in cap. super his. de accus. hęc ex Panor. super glos. 3. dicti cap. inter.

3 Quod autem numerus compurgatorum sit arbitrarius, patet: nam aliquando fuerunt deputati duo abbates, vt in cap. cum in iuuentute. eo. tit. Aliquando quatuordecim compurgatores, vt in dicto cap. inter. & in cap. 1. eod. tit. dicitur de duodecim: & in cap. ex tuarum. dicitur de septem: est ergo arbitrarius iudex numerum compurgatorum considerata qualitate personæ, criminis, & infamiæ. hæc Panor. in dicto cap. cum in iuuentute. ibi: vltimo colligitur.

4 Nota plura esse requisita in compurgatoribus, primum est, vt debeant iurare secundum conscientiam & opinionem eorum, quòd credāt illum verum iurasse. *cap. quotiens. in fine extra de testibus. & cap. accepimus. in fin. eo. tit. Secundum est*, quòd debeant esse tolerati ab Ecclesia. Tertium, quòd sint bonæ famæ. Quartum, quòd non fuerint de criminibus condēnati. Requiritur & quintum, vt habeant notam conuersationem illius, quem purgare volunt, vt dicit Panor. in cap. constitutus. eod. tit. nam compurgatores debent agnoscere vitam illius, qui est purgandus, quia habent deponere de credulitate super vita & moribus purgandi, ideo nō possunt deponere nisi habeāt notam vitam & mores eius nedum de præsenti, sed etiam de præterito, & sint vicini, vt in cap. cum dilectus. eod. tit. & etiam debent esse talis honestatis & opinionis, quòd sit verisimile eos nolle amore vel odio, seu obtentu pecuniæ, deierare, vt in cap. cum P. eod. tit. & per Panormit. ibidem.

Sed nota quòd postquam quis est semel periurus, amplius non debet admitti ad iuramentum, vt in glos. fi. cap. litteras. de præsump.

5 Vtrum sententia per quā indicitur purgatio sit interlocutoria vel diffinitiua, vide Panor. in cap. ꝙ ad consulationem. de sent. & re iudi. post vers. Nota vltimo. vbi ad hoc adducit tres opiniones, & eas concordat dicens, quia si simpliciter indicitur purgatio, tunc est interlocutoria: Si autem fertur sententia, nisi se purgauerit, tunc est diffinitiua: si etiam iudex pronuntiat purgationē non esse indicēdā, est diffinitiua. hæc Panor. vbi supra.

6 Qui infamatus est de aliquo crimine, & negligit se purgare, seu venire ad se purgandū, non habetur pro conuicto, sed potest excommunicari donec se purgauerit, & sic intelligitur cap. excommunicamus. el primo. de hæreticis. § qui autem. vbi vero terminus peremptorius præfixus est ad se

purgandum, tunc si infra illum terminum con comparet, & se purgat, habetur pro conuicto, secundum Inno. hic, pro quo est bonus textus 3. quęst. 9. cap. decernimus. hæc Panor. in dicto cap. cum. P. de hoc habes supra in verbo, procedere. §. nono. in fine.

7 Deficiēs in purgatione canonica debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus, vt c. de hoc. & in c. insinuatum. de sim. vbi nota singularem ad hoc glos. in verbo, priues. & cap. inter. de purga. cano & ibi optima glos. in verbo, in arctum. & Panor. in dicta glos. priues. & glos. in arctum. Ad idē est Panor. in cap. at si clerici. de iudi. in glos. 1. & in cap. ad abolendam. de hæreti. ibi: nota vlterius modum. & iterum idem Panor. in cap. litteras. de præsumpt. ibi: vltimo nota. & ibi: quæro secundo. & in cap. accedens. de accusa. in tertio notabili. & in dicto cap. cum. P. in secundo notabili. Confirmat Felinus in glos. fin. dicti cap. insinuatum.

8 Quid si non reperiantur tot purgatores quot deputauit seu determinauit inquisitor, nunquid iste debet haberi pro conuicto? Hostien. dicit, quòd si non potest habere, quia de eo testes non confidunt, seu non est fides alijs de eo, quòd *tunc habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione canonica. Aut non reperit, quia pauper est seu extraneus, ita q non habet notos in ciuitate, & in hoc casu est sibi subueniendum arbitrio* iudicis, considerata qualitate personæ, criminis, & infamiæ: & ita communiter transeunt doctores.

Sed tu dic, q vbi ex istis causis nō possunt haberi cōpurgatores clerici, debet adhiberi laicus, etiā feminæ si nō possunt haberi viri, & si etiā laici deficerēt ex ista causa, tūc credendū est soli iuramēto ipsius, vt est glo. notabilis in c. cū. P. de accu. in ver. cū tribus. & in c. in decima. 18. q. 2. & in c. cū in iuuentute. de purga. cano. in glos. fin. hæc Panor. in dicto cap. inter. de purg. canonica. in fine. ibi: extra glos. quæro. vide etiam ad hoc bonam glo. in cap. clerici. 81. dist.

9 Ex quo deficiens in purgatione canonica habetur pro conuicto de crimine, & vt conuictus debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus, vt dictum est supra eodem verbo. §. 7. quæritur modo vtrum debeat tradi curiæ seculari. Panor. dicit, quòd ex glos. finali dicti cap. inter. possunt colligi ad hoc duæ solutiones: prima est, vt deficiens in purgatione in crimine hæresis nunquam tradatur curiæ sęculari, quia hæc est probatio præsumptiua & non vera & directa. Secunda solutio est, quòd ideo non tradatur curiæ sęculari, quia nolens redire ad fidem debet recipi, & parcitur ei quo ad mortem. hanc solutionem vltimam tenet Hostien. & communiter doctores, & est in se verissima: nam si vere cōuictus vel confessus potest redire ad fidem, & non tradi curiæ sęculari, fortius idem dicendum est in conuicto interpretatiue. vnde concludunt doctores, & maxime Hostien. quòd ad quācunque pœnam agatur, deficiens in purgatione debet puniri

vt con-

vt conuictus. Et ex hoc infertur quòd si iste aliàs incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso deberet tradi curiæ sęculari, vt in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. quod est bene notandum. hæc Panormita. in dicta glos. fina. dicti cap. inter. de purgatione canonica.

10 Nota & bene aduerte, quia pendente causa super criminibus coram delegato Papæ, purgatio recepta super ipsis criminibus ab ordinario non tenet, vt in cap. cum dilectis. eod. tit. in fine. & Panor. ibidem in prin.

11 Potest indici purgatio canonica infamato, seu suspecto de aliquo crimine, absque eo quòd terminus statuatur accusare volentibus, vel quòd præmittatur inquisitio super veritate criminis. hæc Panor. in cap. cum dilectis. eod. tit. in principio. & hoc bene notabis.

12 Ille qui se legitime purgauit, præstita purgatione sibi indicta, debet absolui, & denuntiari vir boni testimonij, nec potest amplius procedi contra eum vigore præcedentium indiciorum, & sic tollitur infamia seu effectus infamiæ facti.

Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tunc oportebit quòd *ista purgetur. ad hoc c. fi. de collus. deteg.* & quod notatur in l. 1. & l. repeti. ff. de quæstio. hæc Panorm. in cap. ex tuarum. ibi: Secundo nota. & c. inter. eo. tit. ibi: Nota effectum purgationis præstitæ. vide ad hoc textum in glos. in cap. habet hoc proprium. 2. q. 4. & glos. in cap. Mennam. in eadem q. & quod dicit Archid. super dicto cap. habet hoc proprium.

ANNOTATIONES.

1 Purgatio canonica indicenda, est infamato vel suspecto de aliquo crimine, &c.] *Quæ commemorat auctor in hoc titulo de purgatione canonica, iure consistunt. ceterum quantum ad praxim attinet, videndi omnino mihi videntur Eymericus in Directorio inquisit. parte 3. in 2. modo processum fidei terminand. Repertorium inquisitorum verbo, purgatio. & Simancas de cathol. instit. tit. 56. de purgatione canonica.*

Occasione vero eorum, quæ auctor in vltimo §. dicit de effectu canonicæ purgationis, quæri poterat, num ille qui se purgauit canonice post purgationem præstitam remaneat inhabilis ad officia, & beneficia quæcunque ecclesiastica, an vero libere promoueri possit. Sed res est late patens nec nostræ breuitatis. vide interim textum singularem in cap. illud. 23. dist. & Hieronymum Gabrielium consil. 160. incipien. Purgatio canonica. *eius tamen sententiæ indistincte subscribendum non est, sed multa considerare oportet antequam in eam eatur; quæ nos alibi explicauimus.*

RECV-

RECVSATIO INQVISITORIS.

1 Recusatio inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nunquam cõtingat, tñ quia interdũ fieri posset ab aliquo cauillante, & potius processum inquisitoris frustrare & impedire, quàm iustitiam & rei veritatem quærente, ideo aliqua hic breuiter de recusatione iudicis ponam, prout in iure & in doctoribus inueni.

Notandum ergo secundum Panor. in cap. cum speciali. in fi. de appel. quòd si causa recusationis est frustratoria euidenter, non tenetur iudex eã admittere, sed debet eam spernere. arg. de offi. iudi. cap. 1. & non potest recusari iudex sine causa assignata & probata, vt dicit Panor. in dicto cap. cũ speciali. in principo. & necesse est quod talis causa sit legitima & non friuola, vt dicit idem Panor. in cap. inter monasterium. de re iudica. in principio, & debet fieri in scriptis. de proba. quoniam.

2 Quæ autem dicatur causa legitima & sufficiens, vide Panorm in dicto cap. cum speciali. super glo. in verbo, *iustæ suspicionis.* vbi hoc declarat diffuse. *vide ad hoc glos. singularem in cap. causam quæ. de offic. deleg.* & ibi *Panor. in prima col. Facit ad hoc cap. causamquæ inter. de iud. vide etiam* duodecim legitimas causas recusandi iudicem positas per Ioan. Andr. in cap. legitima. de appel. lib. 6. in nouella. vide etiam ad hoc glos. 1. in cap. cum super. de offic. deleg.

3 Nota quòd exceptio recusationis contra iudicem est dilatoria, & ante litem contestatam proponenda: per ingressum autem iudicij videtur quis iudicem approbare, & exceptioni recusationis renuntiare, vt dicit Panor. in dicto cap. inter monasterium. in prin. ibi: Nota tertio.

Est autem litis contestatio principalis negotij hincinde facta narratio, & subsecuta responsio siue negando siue cõfitendo, vt dicitur supra in verbo, litis contestatio. in fine. & ideo patet, quòd per ingressum iudicij, scilicet respondendo ad interrogata, & negãdo vel affirmando, videtur quis in causa hæresis inquisitorem vt iudicem approbare, & exceptioni recusationis renuntiare: & hoc præcipue secundum Panor. vbi supra, si talis exceptio erat patens, secus si occulta, & ex hoc infert idẽ Panor. ibi, quod si quis post propositam recusationem coram iudice, litigat super principali corã eo, videtur illi exceptioni renuntiare. Ad hoc est cap. gratum. de offic. deleg. & cap. solicitudinem. de appel. Ad hoc optime facit glos. 3. dicti cap. inter monasterium. & quod dicit Panor. ibi.

4 Sed nunquid processus initus per iudicem recusatum circa appellationem teneat, Inno. videtur tenere quòd sic, cum quo transire videtur dominus Antonius. Tandem Panor. recitatis pluribus opinionibus, concludit quòd non tenet, si recusator non comparuit amplius coram iudice recusato, li-

cusato, licet citatus fuerit super principali. Si autem comparuerit coram eodē recusato, & fuerit psens in pcessu, tūc pcessus tenet, quia pars patiendo iudicē porocedere ad vlteriora, vr renuntiare exceptioni renūtiationis. Ad hoc plenissime Panormit. in dicto cap. cum speciali. Vlterius nota secundum Panor. in c. super eo. el 2. de app. in col. 2. recusatio iudicis & appellatio æquiparantur quoad formalitatem, quia sicut in appellati one necesse est, φ causa legitima exprimatur & fiat in scriptis, vt supra patet in verbo, Appellatio. quarto & quartodecimo notabili, ita & in recusati one iudicis necesse est, φ fiat in scriptis. de probatio. c. quoniam contra. & exprimatur causa legitima, vt supra eodem verbo §. 1. de materia recusationis habes in quarto, & quinto capitulis de offi. deleg. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Recusatio inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nūquam contingat, &c.] *Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 100. incipien. inquisitores non possunt. libenter admittit inquisitores hæreticæ prauitatis recusari non posse tamquam suspectos. Sed Eymericus & alij quos retuli in Directorio inquisit. parte 3. nu. 120. tit. de recusatione inquisitoris, recusare eos posse ingenue & vere fatentur.*

Cum ergo recusantur id mihi omnino seruādum videtur quod Madriliana instructio sanciuit in prætorio inquisitionis Hispaniæ anno Domini 1561. cap. 52. in hęc verba: Si aliquis ex inquisitor ibus ab aliquo reo fuerit recusatus, si inquisitor habuerit collegam, qui fuerit præsens, debet tunc a cognitione illius causæ abstinere, & certiorem facere Senatum, & interim collega suus procedat. Quod si collegam non habeat, simili ter faciat Senatum certiorem, & interim nō procedat in ea causa, donec visis & examinatis causis suspicionis, Senatus decernat, quid fieri debeat. atque hoc ipsum fiet cum omnes inquisitores fuerint recusati. *hæc ibi.*

REDIRE.

1 Redire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in hæresi, continuo & confestim ad vnitatem Ecclesiæ sponte recurrere, & errorem suum publice abiurare, alioquin debet relinqui iudici sæculari debita animaduersione puniendus, vt est textus in cap. ad abolendam. eodem tit.

2 Quis dicatur sponte redire ad gratiam: dicit Archid. quòd isti, qui veniunt infra tempus gratiæ, licet fuerint muniti: non enim videntur coacti, ex quo a nemine sunt præuenti. Bene facit ff. ad Tertul. l. 1. §. mater. cum sequen. & idem si post tempus gratiæ, re integra, quia nec personaliter re-

quisitus, nec probationes contra eum sunt receptæ. arg. de præben. si tibi absenti. lib. 6. cum concor.

Post tempus vero gratiæ personaliter requisitus, licet veniat, indignus est venia, licet errorem detegat. C. de his qui lat. occul. l. fin. Ioan. And. hæc Gemin. in c. vt commissi. eod. tit. §. necnon. lib. 6. sed Hostien. in summa sua, eod. tit. §. qualiter deprehendatur quis in hæresi. vers. aduerte. dicit, quod si quis vocatus confitetur errorem suum timore probationis, & iudex videt ipsum contritum, & speret de conuersione sua, potest ei parcere iniuncta pænitentia salutari. Multo fortius hoc facere debet si voluntarius accessit ad pænitentiam: item multo fortius si in inquisitione certum terminum apposuerit promittens, quod si infra illum terminum veniret & pæniteret, misericorditer secum ageret: & sic potest intelligi l. quòd post mortem patris hæretici non publicati, filius sponte veniens & pænitens, hæreditatem habeat, vt C. eod. Manichęos. & tunc talis rediens abiurat hæresim, & si post talem abiurationem in ipsam hæresim reinciderit, tunc sine alia audientia relinquitur iudici sæculari puniendus.

Idem si infamatus se iam purgauerat, & postea reincidisse in hæresim conuincatur. *Sic intellige c. ad abolendam. §. illos quoque. Panorm. autem in c. de hoc. de simo. super glos. in verbo, confessi. ibi: timore probationis*, dicit, quòd ille dicitur sponte redire, qui non erat accersitus ad iudicium, nec præcedente aliquo stimulo sponte iuit ad iudicium, & cōfessus est crimen, quia tunc hęc confessio dicitur omnino spontanea. Et Feli. in cap. ad abolendam. dicit, quòd quando aliquis fuit semel iuridice interrogatus, & negauit, si postea redeat non dicitur sponte redire: & per hoc limitatur dictum Innocentij in c. qualiter & quando. el 2 de accus. & quod ibi dicit, idem Panorm. in dicto cap. qualiter & quando. super glos. 1. ibi: debet remoueri ab administratione. versic. circa hoc moueo dubium. vbi dixit, si quis confitetur crimen quantumcunque graue, non præcedente directo ordine contra eum, poterit imponi pœna quantumcunque grauis statuta pro delicto confesso: intelligit enim quando iam vocatus erat ad iudicium licet non per accusationem, secus si sponte accessisset, quod est bene notandum. Et de hoc vide plene quod dicit idem Panor. super dicta glo. in verbo, confessi. ibi: timore probationis. dicti cap. de hoc. de simo. ex his omnibus habes clare quis dicatur sponte redire ad fidem.

3 Nota ergo secundum Panor. in dicto cap. ad abolendam. col. prima, quod redeunti hæretico ad fidem ad hoc vt dimittatur pœna mortis, duo requiruntur, scilicet quòd in continenti, & quòd sponte reuertatur ad fidem. si ergo ex interuallo non sponte, sed metu pœnæ, scilicet probationum dicit se ad fidem redire, non est ei parcendum, quod bene nota. & quando dicatur sponte redire, dic vt habes supra. §. proximo, & quod notat Ioan. de Lignano in clem. ad nostram. eod. tit. Item requiritur tertio vt errorem

suum

ſuum publice abiuret: vide ad hoc eumdem Panor. in dicto cap. ad abolendam. vbi ſupra.

4 Qualiter autem intelligatur incontinenti, dic vt habes in gloſ. in verb. incontinenti. c. præterea. de teſtib. cogen. Sed melius in c. quia propter. de elect. in glo. in verbo, mox. vbi dicitur: Mox, ideſt, incontinenti, nullo actu contrario intermedio, poſt vota quæſita, & vno contextu. Quandoq; mox aliter accipitur, ideſt, ſtatim, cum quodam temperamento decem dierũ. ff. de conſti. pecu. promiſſor. Quandoque mox dicitur ad annum. 20. q. 2. ſi in qualibet. & c. puella. & cum quodam temperamento ſiue ſpatio. ff. de ſolu. ꝙ dicimus. ff. ad leg. Falcid. l. 1. §. item ſi ita. Item dicitur mox quandoque, ideſt cum primum potuit. ff. ad Tertul. l. 2. §. item confeſtim. Sed Panor. ſuper dicta gloſ. in verbo, mox. dicti cap. quia propter. dicit, quòd dictiones, mox, ſtatim, illico, & ſimiles, quandoque verificantur in modico tempore, quandoque in minori. Sed qualiter debeant capi regulariter, dicit, quòd vbi ius determinat, ſeruanda eſt ipſa iuris diſpoſitio, vt in caſibus in ea gloſ. allegatis: ſed vbi ius non determinat, tunc iſtæ dictiones, & ſimiles verificantur in modico tempore, ſecundum quòd arbitrabitur bonus iudex, habito reſpectu ad ipſius circunſtantias, arg. in l. 1. ff. de verbo. oblig. & vide textum iuncta gloſ. in cap. ſignificantibus. de appel. & ad materiam vide gloſ. in c. ſi in qualibet. 20. q. 2. & in Specul. in tit. de diſputatio. & alleg. § poſt hæc. verſ. item mox. hæc ex Panor. in dicto cap. quia propter. dictæ gloſ. in verbo, mox.

5 Quamuis Panor. in cap. excommunicamus. el 2. eod. tit. ſuper glo. in verbo, cum auctore damnentur. ibi: extra gloſ. ſentiat, quòd hæretici nedum ante damnationem de hæreſi, ſed etiam poſt ſententiam poſſunt redire ad fidem & euadere pœnam mortis, & dicit hoc ſentire Ioan. And. in quadã Apoſtilla, & dicit idem ſentire gloſ. notab. in c. pen. eo. tit. & ꝙ hæc opinio eſt mitior, ideo tenenda. Tamen in cap. ad abolendam. videtur tenere cõtrarium, & ideo in dicto cap. excommunicamus. dicit, quòd ad illum text. cap. ad abolendam. colorate poteſt reſpõderi, ergo non ad verum ſenſum, imo dicit notandum eſſe quòd illud quod dicit prędicta opinio, expreſſo iure non probatur, immo potius poſſet defendi contrarium, quia iſtud c. excommunicamus. in damnatis nullam dat indulgentiam, & cap. ad abolendam. loquitur de redeuntibus ſtatim, & cap. penul. eod. tit. loquitur de deprehenſis in hæreſi, & non de cõdemnatis, vnde in c. vt officium. eo. tit. lib. 6. § ſi vero aliquis. cõmittitur inquiſitoribus, ꝙ bene & ſolerter videãt, ne ficte & ſimulate redeant, & ita videtur poni in arbitrio inquiſitorum, vt determinent an ſint recipiendi ad vnitatem Eccleſiæ vel non, de quo dic vt infra in §. immediate ſequente.

6 Relinquitur arbitrio inquiſitoris recipere redire volentes ante ſententiam, & hæc poteſtas videtur eis attributa tam in recipiendo, quàm in mi-

tigando pœnas redeuntibus per quandam extrauagantem cõstitutionem Inn.iiij.quæ incipit: Super extirpatione. quæ quamuis non sit in libris, tñ potest allegari & seruari, cum non sit ceteris contraria, sed potius iuri consona, vt in c.fi.de hæret.lib.6. vnde secũdum hoc inquisitor ex suo arbitrio & pro suo motu recipiet redeuntes ante sententiam, & ita seruat generalis consuetudo officij inquisitionis. hæc habentur ex directorio inquisitorum quod attribuitur Ioanni Calderino cap.16.

ANNOTATIONES.

1 Redire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in hęresi, continuo, & confestim, &c.] *De hac materia agunt copiose Repertorium inquisitorum verbo rediens. Zanchinus tract. de hæret. cap. 16.* [*quem tractatum auctor §.6. in fine vocat Directorium, & tribuit Ioanni Calderino, qui totidem verbis nunc impreßus etiam circunfertur sub nomine Ioannis Calderini.*] *Simancas de cathol. instit. tit. 47. de pænitentibus & conuersis. & alij multis locis, sed ex his intelliges, qui dicantur redire sponte, cõtinuo, statim, mox, siue incontinenti.*

6 Relinquitur arbitrio inquisitoris recipere redire volentes ante sententiam, &c.] *Periculosa videtur hæc sententia, vt ait Simancas de catho. insti. tit. 47. num. 39. quare non crederem tuto poße obseruari, cum vita reorum non debeat ex mero iudicum arbitrio pendere. ergo qui redire voluerint hæretici pænitentes vsque ad sententiam diffinitiuam admitti poßunt, vt præcitato loco recte Simancas scripsit nu. 40.*

Num autem in Hæresiarchis redire volentibus hæc eadem locum habeant, dubium esse posset, de quo vide quæ diximus super Directorio inquisit. parte 2. quæst. 39.

RELAPSVS.

1 Relapsus dicitur qui in vna specie hæresis vel secta commisit, aut in vno articulo seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, si ex tunc in aliam etiam speciẽ hæresis, seu sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, textus est in cap. accusatus. eod. tit. §. eum vero. lib. 6. vbi glos. in verbo, simpliciter. dicit, quòd si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapsus, vbi ipsa glo. notat quòd indiffinita æquipollet vniuersali. ad idem, de priuileg. quia circa. & hoc ideo, vt dicitur in glos. sequenti, quia omnes hæreses sunt connexæ habẽtes caudas colligatas adinuicem, & de vanitate conueniunt in idipsum, vt in cap. excommunicamus. eod. tit. el primo, & secundo, vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæ-

lam hæresim, in quã prius fuerat lapsus, sed an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus. Facit ad hoc cap. ad abolendam, eod. tit. §. illos quoque.

2 Relapsus debet iudicari etiam ille de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel postea constat, si post illam abiurationem hæreticos receptet, deducat, visitet, seu associet, aut dona vel munera eis donet vel mittat, seu fauorem eis impendat qui excusari non possit, cum illum ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse. textus est in dicto cap. accusatus. §. ille quoque. vbi glos. in verbo, non possit. dicit, quòd ille posset excusari, qui propter necessitatem famis, vel quia ignorabat illos esse hæreticos. vbi nota secundum Gemi. post Ioan. And. in dicto cap. accusatus. super dicto §. ille quoque. quòd sola suspicio hæresis non sufficit in illo casu vt quis dicatur relapsus, quia textus hic dicit, cõstiterat vel constat: & ex hoc patet, quòd est necesse in relapso debere constare de vno lapsu priori vel posteriori.

3 Relapsus iterum, vel non plene conuersus præsumitur ille, qui reuersus ad fidem *incidit in manifestum peccatum,* non tamen hoc sufficit ad cõ*demnationem. Panor. in cap. litteras. de præsumpt.*

4 Relapsus non proprie sed quadam iuris fictione dicitur ille cõtra quẽ orta erat magna & vehemens suspicio de crimine hæresis, si in iudicio hæresim abiurauit, & postea committit in ipsa, licet ante abiurationem suam crimen hæresis non fuerit plene probatum contra ipsum, textus est in dicto cap. accusatus. in principio vbi glos. in verbo, fictione. dicit, quòd non potest dici vere relapsus de quo non constat an fuerit lapsus, sicut nõ potest dici renatus qui prius non fuerit natus. de conse. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata. propter vehementem ergo suspicionem fingitur lapsus, ita quod post abiurationem rediens fingitur relapsus: sępe enim iura, talia fingunt. de hoc 50. dist. cap. ferrum. & Gemi. in dicto cap. accusatus. in prin. dicit, ꝙ ius quandoque fingit id esse quod tamen vere non constat, vt dicto cap ferrum. & de sponsa. is qui.

5 Si tamen leuis & modica fuerit illa suspicio, quamquam ex hoc (scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus,) sit grauius puniendus, non tñ debet in hæresim relapsorũ pœna puniri, textus est in d.c. accusatus. §. si aũt. vbi nota scdm Gem. ibidẽ super dicto verb. leuis & modica. ꝙ ista dictio, &, non stat hic copulatiue, sed expositiue, vt ponatur, ꝓ id est, qđ dicit esse notandũ pro statutis & priuilegijs: si ergo quis abiurat vt leuiter suspectus & postea relabitur, debet puniri grauius, vt hic, vbi glos. dicit grauius, scilicet quàm si nunquam abiurasset, non tamen debet relapsorum pœna puniri. Si autem abiurauit vt vehementer suspectus, & postea labitur in hæresim, debet censeri quadam iuris fictione relapsus, vt in supra imme-

diate

diate posito paragrapho dicitur.

6 Sed quæritur, qua pœna puniendus est is, qui dicitur quadam iuris fictione relapsus, qui videlicet primo abiurauit hæresim vt vehementer suspectus, & postea in hæresim est lapsus? textus dicto cap. accusatus, de hoc nihil ponit expresse, ex quo tamen dicit quòd is qui abiurauit vt leuiter suspectus, & postea labitur in hæresim, quamuis sit grauius puniendus, non tamen debet pœna relapsorum in hæresim puniri, per hoc innuit, ꝙ is qui abiurauit vt vehementer suspectus, & postea labitur in hæresim: debeat puniri pœna relapsorum in hæresim: nã quod de vno negatur, de alio conceditur. de præsump. nonne. & in glos. ibi, in verbo, tacendo, in fine. 25. dist. qualis. 15. quæst. 3. de crimine. & cap. ex eo. ff. de iud. cũ prætor. & 33. quæst. 2. latorem. ff. de pact. dotalibus. ob. ref. §. 2. & ex hoc habetur quòd qui dicitur quasi quadam iuris fictione relapsus, & qui prius abiurauit vt vehementer suspectus, possit puniri pœna relapsorum in hæresim.

Quæ autẽ sit ista pœna, glos. in verbo, pœna, dicti cap. accusatus. remittit ad notata in cap. ad abolendam. §. illos quoque. de hæreti. & cap. super eo. eod. tit. lib. 6. vbi tales sine nulla pœnitus audientia relinquendi sunt iudici sęculari. & de hoc supra in verbo, *Executio contra damnatos de hæresi.* §. quarto & quinto.

7 Sed nota bene & aduerte secundum Panor. in c. inter. de purg. cano. super glos. fin. vers. & ex hoc dicto. ꝙ si aliquis alias incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso, deberet tradi curiæ sęculari, vt in dicto cap. accusatus. quod est bene notandum. de hoc etiam supra in verbo, purgatio canonica. §. nono. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Relapsus dicitur, qui in vna specie hæresis, &c.] *De relapsis omnes, qui de pœnis hæreticorum scripserunt, ediderũt. Directorium inquisitorum parte 2. quæst. 58. Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Repertorium inquisitorum verbo, relapsus. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 2. de iusta hæret. punit. Simancas de Cathol. instit. tit. 57. de relapsis. Ioannes Rojas singulari 173. incipien. Relapsus. & alij quos omitto consulto.*

Qualiter agendum sit cum relapsis antequam tradantur curiæ sæculari docent nonnulli ex præcitatis, sed in primis Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. in nono, & vndecimo modo processum fidei terminandi.

Relapsi vero siue pæniteant, siue non, tradendi sunt curiæ sæculari. num autem parcendum sit eis si sponte se ipsos deferant. dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. nu. 58. tit. de sponte venientibus.

SACER-

SACERDOS CELEBRANS.

1 Sacerdos celebrans ſi non conſecrat corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed fingit ſe conſecrare, quia habet conſcientiam, ſciens ſe eſſe in peccato mortali, & ideo ſumit hoſtiã non conſecratam, propter hoc non ſapit hæreſim manifeſtam ſecundum Oldradum in conſilio ſuo 208. quem allegat Gemi. in cap. accuſatus. de hæreti. lib. 6. in fine. Facit ad hoc optime cap. de homine. de celeb. Miſs. & quod ibi notat Panor. vide ad hoc beatum Thomam in quolibeto quinto, articulo 12.

Poſſet tamẽ talis ſacerdos examinari ab inquiſitore quomodo ſentiat de ſacramento altaris ſeu Euchariſtiæ, præſertim quando eſt aſſuetus ſic facere, arg. in gloſ. in verbo, moribus. cap. excommunicamus itaque. de hæreti. Facit. 41. diſt. quisquis.

ANNOTATIONES.

1 Sacerdos celebrans ſi non cõſecrat corpus & ſanguinem Chriſti, &c.] *De hoc articulo agit Oldradus conſil. 210. incipien. Regularis habet traditio. quod auctor hic dicit eſſe 208. & ſanctus Thomas in hoc §. citatus. Felinus, Ioannes Anania, & alij in c. ad abolendam. de hæret. Calderinus conſil. 4. tit. de hæret. quos refert Ludouicus Carrerius tract. de hære. nu. 39. verſic. item contrahitur hæreſis per perceptionem. Geminianus præterea et alij pleriſque in locis.*

Num autem ſacerdos hoc crimen committens habendus ſit velut hæreticus, aut vt ſuſpectus de hæreſi, & in qualem ſuſpicionem incurrat, non poteſt breuiter declarari; multa enim capita diſtinguere oportet, & intentio, ſiue propoſitum delinquentis diligenter explorandum eſt, vt inde criminis qualitate aucta, vel diminuta, pœna grauior, aut mitior imponatur.

De ſacerdote quodam qui ſcienter ſacrificauit corpus Chriſti, ſcilicet hoſtiam iam conſecratam, in eo pænitentiali, quod nuper edidit Antonius Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraconenſis, & Romanum vocauit cap. vlt. his verbis ſcriptum eſt: De quodam ſacerdote quæſtio propoſita eſt, qui cum populo deberet cantare Miſſam, & fuiſſet oblitus portare hoſtiam pro verecundia populi ſcienter ſacrificauit corpus Chriſti, hoſtiam ſcilicet iam conſecratam, cum non haberet aliam. Conſilium Cardinalium & pluriũ Epiſcoporum in hoc conſenſit, quod ſi occultum fuit, moneretur, deterreretur que, vt omni tempore vitæ ſuæ in pænitentia eſſet; & ſi poſſet ſine ſcandalo, abſtineret a conficiendo corpore Domini: ſi autem publicum, toto tempore ceſſaret a Miſſæ celebratione. pars tamen eorum dicebat, niſi ſe fecerit monachum, vel canonicum, & tunc meritis exigentibus permiſ-

ſu Abba-

su Abbatis, & consilio Apostolici, vel Episcopi, in necessitate posset acce-
[illegible]re. hactenus ibi.

SACRAMENTIS ABVTI.

1 Sacramenti abuti sapit hæresim, & inquisitor potest punire tales abutentes, quando vtuntur sacramento altaris ad faciendum incantationes, seu diuiuationes, vel sortilegia, aut rebaptizando aliquem, vt dicitur in glos. in verbo, saperent. §. sane. cap. accusatus eod. tit. lib. 6. & habetur per Panor. in glos. fin. cap. primo, de sortilegijs.

Idem etiam esset quando fierent ista cum chrismate aut aliquo aliorũ sacramentorum, quia faciendo mentionẽ de corpore & sanguine Christi & de baptismo, consequens est quòd etiam intelligatur de alijs sacramentis, quia de similibus simile est iudiciũ. cap. inter ceteras. de rescript. in fine cum glos. & ideo benefacit, quia in fine dictæ glos. in verbo, saperent. postquam fecit mentionem de corpore & sanguine Christi, & de baptismo, subiungit, vel his similia. quod est bene notandum.

ANNOTATIONES.

1 Sacramentis abuti sapit hæresim, &c.] *Quibus regulis in genere intelligatur quæ sortilegia & incantationes sapiant hæresim manifeste, abunde dixi apud Eymericum in Directorio inquisitorum, parte. 2. super quæst. 42. Idem doctores tractant in cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. vide Augustinum Triumphum Anconitanum in summa de potestate Ecclesiastica, quæst. 48. art. 3. ex quo intelliges cur sortilegia hæc hæresim sapiant. adde Oldradum consil. 210. incipien. Regularis habet traditio. & Geminianum cõsil. 54. incipien. Quidam sacerdos. & Spineum tract. de lamijs contra põzinibium apologia. 4. vbi merito mihi videtur confutare quoddam Oldradi dictum in præfato consil. 210.*

Quod vero addit hic auctor dum explicat glossam in dicto cap. Accusatus. §. sane. verbo, saperent. de hæret. lib. 6. id quidem verissimum esse censeo, quod enim in hac materia de vno sacramento dicitur in alio sacramento ob eandem rationem locũ sibi vendicabit. vide infra in verbo, sortilegia.

SECTA STRIGIARVM.

1 SEcta Striarum seu Strigiarum qualiter pertinet ad inquisitores procedere cõtra eas, eo quia sunt hæreticæ, quia apostatæ, & qualiter possunt ire corporaliter ad earum ludum, & quomodo possunt deprehendi illi, qui sunt de illa secta, ponam in fine totius huius operis, vbi diffuse de his om-

his omnibus tractabo, & etiam ponam aliqua ad declarationem capituli, Episcopi. 26. q. 5.

ANNOTATIONES.

1 Secta Striarum siue Strigiarum qualiter pertinet ad inquisitores, &c.] *Super ipso auctoris tractatu de Strigibus, quem in fine huius Lucernæ ponit auctor, si occasio se obtulerit, agetur fortassis plenius de eis, interim vide Syluestrum & Spineum in libris de strigibus, Albertinum tract. de agnoscen. assert. quæst. 24. Alfonsum Castrum lib. 1. cap. 16. de iusta hæret. punitione. & Iacobum Simancam de cathol. instit. tit. 37. de lamiis.*

SENTENTIA.

1 Sententia in crimine hæresis, secundum Archid. non est ferenda, quia iam per canones est promulgata, & lata ipso iure. cap. excommunicamus. eod. tit. & sic potius denuntiatur vel declaratur, quàm promulgetur. 24. q. 1. c. 1. Et ita debet ferri sententia declaratoria super dicto crimine: si etiam super illo pronuntiaretur, non vitiaretur sententia, vt patet ex notatis in c. vt inquisitionis. vbi dicitur, quòd sententia requiritur per quam negotium terminetur. 22. dist. §. 1. vers. cum ergo ad fidem. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatum. & c. fin. eo. tit. lib. 6. ibi: ad sententiam. hæc omnia colliguntur ex Gemi. in dicto cap. vt commissi. cap. vt inquisitionis. & cap. finali. eod. tit. lib. 6.

2 Sententia debet ferri in die & non in nocte, aliter pars potest excipere, & appellare: si tamen pars præsens non excipit nec appellat, sententia sic lata, tenet, vt dicit Panor. in cap. consuluit. de offi. deleg. super glos. in verbo, tenebras. Felinus ibidem dicit, quòd sententia lata in nocte non valet, nec est opus appellare. & adducit ad hoc textum & glos. magnam in fine in §. 2. instit. de verb. oblig.

Fallit tamen vt dicit idem Felinus vbi iudex multitudine agendorum fuisset occupatus, quia tunc ferre potest, melius tamen faceret si differret in diem sequentem, prout in textu dicti cap. consuluit. dicitur.

3 Similiter dicendum est de interlocutoria, & de omnibus actibus expediendis iudice sedente pro tribunali, quia de nocte expediri non possunt, textus est in §. sedebunt. in authen. de iudi. idem in petitione apostolorũ, & ita intellige glos. in cap. ab eo. in verbo, loco. de appel. lib. 6. in fine.

4 Si per aliquod signum separatur dies a nocte; puta in aliqua pulsatione campanæ, illi standum est, aliàs autem cessante hoc signo, quicquid fit ad lucem diei, siue ante ortum solis, siue post occasum, dicitur de die, dummodo persona possit discerni, vt dicit Felinus in dicto c. consuluit.

P Confir-

Confirmat dominus Card. Zabar. in c. si perfodiens. de homic.

2 Sententia lata per inquisitorem, debet statim sine dilatione per iudicem sæcularem executioni mandari. vide de hoc diffuse supra, verbo, executio. §. 1. 2. & 3.

6 Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum, licet appareant probationes innocétiæ, sed ex gratia speciali fit restitutio a principe per textum notabilem in l. Diui. ff. de pœnis. vbi de hoc est textus singularis. vide ad hoc Panorm. in c. de his. de accus. in prin. & etiam in cap. consanguinei. in fine. de re iudi. Facit l. 1. §. fi. ff. de constit. & Corsetus in dictione, sententia corporis afflictiua.

7 Forma sententiæ, secundum Gemin. pro redeuntibus ad fidem, quibus pænitentia iniungitur. Vbi nota secundum eundem, quòd iudex non debet pronuntiare hæreticos, quia non sunt. 24. q. 1. hæc est fides. vide de hoc & quæst. vltima. dixit Apostolus. & cap. qui in ecclesia. nec pronuntiabit eos hæreticos fuisse, quia modus iste non est datus a iure, sed dicet sic: *Quia te inuenimus per tuam confessionem, vel per probationes legitimas, hæreticum vel hæreticos adorasse, nunc autẽ saniori vsus consilio vis prout asseris, ad vnitatem Ecclesiæ de corde puro & fide non ficta redire, idcirco te, in primis abiurata omni hæretica prauitate, iuxta formam Ecclesiæ, ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris astrictus absoluimus, si tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi mãdata seruaueris: & quia in Deum, & sanctam Ecclesiã temere modis prædictis, deliquisti ad peragẽdam pænitentiam condignam in perpetuum carcerem te detrudi volumus, & præcipimus ibi perpetuo remanere.*

Nec miretur aliquis de eo quod in hac forma dictum est sub cõditione, si, nam causa delendæ quæstionis expedit sic dici & poni, vt si quod imponitur non seruauerit, eum non absolutum fore appareat. Archid. habuit quasdam informationes officij inquisitionis, de quibus glos. in hoc titulo plures posuit, sed quicquid dicat, inquisitores nostri temporis bene pronuntiant illum fuisse hæreticum, nec apparet quid obstet secundum Ioan. And. hæc omnia colliguntur ex Geminia. in dicto cap. vt commissi. §. necnon.

8 Forma sententiæ priuatoriæ, secundum Gemin. qui dicit, quòd Inquisitores & Episcopi in eorum sententijs vtuntur verbis prout iacent, scilicet, priuamus, & priuatos denunciamus. & ista practica est tutior, pro qua facit optime textus de re iudi. ad Apostolicæ. versic. nos itaque. lib. 6. vbi vtitur geminatis verbis priuatiuis, istis scilicet, denuntiamus & priuamus. hæc Gemi. post Ioan. And. in dicto cap. vt commissi. §. priuandi.

9 Sententia debet proferri iudice sedente, aliàs est nulla. cap. fin. de re iudi. lib. 6. & licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, vt in dicto c. fin. de re iudi. fallit tamen in inquisitore hæreticæ prauitatis, vt dicit Gemi. in

mi. in super dicto cap. fin. de re iudi. col.prima.ibi: quæro an Episcopus possit legere.& hoc quia inquisitores hæreticæ prauitatis possunt recitare sententias per alios sicut Episcopi. de hoc habes supra in verbo, inquisitor. §. 28.

10 Ad sententiam audiendam necesse est vt citetur is, contra quem est ferenda sententia, vt aperte dicit textus in Clem. sæpe. de verbo. signifi. Ad hoc facit glos.in verbo,respondeat.c.cũ contumacia. de hæreti.lib. 6. neque valet citatio, si dicatur, ad audiendam voluntatem seu intentionẽ iudicis, sed oportet quòd specificetur ad audiendam sententiam,vt dicit glos.in verbo,ad id,dictæ Clem. sæpe.

11 Aduertas tamen ne feras sententiam condemnatoriam contra reum, qui est in carceribus, sed facias eum citari & duci ante tribunal tuum,& non feras sententiam in absentem,licet detentus sit in carceribus,quia in isto casu diceretur absens: & ita obseruat totus mundus. hæc ex libro malefi. Angeli de Aretio, clausula, Qui iudex commisit præconi. in fine primæ additionis. de hoc supra in verbo, citatus.§.decimo & vndecimo.

ANNOTATIONES.

1 Sententia in crimine hæresis,&c.] *In sententia ferenda contra reos hæresis quis ordo debeat obseruari, abunde explicuimus apud Eymericum in Directorio inquisit.parte 3.super quarto modo processum fidei terminandi. adde Simancam de cathol.insti.tit.60.de sententijs.*

2 Sententia debet ferri in die,& non in nocte, &c.] *Tametsi vera summo iure essent, quæ hoc loco auctor commemorat iuxta opinionem Panormitani,& Felini,de pronuntianda sententia de die,& non de nocte, nihilominus tamen si quandoque in sacro tribunali contingeret ob multitudinem reorũ & prolixitatem processuum, vt sententiæ condemnatoriæ aliquorũ non possent de die pronuntiari,quod tunc facile posset euenire,cum plures simul rei ad actionem fidei publicam producuntur , tametsi inquam talium sententiæ de die pronuntiari non possent, non propterea redderentur nullæ, aut inualidę.*

Melius tamen esset, & securius ob multa pericula, quæ ob tenebras interuenire possent,omnia de die absoluere, vt rectissime etiam admonet Madriliana instructio anni 1561.c.77.in hæc verba : Et studeant inquisitores vt actio fidei tali tempore peragatur,quod executio eorum, qui tradendi sunt curiæ sæculari fiat de die ob euitanda inconuenientia. *hęc ibi.*

5 Sententia lata per inquisitorem debet statim,&c. per iudicem sæcularem executioni mãdari.] *Iudex sæcularis per quos dies possit differre executionem sententiæ contra sibi traditum vel relictum ab inquisitore,absque eo quod incidat in aliquam pœnam vel censuram,abunde explicui apud Ey-*

mericum in Directorio Inquisit.par.3. super q.36. vbi per quinque vel sex dies differre legitime supplicium posse ostendi.

7 Forma sententiæ,&c.] *Hunc articulum discussimus etiam in Directorio parte 3. super 8. modo processum fidei terminandi, vbi diximus, eos qui ab heresi reuertuntur, pronuntiandos esse in sententia hæreticos fuisse; atque hoc iure & consuetudine vtimur.*

9 Et licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, &c. fallit tamen in inquisitore.] *Verum hoc est & certum, & consuetudine sacri Tribunalis receptum. vide Ioannem Rojam singul.94.incipien.inquisitores.*

SORTILEGIA.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam,& pertinet ad inquisitores hæreticæ prauitatis talia punire, quando in eis consuluntur dæmones, & expectantur eorum responsa, & fiunt eis preces & sacrificia:nam committitur hic idololatria.

Idem vbi fiunt cum hostia consecratata, seu rebaptizando aliquem,vel similia.secus autem vbi ista vel similia non accidunt, licet inuocarētur dæmones,vt prouocent,puta animum mulieris ad impudicitiam :nam istud licet sit grauissimum peccatum in se, non tamen sapit hæresim, quia proprium dæmonis est tentare creaturam, vt habetur in Euangelio. Et accedens tentator,&c. & patet 16.q.2.c. visis. hæc ex Panormita.in cap.primo de sortileg.super glos.fin.Facit ad prædicta glos. in verbo,saperent.cap.accusatus.eod.tit.lib. 6. & quod dicit B. Thomas in secunda secundæ quæstione nonagesima secunda,art.secundo.habes de hoc supra in verbo,dæmones inuocare.§.1.& 2.

2 Sortilegorum pœna est, quia vltra pœnas positas in textu cap.in tabulis.eod.tit.potest Episcopus eos dehonestare,vt puta,mitriando,vt fit in aliquibus locis,vel ponendo ad scalam cum vituperio,& eijciendo eos extra diœcesim.vide bonum textum 26.q.5.Episcopi. & quod notatur 32. q.1.c.de Benedicto.hæc Panor.in dicto cap.in tabulis.de sortileg.

Si tamen prædicta sortilegia saperent hæresim manifestam, vt dictum est in §. immediate præcedente, tunc posset etiam inquisitor punire talia sortilegia facientes vnà cum Episcopo, quo casu nec Episcopus posset prædictam pœnam imponere sine inquisitore, iuxta formam clem. 1. de hæret. versi. duro.

ANNOTATIONES.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, &c.] *Vide quæ annotauimus paulo antea, super ver. sacramētis abuti,ne inutiliter sæpe eadē repetamus.*

Sorti-

2 Sortilegorum pœna est,&c.] *De pœna sortilegorum & diuinatorum dixi apud Eymericum in Directorio inquisitorum super quæst. 42. adde Simancam de cathol. instit. tit. 21. de diuinatione & reuelatione.*

Sortilegium autem & diuinatio in quo differant, docet Federicus de Senis consil. siue quæst. 284. incipien. Domine Reuerende. cuius dicta alibi copiose expendimus.

STATUTUM.

1 STatutum Ciuitatis, Castri, vel Villæ, vel alterius loci, per quod directe, vel indirecte impediatur negotium inquisitionis hæreticę prauitatis, ne in eo libere valeat procedi, vel contingat ipsum officiū inquisitionis quomodolibet retardari, ipso facto est nullum: & Rectores seu cōsules ciuitatis vel loci tenentur dictum statutum exhibere diœcesano seu inquisitori sine mora, & si tale inuentum fuerit reuocādum omnino vel moderandū, vt dicitur in c. statutum ciuitatis. de hęret. lib. 6. vbi dicit Gemi. ꝙ inquisitores possunt compellere omnes qui habent potestatem reuocandi vel tēperandi statuta, ad reuocandum vel temperandū ipsa. arg. in cle. ex graui. de vsu. vers. eandem etiam. vide ad hoc glos. 1. & 2. & penul. dicti c. statutū.

ANNOTATIONES.

1 Statutum Ciuitatis, Castri vel Villæ, &c.] *Hoc pertinet ad ea capita, quę fauore fidei sunt constituta, vt liberius & facilius hæretica prauitas extirpetur. Repertorium inquisit. verbo, statutum. & Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 31.*

SUMMARIE.

1 SVmmarie, idest, summatim, vel breuiter: & si causa principalis est summaria, & omnes eius articuli sunt summarij. Bart. super extrauaganti, Ad reprimendum. in verbo, summarie.

ANNOTATIONES.

1 Summarie, idest, summatim, &c.] *In superioribus dictum est, quòd in causis fidei proceditur summarie, simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij. hoc ergo quòd hic docet auctor ad eam rem spectat. vide Ioannem Rojam singul. 145. incipien. ordo iudiciarius. & Repertorium inquisit. verbo, ordo iudiciarius.*

SVSPICIO.

1 SVſpicionem de hæreſi inducunt iſta, videlicet, celebrare conuenticula occulta, ſeu à cōmuni cōuerſatione fidelium vita & moribus diſſidere, vt habetur in cap. excommunicamus itaque. de hæret. §. quòd ſi quis.& in gloſ.ibidem in verbo,moribus.Idem dicit Feli.in dicto cap.excommunicamus. vbi dicit contra tales diſcedentes a communi conuerſatione fidelium circa cultū diuinum, puta ſi circa Miſſam vel alia ſacramenta Eccleſiæ eſt diu negligens, poſſet inquiri de hæreſi abſque infamia. de hoc ſupra in verbo, probatio. §. 4.

2 Suſpicio ſola ſufficit ad hoc quòd procedatur ad inquiſitionem contra hæreticos dicto cap. excommunicamus. hæc Gemi. in cap.inquiſitores. eod. tit. lib. 6.

Et nota quòd ex leui argumento vel indicio inducitur ad ſuſpicionem vt dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa finem.nam ex modica & leui præſumptione poteſt procedi contra aliquem in crimine hæreſis, ſecundum Gemi. in cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. de hoc ſupra, verbo, præſumptio. §. octauo.

3 Suſpicionum alia leuis & modica, alia vehemens, & alia violenta. Colligitur hoc in dicto cap. accuſatus. & in gloſ.in verbo, vehementem cap. cum contumacia. eod. tit. lib.6.vbi habetur quomodo iſta intelligantur Facit ad hoc cap.litteras.de pręſumpt.& gloſ.ibi,in verbo, vehementem. vide ad hoc dominum Archiepiſcopum Florent. in tertia parte ſummæ ſuæ,tit.nono. cap. 12. circa medium, ibi:& nota quòd triplex eſt ſuſpicio. de hoc ſupra in verbo, præſumptio.§.ſecundo.

4 Suſpicio probabilis inducit præſumptionem . ff. ꝙ met. cau. l. vlt. 2. quæſt. 5.presbyter.violenta,condemnationem.3 2.quæſt.1.dixit dominus hæc habentur in gloſ.1.cap.oues.6.quæſt. 1.

5 Suſpectus eſt de hæreſi,&poteſt procedi contra eum,qui perſiſtit in excommunicatione per biennium,imo per annum, ſecundum Hoſtien. & alios.arg.in cap. rurſus.& cap.quinque. 11.q.3.& cap.omnis.de pœnit. & remis. præſumitur enim male ſentire de ſacramentis Eccleſiæ,& de ptāte Eccleſiæ,ex quo nō curat de eius excōicatione. textus eſt de hoc in c.fi.de pœnis & Panor.ibidem in tertio notabili.Confirmat Feli. in cap.excommunicamus itaque,eod.tit.col.prima.ibi:Sed quærit Petrus de Ancharano,niſi talis probaret iuſtam cauſam contumaciæ ſuæ. Confirmat etiam dominus Card. Zabar. in Clem.3.eod. tit in fine.

6 Si autem quis fuerit excommunicatus pro contumacia commiſſa in cauſa hæreſis,tunc poſt lapſum anni habetur pro hæretico,& poteſt puniri vt hæreticus, vt in cap.cum contumacia. eod.tit.lib.6.ſi autem fuit excommu-

communicatus pro contumacia in alia causa, tunc si steterit per annum vel plus in excommunicatione, non habetur pro conuicto de hæresi, vt notatur in dicto cap. cum contumacia. sed tantum insurgit suspicio contra eum de hæresi, vt est textus notabilis in dicto cap. fi. de pœnis. & poterit sibi indici purgatio, in qua si defecerit, habetur pro conuicto, vt in cap. inter. in fine. de purga. cano. & in dicto cap. excommunicamus. §. 1. & Panor. in dicto cap. fin. de pœnis. supra glos. in verbo, hæreticæ prauitatis. Confirmat Feli. vbi supra.

ANNOTATIONES.

1 Suspicionem de hæresi inducunt ista, &c.] *De hac materia dictum est supra in verbo præsumptio. sed vide Alciatum tract. de præsumpt. Repertorium inquisitor. verbo, suspectus. & Simancam de cathol. institu. tit. 50. de præsumptionibus & suspicionibus.*

5 Suspectus est de hæresi, & potest procedi cõtra eum, qui persistit in excommunicatione per biennium, &c.] *De excommunicatis per annum & amplius, & de ordine procedēdi contra eos, copiose agit Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 47. vbi nos ea addidimus, quæ huic proposito videbantur necessaria.*

Refert autem intelligere, an aliquis sit excommunicatus ob causam fidei, an vero ob aliquam aliam rem: huiusmodi enim excommunicati ob diuersas causas, diuerso iure censetur.

TACITVRNITAS.

1 TAciturnitas pro confessione habetur, quando quis interrogatus noluit respondere. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. nihil interest. & arg. 65. dist. cap. si forte. & 60. dist. si seruus. hæc in glos. in verbo, confessiones. c. quoniam contra, de proba. Confirmat Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Taciturnitas pro confessione habetur, &c.] *De tacente, an & quando habeatur pro consentiente, copiose scribunt doctores in c. is qui tacet. de regul. iur. lib. 6. & abunde Felinus & alij in cap. nonne. de præsumpt. res est late patens. quæ breui oratione concludi non potest, & eius vsus in sacro tribunali occurrit raro. si tamē occurreret ex pdictis posset difficultas superari.*

Quod si contingeret aliquem malitiose, dolose, & fraudulenter nolle inquisitori legitime interroganti respondere, per torturam iuxta qualitatem indiciorum is posset, & deberet ad respondendum compelli.

TESTES.

1 TEstes, secundum Archid. si se subtrahant à testimonio perhibendo, sunt cogendi per censuram ecclesiasticam, vt habetur de testi. cogen. cap. 1. & sequentibus, & iuramentum vel votum de celando non valeret. de offi. ordi. quia plerique. lib. 6. de reg. iuris. in malis. eo. lib. neque per exceptionem excusaretur aliqui a testimonio ferendo, etiam coram ordinario. ad hoc cap. excommunicamus itaque. §. addicimus. in fine. de hæreticis. A fortiori coram delegato Papæ. arg. cap. sane quia. de offic. deleg. hæc Gemi. in cap. vt officium. de hæret. lib. 6. §. verum. Confirmat Panor. in cap. dilectorum. de testi. cogen. vbi de hoc diffuse.

2 In examinatione testium iudex debet esse sollicitus, & iterum inquirere, si confuse depositum erat, & maxime super causa scientiæ iterum interrogentur, quod fieri potest secundum Ioannem And. & etiam debet inquirere de inimicitia testium, cum illi contra quem inquiritur non tradantur nomina, nec ipse diuinare tenetur. hæc Gemi. vbi supra, super dicto §. verum. Facit ad hoc de testi. cap. clamor.

3 Quia dictum est quòd iudex debet inquirere de inimicitia testiũ, ideo nunc videndũ est pp quas inimicitias repellendus sit quis a testimonio, vnde glo. in verb. capitales. c. per tuas. de simo. dicit, ꝙ tantũ propter inimicitias capitales & non pp alias remouetur quis a testimonio. glo. autẽ in verbo, inimicos. cap. cum oporteat. de accusa. dicit, quòd propter quales inimicitias quis repellẽdus sit a testimonio, relinquitur arbitrio iudicis. arg. in authent. de testib. §. si vero dicatur. collatione septima. Confirmat. hoc Felinus in cap. repellantur. de accusa. ibi: Nota vltimo. & iudex extimabit an sit credendum testi vel non. ff. de quæstio. l. 1. §. præterea inimicorum. & §. quæstionem.

Quæ autem dicantur inimicitiæ capitales, declarat Panor. super dicta glos. in verbo, inimicos. dicens post glos. in l. licet. ff de arbit. quòd inimicitiæ capitales seu graues sunt, cum quis minatur alicui mortem, vel eum odit, vel ei mortem desiderat, vel quia accusauit eum criminaliter: & idẽ quãdo est quæstio de omnibus bonis, vel maiori parte. argu. cap. frequẽs. de resti. spoli. lib. 6. & subiungit quòd capitales inimicitiæ indistincte repellunt aliquem a testimonio, si vero non sint capitales, tunc recurrendũ est ad iudicis arbitrium, vt dicit glo. superius allega. & facit. l. 1. ff. de quæs. nam in hoc iudicio multum versatur arbitrium, an inimicitiæ sint graues vel leues: nam debet attendi qualitas inimicitiæ, secundum Bart. in l. maritus. de quæstio. de quo vide Dinum in l. filiæ. ff. solut. matri.

4 Nota tamen quòd testis qui inuitus testimonium perhibet, non potest repelli tanquam inimicus in illa causa vel in alia, secus si ipse sponte venit

ad feren-

ad ferendum testimonium, quia tunc præsumitur inimicus. argum. in l. quæ omnia.ff.de procu. facit cap.cum in tua. de spon. hæc Panor. in cap. cum P.Manconella. de accusa.in fine.

5 Quæritur an sit adhibenda fides dictis illius testis,qui dicit se inimicũ eius contra quem interrogatur. Respondet Panor. quia aut testis dixit se inimicum antequam iuraret seu produceretur in testem, & sic præsumitur hoc dixisse in fraudem, & nihilominus debet recipi: si vero non constat eum dixisse in fraudem, non videtur recipiendus, præcipue quando inimicitia erat capitalis:sed si hoc non est, vel de hoc dubitatur, non debet iudex propter solum dictum testis desistere, sed debet interrogare de de qualitate inimicitiæ, quia non omnis inimicitia repellit indistincte,vt dictum est supra in §.proxime superiori.

Si dicat se inimicum capitalem,non debet recipi,vt in authen.de testi. §.si vero dicatur.& notatur in c.ex parte Adę.& c.cum causam. de testi. si vero inimicitiæ non sunt capitales, debet recipi, & quanta fides sit adhibenda relinquitur arbitrio iudicantis.

Si autem testis dixit se inimicum postquam iurauit, sed antequam deponeret,tunc non est ei adhibenda fides:si vero postquam iurauit & deposuit dixit se inimicum incontinenti in fine depositionis, in generalibus interrogationibus creditur ei:si ex interuallo dixit se inimicum, non ei creditur,sed statur priori dicto.hæc omnia colliguntur ex Panor.in c.inquisitionis.de accus.§.tertio.

6 Nam iurisconsultus ff.de testi. l. 3. dicit iudici: *Tu magis scire potes, quanta fides sit testibus adhibenda*. quasi dicat, non potest dari certa doctrina. hæc Panor.in cap.quanto.de præsumpt.

7 Testium examinationi in crimine hæresis & ipsum crimen concernentibus, debent esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarũ præsentia per publicam personam,aut per duos idoneos viros eorundem testium depositiones fideliter conscribantur,vt in cap.vt officium.de hæret. §.verum.lib.6. vbi dicit Gemi. quòd clerici sæculares dicuntur quandoque religiosi.4.dist.denique. quandoque laici.44.dist.non liceat.de cõsti.ecclesia. sed in illo textu c. vt officium.auctor non intellexit stricte de illis qui religionis habitum susceperunt, pro quibus præsumitur. de noui oper.nun. c.2.vers.super eo.vbi de hoc Ioan.And.

8 Testis examinetur an credat quæ deponit,idest,an deponat de credulitate. & hoc dicit Ioan. Andr. sustinendum quando singulariter interrogatur, sed in generalibus interrogationibus non debet fieri ista interrogatio, an credat.hoc est de mente Panor.& colligitur ab ipso in c.inquisitionis.§.quæsiuisti.in principio.

9 Debet insuper testis examinari de personis,puta,si cognoscit personam contra quam deponit,& etiam de alijs circunstantijs. ad hoc est textus in

in cap. cum causam. de testi. aliter non possumus ad veritatem peruenire. 23.q.8. occidit. in fi. an etiam lucri causa, vel ex inimitia testificetur seu deponat, & de alijs de quibus traditur ff. eod. l.3. & 4.q.3.§. si testes. Facit ad hoc glos. 3. dicti c. cum causam. & quod dicit Panor. ibidem.

10 Necesse est etiam quòd testis interrogetur de causis scientiæ, puta de visu vel auditu, fama, vel credulitate, vt dicit textus dicti cap. cum causam. & si testis causam scientiæ non reddiderit, non valebit dictum eius, vt dicit glos. 4. dicti cap. cum causam. & 4.q.3. solam. si autem non fuit interrogatus, valebit dictum eius, vt in c. sicut. de re iudi. Ad hoc facit singularis glos. 4. in dicto cap. cum causam.

11 Quæ sit autem causa sufficiens scientiæ in teste, dic secundum Innoc. in dicto cap. cum causam. & clarius secundum Bart. in tractatu de teste, quòd testis ad hoc vt concludat, debet reddere causam sciẽtiæ per illum sensum corporis, quo actus super quo deponit, percipitur: vnde si de re perceptibili visu, dicat, vidi: si de auditu, dicat, audiui: si deponit q̃ res erat amara, vel dulcis, dicat gustaui: si super odorifera vel fetida, dicat, odoraui: si super re aspera vel leui, *dicat, quia tetigi: & pro hoc est bonus textus in cap. testes. 3. quæst. 9. & in l. testium. ff. eo. tit. & vbi res est perceptibilis duplici sensu, debet deponere per vtrumque sensum, vt in cap. ex litteris.* de consuet. & quando depositio habet annexam causam sciendi, frustra interrogabitur de causa scientiæ: vt quia dixit, vidi quòd Titius percussit Sempronium. colliguntur ista ex Panor. in dicto cap. cum causam. super dicta glos. de causis. ibi: Sed ad declarationem omnium. Facit ad hoc quod dicit iurisconsultus. ff. de testi. l. 3. Tu magis scire potes, &c. vide eundem Panor. super dicto c. cum causam. & quod ibi dicit diffuse.

12 Testis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio, vnde statur priori dicto, nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem, vt si testis vilis fortunæ dixit in pręsentia partis potentis aliquid quod veniebat in fauorem illius, si postea in iudicio præstito iuramento dicat cõtrarium, non debet stari priori dicto, quia præsumitur illud dixisse prius vt placeret parti, sed in iudicio metu iuramenti dixit veritatem, secus vbi talis præsumptio non subesset: quod tene bene menti perpetuo. hæc Panor. in dicto c. inquisitionis. §. tertio. vers. vltimo signanter. vide ad hoc quod dicit idem Panor. in c. cum in tua. de testi. in fine.

13 Dictum testis habetur pro confessione, quatenus aliquid deponit contra se. Ad hoc de confes. cum super. de elect. per inquisitionem. hæc Gemi. in c. accusatus. de hæret. §. licet. lib. 6.

14 Licet minor xx. annis non sit sufficiens ad testificandum in criminalibus, vt l. testimonium. ff. de testi. poterit tamen examinari ex mero iudicis officio pro indicio, & faciet indicium ad torturam, vt in l. fin. C. ad Sillen. & vide Bart. in hac materia, per illum textum in l. de minore. in prin. ff. de

quæstio.

quæstio. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. colum. 3. ibi: quæro qui testes. & in additione sequenti.

15 Mulier in maleficijs & criminalibus potest esse testis. l. ex eo. ff. de testi. & de hoc est glos. singularis in verbo, nec testis. 33. q. 5. mulierem. de hoc in glos. in cap. quoniam. & c. tam litteris. de testi. hæc Angel. vbi supra col. 4. in prin. ibi: quid in muliere, an sit testis. & hoc quando agitur in modũ inquisitionis, vt in dicta glos. in dicto cap. quoniam. seu in denuntiatione, vt in glos. in verbo, siue laicos. dicti cap. tam litteris. & hoc præcipue in casibus in quibus admittuntur infames & criminosi, vt in dicta glos. in verbo, nec testem. dicti cap. mulierem.

16 Testes possunt induci per iudicem ex mero officio contra reum vt condemnetur, etiam postquam est conclusum in causa, etiam in accusationibus. vide late Bart. in quæstione, quæ incipit: iudex maleficiorum super accusatione, &c. hæc Angel. vbi supra, col. 5. ibi: quæro an post. & in additione sequenti dicitur, quòd in qualibus causa criminali iudex potest recipere testes, etiam post didicita testificata.

17 Infames, excommunicati, & complices, admittuntur ad testificandum in crimine hæresis, vt *in cap. in fidei fauorem. de hære. lib. 6. immo omnes testes indifferenter, quamquam cr.minosi, admittuntur in crimine hæresis* secundum Panormit. in cap. licet Heli. de simo. in col. 2. ibi: Nota quòd in crimine læsæ maiestatis. & vide quod not glos. in c. 1. de confessis. & 15. quæst. 3 nemini. & quod ibi notat Archid. Facit ad hoc glos. in verbo, nulli de se confesso. c. veniens. el primo. de testib. & glos. 2. in fi. c. fi. de testi. cogen. facit etiam glos. fin. in c. quoniam aliqua. de testi. Confirmat Archid. in cap. accusatus. §. licet. super verbo, exceptum. nam tanta est labes criminis hæresis, vt serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus aduersus quemlibet admittuntur, & est textus 2. quæst. 7. cap. præsumunt. §. opponitur huic.

18 In crimine hæresis admittuntur testes quantumcunque criminosi, & excommunicati, non habita differentia, an agatur contra sæcularem, an contra regularem, & an sint alia adminicula. hæc Panor. super glo. in verbo, indifferenter. dicti cap. licet Heli. de simo. & in cap. per tuas. el primo eod. tit. super glos. in verbo, de simoniaca prauitate. An autem meretrix admittatur, vide quod notat Panor. in c. tanta. de simo. in 2. notabili.

19 Tres testes vel duo deponunt contra hæreticum, vnus super vno, alius super alio articulo, vel vnus dicit eum dixisse quædam verba hæreticalia, alius dixit eum dixisse alia verba hæreticalia: videntur isti esse singulares. vt de elect. c. in genesi. & c. bonæ. cum similibus.

Dic quòd si generaliter inquiritur de hæresi contra eum, tunc damnabitur ad dictum istorum, quia omnes isti probant eum habere vnam nequitiam sceleris, scilicet hæresis, & concordant ad vnum effectum seu fi-

nem,& hoc sufficit,vt C.de hæreticis.l.Ariani.& C.de pœnis.l.qui sniam.

Vbi vero non inquireretur generaliter de hæresi contra eum, sed specialiter super certo articulo, siue super certa specie, tunc omnes isti possent dici singulares,& non crederetur eis per dicta iura.ad quod extra eodem cap.penult.hæc omnia ex directorio inquisitorum,quod attribuitur Ioanni Calderino cap.13.

ANNOTATIONES.

1 Testes secundum Archidiaconum,&c.] *In tanta harum annotationum breuitate non licet quæ ad hunc locum de testibus attinent copiosius enarrare. fontes ergo vnde cognitio hæc peti potest indicare sit satis. videndi ergo sunt Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3.quæst.62. & multis sequentibus, vbi plene disserit de testibus in negotio inquisitionis. Simancas de cathol.instit.tit.64. de testibus. Repertorium inquisitorum verbo, testes. Zanchinus tract.de hæret. cap.12.13. & seq. Ioannes Rojas in singularibus fidei,singul.187.incipien. testis. & multis sequentibus. Idem Ioannes Rojas tract.de hæret.parte 2.assert.4. 5. & seq. & alij, quos longum esset recensere,sed ex relatis,quæ ad hunc locum spectant,facile intelligentur.*

19 Tres testes vel duo deponunt contra hæreticum,&c.] *Hanc difficultatem latissime pertractaui apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst.72. quo loco sententiam,quam hic profitetur auctor de probanda hæresi in genere per testes singulares, merito explodendam esse ostendi. nam nec facile intelliges quid sit probare aliquem in genere esse hæreticũ, nec in tribunali sanctæ inquisitionis vsu receptum est, ac nec recipi quidem facile potest istud probationis genus;cum hæretici probẽtur qui singulares errores & hæreses, aut proprias, aut aliorum profiteantur, vel sequantur.*

TORTVRA.

1 TOrturæ non potest exponere quenquam Episcopus sine inquisitore, neque inquisitor sine Epo, vel eius vicario : & hoc si sui adinuicem copiam habere valeant infra spatium octo dierum postquam se requisierint, vt in Clem. 1. de hæreticis. vers.duro.vbi nota secundum.D.Card. Zabar.ibidem,quòd hoc tempus octo dierum incipit currere a tempore factæ requisitionis, sed bene probatur in littera ibi:postquam se requisierint. Facit de except. pia. lib. 6. & glos.in verbo, Computato. & de deci. Clem.1.& quod ibi notatur cum glos. Concordat Paulus. Facit etiam de appel.super eo. el 2.in glos.finali.

2 Nota tamen secundum eundem dominum Card. Zabar.vbi supra, ꝙ si inquisitor non potest habere copiam Episcopi, vt quia est in remotis, vel econ-

vel econuerſo, Epiſcopus non poteſt habere copiam inquiſitoris, ꝙ alter ſolus procedere poterit, pro hoc ibi littera poſtquam ſe requiſierint, a cõtrario, quod nota. Cõfirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. Ad hoc facit gloſſa optima in verbo, commode. cap. fi. de ſepul. lib. 6. quæ dicit, ꝙ ratione incommoditatis id permittitur, quod aliàs non permitteretur. Ad hoc etiam gloſ. in verbo, deportari cap. is qui. eiſdem tit. & lib.

Quomodo autem intelligatur in remotis, vide gloſ. ſingularem in verbo, remotis. cap. cum nullus. de tempo. ordi. lib. 6. in fine. quæ dicit quem eſſe in remotis, quando eſt vltra vnam dietam, vt cap. ſtatutum. de reſcriptis. eo. lib. Vel ſatis credit arbitrarium iudicis quis locus dicatur in remotis: & ſi non poteſt habere copiam Epiſcopi vel eius vicarij, non debet requiri capitulum vbi ſedes vacaret, vt cap. vno. ne ſede vacan. lib. 6. niſi in certis caſibus de quibus iſte non eſt. Confirmat Ioan. de Imola ibidem, in dicta Clem. 1. Et ſi Epiſcopus multum diſtat, niſi eſt ibi officialis a quo poſſit haberi talis licẽtia, videtur de mente. ſ. litteræ, quòd facta requiſitione apud locum habitationis, tunc poterit per ſe, vt in gloſ. in verbo, diœceſanis. Clem. vnica. de foro compet. ibi: ſed quid ſi. Facit optime ad hoc gloſ. in verbo, *in remotis*. cap. fin. de teſta. lib. 6.

3 *Si autem Epiſcopus ſeu eius vicarius requiſitus infra octo dies noluerit intereſſe*, vel neglexerit, tunc inquiſitor ſolus procedet ad torturam, & ad ea de quibus in dicta Clem. 1. vt dicit idem Dominus Card. Zabar. vbi ſupra. & hoc ſatis probatur ex littera ibi. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. nam tunc conſolidatur tota poteſtas in inquiſitorem, vt dicit Panor. in cap cum cauſa. de offic. deleg.

4 Quid ſi Epiſcopus vel eius vicarius venerit infra dictos octo dies, ſed diſcordant ipſe & inquiſitor in torquendo, quia vnus dicit torquendum, alter non: dicendum ſecundum Dominum Card. Zabar. vbi ſupra, quòd ſi diſcordãt ratione proceſſuum, quia ſunt varij, quia Epiſcopus procedẽdo contra vnam perſonam fecit vnũ proceſſum varium ab eo quem fecit inquiſitor contra eandem perſonam, tunc ſtandum eſt notatis in cap. in præſentia, de teſtibus. Si autem diſcordant propter iuris imperitiam, tunc conſulant peritiores. argu. de vit. & hone. cle. cap. quoniam. de reſcriptis. cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem. lib. 6. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. Facit optime ad hoc quod notatur in gloſ. 5. in c. per hoc. de hæret. eod. lib.

5 Sed pone, Epiſcopus vel eius vicarius non vult conſentire torturæ, niſi videat proceſſum ſeu indicia ſuper quibus inferenda eſt tortura, nunquid inquiſitor tenebitur ei communicare proceſſum & ipſa indicia, vt & ipſe Epiſcopus ſeu eius vicarius poſſit ſuper ipſis deliberare, an ſit veniẽdũ ad torturam vel non? dic quòd quando inquiſitor ſolus procedit, non tenetur cõmunicare proceſſum Epiſcopo ſeu eius vicario, vt patet per dictum cap. per hoc. vbi dicitur, proceſſerint, in plurali. ſecus a contrario ergo ſi

alter

alter tantum & solus procedit, vt patet in extrauaganti Benedicti vndecimi quæ incipit: Ex eo. extra eod. tit. Confirmat Gemi. in dicto cap. per hoc. §. verum.

Quia tñ hodie alter sine altero procedere non potest ad torturam neque ad sententiam contra eos, vt in Cle. 1. eod. tit. versi. duro. ideo censentur procedere communiter seu coniunctim saltem in prædictis tortura & sententia contra eos. dignum est ergo & æquum, vt inquisitor communicet & ostendat processum & indicia, si Episcopus vel eius vicarius voluerit ea videre, vt super eis possit deliberare an debeat cõsentire torturæ, & si discordabunt Episcopus & inquisitor, dic vt in §. immediate præced.

6 Et nota secundum eundem dominum Card. Zabar. vbi supra, quòd ad hoc quòd inquisitor requirat Episcopum vel eius vicarium, sufficit vna requisitio, vt in glos. in verbo, requisierint, dictę Clem. 1. Ad hoc facit optime Gemi. in cap. si contra. de offi. deleg. lib. 6. Confirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. & Panor. in cap. cum causa. de offic. deleg. super glos. 1. & sufficit quòd ista requisitio fiat per nuntium vel per epistolam. Facit 18. dist. si Episcopus. Confirmat Card. Zabar. vbi supra. & hoc ideo quia illud dicitur sufficere, *quo posito nil aliud requiritur ad substantiã actus*, *vt notatur in cap. statutum. de rescript. lib. 6. nam, vt dicit Panor. in cap.* dilectus. de capel. mon. circa principium, missi ad vocandum aliquem ad aliquem actum, possunt testificari super vocatione ab eis facta.

7 Dicit insuper dominus Card. Zab. vbi supra, quòd in tali requisitione non est necesse exprimi terminum, secundum eandem glo. in dicto uerbo requisierint. Idem Paulus, & pro hoc quod notat Specul. de dilat. §. 1. versi. quid si dicatur. & 2. q. 7. cap. anteriorum. in glos. Confirmat idem Ioannes de Imola vbi supra.

8 An delegatus Episcopi, vel capituli sede vacante, super crimine hæresis possit subdelegare & cõmittere vices suas alteri ab inqusitore: dicẽdũ ꝙ non. Facit l. a iudice. C. de iudi. & quod habetur in cap. cum causam. de appel. Sed bene potest consentire quòd inquisitor procedat, vt optime dicit glos. in verbo, Consensum, dictæ Clem. 1. de hæreticis. quam glo. bene vide, & diligenter cõsidera, quia facit multum ad hoc propositum.

9 Episcopus tamen & inquisitor possunt sibi inuicem committere vices suas, vel suum per litteras significare consilium & consensum, vt in dicta Clem. 1. §. verum si Episcopus. Aduertendum autem quòd ista commissio seu iste consensus fiat ante vel infra octo dies post requisitionem, quia elapsis ipsis non est necesse, sed poterit ille qui requisiuit sine altero procedere, vt patet ex textu secundum glos. idẽ dicit Ioan. de Imola vbi supra.

10 Si autem inquisitor sine Episcopo vel eius vicario aut delegato suo, vel capituli sede vacante, in crimine hæresis procederet ad torturam vel ad sentẽtiam contra illos contra quos procedit, vel econuerso, Episcopus vel

eius

eius delegatus,vel capituli ſede vacante, ſine inquiſitore vel eius conſenſu procederet ad prædicta, totum irritum eſſet & nullum ipſo iure, vt dicit textus illius Clem.1.vbi nota, ſecundum eundẽ dominum Card.Zabar. vbi ſupra.§.duro. quòd interlocutoria lata per alterum ſine altero ipſorũ ſuper carcere duro, ſcilicet ad pœnam & non ad cuſtodiam,vel ſuper tortura, ipſo iure non tenet, vt dicit gloſ. in verbo, ipſo iure. dictæ clem.1.& ab ea poterit appellari in hoc caſu,quod dic in ipſa gloſ.quam nota.& idẽ Paulus.hæc Dom. Card.Zabar.vbi ſupra.

11 Tortura debet eſſe moderata, & debet iudex animaduertere ad indicia & ad qualitatem perſonæ, an ſit fortis in reſiſtendo,an ne: & debet ita torquere, vt tortum ſeruet incolumem innocentiæ vel ſupplicio, vt ſic ſi deliquit poſſit pati ſupplicium debitum, ſi vero eſt innocens,non patiatur corporis defectum, vt l. quemadmodum. ff. de quæſtio.hæc Panor.in cap. cum in contemplatione.de reg.iur.& Ioan.And.ibidem.

12 Immo iudex non ſit facilis ad torturam:nam, vt Gandinus dixit in tractatu maleficiorum,in rubrica de quæſtionibus & tormentis,in princi.iudex qui de aliquo quæſtionem habere intendit, ante omnia habere debet *iuris & humanitatis rationem,& hanc conſiderationem, videlicet*, vt *non facile & repente ad quæſtionem proſiliat, ſi aliqua alia via leuiori po*teſt obiecti criminis veritas inueniri, quantumcunque adſint indicia vel veriſimilia argumenta.hæc Angel.in lib.malefi.clauſula,fama publica pręcedente.col.34.ibi:Secundo quæro.& in addit.ſequenti.Confirmat dom. Paris de Puteo in tractatu de ſyndicatu, in c.incipiente: officialis poſuit ad cordam.

13 Debet etiam iudex arbitrari vnde magis ſperat habere veritatem per torturam, & ab illo ſumere initium: vt puta, a magis ſuſpecto, vel a magis debili, & a filio priuſquam a patre, etiam in conſpectu ipſius patris, & a fœminis quæ ſunt debiliores.l. filiam. C. de inoffi. teſtamen. & cap.forus.de verb. ſignifi. ſecundum Dynum in tractatu de quæſtionibus,in verſ.quo ordine.& moderamen torturæ eſt arbitrarium.l. quæſtionis.ff eodem.ſecundum Dynum in dicto tractatu.

Et dicit Bart. in tractatu de quæſtionibus, quòd ſi tortus dicat in tormentis,ſi ſtarem per decem annos nihil dicam,nõ debet propterea dimitti, ſed cum temperie procedetur ſecundum qualitatem eius:& ſi non confitebitur,detinebitur in carcere.hæc Dominus Paris de Puteo,De Neapoli,in tractatu de ſyndicatu,in cap.incipien. An ſtetur dictotorti.

14 In his autem quæ fiunt in ſecreto & in occultis criminibus, iudex debet eſſe facilior ad tormenta,ſecundum Bal.in l.3. C. de Epiſc. audien. & quod ipſe notat in l.fi.C.de prob.& in l.ſi qui adulteri.C. de adul.quia in his q̃ in ſecreto fieri conſueuerunt, proceditur ex coniecturis & præſumptionibus,vt dicitur in l.fi.C.de peri.tuto.vbi glo.notabilis,& Bal. in l.quicunque.

cunque.C.de ser.fugi. & in rubrica C. de probat. hæc dominus Paris vbi supra in dicto capitulo incipiente: An stetur dicto torti. colum. 11. versic.& in occultis.

15 Tortura si debet dari, oportet quòd duo concurrant, primo quòd veritas aliter haberi non possit, nam infertur causa inuestigandi veritatem, vt l. diuus Pius.ff.de quæst.& 5.q. 5.cap.illi.vbi bonus textus cum glos.

Secundo oportet, quòd procedant aliqua indicia, seu præsumptiones, vel semiplenæ probationes: nam sine indicijs non est inferenda tortura, vt dicta regula.cum in contemplatione.& in glos. 2.cap quæstionem. 12.q. 2. & in l.ex libro. ff. de quæstio.hæc Panor. in dicta regula.cum in contemplatione.in princip.ibi:secundo quæritur.& ideo sis cautus, quòd facias apparere in actis qualiter non potens aliter habere veritatem, declarasti fore deueniendum ad torturam.

16 Quæ aũt indicia sufficiant ad inferendã torturã, non põt dari certa doctrina, sed relinquitur arbitrio iudicis, & boni iudicis, qui secũdum qualitatem personæ, & delicti, ac suspicionũ iudicabit indicium esse sufficiens & idoneum ad torturam vel non. Ita dicit Bart. in l. fi.ff.de quæst.idem in l. 2. C. quo. appellat. non recip.argu. ff.de *testi.l.3.in principio*. Quia in non determinatis a *iure statur arbitrio iudicis. ff. de pœnis l. hodie.* & l. sancio. de offi. deleg.cap.de causis.in fi.& Panor.ibi.& dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu. cap. incipiente: officialis posuit ad cordam, vers. Quæ sunt indicia. Confirmat Panor. in dicta regula.cum in contemplatione. Facit.ff ad Turpilli.l. 1.§ calumniatoribus.

Et quia tormenta loco testium subrogantur, põt dici de eis illud, qđ dr̃ iudici de testibus: Tu magis scire potes quãta fides sit adhibenda.ff. de testi.l. 3.§.fi.tu magis. hæc dominus Paris, vbi supra in c.incipiente: Mandauit rex Potestati.col.6.versi.de indicijs ad torturam non potest dari.

Vtrum autem vnum indiciũ sufficiat, vel plura requirantur, dic quod hoc residet in pectore iudicis, & bonus iudex debet sollicite instare ad indicia indaganda, & de his omnibus habes supra in verbo, indicium. §. septimo.

17 De indicijs ad torturam habes supra plura declarata in verbo, indiciũ §.octauo, nono, decimo, & vndecimo.

18 Præterea secundum Panor. in dicta regula.cum in contemplatione.ibi secundo quæritur. vnus testis est sufficiens indicium ad torturam secundum omnes, de quo est glos. in l. 3.C.ad l. Iul. maiest. quod procedit nisi alia ratio suadeat in contrarium.

19 Fama si est vehemens contra aliquẽ de aliquo crimine, sufficit ad torturam, & famositas operatur quòd quis torqueatur. de hoc habes supra in verbo fama.§.sexto. vide etiam de hoc infra, eodem verbo.§.24.

20 Fuga cum alio indicio, scilicet publica voce & fama, contra fugientem

facit

facit quòd fugiens possit torqueri. hæc Angel.in lib.malefi.clausula,fama publica præcedente.col. 14.ibi:Et ideo Guido.

21 Confessio facta extra iudicium producit iudicium validum ad supponendum confessum torturæ,vt notat glo. & doctores in l. capite quinto. ff.de adulter.Confirmat Panorm.in cap.de hoc.de simo.super glo. 1.& in cap.at si clerici.de iudi.super glos. 1. Confirmat Angel.clausula, Comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt.post princ.

22 Si cum fama est vnum aliud indicium, tunc poterit reus poni ad torturam. Angel.in lib.malefi.clausula,fama publica præcedente.col. 11. ibi: & an fama sit sufficiens indicium.& in additione sequenti.

23 Suspecti sunt torquendi,vt dicit glos.in verbo,quæstionibus.c.1.de deposito. Facit ad hoc l.1.ff.de quæst.

Quanta autem suspicio,seu præsumptio requiratur ad torturam inferendam , iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur, de quo habes supra in verbo,præsumptio. §. 4. vnde dominus Card.Zabar.in clem.1. de hæret.§. verum quia. quęsito 2. dicit, quòd suspectus de hæresi contra quem probatum est per vnum testem,potest torqueri,per ea quę not.dicta l.3. C.ad l.Iul. maiest, cum æquiparetur crimen hæresis crimini læsæ maiestatis. cap.vergentis.de hæreticis. & quod notatur 15.quæst. 6. in summa. vide de hoc supra in verbo, practica. ibi; Si autem semiplene probata est hæresis.

24 Si Seius confessus est se promisisse Titio centum, vt eum de morte patris sui non accusaret, & tali confessione posset poni ad torturam. Bart.in tractatu de quæstio. & Bal.in tit.de pace iur.firman.§. iniuria. dixit, quòd si talis laborat infamia, possit torqueri, quia vehemens infamia etiam sine alio indicio sufficit ad torturam.de purga.cano.c.si quis.vbi Inno.arg. ff.de proba.l.cum probatio.& ff.de ædil.edic. l.quæro. §. fin. hęc dominus Paris in tractatu de syndicatu,in c.incipien.An stetur dicto torti.col. 11.

25 Est etiam indicium ad torturam quando reus delatus examinatur a iudice & loquitur trepide,pauendo & variando, secundum Bart.in l.de minore.§.tormenta.ff.de quęstion. & in tractatu de quęstionibus, dixit, quòd vbi alia indicia non pręcedunt extrinseca, ex eo quòd facit reus coram iudice,puta, loquendo trepide, pauendo, & trepidando,istud erit indicium sufficiens ad torturam, & iudex debet hoc scribi facere in actis, quia hoc dicebat,trepidando & balbutiendo,& similia, & quòd ista dicebat variando, & scribantur variationes & diuersitates responsionum suarum. hæc Dominus Paris vbi supra in c.incipiente: viso de indicijs indubitatis, restat videre,&c. Confirmat Angel.in lib malefi.clausula,fama publica præcedente.col. 41. in principio. vide ad hoc Bertachinum in suo Repertorio,dictione,tortura.23.& Inno.in c.quoniam.de proba.

26 Quidam fuit minatus alteri de percutiendo eum, demum fuit per-

cussus,& nescitur a quo, presumendum est quòd fuerit ille qui minas intulit,quia ex preterito presumitur circa presens.cap.scribam. de presump. non tamen ista presumptio sufficit ad condemnationem,quia in criminalibus debent esse probationes luce clariores.l.sciant cuncti. C. de probat. canonizata 2.quest.8. dicit tamen Specul.in tit.de presumpt. §.arg.cap.fi. quòd talis presumptio sufficiet vt supponatur torture,quod nota, & vide Specul.ibi latius,& quod nota.in cap.auditis.de in integ.resti.& in cap.auditis.de prescript.hec Panor.in dicto cap. scribam. Idem dicit Angel. in lib.malefi.clausula predicta.col.9. in fine. & hoc precipue quando minator fuerit homo male conditionis,& assuetus minas executioni mandare.

27 Ideo iudex discretus in his caute prospiciat iuxta loca, tēpora, & personas.ff.de actio.& oblig.l.filium.in fine. 12.dist.c.quisquis.27.dist.per totum.14.q.2.c.supra prudentiam.hæc dominus Paris vbi supra in dicto c. incipiente: viso de indicijs,&c.

28 Nam in criminalibus oculus iudicis prestat arbitrium ad torturam, ideo iudex debet esse valde prudens in talibus.Bal.in l.3. C. de Episc.audien. & debet iudex esse subtilis.inuestigator pro inuestiganda veritate,& maleficio inueniendo,interrogando etiam de remotis circunstātijs,& fingendo se velle facere quod tamen non vult, vt videat quem actum facit reus qui examinatur,& qualiter se gerat.arg.c.afferte.de presumpt.hec dominus Paris vbi supra in cap. incipiente: & aduertendum est, quòd iudex pro inuestiganda.

29 Nota quod inculpatio socij est sufficiens indicium ad torturam, in casibus in quibus potest quis de socijs interrogari.hæc Angel.clausula,fama publica precedente.col.41.ibi:decimo quero. Confirmat dominus Paris in dicto tractatu,in capitulo incipiente: An stetur dicto torti.versiculo, an dictū socij. possunt autem interrogari socij criminis in crimine heresis, vt in c. infidei fauorē.eo.tit.lib. 6. Facit ad hoc glos.fi.c.quomodo aliqua. de testi.possunt etiam interrogari in crimine læse maiestatis,vt in cap.1.de confes. iuncta glos. 2.ibidem. ergo & in crimine heresis, cum equiparentur,vt cap.vergentis.de heret.& de hoc vide supra in verbo,heresis crimē. & quod in crimine heresis possint interrogari socij & cōplices. habes supra in verbo,testes.§.17.Facit ad prædicta quod not.Panor.in c.1.de confess.vbi de hac materia vide latius.& quod dicit idem Panor. in cap.quoniam.de testi.in fine.ibi:Nota & tene menti.

30 In tribus casibus potest quis etiam sine indicijs torqueri, vt notatur in glos.2.c.questionem.12.q.2.

31 Clericus potest torqueri,vt not.Panor.in cap.1. de deposito.in princ.& Angel.in lib.malefi.clausula, Che hai tradito la patria.in prin. vnde putat Panor. vbi supra, quòd quemadmodum contra laicum sufficit vnus bonus testis ad torturam,vt est glos. notabilis in l.3. C.ad leg.Iul. maiest. ita

& con-

& contra clericum. Confirmat idem Panor. in c. cum in contemplatione. de reg. iuris.

32 Insuper nota, quòd magistratus, doctor, miles, & similes, qui in alijs criminibus sunt exceptuati, possunt torqueri in crimine lęsę maiestatis, vt l. de minore. in prin. & l. ex libero. § 1 ff. de quęstio. & de re mil. l. prodito. res. & possunt etiam torqueri in crimine hęresis, vt not glos. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. hęc Angel. in lib. malefic. clausula, fama publica pręcedente. col. 37. in fi. & clausula, Che hai tradito la patria in princ.

33 Non debet torqueri minor quattuordecim annis, licet veritas ab eo se rula vel corrigia haberi non possit, vt in l. 1. § impuberes. ff. ad Syllen. & in dicta l. ex libero. §. 1. Ad idem est Panormit. in dicto cap. cum in contemplatione.

34 Senes decrepitę ętatis non debent torqueri, vt in l. 3. ff. ad Syllen. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. circa finem. Fallit tamen in crimine lęsę maiestatis. l. nullus. C. ad l. Iul. maiest. & quia crimē hęresis ęquiparatur, immo maius est crimine lęsę maiestatis, vt habetur supra in verbo, hęresis. ideo similiter fallit in crimine hęresis. Confirmat Ludouicus Bologninus in additionibus. in tracta. Guido de Suza. de tormen. in 2. colum. vbi allegantur idem tenere Angel. Aret. in tracta. malefic. clausula, fama publica pręcedente. versi. sexto quęro. Quę autem sit decrepita ętas, declaratur in glos. in verbo, perfectus. cap. sacrosanctę. in prooemio lib. 6. in prin. ipsius glos. vbi dicitur, quòd quinta ætas durat vsque ad 70. annos & sexta abinde, & dicitur senium aliarum ętatum terminus.

35 Mulier pręgnans non debet torqueri, vt in l. pręgnantis. ff. de poenis. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. in fine, vnde si habeas aliquā mulierem, quam velis subijcere torturę, & dicat se pręgnantem, nec tamē appareant signa impręgnationis, facias eam diligenter inspici ab aliquibus matronis expertis in huiusmodi, & quę sint bonæ conditionis, & famę, quibus merito sit credendum, vt in cap. cum P. & cap. constitutus. de purga. cano. qua inspecta, facias quòd matronę coram te in pręsentia testium & notarij cum iuramento referant quid sentiant, & facias ipsam relationem scribi per notarium in actis; & si viderint in ea signa impregnationis, vel dubitent, quòd sit pręgnans, non facias eam torqueri: si autem dixerint eam non esse pręgnantem, & quòd nulla signa impręgnationis perpenderint in ea, neque dubitant, quòd sit pręgnans, tunc interloquēdo pronunties ipsam esse torquendam, in qua pronuntiatione poteris talem modum tenere: *Cum talis mulier sit vehementer de hæresi suspecta, & contra eam adsint indicia sufficientia ad torturam, & licet dixerit se prægnantem, tamen, attento, quòd ex commissione nostra fuit per talem & talem matronas expertas, &c. diligenter inspecta, & dictæ matronæ cum suo iuramento retulerint nobis ipsam non esse prægnantem, & quòd nulla signa*

quòd sit prægnans viderunt in ea: & etiam attento quòd veritas aliter haberi non potest, ideo interloquendo pronuntiamus & declaramus eam esse subijciendam quæstionibus & tormentis, &c. & ita poteris eam secure facere torqueri.

36 Tortura semel habita an possit reiterari pro eodem facto, dicendum secundum Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. ibi: septimo quæritur. quòd aut oriuntur noua indicia, puta reperitur esse in mendacio, vel alia indicia aliunde superuenerunt, & tunc potest repeti, aut nulla indicia de nouo superuenerunt, & tunc non debet repeti, vt l. repeti. & l. vnius. ff. de quæstio. Intellige prædicta secundum Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 35. quando quis fuit tortus sufficienter secundũ indicia: sed si fuit tortus insufficienter, bene potest tortura reiterari.

37 Dicuntur autem noua indicia, quæ differunt a præcedentibus specie, vel substantia, puta prima indicia erant de mala fama, postea superuenerunt alia, videlicet, quòd aliquis vidit eum percussisse, &c.

Si autem aliquis iterum dicat de mala fama, non est nouum indicium, sed est confirmatio primi indicij, & non potest propter hoc repeti. hæc Angel. vbi supra, clausula, *fama publica præcedente*. col. 36. ibi: quæro quę dicantur noua indicia.

38 Sed nota quòd erit arbitrarium hoc quòd dicitur de repetitione torturæ, & hoc communiter obseruatur, quia quando indiciatus videtur, ꝙ non sit sufficienter tortus pro prima vice, habita consideratione robustitatis torti, & tolerantiæ tormentorum, vel eius debilitatis, ac indiciorum vehementia, & delicti immanitate, ac etiam loci torturæ, si trattæ fuerunt datæ a loco multum alto vel basso, vel si fuit parum altiatus, quia tunc repetitur tortura, quasi prima non fuerit integra, vel si iudex dixerit, nõ plus pro hodie: quando enim videtur quòd tortus parum curat de corda, & nihil confitetur, pro prima vice debet incipi a leui tortura, deinde desistere, & debet iudex protestari quòd intendit supersedere in tortura, ex certis iustis causis, & repetere ipsam si & quotiens opus fuerit ad eruendam veritatem, & tunc facere ipsum quiescere per octo vel decem dies, deinde repetatur tortura. hæc dominus Paris vbi supra in cap. incipiente; de repetitione torturæ scias.

39 Et nota vlterius, quòd si iudex bis vel ter torsit reum, & non fuit confessus aliquid, debet habere indicia pro purgatis, aliàs videretur habere illum pro conuicto ex solis indicijs, si ipsum non liberaret quousque confiteretur, & ideo dixit Bart. quòd iudices hoc agentes malefaciunt. in l. fin. ff. de quæstio. cum debeant moderate procedere in tortura, vt ff. eod. tit. l. de minore. §. tormenta. & propterea immoderate procederent si vltra tres vices diuersis temporibus quæstionem repeterent, cum sit pręiudicialis, secundum Paulum de Castro in consil. 187. hæc dominus Paris vbi supra

in cap.

in cap.incipien. sequitur quæstio quotidiana.col.4.vers. Modo videndum est de purgatione indiciorum.

40 Sed aduerte vnam bonam cautelam, quòd facias in actis apparere torturam cum moderamine habitam fuisse, secundum quòd indicia de tali infamato demonstrabant. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica precedente. col. 44. ibi: Sed aduerte. & in col. 45.

41 Et sit bene cautus iudex ad hoc, ne dicatur eum habuisse confessionem in tortura per suggestionem, quia non debet interrogare reum in specie, an fecit sic vel sic, sed est interrogandus in genere, vtputa, quod fecit, vel quale delictum commisit, vel quis fecit tale maleficium, ne videatur reus vt instructus respondere.

Si autem negat & perseuerat in negatione, debet in carceribus reponi, & iterum torqueri, si noua indicia superuenerunt, vel si vacillat & reperitur in mendacio, vel si non est sufficienter tortus, vt dictum est supra eod. verbo, §. 36. hæc Angel. vbi supra, eadem clausula, & eadem. col. 44. in fi. ibi: Tertio sit bene cautus.

42 Et nota vnam aliam bonam, pulchram, & salubrem cautelam, quòd quando *præcedētibus indicijs torqueas aliquem*, & vno sero dicit vnum, & alio sero *dicit aliud variando*, *tunc non parcas calamo*, immo omnia quæ dicit, & istas varietates facies scribi in actis, & tunc secure sæpe, etiam alijs indicijs non superuenientibus, potes in eum torturam repetere. ita dicit Bart. in dicto §. tormenta. in prin. ff. de quæst. l. de minore. hæc Angel. vbi supra, clausula, fama publica. col. 41. in prin.

43 Siquis confitetur in tormentis, vel metu tormentorum, vel ligatus ad torturam, vel ante locum ductus, & spoliatus, debet ratificare ad banchum, aliàs non valet illa sua confessio, quia videtur eam fecisse metu tormentorum, vt l. 1. de quæstio. & 15. quæst. 6. in cap. 1. & 31. quæst. 2. Lotharius. & debet tortus quiescere per vnam diem naturalem post torturam antequam ratificet, vel erit in arbitrio iudicis facere eum ratificare eo tempore quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. hæc Angel. eadem clausula, fama publica præcedēte. col. 42. ibi: postquam aliquis est. Facit Panor. in dicto cap. cum in contemplatione.

44 Nota tamen quòd licet iudex existens extra locum torturæ dicat reo, aut confitearis, aut ducam te ad tormenta, inferendo ei terrorem de hoc quantum poterit, & reus his auditis fuit confessus, in isto casu non dicitur confessio facta metu tormentorum, quia leuis est territio ista. hæc Angel. eadem clausula, fama publica. col. 44. ibi: Quarto limita.

45 Scias quòd secundum Bal. in l. 2. C. quo appel. non recip. leuis tortura non est tortura, & etiam nota quòd corda subtilis, dumtamen sit fortis, est magis apta ad torturam quàm grossa. hæc Dominus Paris vbi supra, in cap. incipiente: de repetitione torturæ scias.

Insuper

46 Insuper scias quòd ratificatio dictorum in tormentis perseuerata & iurata excludit omnem dubitationẽ & exceptionem, Bar. in l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. quæ ratificatio tanquam spontanea confessio tollit facultatem in termino defensorio opponendi de ineptitudine processus, secundum Inno. & alios in cap. qualiter & quando. de accusa. & secundũ Bart. in l. si confessus. ff. de custo. reo. & Bal. in l. quotiens. ff. de indi. & in l. 1. C. de confes. & erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum. Bart. in l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. & in l. fi. ff. de custo. reo. & Bal. in l. 1. C. de confes. Salicetus in l. fin. C. de quæstio. Satis est enim quòd post tormenta reducatur ad locũ publici iudicij, & ibi confiteatur. l. 2. ff. de custo. reo. dum tamen non incontinenti post tormenta reducatur, per notata in cap. officij. de elect. & not. in l. metum. in prin. C. quod metus cau. cum sola suspicio non sit attendenda, quia aliàs nunquã valeret ratificatio, per l. item apud. §. quæstionem. C. de iniur. aliqui enim tormenta contemnnut, & alij impatientes potius mentiuntur l. 1. §. quotiens. ff. de quæstio. quod bene debet inspici secundum Angel. in l. vacantia. C. de bonis vacan. & ideo relinquitur iudicis arbitrio & iudicio quando verisimiliter cesset metus tormentorum, vt modo dictum est: & si quis cum iuramento fuerit confessus delictum, si deinde negat, debet repeti tortura, per nota. in l. non tantum. C. de appel. quia confessio operatur ꝙ sententia executioni mandetur. Facit decisio Rotæ noua. 172. quæ incipit: Item quòd licet confessio. & Bal. in l. prima. C. de confe. hæc dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu, capitulo incipiente: Ratificatio dictorum in tormentis.

47 Sed bene aduerte, quia confessio facta in tormentis non præcedentibus indicijs, etiam si postea reus eam ratificauit, non est sufficiens ad condemnandum aliquem ad mortem, secus tamen si sponte & absque tortura confessus fuisset, quia tunc ẽt non præcedentibus indicijs, vel etiam nõ data indiciorum copia ex tali spontanea confessione potest damnari, vt est textus & ibi not. in cap. 1. de accusa. lib. 6. Ita not. Petrus de Ancharano in clem. 1. de homici. hæc Angel. in libro malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 10. in principio.

48 Sed pone, aliquis est confessus in tormentis, & post torturã negat, quid faciet iudex? dic quòd reus cogitur perseuerare in illa confessione facta in tortura, & ita videtur esse de mente doctorum, maxime Bal. in l. 2. ff. de custo. reo. & ideo nisi reuocans probet contrarium, cogitur perseuerare in tali confessione per repetitionem tormentorum, & ideo potest iudex talẽ negantem, quod primo confessus fuerat iterum torquere. hæc Angel. in dicto libro clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 2. ibi: Adde quod Bal. & etiã ibi superius, col. præcedenti, in principio. ibi: Aduertendum est. & ibi: vide bonam practicam quid sit faciendum

dum circa confitentem & postea negantem, & quando sit subijciendus torturæ. Facit etiam ad hoc quod dicit idem Angel. in dicto lib. clausula, fama publica præcedēte. col. 44. in fi. ibi: Tertio sit bene cautus iudex. Prædicta omnia bene nota & tene menti, quia faciunt multum ad propositum in officio inquisitionis.

49 Vbi notandum est vlterius, quòd casu quo tortus dixerit vnum, & secundo tortus dixerit cōtrarium, torquendus est tertio, vt videatur in quo dicto magis perseuerat. Facit ad hoc quod dicit Inno. in cap. penult. de testi. hęc Dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu, in cap. incipiente: testis in testimonio varius vel vacillans. & in cap. incipiente: viso de repetitione torti semper negantis. col. prima. in fine. & allegat glos. in l. fi. C. de quæstio. in versi. Alij. vide ad hoc supra eodem verbo. §. 42.

50 Et ideo ad ista nota bene id quod dicit Bal. in l. bonæ fidei. C. de iureiu. vbi dicit, quòd si reus fuerit confessus in tormentis, quòd sine nouis indicijs poterit repeti in tormentis, quia illa confessio facit semiplenā probationem, & in ea cogitur perseuerare: qui etiam dixit, quòd ille qui primo fuit confessus, & postea vult reuocare confessionem, debet probare contra confessionem, & si non probat, compellitur perseuerare in prima per repetitionem tormentorum. Allegat Inno. in cap. per inquisitionem. de electio. hæc Dominus Paris vbi supra, in cap. incipiente: de repetitione torturæ scias. in prin. & in dicto cap. incipiente: viso de repetitione torti. in prin. & de hoc vide supra eodem verbo. §. 42.

51 Vlterius nota, quòd licet Bart. dicat in l. fin. ff. de quæstio. quòd ex eo quòd dari debet copia parti antequā subijciatur torturæ, non sufficerent testes, qui in generali inquisitione fuerunt examinati contra reum, quia non fuerunt examinati ipso citato & existente contradictore, quia hoc nō obstat in crimine hæresis, quia in eo formatur inquisitio contra certum genus personarum, & tunc in effectu videtur formata contra quemlibet, & ideo non est opus vt de nouo recipiantur illæ probationes receptæ in generali inquisitione, vt habetur supra verbo, inquisitio. §. fi. & præterea in crimine hæresis procedit iudex seu inquisitor ex mero officio suo: quia non procedit ad accusationem alicuius accusantis, sed ex depositionibus sumptis ex officio suo, & ideo non est necesse quòd tradat reo copiam indiciorum & articulorum, vt dicitur in verbo immediate sequenti: dictū autem Bart. superius allegatum procedit vbi iudex non procedit ex mero officio suo, & quando inquisitio genaralis non formatur contra certum genus personarum, & quando pars citari debet ad vidēdum iurare testes, quod in crimine hæresis non contingit, quia ibi propter periculum imminens subticentur nomina testium seu deponentium, vt in cap. fi. de hæreticis. lib. 6. §. iubemus.

ANNO

ANNOTATIONES.

1 Torturæ non potest exponere quenquam,&c.] *De tormentis in causa fidei copiose disserit Eymericus in Directorio inquisit. parte 3. in 3. modo terminandi processum fidei,& eadem parte.3.quæst.61.quibus locis addidimus quæcunque ad hoc institutum videbantur necessaria.adde præterea Simancam de catho. instit.tit. 65. de tormentis. & criminalistas vbique. nulli enim hanc tractationem omißerunt. auctor hoc loco abunde satis cõmemorat præcipua quædam capita huc spectantia; ceterum non omnia necessaria hinc percipientur, est enim hæc tractatio late patens.*

38 Si trattæ fuerint datæ a loco multum alto.] *Tratta dictio vulgaris est, per quam significantur cõquassationes illæ, quibus is qui torquetur, sursum deorsum missus concutitur.*

39 Et nota vlterius, quòd si iudex bis vel ter torsit reum,&c] *Videtur sentire auctor ter poße repeti torturam, quæ res non est adeo certa, vt facile possit aut debeat vsurpari, de quo articulo præter illa quæ scripsi in Direct. inquisi.par. 3. super. 3. modo processum fidei terminandi, vide Iulium Clarum in pract. cri. quæst. 64. vers. vltimo videndum est.& Antonium Gomezium tomo.3.variar resolut.cap.13.de tortura reorum, nu. 26*

TRADERE COPIAM INDICIORVM.

1 TRadere copiam indiciorum & articulorũ an teneatur inquisitor reo contra quem procedit super crimine hæresis, dicendum est quòd quando proceditur ex mero iudicis officio, vel per modum notorij,& ex publica fama, tollitur necessitas traditionis copiæ indiciorũ & articulorũ, vt dicit Ang. in l. si vacãtia. in repetitione. in versi. de quinto vero articulo. & Butrius in c. qualiter. de accu. hæc dom. Paris vbi supra, in c. incipiente: Mandauit rex Potestati. versiculo. Quando proceditur ex mero. in columna septima.

ANNOTATIONES.

1 Tradere copiam indiciorum & articulorum, &c.] *Exploratum est, exemplum seu copiam indiciorum dandam, esse reo, & cõcedendam dilationem ad ea diluenda, & suam innocentiam probandam, hoc enim & naturalia & humana iura fieri postulant, & iurisconsulti vno ore fatentur, & tradunt paßim criminalistæ. sed præ alijs videto Iulium Clarũ in pract. crimina. quæstio. 49. & Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolu. cap. 13. num. 21.*

Celerum cum in hoc crimine indiciorum copia traditur illæ circunstãtiæ tacendæ sunt & supprimendæ, ex quibus reus posset in notitiam testium siue accusatorum deuenire, vt copiose explicui in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 75. quales autem sint illæ circunstantiæ ibidem dixi.

VERBA HAERETICALIA PROFERENS.

1 VErba hæreticalia proferens iocose & per lubricum linguæ poterit puniri non tamquam hæreticus, sed extraordinarie arbitrio inquisitoris, & imponetur ei aliqualis pœna, quia talis iocus non est permittendus. hæc dominus Card. Zabar. in clem. vna. de vsuris. §. sane. quæsito 5. & in clem. fidei catholicæ. de summa trini. & fide cathol. versic. Nos igitur in fine. Facit ad hoc cap. vnicum. de schismaticis. lib. 6. in fine. & quod dicit Geminia. ibidem.

2 Sed aduertendum, quod impositio talis pænitentiæ attendenda est secundum qualitatem personæ, loci, astantium, & scãdali, quæ omnia sunt attendenda in puniendis delictis, vt in cap. sicut dignum. de homi. in prin. ff. de pœnis. l. aut facta. optime facit ad hoc Panor. in dicto c. sicut dignũ.

3 Dicentes verba hæreticalia, & tenentes contra determinationem Ecclesiæ, debent puniri vt hæretici, ex quo isti sunt per Ecclesiam damnati, de summa trinit. clem. 1. §. penul. & hoc nisi sint parati corrigi veritate patefacta, tunc enim non sunt puniendi vt hæretici. 17. dist. nec licuit. 21. dist. nunc autem. 23. q. 1. hæc est. & quæst. vlt. dixit. vbi de hoc expressum. sed possunt subijci pænitentiæ c. accusatus. § si vero. & §. porro. de hære. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. in clem. fin. de hæret. versi. cum autem. Concordat Io. de Imola in dicta cle. super glo. in verbo, propagentur. in prin.

4 Sed vsque ad quod tempus isti possunt se corrigere, dicit Zenzelinus, quod antequam sint coram inquisitore, immo etiam postea si sponte volunt corrigi, secus si negent & se conuinci patiantur, quia tunc pertinaces censentur dictis iuribus: & licet tales habeantur pro hæreticis, non tamẽ pro relapsis. c. super eo. eod. tit. & dicto cap. accusatus. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. vbi supra. Concordat Ioan. de Imola vbi supra. & bene vide quod dicit idem Ioan. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Verba hæreticalia proferens iocose, & per lubricum linguæ poterit puniri, &c.] *Proferentes verba hæreticalia iocose, per lubricum linguæ, siue incogitanter, an & quomodo sunt puniendi, tradunt Zabarella loco citato hic ab auctore, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 28. Gondissaluus tract. de hęret. quæst. 1. nu. 7. Palacius Rubius in allegatione de hę-*

resi.§.4. Simancas de cathol. institut. tit. 17. & Ioannes Rojas in singul à ribus fidei, singul. 103. incipien. Iocose dictum. & nos diximus copiose in Di rectorio inquisit. paete 3. in tit. de forma ex aminationis testium. num. 72. §. quod dictus talis.

In pœna autem imponenda illa consideranda sunt, quæ ibi admonui mus, nam personarum qualitas expendenda est, & verbi hæreticalis per iocum prolati genus est videndum, & modus quoque proferendi est diligen ter ponderandus.

VICARIVS.

1 Vicarius generalis Episcopi, vel capituli sede vacante, secundum Lau. non habet potestatem procedendi super crimine hæresis, quia requiritur speciale mandatum, & in hoc erit tunc delegatus, licet in alijs sit ordinarius, & ideo si in hoc crimine appellaretur à vicario habente speciale mandatum, appellabitur ad delegantem Episcopum, vel capitulum sede vacante, secundum Lau. facit quod notatur in cap. 2. de offic. vicarij. lib. 6. per Ioan. de sancto Geor. & Lau. hæc Ioannes de Imola, in clement. 1. de hæreticis. prope finem. Ad hoc nota textum dicta clement. prima. de hæreticis. §. duro. & bene pondera textum illum, quia dicit inquisitor sine Episcopo diœcesano, vel eius officiali, vel episcopali sede vacante, capituli, super hoc delegato, non autem dicit sine Episcopo, seu eius vicario. vide ad hoc dominum Cardinalem Zabarel. super dicto §. duro. quæsito duodecimo. Facit optime ad hoc glos. in verbo, diœcesanis. in clement. vnica. de foro competenti. ibi: sed an officialis. & glossa in verbo, consensum. dictæ clemen. 1. de hæret.

2 Sed pone, Episcopus dedit vicarium generalem, & in mandato expressit aliquid de istis, quæ requirunt speciale mandatum, secuta clausula generali, videlicet, & omnia alia, quæ nos possumus, etiam si mandatum exigant speciale: quæritur, an talis vicarius possit procedere in crimine hæresis, & alia facere in dicto crimine, quæ potest Episcopus? dicendum, quòd sic, vt habetur in glos. fina. dicto capit. 2. de officio vicarij. lib. 6.

3 Sed numquid delegatus Episcopi, vel capituli, sede vacante, super crimine hæresis possit subdelegare & committere vices suas alteri ab inquisitore? dicendum, quòd non, sed bene potest committere, & consentire, quòd inquisitor procedat per se. vide ad hoc supra, in verbo, tortura. §. octauo. vbi habes plures allegationes ad propositum eius quod hic dicitur.

ANNOTATIONES.

1 Vicarius generalis Episcopi, &c.] *De vicarijs Episcoporum in hac causa, satis multa traduntur per doctores in clement. 1. de hæreticis. & de Vicarijs, seu Commissariis inquisitorum multa quoque scripsimus cum Eymerico in Directorio inquisitorum, parte 3. num. 36. tit. de institutione Vicarij, seu Commissarij. & in eadem 3. parte quæst. 13. & aliquot sequentibus.*

TRACTATVS EIVSDEM R. P. F. BERNARDI COMENSIS,

DE STRICIIS.

SVMMARIVM.

1 Striges vnde dictæ.
1 Quo tempore congregentur.
1 Quid diabolo promittant, cum fiunt de illa secta.
1 Quàm horrenda facinora committent.
2 Striges corporaliter deferuntur.
2 Diabolus incubum & succubum se exhibet strigibus.
3 Multa probant striges corporaliter deferri.
3 Exempla de strigibus refert auctor a se cognita, quibus idem probatur.
3 Potestas cuiusdam oppidi ab strigibus baculo percußus, moritur.
4 Argumenta dicentium striges non deferri corporaliter.
4 Cap. Episcopi. 26. q. 5. qualiter intelligendum.
4 Secta strigiarum an esset exorta tempore dicti cap. Episcopi.
5 Intellectus dicti cap. Episcopi. 26. q. 5.
6 Multa eorũ, quæ de strigibus narrantur, poßunt illis in somnijs cõtingere.
7 Vna creatura in aliam vere non transmutatur.
8 Multa apparere possunt strigibus arte Dæmonum, quæ vera non sunt.
9 Striges vt apostatæ recte puniuntur etiam si corporaliter non deferrentur, ex quo habent rata, quæ sibi contigerunt in somnijs.
10 Idem probatur inducendo textum in cap. Episcopi. 26. q. 5.
11 Ex cap. Episcopi non probatur strigias non deferri corporaliter.
12 Ad inquisitores hæreticæ prauitatis spectat striges punire.
13 Quomodo cognoscantur qui sunt de secta strigiarum.
13 Per confessionem sociatum strigarum deteguntur strigæ.

13 Stri-

1 ECTA quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipue mulierum, a pluribus annis citra, in partibus Italiæ, satore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter insurrexit, quas alij mascas appellant, nos autem in Lombardia strigias nuncupamus, a stix, stigis, vocabulo infernum seu paludem infernalē significante, quia tales personæ diabolicę sunt & infernales, vel à stigetos Græce, quod est tristitia latine, eo quia plurimos faciant tristes maleficijs suis.

Hæ personæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipue in nocte diem Veneris præcedente apparente eis dæmone in forma humana visibili: & quando in principio de illa secta esse volunt seu incipiunt, primo ante omnia corā ipso diabolo ad iussum eius abnegant sanctam fidem & sanctum baptisma, ac etiam dominum Deum & Beatā Virginē Mariā, & postea conculcant crucem aliquam ibi ab vna illatū strigiarum factam in terra: quibus omnibus peractis, faciūt fidelitatem in manibus ipsius diaboli, acceptantes eum in dominum suum, & promittunt ei in omnibus se velle semper obedire: & in signum horum omnium tangunt ei manum cum ipsarum manu sinistra post earum tergum versa offerentes eidem diabolo aliquid in signū subiectionis; & ita abinde citra semper reputant ipsum diabolum esse verum earum dominū & deum suum: deinde quotiescunque vadunt ad

illam congregationem quam ludum bonę societatis appellant, semper faciunt reuerentiam ipsi diabolo in forma humana apparenti, & ipsum capite inclinato profunde adorant vt verum deum suum; quę omnia clarissime patent per earum confessiones in processibus contra eas per inquisitores formatis.

2 Ad quam congregationem seu ludum præfatæ pestiferæ personæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in proprijs earum sensibus: & quando vadunt ad loca propinqua, vadunt pedestres, mutuo se inuicem inuitantes. si autem habent congregari in aliquo ioco distanti, tunc deferuntur a diabolo, & quomodocunque vadant ad dictum ludum siue pedibus suis, seu deferantur a diabolo, verum est, quòd realiter & veraciter & non phãtastice, neque illusorie abnegant fidem catholicam, adorant diabolum, cõculcant crucem, & plura nefandissima opprobria committunt contra sacratissimum corpus Christi, ac alia plura spurcissima perpetrant cum ipso diabolo eis in specie humana apparente, & se viris succubum, mulieribus autem incubum exhibente: Ac vt omnimodam delectationem veneream eis impendat, ad omnem prorsus earum appetitum se per omnia coaptante.

Quæ quidem *pestiferæ personæ firmiter affimant se prædicta* omnia & singula corporaliter & realiter, ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occulte recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt se exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictã congregationem seu ludum absque eo, quòd sui de domo id sciant vel perpẽdant, quæ omnia & singula clarissime patent per earum spontaneas confessiones factas & scriptas in processibus contra eas per omnes inquisitores nostros per totam Italiam formatis.

3 *Sunt* autem plura & magna argumenta *firmam fidem facientia*, quòd istæ strigiæ corporaliter & realiter, & non phãtastice, nec in somnijs vadãt ad ipsum suum ludum seu congregationem, & quòd realiter & non illusorie prædicta omnia committant.

Vnum est quòd omnes huius pestiferæ sectæ, siue mares siue fœminæ, quasi vno ore, & vna lingua fatentur se eundem modum per omnia & vniformiter obseruare vbique locorum in abnegando fidem ac baptisma, & dominum Deum ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorãdo ipsum diabolum, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum sinistra post tergum versa, & in omnibus alijs & singulis quę in tali ludo seu congregatione fieri contingũt, ita quòd omnes in idem conueniunt & semper conuenerunt a principio illius sectę vsque in pręsens tempus, vt ex earum omnium confessionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus inquisitorum nostrorum factis, & scriptis in processibus contra eas formatis, liquide constat

quod

quod esse nõ posset, & nõ ita in omnibus se conformarent, si phãtastice & in somnijs eis ista contingerent, pręcipue cum phãtasmata & somnia secundum varietatem causarum, & qualitatem personarum, pro loco & tempore varientur.

Aliud argumentum est, quia tales personæ pluries pluribus in locis eũdo vel redeũdo de dicto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & veraciter visæ, cognitæ, & deprehensæ: nam vt de his quorum ego certiorem habeo notitiam loquar, cum ego superioribus annis in valle Telina, in terra scilicet de Ponte, diœcesis nostræ Comensis, contra harum strigiarum pestiferum genus inquirendo procederem, delatus est mihi a fide dignis, quòd cũ quadam vice paulisper ante lucem quidam fuisset a duabus personis catholicis visus & cognitus in prædicto strigiarum ludo, iuxta quasdam vineas prope dictam terram de Ponte, versus Abduam, relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quòd in tali ludo vidissent eum propalarent, vt in processibus quos ibidem tunc feci legitime constat, quod quidem non phãtastice neque in somnijs, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

Quandam insuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me cõduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præsentia eorum & plurium aliorum retulit mihi qualiter quadã nocte vocata a quadam amita sua nomine Magdalena surrexit de lecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum a dicta terra de Ponte satis distantem, vbi vidit & cognouit plures personas in vno prato choreizantes cum prædicta amita sua, cum qua postea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis suæ: quæ omnia seriose confessa fuit mihi postea prædicta Magdalena existens in manibus officij mei, & interrogata a me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitime constat.

Plures etiam aliæ personæ, & in dicta terra de Ponte, & in terra Barbeni dictæ vallis, ac etiam in terra Clauenæ prędictæ nostræ diœcesis cognitæ & deprehensæ fuerunt a diuersis personis in præfato ludo cum diabolo existentes, prout hi qui viderunt mihi iuridice retulerunt, & ipsæmet visæ, & deprehensæ confessæ sunt in processibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quæ omnia si quis bene consideret, nequaquam videri neque deprehendi ita clare potuissent ab alijs, si in somnijs aut phantastice ipsis strigijs contigissent.

Aliud argumentum est, quòd interdum contigit quasdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantem, vbi talis ludus seu cõgregatio strigiarum fiebat, & dum essent in via eundo vel redeundo, Deo volente dimissæ sunt, & inuentæ extra patriam suam & extra terras suas,

quod

quod esse minime potuisset, si prædicta eis phanstatice contigissent, aut se deferri somniassent.

Aliud admirandum valde & nullo modo postergandum argumentũ adduco, quòd in Mendrisio oppido Comensi contigit iã fere annis quinquaginta elapsis, quod quidem vulgatissimum est Comi & in prædicto oppido Mendrisij, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cũ ibi quidã inquisitor nomine magister Bartholomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas, & Ioannes de Fossato notarius cõtra has Strigias procederẽt, vna die ipse Potestas, quadam curiositate ductus, volens experiri an vere & corporaliter illæ strigiæ irent ad ludum, facta conuentione cum quadam strigia, vt eum ad videndum talem ludum conduceret, accessit quodã die Iouis in sero cum notario suo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, sicut ei illa strigia prædixerat, & dum ibi iam prope essent omnes hi tres viderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiusdam magni domini sedente, & ecce subito omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeo illum officialem & eius socios, *Deo ob eorum curiositatẽ permittente, baculis percusserunt, quòd ex talibus percusionibus & ille officialis, & notarius, & ille alius in*fra. 15. dies mortui sunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somnijs contigisse?

Aliud magnum argumentum est, quòd istæ tales strigiæ sæpe, postquã crimen suum confessę sunt coram inquisitoribus, reuertuntur ad gremiũ sanctæ matris Ecclesiæ, abiurata huiuscemodi hæresi & apostasia sua, iuxta notata in cap. ad abolendam. de hæreti. in prin. in cap. vt officium. §. Si quis vero. eo. tit. lib. 6. & plures earum non reuertuntur amplius ad vomitum, & in bona fide catholica perseuerant, nec amplius ad talem ludum vadunt, quæ tamen longo tempore in illa perfidia immoratæ fuerant, quod nequaquam esse posset, si tantummodo phãtastice & in somnijs eis ista contingerent: nam manifestissimum est quòd somnia & tales phantasiæ non sunt in potestate hominis vt ei accidant aut cessent quando voluerint.

Præterea plurimæ personæ huius perfidæ sectæ, transactis iam plurimis temporibus, per inquisitores hereticæ prauitatis fuerunt traditæ brachio sęculari, exigentibus id demeritis suis, & combustæ, quod minime factum fuisset, neque summi Pontifices hoc tolerassent, si talia tantummodo phãtastice & in somnijs cõtingerẽt, & tales personæ realiter & veraciter hæreticæ nõ essent, & in hęresi realiter & manifeste deprehẽsæ: nã Ecclesia nõ punit crimina nisi sint manifesta & vere deprehẽsa. 32. dis. c. erubescãt. 32. quæst. 5. Christiana. 2. quæst. 5. consuluisti. & 6. quæst. 1. non omnia. per hæc ergo omnia quæ dicta sunt, & per plura alia quæ adduci possent, liquido

quido cōstat quòd tales strigiæ ad præfatum ludum non in somnijs neq; phātastice, vt quidā affirmāt, sed realiter & corporaliter, ac vigilādo vadāt.

4 Sed ecce contra hæc quæ iam dicta sunt quidam insurgunt, & prædictam veritatem destruere satagentes dogmatizando affirmant, quòd huiusmodi strigiæ nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, sed ꝙ phātastice, ac illusorie, ac in somnijs eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis suæ fomentum adducunt text. c. Episcopi. 26. q. 5. ꝙ quidem cap. omnibus contra nos inquisitores occasione harū strigiarum purgare cupientibus communis est materia dimicandi, cuius quidem canonis verba, si quis omni passione semota diligenter & medullitus ponderare voluerit, videbit ac luce clara cognoscet, quòd illud cap. non militat contra prædicta: neque obstat quin contra huiusmodi strigias tanquam vere hereticas procedere valeamus: nam si quis bene considerat & bene aduertat, istud cap Episcopi. non loquitur de ista secta strigiarum, quę nondum insurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrense concilium, ex quo sumpta sunt illius cap. verba, sed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. *vt habetur in glos. 2. q. 6. c. post appellationem. §. forma vero appellationis.* prædicta autem strigiarum secta pullulare cœpit tātummodo a centum quinquaginta annis citra, vt apparet ex processibus inquisitorum antiquis, qui sunt in archiuijs inquisitionis nostrę Comensis. Hęc ergo secta strigiarum non est illa quę profiteatur & credat se cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, prout loquitur illud cap Episcopi.

5 Si quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc sectam strigiarum esse illam de qua loquitur illud cap. Episcopi, dico quòd adhuc canō ille contra nos non obstat, neque militat contra prędicta, quia si quis bene cōsiderat sensum canonis illius, videbit clare ꝙ non negat quin sit possibile tales ꝑsonas pedester, & corporaliter ire ad ꝑdictū suū ludū; sed neq; negat, quin si possibile easdē deferri vere, realiter, & corporaliter a diabolo de loco ad locū: nā dęmones, permittēte Deo, possunt virtute sua naturali mouere, & portare materiam corporalem de loco ad locū, vt nnuit Aug. in 18. lib. de ciuitate Dei cap. 18. vnde legitur in legenda beati Petri Apostoli de Simone mago in aëra a dęmonibus portato, & in legenda beati Iacobi Apostoli de Hermogene ad ipsum Iacobum portato, & de multis alijs legitur de loco ad locum realiter & corporaliter a diabolo delatis.

Si ergo possibile est tales personas ire vel deferri corporaliter & realiter a diabolo, & possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, secundum regulam logicalem, nullum ergo erit inconueniens si dicatur tales strigias pedestres corporaliter ire, vel deferri realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ita clare patet, quòd prædictum capitulum, Episcopi.

contra prędicta non obstat, prout aduersarij nostri probare conantur.

6. Nos autem non negamus quin interdum huiusmodi strigijs siue somniando siue phãtasiando, procurãte diabolo, appareat, quòd ad prędictum ludum accedant, & pręcipue postquam iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & vere & realiter ac corporaliter fidem abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac dęmonem in suum deum acceperunt, & pro suo deo adorauerunt, possibile est quòd aliquando sensibus ipsarum strigiarum multo grauius, ac vehementius quàm somno virtute dęmonis obseratis, dęmon talia somnia causando, vel phantasiã immutando, faciat quòd ipsę strigię corpore quidem dormientes, seu etiam nil sentientes, & velut mortuę alijs appareãt, & ipsis strigijs in spiritu seu in phãtasia videatur, quòd prędicto ludo intersint, & alia faciant, quę aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere consueuerunt, & aliqui dęmones earum formas assumentes videantur ab alijs in ipso ludo corporaliter adesse, vt id alteri per phãtasticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in somnis, vt dicit Augustinus in dicto lib. 18. de ciuitate Dei cap. 18. per quem modum id dicimus contigisse, quod in legenda beati Germani narratur de illis mulieribus dęmonibus earum formas assumentibus, quę cernebantur in hospitio cœnare, & tamen quęsitę in domibus proprijs vere sunt inuentę.

7. Nullo autem modo dicimus, neque aliquando opinati sumus id quod mendaciter & falso aduersarij nostri nobis imponunt, videlicet quòd aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius possit immutari, aut in aliam speciem vel similitudinem realiter & vere transformari, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia sunt facta: & propterea nullo modo dicimus, neque aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Sed neque ea quę in solo spiritu fiunt arbitramur etiam in corpore accidere, sed dicimus & prędicamus, quòd quemadmodũ legitur de socijs Vlyssis, quos illa famosissima magica Circe in bestias arte sua vertit, vt dicit August. in lib. 18. de ciuitate Dei. cap. 17. & habetur 26. q. 5. cap. nec mirum. & de socijs Diomedis in aues versis, & de quibusdam alijs, qui versi in iumenta videbantur onera portare, & de alijs similibus, quę omnia illusorie & phãtastice, ac quadam pręstigiosa apparitione arte dęmonum fiebant, vt Aug. declarat egregie in cap. 18. prędicti libri 18. de ciuitate Dei. Ita etiam non negamus quin interdum arte dęmonis illudentis fieri possit, quòd aliqua strigia per aliquam phãtasticam apparitionem videatur transmutata in gattam vel in aliam bestiam, seu speciem, quę tamen non erit veraciter transmutata, sed hoc fiet quadam apparitione pręstigiosa: & qui aliter credit, infidelis est & Pagano deterior, vt dicit dictum cap. Episcopi.

Immo

8 Immo dicimus & confitemur plura alia ipsis strigijs illusorie & phãtastice arte dæmonum posse contingere & apparere, quæ tamen minime sunt vera, vt puta, quòd vitulos comedant, qui postea dæmonum virtute resurgant: nam si vere illi vituli fuerunt cocti & comesti, nullo modo fieri potest, vt dęmon aliquis, immo omnes dæmones simul cum tota eorum potestate eos valeant suscitare: quia resuscitare mortuum est potentiæ infinitæ, quæ soli Deo conuenit, & diabolo nullo modo potest conuenire. quare si illa comestio fuit vera & realis, necesse est dicere, quòd resuscitatio sequens fuerit phãtastica & illusoria, aut quòd & comestio fuerit apparens & phantastica & etiã resuscitatio fuerit illusoria: & ita cum diabolus semel ipsas strigias sibi per infidelitatẽ subiugauerit, deludens eis in somnijs seu cũ phantasticis apparitionibus, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas interdum ostendit, vt textus illius cap. Episcopi. loquitur de secta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade se equitare, eiusque iussionibus obedire credebant.

9 Postremo, vt aduersariorum ora ex toto concludam posito, sed non concesso, quòd, vt aduersarij ipsi affirmant, illæ strigiæ nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, sed quòd in somnijs tantummodo seu phantastice & illusorie eis semper ista contingant, tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in proprijs sensibus constitutæ credunt & firmiter tenent se prædicta fecisse & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ sunt quòd sibi talia acciderint, ac eis omnibus consentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter se fidẽ catholicam abnegasse, & dæmonem pro suo vero deo habere, tenentes firmiter se non peccare, sed potius se benefacere talia perpetrando, & alia similia multa faciendo, vt ex earum confessionibus coram inquisitoribus factis euidenter apparet, liquido & clarius luce meridiana constat, quòd sunt veræ & propriæ apostatæ, idololatræ, & hæreticæ: nam sicut ille qui somniando se committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, si postea in vigilia constitutus est memor talis somnij, & consentit & placet sibi de illa fornicatione somniata propter delectationem habitam in ea, licet talis non peccet ratione somnij in se, quia nullum ibi potest esse peccatum, eo quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tamen mortaliter ratione complacentię cum delectatione sequenti in vigilia cum deliberato consensu, vt dicit B. Thomas in quarto sent. dist. 9. art. 4. & etiam habetur 6. dist. §. 1. in glos. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione. & cap. testamentum. ead. dist. & Augustinus in 18. lib. de ciuitate Dei. cap. 12. in fine. dicit, quòd delectari etiam falso crimine, crimen verum est: ita dicendum est de istis strigijs, quòd sint vere & propriæ apostatę, idololatrę, &

tæ,& hęreticę,non quidem ea ratione quia prędicta contingãt eis in somnijs vel phãtastice,seu illusorie,sed propter complacentiam quam habent de prædictis cum deliberato consensu postea quando sunt extra prædicta somnia & extra prędictas phãtasticas illusiones in vigilia & in ꝓprijs sensibus constitutę, & credunt ea esse vera, & ea habent rata,tenentes firmiter in mentibus suis se fidem & dominum Deum abnegasse, & credũt dęmonem esse suum verum deum,& eum vt deum suum adorant, vt dictum est supra:& ideo textus dicti cap. Episcopi.dicit tales personas sceleratas retro post Satanam conuersas, & quòd dęmonum illusionibus, & phãtasmatibus seductæ credunt se & profitẽtur cum Diana nocturnis horis dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestę noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominę:& quia credunt & profitentur prędicta esse vera, quę in somnijs, seu phantasticis illusionibus eis contigerunt,ideo textus iterũ appellat eas perfidas & infideles, dum sequitur : *Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua perijssent, & non multos secũ ad infidelitatis interitũ pertraxissent.* Quare sunt veraciter & proprie hęreticę, & ideo sequitur in textu, quòd qui hęc vera esse credunt,credendo a recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur : quia quando solus spiritus ista patitur, infidelis est, qui hęc non in animo sed in corpore euenire opinatur, vt textus subdit ibidẽ: & ideo in fine illius canonis bene subditur : prędicandum esse & annuntiandum populis hęc omnino falsa esse,& eum qui talia credit fidem perdere,quod & nos inquisitores dicimus, & constanter prędicare & annuntiare populis non cessamus.

10 Ecce ergo quam bene ex verbis huius cap. Episcopi.concluditur & clare probatur id quòd superius dixi,videlicet,quòd dato, quòd in somnijs, seu phãtasticis illusionibus arte dęmonũ procuratis videatur ipsis strigijs quadam pręstigiosa apparitione se ad ludum dictũ accessisse, dominum Deum & fidem catholicam abnegasse,dęmonem vt deum adorasse,& alia superius enumerata perpetrasse, ex quo tamen transactis illis somnijs & phãtasticis illusionibus retinent ea in mente,ac firmiter credunt ea esse vera,& constanter in tali credulitate perseuerant,sequitur quòd sint veraciter & proprię apostatę,quia vere secundum suam opinionem recesserunt a catholica fide,& etiam sequitur quod veraciter sint idololatrę, firmiter tenentes se adorare dęmonem vt deum, & creaturam pro creatore se colere, ac de facto adorant & colunt:& credentes aliquid diuinitatis seu numinis extra vnum Deum esse, inuoluantur errore Paganorum idola adorantium : ac etiam sequitur quòd deuiant a fide, & fidẽ perdunt, & ideo veraciter sunt hęreticę,credendo quòd ea quę fiunt in somnijs & phãtasticis il-

cis illusionibus arte dęmonum procuratis, sint vera, & quòd quę in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dęmonum virtute transmutari in gattas vel alias species: Quę omnia cum sint contra determinationem Ecclesię, proculdubio sunt hęretica, & ideo textus hic appellat tales personas infideles & Paganis deteriores, infidelitas autem in homine baptizato est hęresis, & ita clarissime patet quomodo dictum cap. Episcopi. nullo modo contra prędicta militat, neque contra nos obstat.

11 Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. episcopi. non militat contra ea quæ dicta sunt, neque obstat quin prædictæ Strigiæ vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter, & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex consequenti non obstat quin veraciter sint hæreticæ, tum quia illud c. non loquitur de ista secta Strigiarũ de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratum fuit illud concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tẽpore quo fuit compilatum decretum, nondum insurrexerat ista Strigiarũ secta: tum quia si quis bene cõsideret sensum illius cap. non negabit quin sit possibile tales Strigias ire corporaliter & pedibus suis in proprijs sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile easdem interdum vere, corporaliter, & realiter de loco ad locum a diabolo deferri: tum quia etiam nos non negamus quin interdum possibile sit, quòd ipsis strigijs appareat in somnijs aut in phãtasticis illusionibus, procurãte dæmone causatis, quod vadant ad ipsum ludum, ipsæ vero veluti dormientes, seu velut nil sentientes, veraciter inueniantur in domibus suis: imo etiam dicimus plura alia posse Strigijs arte dæmonum illusorie & phãtastice apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam virtute dæmonum in aliam speciem vere & realiter posse transformari: sed neque dicimus verum esse, quòd ea quæ fiunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore: Tum postremo, quia dato, sed non concesso, quòd nullo modo vadant corporaliter ad ludum, sed quòd tantũmodo in somnijs & phantasticis illusionibus virtute dæmonum videatur eis quòd vadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonem vt deum adorent, & alia sic illusorie ipsis strigijs accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in proprijs sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenẽt se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus consentiunt cum animi cõplacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dæmonẽ pro deo adorasse, & eum tanquam deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potius se benefacere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perseuerãt, adhuc clare cõstat quòd sint veraciter apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, & ideo textus nominat eas sceleratas, perfidas, & infideles: &

les: & dicit quòd credentes talia phãtastica & illusoria esse vera, deuiant a recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissime patet quomodo dictum cap. Episcopi totiens allegatum, nullo modo militat contra nos inquisitores, neque obstat quin istæ strigiæ veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticę quomodocunque dicatur, siue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodo in somnijs & phantasticis illusionibus arte dęmonum causatis eis talia contingant.

12 Cũ ergo prędictę strigię veraciter sint hęreticę & idololatrę ac apostatę quomodocunque dicatur, seu quòd realiter vadant ad ludum, seu quòd tantũmodo in somnijs aut phãtasticis illusionibus, vt dictum est, sequitur quòd ad inquisitores hęreticę prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hęreticos punire, quod quidem patet.

Et primo inquantum dicuntur hęreticę, patet per cap. vt officium. de hęreticis. lib. 6. in prin.

Patet hoc etiam inquantũ dicuntur idololatrę, offerentes sacrificia dęmonibus, & eis nefarias preces emittẽtes, vt in glos. in verbo, saperent. cap. accusatus, eisdem tit. & lib. §. *Sane. ac etiam ipsos dæmones adorantes*: nã si hęreticus punitur adorans hęreticum, vt dicto cap. accusatus. §. *ille quoque*. quantomagis dęmonem adorans? Est enim contra illud domini mãdatum, Dominum Deum tuum adorabis. Matthęi. 4. cap.

Postremo hoc patet, inquantum dicuntur apostatę: quia apostata a fide punitur vt hęreticus, quia vere hęreticus est, de quo habes supra in verbo, Apostata. §. primo, secundo & tertio.

13 Manifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiarum, & ad notitiam eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & pręsumptiones.

Primo ergo per confessiones & inculpationes sociarũ: cum enim mutuo se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuo se detegere & manifestare, & hoc pręcipue quando plures separatim, & vna seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit conueniunt de eadem persona & de tempore quo eam viderint, & in quibus locis, & maxime quando tales inculpantes aliquam de earum societate, dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita vna post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quę inculpatur, patet per ea quę notantur in cap. in fidei fauorem. de hæreticis. lib. 6. Facit ad hoc glos. fin. in cap. quoniam aliqua. de testi. vide de hoc supra in verbo, testes. §. 17, & in verbo. tortura. §. 29.

Aduertas tamen & sis bene cautus tu inquisitor, ne interrogando de compli-

cōplicibus & sociabus vnquam interroges an aliquando viderint talem, vel talem, specificando aliquam vel nominando, neque permittas ab aliquo specificari vel nominari, sed interroges in communi & generali quas socias habet, vel quas viderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit, & ei dicas quòd nullo modo aliquam nominet nisi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & nisi pro certo viderit vel sciuerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quę ibi fieri consueuerunt.

Aduertas insuper, & sis bene cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium strigiarum tantum, quia posset contingere quòd dęmon assumeret personam alicuius, & se sub forma illius prę sentarent in ipso ludo, vt illam personam imfamet, & tamen illa persona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautius securiusque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personam detineri, sed vltra illas inculpationes factas per socias habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, vel pręsumptiones, seu suspiciones contra eandem quam volueris detinere.

14 Detegũtur etiam, & ad notitiã eorum qui sunt de hac secta venitur alio modo, videlicet per *coniecturas & pręsumptiones*: quia *in his quę in secreto fieri consueuerunt*, *ꝓceditur ex coniecturis & pręsumptionibus*, vt *dicitur in* l.fin.C.de procur.tuto.vbi glos.not.& Bal. in l.quicunque.C. de ser.fugi.& in rubrica.C. de proba. nam indicium sumptum ex experientijs & coniecturis quę communiter accidere solent, est validum; vnde vt dicit Panor.in cap.Osius.de elec.in fine.argumentum a communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturę frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per Cynum in l.metum.de dolo.siue agatur de probãdo vero hominis actu, siue de probando animo ff. de sica.l.1.§. sed si claua.& c.significasti.de homic. nam pręsumptio non est aliud, quàm quędam suspicio, quę causatur in animo iudicis, vel cuiuscunque ex varijs coniecturis, vel argumentis seu indicijs, vt dicit Panor.in cap.quanto.de pręsum.col.3.in fine. Ad omnia ista vide supra in verbo, indicium.§.5.& §.fin. & in verbo, pręsumptio.§.5.

Cum ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quę faciunt tales strigię in ipso ludo, & alibi cum ipso diabolo, omnia fiãt in secreto & seorsum a fidelibus Christianis, ideo necesse est, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & pręsumptionibus.

Et istę coniecturę seu pręsumptiones sunt aut fascinationes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriusque sexus, & etiam circa terræ fruges, vinearum vuas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium infirmitatum, & nocumentorum,

rum,

rum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit.

Nam fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiã, vt dicit B. Thomas in prima parte, quęstione centesima decimaseptima, articulo tertio in responsione ad secundum argumentum, & super epistolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima, est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animę, cooperante dęmone, & Deo permittente: & hoc pręcipue accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dęmonum, fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum, & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vomunt, vt dicit Beatus Thomas, vbi supra.

Per quem modũ dicimus, quòd mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subito inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, vnde glos. super illud Pauli ad Galatas tertio: O insensati Galatæ, quis uos fascinauit? dicit, quidam habent oculos vrentes, *qui solo aspectu inficiunt alios maxime pueros.*

Quod autem per has strigias realiter & vere inferantur nocumenta diuersis personis, & primo impediendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impedientes illos actus, vt patet per totum titulum de maleficiatis, & per Panor. & alios doctores ibi scribentes, & per cap. si per sortiarias. 33. quęst. 1. & qualiter fiant maleficia circa actus istos matrimoniales, declarat Petrus de Palude in quarto sent. dist. 34. dicens, quòd quia dęmon ex eo quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideo potest corpora impedire ne sibi appropinquent directe vel indirecte interponendo se q̃nque in corpore assumpto.

Alio modo, quia potest refrigidare hominem ab actu illo, adhibendo occulte virtutes rerum, quas optime nouit ad hoc validas.

Tertio modo turbando extimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginatione imprimere.

Alio modo, quia potest reprimere rigorẽ membri, sicut etiam motum localem reprimere potest.

Quinto potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludẽdo vias seminis, ne ad vasa generationis descẽdat, vel ne ab eis recedat.

Insuper istę strigię nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumentis ac bestijs cum maleficijs suis, causando diuersas infirmitates, cooperãte diabolo inquantum istę strigię accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociua, & ea prębent viris ac mulieribus vel iumentis aut in cibo aut in potu, vel tan-

vel tangendo, aut ipsemet diabolus occulte applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel vestibus, sicut sæpenumero inueniuntur in lectis vel vestibus aliqua quę arte humana minime aut vix fieri vel componi possent, ex quibus sic applicatis aut in lectis aut in vestibus, aut tactu, aut in cibo & potu, sequuntur dolores capitis, torsiones viscerũ, exsiccationes mẽbrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus sæpe plures moriuntur.

Idem etiam de iumẽtis & alijs animalibus, quæ ex talibus nociuis seu maleficijs sic in cibo aut potu vel tactu eis applicatis sæpe infirmantur & moriuntur, aut lacte priuantur: & hoc est quia, vt tangit Beatus Thomas in secundo libro sent. distinctione septima, tales infirmitates quæ generari possunt virtute alicuius agentis naturalis, possunt etiam causari a dæmonibus applicantibus talia agentia naturalia ad causandas illas infirmitates: possunt autem discerni istæ infirmitates causatæ per Strigias, cooperante diabolo, per maleficia, ab illis quæ causatæ sunt naturaliter iudicio medicorũ. Nam sicut dicitur 26. quæst. 2. cap. illud. ad hoc genus superstitionis pertinent omnes ligaturę, & omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quòd vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circũstantijs iudicant illam infirmitatem non ex defectu naturæ, neque ex aliqua causa naturali intrinseca, sed ab extrinseco accidisse, & ab extrinseco, vbi non fit ex venenosa infectione, quia sic sanguis vel stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem.

Cognoscitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem esse incurabilem, ita vt nullis medicaminibus vel remedijs naturalibus æger possit releuari, imo potius cernunt ipsum in dies aggrauari.

Inferunt etiam plura nocumenta cum suis maleficijs procurando grãdines & alias aeris tempestates ad destruendum terræ fruges, vinearum vuas, & aliorum arborũ fructus: & hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipso diabolo. Nam vt dicit Beatus Thomas super Iob primo c. necesse est confiteri quòd Deo permittente dæmones possint perturbationem aeris inducere, vẽtos concitare, & facere vt ignis de celo cadat. Quare igitur cum grandines & similes aeris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, puta vaporum eleuatorum a terra, sequitur quòd etiam diabolus sua virtute, nisi impediatur a Deo, possit tales vapores mouere, & illas grandines seu ventos ac pluuias causare.

Sunt insuper aliqui viri, & aliquę mulieres, quæ ignorãtes artem medicinæ, talia supra dicta maleficia destruunt, & infirmitates causatas a talibus maleficijs curant, & infirmos sanant, quæ quidem omnia cooperante dæmone faciunt, quod sic patet: Tum quia talia curant prius dæmones

 inuo-

inuocando & consulendo, ac ab eis responsa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt subito remedium dare, sed aliquo tempore expectato, vt interim consilium diaboli requirant, postea adhibent remedia: tum etiam quia destruunt talia maleficia in vna persona, sed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia saltem illud tale maleficium non possunt remouere nisi aliud maleficium vel aliquid illicitum aut superstitiosum perpetrando.

Cum ergo istæ Strigiæ faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent non nisi diabolo, vt prætactum est, cooperante, & ipse dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationē fidei catholicæ, & etiam quia ipsi diabolo seipsas ex toto dedicarunt, vt communiter ipsæ Strigiæ confitentur, cuius signum est, quia antequā abnegent fidem, & diabolū adorent, nunquam possunt talia perpetrare, sequitur ergo de necessitate quòd talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidenter probent aliquam personam Strigiam.

Quare quotiescunq; aliqua persona, aut rixando, aut etiā nō rixando, facit aliquas minas cōtra aliā personā dicēs: quia tu mihi fecisti sic vel sic, ego faciā taliter ꝙ senties si bene fecisti vel non: vel faciā ꝙ eris male contēta de me, vel ꝙ nunq̄ de tali re lætitiā habebis, & alias similes minas, & postea sequitur effectus: signū est, ꝙ talis effectus sit causatus opera diaboli, ꝑcipue quando non potest sciri quomodo aliter talis effectus sit secutus, & ideo tales minæ cum effectu sequente faciunt magnam præsumptionem & vrgentem coniecturam, quòd talis minans sit Strigia, & diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium sufficiens ad torturam: sicut de eo qui minatus est alteri de percutiendo eum, & demum fuit percussus & nescitur a quo, præsumendum est quòd fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffuse in verbo, tortura. §. 26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas deteguntur illi qui sunt de hac secta, & hoc maxime quia talibus coniecturis contingit frequenter imo quasi semper veritatem adesse, prout continua & cotidiana experientia docet, ideo faciunt magnum & graue indicium, vt habes supra in verbo, indicium. §. quinto.

Deteguntur etiam per aliqua signa, puta si faciunt ficas quando eleuatur corpus Christi, vel auertunt faciem a cruce, & similia quæ faciunt communiter illi qui sunt de hac secta: & sic finitur iste tractatus ad laudem Dei.

FRANCISCI PEGÑAE ANNOTATIONES IN TRACTATVM DE STRIGIIS

BERNARDI COMENSIS.

De strigibus seu lamijs multa multi disseruerunt. Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum. Syluester de Pierio de strigimagarum & Dæmonum miradus scripsit tres libros, Bartholomæus Spineus quæstionem scripsit de strigibus multis capitibus comprehensam, item quadruplicem apologiam de lamijs contra Ponzinibium, Ambrosius de Vignate tract. de hæret. quæstio. 12. Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 16. de iusta hæreticorum punitione, Paulus Grillandus tract. de sort. quæst. 7. Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. aßert. quæstio. 24. & 25. Iacobus Simancas de cathol. instit. tit. 37. de lamijs, & plerique alij, quos longum esset recensere.

Institutum huius auctoris, vt apparet ex serie disputationis fuit docere lamias siue striges ad nocturnos ludos siue choreas corporaliter deferri. q̃ sententia communis est omnium scribentium, eaque verissima, multis quidem rationibus, & euidentibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Franciscus Ponzinibius nescio quo spiritu ductus hanc communem sententiam solus (quod ego sciam) in dubium reuocans tractatu de lamijs, conatus est defendere eas non ferri corporaliter.

Ceterum huic Pōzinibio vsque adeo egregie respōdit Bartholomæus Spineus ordinis Prædicatorij theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium, quæ scripserit.

Verissimam ergo Bernardus in hoc tractatu sententiam amplexus, docet lamias corporaliter deferri, quamq̃ aliq̃n dormiētes multa earum mentibus phantasmata rerum occurrant, quas illæ potius vigilantes quàm dormientes propter vehementissimam impressionem cernere opinentur.

Hæc impurę feminæ multis nominibus à multis appellántur: Quippe pharmacides, & pharmaceutriæ dicuntur a Græcis: idque à nomine pharmacias, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscue

& confuse vocantur Lamiæ, Striges, Magæ, veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ. vulgo item in Italia Strighæ dicuntur, & Strigoni: Hispani interdũ Bruxios, aut Bruxias, interdum vero Xorguinos, vel Xorguinas nominat: quarum appellationum ratio breuiter reddi non potest. auctor in hoc tractatu Strigias nominat vulgatam fere Italiæ appellationem secutus.

Idem autem in principio huius tractatus minus vere loquitur dum de origine dictionis, strigiæ, disserens ait, dictas fuisse strigas vel a Stigæ inferni palude, vel a voce Græca, stigetos, quæ mæstitiam significat, eo quòd multos mæstos & tristes efficiant. Id enim verum est quod Alfonsus & Simaneas tradiderunt, videlicet eas striges esse appellatas ad similitudinem strigis nocturnæ & importunæ auis. inde si quidem dicuntur striges mulieres istæ, quia noctu præcipue versantur in maleficijs, & infantium sanguinẽ sugunt: in quam sententiam apposite recitantur carmina quædam Ouidiana a præcitatis relata, quæ gratia breuitatis consulto omittuntur a nobis.

Numero 4 siue § 4. auctor multa commemorat ad intelligentiam c. Episcopi. 26 q. 5. quòd ex cõcilio Ancyrensi desumptum esse opinatur secutus Gratiani inscriptionem. sed vere in Gratiani Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri. nihilominus tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quod ad eius intelligentiam attinet, late tradunt Alfonsus Castrus, Syluester, & Spineus præcitatis locis.

In summa eius decreti uera intelligentia talis mihi esse videtur: ibi enim non agitur de lamijs sed de quibusdam hæreticis, qui credebant, quòd Diana fuit in Deam conuersa, & quòd creatura mutari, aut trãsformari potest ex vna substantia in aliam, vel de vna specie, in aliã speciem, ab alio, quàm a vero Deo: & quòd bestijs vehebantur, vt Hærodiadi seruirent. Quæ omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & a lamiarum secta longe diuersa. neque illi patres quorum est decretum illud, negant lamias posse corporaliter a dæmonibus transferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut stultum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe a dæmonibus cum lamijs perpetrantur. recte ergo Bernardus hic ait in dicto c. Episcopi. non haberi sermonem de secta strigiarum, siue lamiarum.

Cùm vero idem hic auctor in hoc tractatu, numero, siue §. 12. asserit ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimũ est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutum, videlicet Innocentij viij. cuius initium est: Summis desiderantes affectibus. quam refert Iacobus Sprengerius in principio Mallei Maleficarum, & Bartholomæus Spincus in libro de strigibus cap. 3. Item Adriani Sexti, quæ incipit: Dudum vt nobis. quam refert idem Spineus præcitato loco. Item Alexandri sexti cuius principium est: Cùm acceperimus. quæ refertur inter litteras Apo-

ras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitor. & hæc est communis nostrorum sententia, quam optime confirmant rationes hoc loco ab auctore allatæ.

Quòd si quæras an soli inquisitores in causis lamiarum procedere possint secus ac fiat in causis hæreticorum, vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. extrauag. ex co. de hæret. clement. 1. de hæret. respondebo tutius quidem esse ac decentius vt inquisitores perinde in causis lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis diœcesanis secundum iuris dispositionem in locis proxime citatis; nihilominus tamen si soli velint procedere, id quidem facere possunt, & quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri Sexti, cuius verba hic inserere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA.

Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacræ theologiæ professori in prouincia Lombardię hæreticæ prauitatis inquisitori, & successoribus suis. Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum acceperimus in prouincia Lombardiæ diuersas vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaque inde scandala exoriri: Decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere, ac scãdalis & erroribus præmissis, quantũ cum Deo possumus, occurrere: Ea propter tam tibi, quàm etiam successoribus tuis per Lombardiam constitutis, de quibus in his & alijs plenam in domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associati, contra easdem vtriusq; sexus personas diligenter inquiratis: easque iustitia mediante, puniatis & compescatis. Et vt melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon indultis & concessionibus ordinarijs forsan pro tempore factis, ceterisque contrarijs quibuscunque nõ obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die, & cet.

Vltimo loco illud explicandum occurrit, quod hic auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet lamiæ ab inquisitoribus Apostolicis seu alijs iudicibus Ecclesiasticis, relinqui possint curiæ sæculari, si confessæ fuerint

rint infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina aduersus, quæ per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Et Iacobus Sprengerius in Malleo Maleficarum parte 1. quæst. 14. circa finem, ait, satis probabile videri, vt quantumcunque pæniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri.

Arnaldus tamen Albertinus tract. de agnoscen. asser. q. 25. nu. 66. quem sequitur Simancas de cath. instit. tit. 37. de lamijs. nu. 17. vere sentit non posse inquisitores de iure, huiusmodi delinquentes curiæ sęculari tradere vltimo supplicio afficiendas, sed eas corde puro redire volentes recipiēdas esse ad Ecclesiæ gremium: nihil enim habet commune causa hæresis cum infanticidijs, aut alijs criminibus a lamijs perpetratis, quorum quidem criminū cognitio ad inquisitores minime pertinet, quare inique mihi agere viderētur iudices fidei, si maleficis huiusmodi pæniter e volentibus beneficium misericordiæ & absolutionis denegarent.

Sed ab hac sententia sequentem casum excipimus: nam si malefica a iudicibus secularibus primum captæ inquisitoribus fuerint cōsignatæ propter incidentem hæresim, cuius iudices sæculares cognitionem nō habent. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. vt cum verbi gratia, aliqua malefica capta fuit a sæculari magistratu pro infanticidio, aut alio delicto sæculari & dum eam interrogaret, constitit sibi de hæresi, vel de alio delicto hæresim sapiente, tūc peracto iudicio hæresis eidem iudici sæculari restituēda malefica est, vt is, aliorum criminum cœptum iudicium legibus ciuilibus peragat: tūc enim nō dicitur proprie curiæ sæculari relinqui, sed potius priori iudici restitui, qui ratione criminis sæcularis super malefica illa legitimā habet iurisdictionem, atque hæc sententia verissima est, & in praxi penitus obseruanda, sicut & obseruatur iuxta constitutionem sanctissimi domini nostri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: Necnon carceratos quoscunq; pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictū inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant. hactenus ibi. habetur autem hæc cōstitutio inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

Scitu dignum est, an iudex fidei ad cuius aures seu tribunal legitime peruenit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis sæcularis continetur, hęreticam esse, aut de hæresi suspectam, possit compellere magistratum sæcularem, vt eam sibi consignet pro causa hæresis iudicandam; Et certissimum ac verissimum est, id posse facere: nam ratione criminis Ecclesiastici

eam ream vel reum iudices fidei petere possunt, & debent omnino sæculares magistratus eis obedire, nec vllo pacto de hoc crimine cum mere sit Ecclesiasticum, directe vel indirecte cognoscere possunt, aut iudicare. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.

Immo amplius possunt magistratus sæculares quicunque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis processus, & quaslibet scripturas, vt possint intelligere an in eis quicquam contineatur aduersus maleficam, aut maleficos cuiuscunque sexus, quod fidei causam tangat, & iudicium inquisitorum iuuare possit. argumen. textus in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. ibi: Necnon faciendi à quibuslibet assignari uobis libros seu quaternos, & alia scripta. &c. conferunt tradita per Ioannem Rojam in singularibus fidei, singul. 14. incipien. Edere instrumenta.

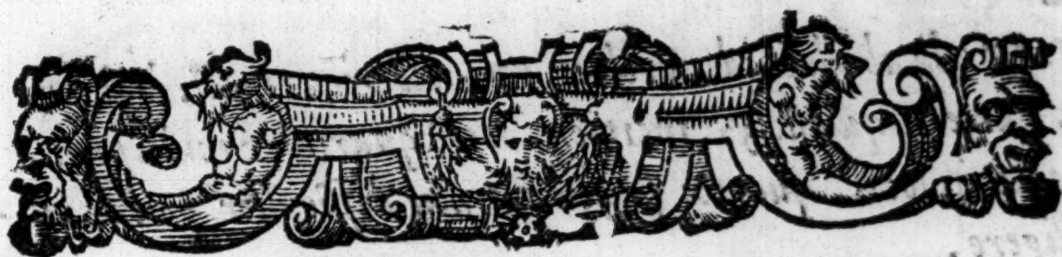
Possunt autem isti magistratus sæculares compelli ad supradicta exhibenda & consignanda per censuram ecclesiasticam, excommunicationem videlicet, suspensionem, aut interdictum, hæc enim nomine censuræ ecclesiasticæ continentur, cap. quærenti. extra de verb. signif.

Sed numquid poterit vice versa magistratus sæcularis compellere iudicem fidei, vt sibi exhibeat aliquas reas, reosve, qui sæcularia delicta commiserunt, vt eos possit iuxta legum ciuilium sanctiones punire? Equidem non potest, quia nulla ei in iudicem ecclesiasticum competit iurisdictio. cum vero iudex ecclesiasticus in suo tribunali delinquentes punierit, tunc iudex sæcularis pro criminibus ad suum forum pertinentibus eosdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium tomo 3. variar. resol. cap. 1. nu. 40.

Atque hæc quæ breuiter tradidimus sunt in hac causa lamiarum ad praxim iudicantium magis necessaria, quæ propterea addere huic Bernardi tractatui visum fuit opportunum.

Franciscus Pegña.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

Visum est non inutile in fine Lucernæ Inquisitorum Bernardi Comensis, adiungere hos duos tractatus domini Ioannis Gersoni, primum de protestatione circa materiam fidei: alterum vero de signis, quibus hæreticalis pertinacia cognosci possit. Habentur quidem duo isti tractatus in primo tomo operum Ioannis Gersoni, sed cum raro illa in manibus hominum versentur, paratiores hic erunt. Sunt autem & fidei iudicibus, & consultoribus sancti officij vtiles, nec iniocundi.

De materia vero primi tractatus, de protestatione videlicet, multi ex his, qui de pœnis hæreticorum disserunt, scripserunt, quorum aliquot hic nominabimus, vt vel hæc ex illis, vel illi ex hic positis, in multis articulis lumen declarationis accipiant.

De protestatione igitur in materia fidei copiose & luculenter disseruit Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum, parte 1. quæstio. 12. Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæstio. 12. idem in eodem tract. quæstio. 29. num. 13. Iacobus Simancas de cathol. institutio. tit. 55. de protestatione. Ioannes Rojas tract. de hæreti. parte 1. num. 61. & De ꝓtestatiõe, qui disseruerint.

X seq. &

seq. & alij ab illo ibidem relati. & Albericus tract. de statutis. parte 4. quaest. 32. incipien. Item quaerit. & multi praeterea varijs locis, quos ex praecitatis non difficulter poteris intelligere.

Pro materia vero secundi tractatus, quos oporteat consulere, in principio eius breuiter indicabo. Vale.

INCI-

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI IOANNIS GERSON DE PROTESTATIONE CIRCA materiam fidei contra hæreſes diuerſas.

PROLOCVS.

Roteſtatio, ſeu reuocatio generalis, aut *conditionalis*, quia quæritur nonnumquam aſſumi tanquam velamen iniqui tatis, & ad excuſandas excuſationes in peccatis, præſertim ab hæreticis: propoſuimus declarare ſub aliquibus conſiderationibus, quid proteſtatio generalis, quid conditionalis reuocatio iuuant, vel importan t: maxime dum in hoc ſacro Conſtantien. concilio ſentimus, quòd hæreſes vt cancer ſerpunt, & ſub huiuſmodi proteſtationibus deliteſcere quærunt; iunctis protelationibus, quæ ſub terminis iuris poſitiui, velut in cauſis profanis ſedulo procurantur: vt non protinus in lucem prodeat veritatis catholicæ ſpecies, atque decus. 2. ad Timot. 2.

FINIT PROOEMIVM.

1 PROTESTATIO *quid sit.*
2 *Credere, & fidem exterius profiteri sub præcepto cadunt.*
3 *Quando quis obligetur fidem profiteri.*

CONSIDERATIO I.

1 PRotestatio circa materiam fidei, de qua sola nunc intendimus, est quædam professio, seu confessio facta exterius, ad ostendendum quid de fide protestans sentiat interius: iuxta illud Apostoli ad Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et sic ad salutem, vt dixerit Christus Luc. 9. Qui me erubuerit & sermones meos, & filius hominis hunc erubescet coram Angelis Dei. Quo contra Matthæo teste dicebat Matt. 10. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.

2 Ex quibus elicitur quòd sicut credere cadit sub præcepto, sic cadit fidem exterius profiteri; semper quidem, sed non ad semper, cum sit affirmatiuum præceptum.

3 Obligat autem semper, & ad semper, dum ex omissione cõfessionis libera dispendium fidei vel salutis detrimentum probabiliter immineret, vt coram tyrannis, coram hæreticis, coram iudicibus, coram populis fides est diuersimode palam cõfitenda, defendenda, testificanda, & ex officio prædicanda. Notetur Augustinus super illud Apostoli, Oportet hæreses esse. 1. ad Corint. 2. Et recitatur 24. q. vlt. cap. fin. Faciunt pro hoc dicta scripturæ Io. 10. 2. Pet. 3. Malach. 2. Ezech. 3. & 33. & alibi sine numero.

1 QVI *protestatur, non infertur errare.*
2 *Mos catholicorum doctorum in protestando.*
3 *Refert scire circa quæ quis protestetur.*
4 *Dubie profitens certam fidem, infidelis est.*
5 *Protestatio seu submissio reuerentialis.*

CON-

CONSIDERATIO II.

1 PRotestatio generalis vel specialis de ipsa fide, non infert quòd protestans errauerit: similiter nec reuocatio conditionalis. Hoc est itaq; perspicuũ. quoniam homo quãtũcunq; fidelis dicere potest: Protestor quòd nihil intendo dicere, nec puto dixisse contra fidem: & si oppositum contingeret vel cõtigisset, illud ex nunc reuoco vel retracto.

2 Sic inueniuntur doctores catholici quandoque dixisse, imo & quotidianus mos apud exercitãtes se in actibus theologiæ scholasticis sic se habet, in quibus frequẽter nullus est, aut fuit de errore notatus, qui sic protestatur, aut reuocat.

3 Nihilominus aduertendũ est, quòd refert ꝓtestari vel cõditionaliter reuocare circa ea quæ clarissime & explicite sunt de fide, sicut ꝙ Deus est omnipotẽs, ꝙ proximus est diligendus: Aliter vero circa ea, quæ disputabilitatẽ, vel difficultatẽ habent aliquã. In primo siquidẽ casu fas est dicere cũ Apostolo ad Gal. 2. Si q̃s vobis aliud euãgelizauerit ẽt Angelus de cœlo, anathema sit. Quo circa veniũt irridẽdi q̃nq;, imo & corripiẽdi nõnulli, qui cõclusiones theologicas posituri, dicũt: Protestor ꝙ nihil volo, vel intẽdo asserere, sed tñ disputatiue loqui; Deinde ponũt talẽ aliquã cõclusionẽ: Deus est omnipotẽs: Deus est trinus & vnus. quasi videlicet cõclusiones tales nõ in certissima credulitate, sed sub ꝓbabilitate tradi possint.

4 Deniq; sic est iudicandum de omnibus, ad quæ profitẽs fidem suã obligatur explicite credere vel ex officio, vel ex eruditione, vel ex diuina reuelatione, vel ex aliquo tali modo: Alioquin sicut dubius in fide, infidelis est, sic & dubie profitens certam fidem. Cap. dubius. de hæret.

5 Neque tamen negandum est quin protestatio seu submissio reuerentialis fieri possit: sicut egit Apostolus conferendo Euangelium suum, de quo per reuelationem certus erat, cum Petro & alijs Apostolis, quibus tamen oppositum si fieri potuisset dicentibus nequaquam credidisset. Ad Galat. 2.

Pro-

1 *PROTESTATIO generalis, & conditionalis, cum errore esse possunt.*
1 *Hæreticorum solitæ protestationes.*
2 *Credens in generali & errans in particulari pertinaciter, vt iudicetur.*

CONSIDERATIO III.

1 PRotestatio generalis de fide, stat cum errore particulari, circa eam: & similiter conditionalis reuocatio. Vidimus hoc & videmus in ipsis hæreticis, qui errant videlicet pertinaciter contra fidem, circa ea quæ tenentur explicita fide tenere, exterius profiteri; quorum nihilominus vox ista est: protestor quòd esse volo bonus catholicus, & si scirē aliquid esse contra fidem, illud statim uellem reuocare. sic Arius, sic Sabellius, sic hæretici nostri temporis plerumque dixerunt; quos tamen damnatio iudicialis interemit vel perdidit.

2 Datur ad considerationem hanc ratio talis: quia stat quòd aliquis credat aliquid in generali: vt quòd fides catholica vera est, & pro hac mori vellet, qui nihilominus in speciali credit de aliqua veritate catholica quòd non sit de fide, errans pertinaciter circa illam. Simile dicit Aristoteles quòd contingit aliquid scire in generali, & illud vel nescire, vel de illo dubitare in particulari. Exemplum est de ista: Omnis mula est sterilis, hoc animal non est sterile: demonstrata mula, quam aliquis putat esse prægnantem ob turgidum ventrem: & nescit, vel non aduertit eam esse mulam. & ita sicut in hoc casu iste nescienter errat, sic & alij de quibus loquimur dicuntur nescienter hæretici, prout infra docebimus.

1 *PROTESTATIO generalis aut conditionalis non tuetur errantem pertinaciter.*
2 *Errans sollicite debet quærere veritatem.*
3 *Sacra scriptura certa est regula fidei.*
4 *Faciens contra suam protestationem, non iustificatur.*
5 *Protestatio generalis stare potest cum infidelitate.*
6 *Redeuntes ad Ecclesiam dant libellos suæ fidei.*

Confes-

7 *Confessio sacramentalis, an sufficiat sub conditione.*
8 *Intellectus cuiusdam auctoritatis B. Gregorij.*
9 *Nescienter hæreticus deponat conscientiam.*

CONSIDERATIO IIII.

1 PRotestatio generalis de fide non sufficit ad purgationem errantis pertinaciter: sic nec conditionalis protestatio. Sequitur hoc ex præcedenti.

2 Cuius etiam ratio talis est: quia debet errans particulariter & explicite circa ea quæ sunt fidei, quærere cauta sollicitudine veritatem fidei, & obedire quæsitæ, ac sufficienter edoctæ, tam credendo interius, quàm exterius profitendæ. alioquin ostendit se non paratum corrigi.

3 Ostendit quoq; se nõ credere sacræ scripturæ catholicæ, dũ non credit eis, quæ sufficienter contineri monstrantur in eadẽ scriptura formaliter, vel in consequentia euidenti, seu certa: quoniam si non corrigitur per hanc regulam scripturæ, nihil reliquum est per quod ad viam veritatis reducatur, secluso miraculo:

4 Denique talis protestans seu conditionaliter reuocans, dũ facit vel dicit oppositum suæ protestationis ac reuocationis, patet ipsum non inde iustificari, sed magis infici: cum sit ipse sibimet contrarius.

5 Rursus talis alios per huiusmodi protestationes & reuocationes ab errore non reuocat: neque scandalum datum tollit: neque captiuat intellectum sub Deo in obsequium fidei. Stat enim talis protestatio cum infidelitate: cum scandalo: cum tumore & arrogantia.

6 Propterea statutum inuenitur in sacris canonibus †, quòd errantes dum correcti recipiebantur, dabant libellum suæ confessionis absolute de fide, & abiurationis de errore.

† cap. saluberrimum. 1. q. 7.

7 Recte quidem sicut & in foro pænitentiali non sufficit sub conditione facta confessio, dum aliquis scit vel scire debet absolute quod peccauit. secus vbi non habetur certitudo. sed scrupulus aliquis timidus, & vacillans nesciens si hoc fecit, vel

cit, vel malo modo fecit. quemadmodum circa cogitationes carnis, quas incontinens sensit, trepidat vel ignorat si consentit. quo casu sufficit conditionalis confessio & salua veritate
8 doctrinæ Gregorij: Bonarum mentium est, inquit, agnoscere culpam, vbi culpa non est. hoc est pænitentiã quasi pro culpa recipere, quasi reus esset.

9 Sed opponitur contra considerationem de nescienter hæretico, qui mentiretur contra conscientiam si reuocaret. Responsio plana est: quia tenetur consciẽtiam deponere, ex quo supponitur quòd pertinax est. secus vbi quis errat non imputabiliter: Quia pro tunc non tenetur conscientiam dimittere, sed bene postmodum dum mouetur legitime. Facit pro consideratione Calixtus sicut habetur extra de pæniten. & remis. c. 1. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, nec sub conditione.

1 *Protestatio generalis, & conditionalis reuocatio quando tueantur errantem.*
2 *Exemplum huius considerationis.*
3 *Ignorantia probabilis excusat errantem.*
4 *Aduerbium veraciter, cur positum in hac consideratione.*

CONSIDERATIO V.

1 PRotestatio generalis, & cõditionalis reuocatio veraciter factæ sufficiunt ad excusationem, aut purgationẽ, dũ protestans & conditionaliter reuocans errant circa ea, quæ non tenentur explicite credere, vel absolute confiteri.

2 Declaratur hoc in illis qui promptum habent animum statim obediendi veritati cognitæ: vt si theologus aliquis, vel nõ theologus erraret circa vnam propositionem in Biblia positam: Exempli gratia, quòd Samuel vnxit in regem ipsum Saul: vel quòd Dauid fuit Pastor ouium: non ideo diceretur statim hæreticus, quia forte numquam vidit vel audiuit textũ illius scripturæ: sed postquam ostenditur in textu sic haberi, continuo credit & assentit, & ita protestatio & conditiona-

lis reuo-

lis reuocatio saluant eum, ne pertinax esse, vel fuisse condemnetur.

3 Præsertim dum de ignorantia sua potest afferre sufficiens documentum, alioquin sorte iudicaretur apud homines pertinax fuisse: apud Deum vero maneret innoxius.

4 Propterea positum est in consideratione hoc aduerbium, veraciter, per quod excluduntur, qui non ex animo, sed ficte & inaniter protestantur diffidentes in semetipsis corde, voce, & opere.

1 *PROTESTATIO generalis dicentis, sufficit mihi fides Ecclesiæ, &c. non semper tuetur protestantem.*
2 *Quale symbolum Christianis non sufficiat.*
2 *Symbolum Apostolorum explicite credendum est.*
3 *Communiter publicata apud Christianos ignorare non licet.*
4 *Quibusdam incumbit multiplici ratione fidem habere explicitam de pluribus rebus.*
5 *Prælatorum partes quales.*
6 *Doctores Theologi non facile præsumuntur quædam ignorare.*
7 *Quidam etiam ex laicis multa de lege diuina scire debent, & quare.*
8 *Nemo quæ sunt officij sui præsumitur ignorare.*
9 *Ex donis gratuitis quandoq; consurgit obligatio ad credendum explicite.*
10 *Errant qui putant se in fide implicita tutos esse, cum explicitam habere debeant.*
11 *Maiores magis explicite credere debent.*

CONSIDERATIO VI.

1 PRotestatio generalis de fide, qua dicũt aliqui; sufficit mihi fides Ecclesiæ: sufficit quòd saluer in fide parentum: sufficit mihi dicere: Credo in Deum: nõ saluat semper huiusmodi protestantes, etiã si non errant. Deducitur hoc quia nõ sufficit sola fides generalis & implicita, sed explicita requiritur; apud istos quidem minus, apud alios amplius. vnde symbolum generale apud omnes capaces rationis est illud, quòd posuit Apostolus ad Heb. 11. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit.

2 Porro apud Christianos, quibus facta est apertior reuelatio de credendis non sufficit hoc symbolum, sed debent explicite credere symbolum Apostolorum & illud addiscere protinus vt veniunt ad annos discretionis; sicut ab initio dum baptizabantur adulti, fiebant prius catechumi profitentes explicite fidem suã quemadmodum pro paruulis patrini nunc respondent.

3 Deinde sunt multa de fide per vniuersos pene Christianos promulgata in prædicationibus, in picturis, in mutuis relationibus seu collationibus, in obseruationibus authenticis celebritatum Sanctorum, & ita de reliquis. Hæc autem talia quæ publice fiunt, non est licitum (sicut dicit canon) ignorare. Nõ enim excusarentur laici si non crederent infernum esse: si non bonos Angelos: si nõ malos: si non Sanctos & Sanctas: si non præterea decem præcepta legis iuxta planum & textualẽ eorum intellectum, vt quòd nõ est idololatrandum: quòd nõ periurandum: quòd non occidendum: quòd non furandum: quòd non mœchãdum, & ita de reliquis primis impressionibus, legibus, ac inscriptionibus naturæ, quas nemo capax rationis, maxime postquam sibi traditæ sunt per doctrinam, permittitur ignorare.

4 Amplius vero sunt alij, quos vltra simplices & commune vulgus hominum necesse est habere fidem explicitam de plurimis, multiplici & specialiter quadruplici ratione: Primo propter officium pastorale super alios, vt pascant eos in fide & doctrina, & ab hæreticorum argutijs sapienter defendant. Constat enim quòd aliqui sunt in ecclesia ad hoc obligati ex officio: alioquin non esset sufficienter instituta.

5 Isti autem sunt Prælati iuxta quòd profitentur vtrumq; se testamentum scire, quod & Apostolus sæuius explicuit dum Timotheũ & Titũ charissimos discipulos instrueret, & alios Actuum 20. dicens: Attẽdite vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus Epos, regere Ecclesiam Dei, &c.

6 Deinde secũdo sunt doctores in sacris litteris professores, quos ignorantia nõ potest excusare, quin sciant explicite plurimas

rimas

rimas veritates contentas in Biblia, & alias ex eis deductas: Alioquin doctoris nomen & gradum damnabiliter & inexcusabiliter vsurparent.

7 Proinde sunt alij de statu etiam laicali, quos oportet multa scire de legibus diuinis præceptorum moralium de articulatim & explicite propter susceptum ab eis officium: vt quia rectores populorum: quia iudices eorum: quia consiliarij, vel assessores sunt eorumdem rectorum & iudicum in causis varijs criminalibus atque ciuilibus. quod animaduertens Salomon petiuit a Domino cor docile & intelligens ad faciēdum iustitiam, & ad faciendum iudicium. Lib. 3. Reg. c. 3.

8 Est itaque regula, quòd nullus ea quæ sunt officij sui permittitur ignorare. quæ regula respicit, ne dum Prælatos maiores, aut Principes superiores, sed minores & inferiores in vtroque statu clericali: vt sunt Curati & Confessores in foro *pænitentiæ: & in statu laicali,* vt Præpositi vel Balliui.

9 Postremo consurgit quarto generalis obligatio ad credulitatem aliquorum explicitam, non ex solo gradu hierarchico, sed ex alijs donis gratuitis, vt sunt viuacitas ingenij naturalis, vt iudicium solers, vt vis gnomica vel Epyeikes, vt particularis eruditio, vt vehemens applicatio ad scripturas sacras canonicas vel ciuiles: hic enim veritatem habet illud Gregorij: Tantum ab vnoquoque dominus exigit, quantum dedit.

10 Quò fit vt perspicua sit consideratio, quæ dicta est aduersus reprobam nōnullorum desidiam vel taciturnitatem; quæ dum fides confitenda venit explicite se in implicita latere tutos putant. aut quæ talentum multiplicis doni naturalis, vel gratuiti, quòd multiplicandum susceperant a domino spiritualibus incrementis defodiunt in terram superuacuæ, vel noxiæ curiositatis temporalis sibi blandientes, quòd in fide non errant, quippe de ea nihil sciunt, curant, vel interrogant.

11 Notetur pro consideratione sanctus Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 6. explicatio, inquit, fidei ad inferiores homines oportet quòd veniat per maiores. quod probat auctoritate Dionysij concludens, quòd oportet eos pleniorem habere noti-

tiam de credendis, & magis explicite credere.

1 *PROTESTATIO generalis, seu conditionalis reuocatio quos non tueatur vt in hac consideratione.*

1 *Ignorantia crassa, affectata, vel supina non excusat.*

2 *Hæretici non habent zelum secundum scientiam.*

CONSIDERATIO VII.

1 PRotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio, quæ dicitur ab aliquibus pertinaciter errantibus: Si hæc veritas mihi nota esset, scit Deus, quòd libenter eam corde crederé ad iustitiam, & ore confiterer ad salutem: non excusat tales apud Deum, vel homines. Fundatur hoc super illud Euangelij: Ecce venit hora, & nunc est, vt omnis qui vos interficit, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sic Apostolus prius errans in Christianorum persecutione, iudicabat de seipso. Sic ad Iudæos loquens dicit: Et nunc scio fratres, quòd hæc per ignorantiam fecistis. quos tamen non excusabat de nece Christi; dum alibi dicit: Ignorans ignorabitur. Erat quippe iuris ignorantia affectata, crassa vel supina.

Io. 16. — Act. 3. — 1. Cor. c. 14.

2 Sic hæretici dum se morti tradunt pro defendendis erroribus suis, arbitrantur se catholicos & mereri: habent quippe zelum prout dat aliquibus testimonium Paulus, sed non secũdum scientiam: quare non secundum scientiam? Nimirũ quia scientiæ Dei (quæ est scriptura sacra) suam sophisticam scientiam sic præponunt, quòd eidem nolunt esse subiecti: quamuis aliter sint sibimet conscij, non tamen in hoc iustificati: quia mentitur iniquitas sibi.

1 *PROTESTATIO aliquem quandoque excusat in foro exteriori, non tamen in interiori.*

2 *Qualia iudicia Dei, & qualia hominum.*

3 *Qualiter probet quis quòd non fuit pertinax.*

3 *Ignorantiam allegans eam probare debet.*

CON-

CONSIDERATIO VIII.

1 PRotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio quandoque sufficiunt excusare protestantem apud forum exterius, quem non excusat in interiori foro Deus, & econtra.

2 Consurgit hæc varietas, quoniam aliter iudicat Deus, aliter homo; Deus inspicit corda, & scit quid intus agatur conformiter ad protestationem seu reuocationem, aut difformiter ad eam: humanum vero iudicium id spectat, quòd foris est, & vnde certificari potest per signa, testes, voces, & opera. Quò fit vt vere credens interius & explicite quandoque non possit hoc ostendere contra testes & signa: aliquando autem fit è contra, vt qui veraciter est hæreticus in corde ille humano testimonio per allegationem ignorantiæ, vel aliter catholicus censeatur & absoluatur.

3 Qualiter autem debeat aliquis probare quòd non fuit pertinax per allegationem ignorãtiæ vel simplicitatis, hoc magis iuribus positiuis cautum est, quibus inter cetera dicitur, quòd allegans ignorantiam probare debet illam. Tradunt similiter quibus argumentis, testibus, & iudicijs possunt & debent iudices ecclesiastici pertinaciam conuincere præsentem vel præteritam in errante.

1 *ABSOLVTA & particularis reuocatio requiritur ad tuendum particulariter errantem.*

1 *Idem si ita non faciat, pertinax censetur.*

2 *Nulla communis reuocatio excusat particulariter errantem.*

3 *Specialiter errans, & non reuocans specialiter, non quærit cauta sollicitudine veritatem.*

CONSIDERATIO VIIII.

1 PRotestatio specialis de fide sicut & absoluta reuocatio de errore, requirũtur ad iustificationẽ illius, qui particularẽ errorẽ absolute tenuit in verbis & in factis: quòd si legitime monitus facere renuit, ipse pertinax censendus est.

Osten-

2 Ostenditur prima pars tali ratione: Nulla protestatio, seu reuocatio, quæ communis est omnibus catholicis, sufficit ad iustificationem errantis in fide particulariter & explicite, dum hoc scit aut scire debet: quoniam non est idem iudicium de catholico & errante, sicut nec innocente atque peccatore respectu confessionis sacramentalis: Constat autem protestationem generalem, cum reuocatione conditionali ab omnibus catholicis, sine mendacio, sine diffamatione fieri posse: Requiritur igitur pro errantibus specialior reuocatio.

3 Altera pars manifesta est, quia talis non ostendit se quærere cauta sollicitudine veritatem; sed forte quadam dissimulatione palliata, velamine reuocationis huiusmodi conditionalis, quæ ad veritatem non est nisi quædam protestatio fidei generalis & non proprie reuocatio. quia conditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictum est superius consideratione 4. circa finem.

1 PROTESTATIO *particularis de fide non tuetur eum qui fuit hæreticus, licet nunc tueatur.*
2 *Qui legitime admonitus non deserit errorem, pertinax est.*
3 *Qui fuit hæreticus declarari potest fuisse talis, quamuis emendetur.*
4 *Ecclesiæ misericordia.*
5 *Qualis excusatio non prosit ei qui fuit hæreticus.*
6 *Qualiter nouæ declarationes fieri contingant de aliqua hæresi.*
7 *Declaratio alicuius propositionis facta per inferiores, qualiter obliget.*
8 *Semel diffinitum iterum diffiniri non debet.*
8 *Sæpe contingit, aliquid esse credendum explicite, quod sufficiebat prius implicite credere,*

CONSIDERATIO X.

1 PRotestatio catholica de fide, cum reuocatione particulari & absoluta de errore, licet iustificet errantem, quòd modo non sit habendus pertinax aut hæreticus, non absoluit tamen quando talis extiterit.

2 Præsupposita notorietate primæ partis in vtroq; foro Dei & hominis, quia talis corrigitur & obedit veritati, neque tenet plus

net plus errorem, quem deserit per absolutã reuocationem; deducitur altera pars: constat itaque hoc solo priuari Deum facere, scilicet præteritum non fuisse, vt notat Hieronymus & Salomon. Quisquis igitur fuerit de præterito sic adhærens errori suo, cuius oppositum tenebatur explicita fide tenere aliquo modorũ prætacto, quod persistebat in illo errore monitus etiam legitime vel edoctus, seu fraternaliter, seu doctoraliter, seu iudicialiter, per scripturam sacram, per rationem euidentem, aut aliter: talis vere fuit pertinax in errore, & ex consequenti nedum hæreticans, sed hæreticus.

3 Propterea quantumlibet emendetur, nunc potest declarari fuisse talis, atque hæreticorum pœnis subijci, sub perpetua carcerali custodia, vel aliter, sublatis sibi quibuslibet dignitatis, officij, vel honoris insignibus.

4 Solet tamen apud Ecclesiam misericordia superexaltare iudicium, præsertim humilitate reuocantis errorem sponte, palam, & absolute prospecta.

5 Quòd si dixerit ꝓtestans huiusmodi: Ecce paratus fui semper audire Ecclesiam: audire determinationem sedis Apostolicæ, vel sacri Concilij qualiter accusor nunc de pertinacia circa doctrinam aliquam priusquam fuerit hoc modo declarata, diffinita, & iudicata? quid enim mihi de inferioribus iudicibus, quid de doctoribus, & errorum diffinitoribus, quibus obedire nequaquam astringor, vt qui subiectus eis non sum: sed prælatus, vt ipsi: doctor, vt ipsi? Sic blanditur pertinax arrogantia sibi, sic se fallit, & alludit, tamquam videlicet nihil explicite credendum sit, nisi Papa prius, nisi Cardinalis illud sub præcisa verborum forma sentẽtialiter damnauerint.

6 Est itaque longe aliter iuxta deductionẽ illorum, qui probant nullam inueniri posse nouam hæresim: quia quæcunque detur illa prius erat scripturæ sacræ cõtraria, ab ipsaque dãnata: sicut modo dicente Augustino, si quid noxium est, hoc scilicet in scriptura sacra damnatur. fatemur nihilominus posse fieri declarationem nouam; tam doctrinaliter, quàm iudicialiter de aliqua hæresi, quod scripturæ sacræ repugnans est.

quæ

quæ declaratio & si fieri habeat principaliori ac superiori auctoritate generaliter obligante per sedem Apostolicam & sacrum Concilium : fit nihilominus quotidie legitima declaratio talis per doctores & expositores sacræ scripturæ, ac per Prælatos inferiores: quos oportet explicite multa scire ad instructionem populi sui.

7 Hæc autem declaratio, & si non obliget, vt præcise talis est alienos, obligat tamen vt conuincitur esse facta conformiter ad sacram scripturam, quæ est antecedens, quo concesso, si consequentia negari rationabiliter nequit, cõcedenda est cõsequenter explicita conclusio, quæ declaratur & infertur: quoniam ex veris non sequitur nisi verum. Itaque si quis diceret, ꝙ Christus non habuit neruos: aut quòd omnis puer non baptizatus, potest licenter occidi: aut quòd pro bono cõmuni licitum est falsum dicere. Talis perseuerans post declarationem sufficientem sibi factam, non excusaretur a pertinacia, quantumcunque clamaret, peto *iudicium Ecclesiæ*, vel sacri Concilij, huic me submitto, hanc audio.

8 Potest equidem tali dici, quod actum est ne agas: quod iã diffinitum est, diffiniendum non expectes: diffinitũ inquã & si non in eadẽ verborũ forma, tamẽ in effectu & in sententia: Vnde fit vt aliquis vno tempore teneatur aliquid explicite credere ad quod prius fides implicita satis erat, secundum Thomã 2.2. quæst. 2. vbi loquitur de credẽdis implicite vel explicite.

1 *ERRANS in fide nescienter non tenetur necessario protestari.*
2 *Nec incurrit in pœnas hæreticorum.*
3 *Sanctus Augustinus multa retractauit.*
4 *Differentia multiplex inter nescienter & scienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos.*
4 *Ea differentia consistit in crimine: in modo, in pœna.*
5 *Quadruplex modus errandi in fide, & primus declaratur.*
6 *Secundus modus errandi in fide.*
7 *Errantes in his quæ non tenentur explicite credere, bifariam poßunt se habere. & hic continentur tertius & quartus modus errandi in fide.*
8 *Modus errandi diuersus.*
9 *Qualiter detegatur pertinacia.*

Diuersi-

10 *Diuerſitas in crimine circa errantes.*
10 *Item diuerſitas in pœna circa eoſdem.*
10 *Conſuetudo theologorum Pariſien. in proteſtando.*

CONSIDERATIO XI.

1 PRoteſtatio ſpecialis de fide, vel abſoluta reuocatio ſpecialis de errore, non debet fieri neceſſario dum quis errat neſcienter in fide.

2 Conſtat itaque quòd nullus mentiri tenetur. hic autem neſcienter errans, ſi ſe diceret errare, mentiretur ſtante tali conſcientia. Talis præterea pœnas hæreticorum, vel infamiam etiam poſteaquam deprehenditur erraſſe; & abſolute reuocat, non incurrit.

3 Patuit hoc in Auguſtino, qui multa prius neſcienter errata poſtmodum abſolute correxit ſub nomine retractationis, vel aliquo tali modo loquendi, qui reuocationem denotabat, vtendo talibus verbis: temere dictum eſt; minus conſiderate dictum eſt; hoc improbo, hoc non approbo; hoc mihi non placet. Notetur ad hoc idem Auguſtinus ad Vincentium 34. q. vlt. cap. finali. & Gelaſius ibidem q. 2. c. negatur.

4 Elicitur conſequenter ex iſtis differentia multiplex inter ſcienter & neſcienter errantes, & inter ſcienter & neſcienter hæreticos: & hoc quo ad tria quæ ſunt, crimen, modus, & pœna, iuxta quod notetur dictum Auguſtini 24. quæſt. 3. cap. dixit Apoſtolus. vbi ait: Qui ſententiam ſuam quamuis falſam aut peruerſam, nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quam non audacia ſuæ præſumptionis cœperunt, ſed a ſeductis atque in errore lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta ſollicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint; nequaquam ſunt inter hæreticos reputandi.

5 Vnde colligitur, quòd quadruplex eſt modus errandi circa fidem; Vno modo credendo, quòd fides catholica ſit falſa, aut ſcriptura ſacra; & ſic errans dicitur ſcienter hæreticus, quia non eſt paratus corrigi, cum neget regulam, per quam habet dirigi ſeu reuocari.

6 Poteſt alio modo quis errare credendo generaliter, quòd fides catholica ſit vera, ſed æſtimat aliquam eſſe fidem catholicam, quæ in veritate non eſt catholica; ſicut Ariani recipientes ſcripturam ſacram, ſed ad ſenſum peruerſum; qui ſectam ſuam ſolam putabant eſſe catholicam, hi ſunt neſcienter hæretici. Errant autem præcedentes in vtroque modo contra fidem, quam explicite credere tenentur.

7 Sunt alij circa fidem errantes in his quæ non tenentur pro tunc explicite credere, & hoc dupliciter: Vno modo pertinaciter quia non parati ſunt corrigi, ſed propter ſuperbiam ſuã, aut aliter proprium defendunt errorem. Altero modo dum parati ſunt corrigi protinus agnita veritate, quia non pertinaci animoſitate defendunt errorem, ſed ex ſola ſimplicitate, vel ignorantia ſunt in errore. Ceterum inter hos quatuor modos primi magis peccant, quàm ſecundi: & ſecundi ꝙ tertij.

8 Modus errandi ſimiliter diuerſus eſt: *quoniam in duobus* primis error inuenitur, *quem tenentur explicite diſcredere* & diffiteri: tertij vero pertinaciter errant in illo, cuius oppoſitum pro tunc non tenentur explicita fide tenere, ſed implicita. ſed quia renuunt corrigi, dicuntur hæretici.

9 Qualiter vero deprehendatur aut cognoſcatur talis pertinacia, declaratur ſummatim in alijs duodecim conſiderationibus, quæ ad hanc vnam reducuntur hic ab Auguſtino poſitam, quòd tales non quærunt cauta ſollicitudine veritatem; ſed eius declarationi reſiſtunt omiſſiue vel commiſſiue varijs modis per ſe vel alios, verbis aut factis, iudicialiter, aut extraiudicialiter, terroribus, aut muneribus, minis, aut blanditijs, propter deprauationem affectus, cauſa alicuius commodi tẽporalis aſſequendi, vel incommodi deuitandi, circa diuitias, delitias, & honores.

10 Habemus in his tripliciter errantibus diuerſitatem in crimine & in modo. pœna ſimiliter diuerſa eſt quo ad aliqua. Nihilominus tertij punientur ſicut duo primi, ſi iudicialiter euocati ſe corrigere, ſi errorem abſolute reuocare, ſi veritatem oppoſitam profiteri noluerint: quia relinquuntur curiæ

ſæcula-

sæculari: aut si se correxerit, pænitẽtiæ salutari. At vero quarti, quia non iungunt errori suo pertinaciam nunc vel antea, quamuis sint corripiendi per reprobationem erroris, ipsi tamen nequaquam sunt pœnis hæreticorum plectendi, nec infamia notandi: siicut apud scholasticos theologos in præclara vniuersitate Parisien. frequenter obseruatur; quos protestatio generalis & cõditionalis reuocatio iuuit ad hoc ne de pertinacia notarentur, iuncta humilitate, qua protinus reuocãt errorẽ ne dũ conditionaliter, sed absolute: quæ reuocatio sufficit magistris ad purgationem, nec ab actibus studij legitimis exercendis vel consequendis reuocantes ob inde repellũtur.

1 PROTESTATIO *generalis non liberat interdum protestantem à suspicione hæresis.*
2 *Leuis hæresis suspicio vnde nascatur, & quis dicatur leuiter suspectus.*
3 *Vehemens suspicio hæresis vnde proueniat, & quis sit dicendus vehementer suspectus.*
4 *Suspicio violenta vnde nascatur, & quis dicatur violenter suspectus.*
4 *Possibile est violenter suspectum, in corde fidem catholicam retinere.*
5 *Violenter suspectus qualiter se possit excusare.*
6 *In suspicionibus assumendis multæ circunstantiæ sunt considerandæ, & quæ illæ sint.*

CONSIDERATIO XII.

1 PRotestatio generalis aut cõditionalis reuocatio nõ obstat quin sic protestans aut reuocans dici possit suspectus de hæresi quandoque leuiter, quandoque vehementer, aliquando violenter.

Patebit hæc consideratio per præcedentes, si docuerimus quis est dicendus de hæresi, vel leuiter, vel vehementer, vel violenter suspectus. Et hoc aliàs latiori sermone declarauimus, nunc summatim repetatur.

2 Itaque suspicio leuis prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur coniectura, qua cõcludi potest non quidẽ frequẽter, sed raro seu contin-

genter vt in paucioribus, quòd talia agens vel dicens est hæreticus. Itaque consequentia leuis est & topica, sicut argueremus: Petrus non venit ad ecclesiam in solemnitate natiuitatis beatæ Mariæ Virginis: ergo non bene sentit de ea. vel sic: Petrus assumit nomen Dei frequenter in vanum, deierans & negans eum: ergo non bene credit de eo.

3 Porro vehemens suspicio prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur argumẽtum concludens frequenter & vt in pluribus, quòd talia agẽs vel dicens est hæreticus: vt si quis neget explicite, palam, & publice ea quæ debet ex officio scire plusquam alij, quamuis possit in rei veritate negatio talis ex ignorãtia prouenire, vel animi leuitate, non ex hæretica prauitate.

4 Dicimus demum suspicionem esse violentam, quæ sumitur ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis concludi *solet efficaciter, & vt semper*, quòd *talia* agens vel dicens est hæreticus: quemadmodũ si quis prædicet publice quòd Christus non fuit verus Deus; quòd Deus nõ est diligendus super omnia; quòd licitum est passim homines occidere sicut bestias, quòd iuramenta non sunt tenenda: aut si patenter adoret sepulchrum Machometi vel si deferat habitum Iudæis appropriatum, non quidem ioco faciens hoc, sed serio. Constat nempe quòd possibile est *talia* facientem vel agentem tenere veraciter interius fidem catholicam; Sicut de Salomone idololatrante, & de Marcellino idolis sacrificante dicunt multi quòd neuter eorũ fuit hæreticus in mente. Nihilominus ecclesia de exterioribus iudicans, non de occultis, arguet in talibus violentam præsumptionem, & secundum eam feret iudicium, exemplo Salomonis de meretricibus 3. Regum 3.

5 Et hoc nisi talis violenter suspectus se legitime purgauerit allegando vel ignorantiam, vel timorem, vel fictionem, vel aliquid huiusmodi paratum corrigi se demonstrans.

6 Quo circa patet valere plurimum circa suspiciones huiusmodi assumendas pro argumentis, considerare consuetudines pa-

nes patriarum, locorum, temporum, personarum modos, & indicia. Euenit quippe quòd verbum vnum dabit suspicionē hæresis in vno loco, vel in vna persona, quod in alio loco vel persona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus & despiciētibus Deum quotidianis verbis in certis partibus, quod in alijs partibus multis horridum iudicaretur, & hæresi proximum.

Has interim considerationes duodecim posuisse velut in transcursu suffecerit 29. mensis Octobris anni 1415. in ciuitate Constantien. vbi sacrum agebatur generale Concilium. præstante eo, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

IN TRACTATUM SEQUENTEM de signis, quibus solet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci

BREVIS ANNOTATIO.

De pertinacia, & hæreticis pertinacibus, seu impænitentibus copiose agit Eymericus in directorio inquisi. par. 2. quæst. 40. Repertorium inquisit. verbo, pertinax. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 9. de iusta hæreticorum punitione. Iulius Clarus §. hæresis. versi. & nota. Albertinus tract. de agnosc. asser. quæst. 3. Simancas de catho. insti. tit. 48. de pertinacibus, Bernardus Comensis in Lucerna inquisito. verbo, pertinax. & alij quos retuli apud Eymericum in Direct. inquisit. parte 2. super quæst. 40.

Iam quot & quibus modis (quod est huius tractatus proprium) aliquis de hæresi accusatus, de pertinacia conuinci possit, copiose docet Arnaldus Albertinus in præcitato tract. de agnoscen. asser. q. 30. eum omnino videto.

Sequun-

SEquuntur duodecim considerationes secundum totidem signa, quibus solet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis: præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio vel ratio.

1 PERTINACIA *quid sit, & in quo consistat.*
2 *Pertinax quis dicatur.*
3 *Multiplex pertinaciæ signum.*

CONSIDERATIO I.

1 PErtinaciæ propria ratio, quæ errantem in fide, seu hæreticantem efficit hæreticum, cōsistit in deprauatione voluntatis per superbiam, aut aliud officium, dū non vult errans cauta sollicitudine quærere veritatem: aut dum perspectæ monstatæque renuit assentire, vel errorem dimittere.

2 Dicitur enim pertinax secundū Isidorū, quasi imprudēter tenax, qui persistit in illo scilicet quod deberet dimittere.

3 Ceterum pertinaciæ signum exterius multiplex inuenitur: Secundo, cum quis sustinet excommunicationem vltro, nec potest se sufficienter excusare. Et hoc sumitur ex iuris præsumptione.

Tertio alterū, citatus pro leui super fide etiam suspicione iudicialiter renuit comparere, vel respondere, & amplius si fit præsumptio vehemens, aut violenta: & hoc similiter oritur ex iuris fictione.

Quarto, alterum est pertinaciæ signum, dum quis asserit & defendit errorem, cuius oppositam veritatem tenetur explicita fide tenere. Tenetur inquam vel ex publica obseruatione, vel ex communi doctrina Ecclesiæ, vel ex officio seu statu suo, vel ex informatione sufficienti, vel ex naturali iudicio rationis,

tionis, quemadmodum quilibet capax rationis tenetur explicite credere ne dum articulos fidei ſi ſit Chriſtianus, ſed etiã principia legis naturalis, quæ ſunt de primis impreſſionibus, & inſcriptionibus indelebilibus, vt ſunt præcepta Decalogi, recepta ſecundum planum & vſitatum intellectum apud omnes vtentes ratione non deprauata in quacumque lege.

Quinto, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis veritatem fidei nedum non quærit cauta ſollicitudine, ſed declarationem eius impedit, ne veniat ad lucem, maxime ſi concilium fidei ſpeciale vel generale propter hoc in ſe vel in ſuis impedit directe vel indirecte moleſtat atque perſequatur.

Sexto, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis veritatẽ Eccleſiæ docentes ſeu determinantes odire ſe monſtrat, & perſequi verbis, atq; factis, etiam ſi dicat, ſeu proteſtetur ſe velle tenere quod Eccleſia tenet, vel determinabit & quod paratus eſt ſtare iuri, quia ſi facta contradicant, hoc eſt, æquitas ſimulata, quæ duplex eſt iniquitas, ſolent etiam quantũlibet hæretici taliter proteſtari ſe catholicos eſſe, quod eos ab hæreſi non excuſat, &c.

Septimo, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis negat veritatem, quam prius docuit, vel confeſſus eſt, nec eſt probabile quòd ſit etiam oblitus, quoniam ſecundum iura primo dicto credi debet.

Octauo, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis petit declarationem veritatis à peritis doctoribus ſeu iudicibus, quæ dũ facta eſt, nihilominus repudiat, nulla penitus aſſignata rõne.

Nono, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis potens commouet ſeditiones, ſuſcitat bella in populis & regnis, ideo quia facta eſt alicuius veritatis catholicæ declaratio, vel erroris reprobatio, &c.

Decimo, alterum pertinaciæ ſignũ, dum quis iurat ſe malle mori quàm contra honorem ſuum quicquam permittere fieri, vel errorem aliquem reuocare; ponit enim obicem primæ atque veritati.

Vndecimo, alterum pertinaciæ ſignũ, dum qui s fouet er-

rantem & defendit iudicialiter vel extraiudicialiter sciens nihilominus aut scire debens hunc errare.

Duodecimo, alterũ pertinaciæ signum, dum quis non resistit erroribus dum potest & debet: debet inquam vel ex officio, sicut iudex, vel ex fraternali charitate, sicut vniuersi: quoniam agentes & consentientes, secundum Apostolum, pari pœna puniuntur. consentiunt autem qui alios dum possunt, (vt dicit canon†) ab errore non reuocant. Denique ista latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, secundum quæ signa poterit applicatio particulariter fieri, &c. Expliciunt duodecim considerationes secundum totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio, vel ratio.

Ad Ro. 1.

† Ca. 2. de hære. c. error. 83. distin.

REPER-

REPERTORIVM HVIVS OPERIS.

rantem & defendit iudicialiter vel extraiudicialiter sciens nihilominus aut scire debens hunc errare.

Duodecimo, alterũ pertinaciæ signum, dum quis non resistit erroribus dum potest & debet: debet inquam vel ex officio, sicut iudex, vel ex fraternali charitate, sicut vniuersi: quoniam agentes & consentientes, secundum Apostolum, pari pœna puniuntur. consentiunt autem qui alios dum possunt, (vt dicit canon†) ab errore non reuocant. Denique ista latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, secundum quæ signa poterit applicatio particulariter fieri, &c. Expliciunt duodecim considerationes secundum totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio, vel ratio.

Ad Ro. 1.

† Ca. 2. de hære. c. error. 83. distin.

REPER-

REPERTORIVM HVIVS OPERIS.

a Et est

 causam

Commit-

Defen-

b Quando

Inqui-

nihil

sunt

Præsu-

vel

 corpo-

Tales

sed

Tortu:

quod

Vel

FINIS.

FINIS.

Series chartarum.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ, abc.

Omnes sunt Quaterniones c Sexternio.

ROMAE,

Excudebat Vincentius Accoltus.

M. D. LXXXIIII.

Series chartarum.

†ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ, abc.

Omnes sunt Quaterniones c Sexternio.

ROMÆ,

Excudebat Vincentius Accoltus.

M. D. LXXXIIII.